

**ELÂZİĞ MASALLARINDAN SEÇİLMİŞ 15 MASALIN YENİDEN
YAZIMI VE DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Büşra Öner

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 24 (yirmi dört) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Büşra
Soyadı : Öner
Bölümü : Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi
İmza :
Teslim tarihi : 29.08.2019

TEZİN

Türkçe Adı : Elâzığ Masallarından Seçilmiş 15 Masalın Yeniden Yazımı ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi
İngilizce Adı: Rewriting and Analyzing the Fifteen Tales Which are Selected From Elazığ Tales in Terms of Values Education

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazarın Adı Soyadı: Büşra Öner

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Büşra Öner tarafından hazırlanan “Elâzığ Masallarından Seçilen 15 Masalın Yeniden Yazımı ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: (Prof. Dr. Hamiye DURAN)

(Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi) .....

Başkan: (Prof. Dr. Ali YAKICI)

(Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi) .....

Üye: (Yrd. Doç. Dr. Veli Savaş Yelok)

(Çağdaş Türk Lehçeleri Anabilim Dalı, Hacı Bayram Veli Üniversitesi) .....

Tez Savunma Tarihi: 28/ 08 / 2019

Bu tezin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğimi onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma Yel

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamda değerli fikirleriyle bana rehberlik eden, bilgi ve birikimini esirgemeyen değerli danışmanım Sayın Prof. Dr. Hamiye Duran'a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Eğitim hayatım boyunca yanımda olan, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, çok sevdiğim aileme teşekkür ederim. Kaynaklara erişmem konusunda uzakları yakın eden kız kardeşim Hatice Dursun'a teşekkür ederim. Masal seçiminde yolumu aydınlatan görüş ve önerileriyle hep yanımda hissettiğim, tez çalışmamı oluşturmam için yoğun gayret sarf eden, eşim Muhammet Öner'e teşekkür ederim.

**ELÂZİĞ MASALLARINDAN SEÇİLMİŞ 15 MASALIN YENİDEN
YAZIMI VE DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Büşra Öner
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Ağustos 2019

ÖZ

Bu çalışmanın temel amacı, kültürümüzün seçkin bir yansıması olan derleme masalları, güncelleştirerek yeniden yazmak ve değerler eğitimi açısından incelemektir. Derlenen masallardaki yerel söyleyişler ve üslup, yeni neslin masalı anlamasını zorlaştırmakta ve yeni nesle hitap etmemektedir. Bu nedenle derlenen masallar, kitapta kalmakta ve çocuklara ulaşamamaktadır. Çocukların zihninde masal tohumunu yeşertmek ve geçmişimizin aydınlık yüzünü geleceğe taşımak için “Elâzığ Masalları ve Propp Metodu” adlı kitaptan seçilen on beş masal; dil ve üslup, içerik, masal formatı, çocuk psikolojisi gibi unsurlara dikkat edilerek yeniden yazılmıştır. Daha sonra yazılan bu masalarda değerler eğitime ait hususlar tespit edilmiş ve fişlenmiştir. Doküman analizinin kullanıldığı bu çalışmada değerler bireysel ve sosyal değerler olarak gruplandırılmıştır. Bireysel değerler; yaşam sevgisi, doğruluk ve dürüstlük, çalışkanlık, dayanıklılık, yardımseverlik, fedakârlık, namus ve şeref, aşırı isteklerden uzak durma, aşırı kıskançlıktan kaçınma olarak dokuz alt başlıkta incelenmiştir. Sosyal değerler; hürriyet ve adalet sevgisi, aile sevgisi, bilgisizlikle savaş, saplantı ve boş inançla mücadele, ahlak ve ideal, evlilik hayatı, doğa ve hayvan sevgisi, din ve Tanrı duygusu olarak sekiz alt başlıkta incelenmiştir. Bu değerlerin masalda nasıl yer aldığı belirlenmiş ve her değer kendi içinde yorumlanmıştır. Çalışmanın sonucunda, masalarda en çok işlenen bireysel değer olarak karşımıza yardımlaşma değeri çıkmaktadır. Aşırı isteklerden uzak durma değeri masalarda en az işlenen değerdir. Sosyal değerlerden en fazla işlenen değer, ahlak ve idealken en az işlenen değer, saplantı ve boş inançla mücadeledir.

Anahtar Kelimeler : Masal, Elâzığ Masalları, Değer
Sayfa Adedi : 225
Danışman : Prof.Dr. Hamiye Duran

**REWRITING AND ANALYZING THE FIFTEEN TALES WHICH
ARE SELECTED FROM ELAZIG TALES IN TERMS OF VALUES**

EDUCATION

(M.S. Thesis)

Busra Oner

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

August 2019

ABSTRACT

The main purpose of this study is to rewrite to compile tales, which is an outstanding reflection of our culture, by updating and to analyze in terms of values education. Local narratives and wording in compiled tales force the new generation to understand the tale and does not appeal them. For this reason, the compiled tales remain in the book and can not reach to the children. To grow tale seed in the minds of children and to carry the light face of our past to the future, the fifteen tales which have been selected from the book “Elazığ Tales and Propp Method” are rewritten with attention to issues such as language and wording, content, tale format and child psychology. Later, in these tales written, issues related to the values education were determined and made a card index. In this study where document analysis is used, values are grouped as individual and social values. Individual values are analyzed under nine main headings as love of life, integrity and honesty, diligence, endurance, helpfulness, sacrifice, honour, avoidance of extreme desires, avoidance of extreme jealousy. Social values are analyzed under eight subheadings as freedom and family love, family love, war against ignorance, struggle against obsession and unnecessary faith, morality and ideal, marriage life, love of nature and animal, sense of religion and God. How these values take place in the tale is specified and each value is interpreted in itself. At the end of the study, the most processed value in tales we see, the value of solidarity. Avoidance of extreme desires is the least processed

value in tales. The most committed value of social values is morality and ideal, while the least processed value is struggle with obsession and empty beliefs.

Key Words : Tales, Elazığ Tales, Values

Page Number: 225

Supervisor : Prof. Dr. Hamiye Duran

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ İZİN FORMU.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vii
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Alt Problemler	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
BÖLÜM II.....	5
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Masalın Tanımı	5
2.2. Masalın Sınıflandırması	7

2.2.1. Asıl Masallar.....	8
2.2.2. Hayvan Masalları.....	8
2.2.3. Güldürücü Masallar	9
2.2.4. Zincirlemeli Masallar.....	9
2.3. Masalın Genel Özellikleri.....	9
2.4. Umay Günay'ın Hayatı.....	12
2.4.1. Umay Günay'ın Eserleri	13
2.5. İlgili Araştırmalar	14
BÖLÜM III	19
YÖNTEM.....	19
3.1. Araştırmanın Modeli	19
3.2. Evren ve Örneklem	19
3.3. Veri Toplanma Yöntemi.....	20
3.4. Verilerin Analiz Edilmesi	20
BÖLÜM IV	21
BULGULAR VE YORUM	21
4.1. Yeniden Yazılan Masallar	21
4.1.1. Pamuk Nine ile Tilki	21
4.1.2. Bana Benzer	25
4.1.3. İki Kardeş	28
4.1.4. Müezzîn	32
4.1.5. Kız Padişah	35
4.1.6. Kardeşim Kardeşim Can Kardeşim	41
4.1.7. Satılık Nasihat	48
4.1.8. Gelincik ile Meneniç.....	55

4.1.9. Keloğlan ile Bağrıyanık	60
4.1.10. Bızdık ve Fındık	65
4.1.11. Benefşe ile Benekli.....	68
4.1.12. Avcı Mehmet'in Oğlu.....	76
4.1.13. Şah Meran'ın Yüzüğü	81
4.1.14. Elma Ağacı.....	88
4.1.15. Dünya Güzeli	95
4.2. Değerler Eğitimi	102
4.2.1. Bireysel Değerler	102
4.2.1.1. <i>Yaşama Sevgisi</i>	104
4.2.1.2. <i>Doğruluk ve Dürüstlük</i>	107
4.2.1.3. <i>Çalışkanlık</i>	109
4.2.1.4. <i>Dayanıklılık</i>	110
4.2.1.5. <i>Yardımseverlik</i>	113
4.2.1.6. <i>Fedakârlık</i>	117
4.2.1.7. <i>Namus ve Şeref</i>	119
4.2.1.8. <i>Aşırı İsteklerden Uzak Durma</i>	120
4.2.1.9. <i>Aşırı Kıskançlıktan Kaçınma</i>	121
4.2.2. Sosyal Değerler	123
4.2.2.1. <i>Hürriyet ve Adalet Sevgisi</i>	123
4.2.2.2. <i>Aile Sevgisi</i>	125
4.2.2.3. <i>Bilgisizlikle Savaş</i>	126
4.2.2.4. <i>Saplantı ve Boş İnançlarla Mücadele</i>	128
4.2.2.5. <i>Ahlak ve İdeal</i>	128
4.2.2.6. <i>Evlilik Hayat</i>	131
4.2.2.7. <i>Doğa ve Hayvan Sevgisi</i>	132
4.2.2.8. <i>Din ve Tanrı Duygusu</i>	134
BÖLÜM V	135

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	135
5.1. Sonuç.....	135
5.2. Öneriler.....	142
KAYNAKLAR.....	143
EKLER.....	149
EK 1. Anakarıyla Tilki Masalı.....	150
EK 2. Bana Benzer Masal	153
EK 3. İki Kardeş Masalı.....	155
EK 4. Müezzın Masalı.....	157
EK 5. Kız Padişah Masalı.....	160
EK 6. Bacı Bacı Can Bacı Masalı	166
EK 7. Dul Kadının Oğlu Masalı	171
EK 8. Fakir Adam Masalı	180
EK 9. Keloğlan Masalı.....	184
EK 10. Bızdık Masalı	189
EK 11. Öksüz Kız Masalı	191
EK 12.Avcı Mehmet'in Oğlu Masalı	194
EK 13. Şah Meran'ın Yüzüğü Masalı	200
EK 14. Elma Ağacı Masalı	206
EK 15. Dünya Güzeli Masalı.....	217

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlara ilişkin bilgiler yar almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Bir toplum varlığını, siyasi kimliğini ve kültürel dokusunu çeşitli yapılara dayandırarak sürdürür. Bu yapılardan biri de insan davranışlarını şekillendiren, yön veren, bu davranışlara anlam kazandıran değerler sistemidir. Bir toplum kendi değer yapısını benimsediği, bu yapıya sahip çıktığı, bu değerleri koruduğu ölçüde esenlik ve huzur ile varlığını sürdürecektir ve varlığına anlam kazandıracaktır. Bunun için de gerçekleştirilmesi ve ihtimamla üzerinde düşünmesi gereken mefhum ve kaidelerden, genelde eğitim özelde ise değerler eğitimi, müsbet hasletler oluşturma bakımından son yıllarda sosyoloji, psikoloji, felsefe, din ve eğitim gibi bilim dallarının sıklıkla işlenen konuları arasındadır.

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te değer şu şekilde tanımlanmıştır:

1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet.
2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha, valör.
3. Üstün nitelik, meziyet, kıymet.
4. Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse
5. Felsefe kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey.
6. Matematik bir değişkenin veya bilinmeyen sayı ile anlatımı.
7. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü.

Değerlerin genel işlevlerini, Fichter'den aktaran Özensel, 2003 şu şekilde ifade etmektedir:

- 1) Değerler, kişilerin ve birlikteliklerin sosyal değerinin yargılanmasında hazır birer araç olarak kullanılır. Tabakalaşma sistemini mümkün kılar. Bireyin çevresindekilerin gözünde nerede durduğunu bilmesine yardım eder.
- 2) Değerler, kişilerin dikkatini; istenilir, yararlı ve önemli olarak görülen maddî kültür nesneleri üzerinde odaklar. Bu değerli nesne, her zaman birey veya grup içinde en iyi olmayabilir. Fakat o nesne için çaba gösterilmesine yol açtığı da bir gerçektir.
- 3) Her toplumdaki ideal düşünme ve davranma yollarına, değerler tarafından işaret edilir. Sosyal olarak kabul edilebilir davranışın adeta şemasını çizerler. Böylece kişiler de hareket ve düşüncelerini en iyi hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler.
- 4) Değerler, kişilerin sosyal rollerini seçmesinde ve gerçekleştirmesinde rehberlik ederler. İlgi yaratırlar, cesaret verirler. Böylelikle de kişilerde çeşitli rollerin gerekliliklerinin ve beklentilerinin bir takım değerli hedefler doğrultusunda işlemekte olduğunu kavramış olurlar.
- 5) Değerler, sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Kişileri törelere uymaya yöneltir, doğru şeyleri yapmaya yöreklendirir. Değerler ayrıca onaylanmayan davranışları engeller, yasaklanmış örüntülerin neler olduğuna işaret eder ve sosyal ihlallerden kaynaklanan utanma ve suçluluk duygularının kolayca anlaşılabilmesini sağlar.
- 6) Değerler, dayanışma araçları olarak da işlevde bulunurlar. Sosyal bilimlerin aksiyonlarından biri de, grupların yüksek düzeyde bazı değerlerin paylaşılması amacıyla buluştuğudur. Kişiler aynı değeri güden kişilere doğru çekimlenirler. Ortak değerler sosyal dayanışmayı yaratan ve sürekli kılan en önemli faktörlerden biridir (Özensel, 2003, s. 230-231).

Toplumun dinamizmini ve insanların hayata kenetlenmesini sağlayan değerler sisteminin amaçladığı davranış ve tutumları; eğitim sistemimizin hedefleri ile eşleştirmeyi benimsemek gerektiği düşünülmektedir. Edebiyat, sözlü veya yazılı eserlerden meydana gelen, insanların hayal dünyasında yaşattıklarını aktardıkları bir sanat dalıdır. Edebiyatımızın zengin içerik ve türdeki mahsullerini, değerler eğitimi aktarırken materyal olarak kullanmak yerinde bir davranış olacaktır çünkü edebî ürünler, hem değerler eğitiminin ne şekilde ve ne ile verileceği konusuna çözüm getiren yardımcı bir kaynak hem de dil öğrenimini, hayal gücünü, empati (duygudaşlık) ve kendini ifade edebilme istidadını geliştirmeye yarayan aydınlık bir siraçtır. Binaenaleyh bu çalışmada çocukların tanıştığı ilk edebî tür olan masallardan, Umay Günay tarafından derleme

yöntemiyle oluşturulmuş Elâzığ masalları arasından seçilen on beş masalın muhtevastaki bizce sakıncalı ifadeler çıkarılmış ve masal yapısına uygun format şeklinde yazılması sonrasında, bu masallarda değerler eğitime ait unsurlar aranmıştır.

1.1.1. Alt Problemler

- 1.Umay Günay kimdir, eserleri nelerdir?
2. Masal nedir, masalın özellikleri nelerdir?
3. Değerler eğitimi nedir?
4. Elâzığ masallarında yer alan değerler nelerdir?
5. Derlenen masallar eğitim sisteminde kullanılabilir mi?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, öncelikle Umay Günay'ın "Elâzığ Masalları ve Propp Metodu" adlı eserinden seçilen on beş masalın dil ve üslup açısından güncelleştirilerek yeniden yazılmasıdır. Daha sonra bu masalların içinde taşıdığı değerleri tespit etmek ve bu değerlerin eğitim sistemine katkıları ortaya koymaktır. Masallar geçmişten günümüze kadar kullanılan hem öğretici hem eğlendirici edebî bir tür olarak nesiller arasında kültür, yaşanmışlık, estetik zevk gibi mefhumların taşınmasında bir köprü vazifesi görmektedir. Bu çalışma ile masal köprüsünden geçen değerlerin, hedef kitleye tanıtılması amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

İstikbalimizin var olması, bu varlığın güven, intizam, huzur, barış, seçkin gibi müspet davranış ve tutumlarla bezenmesi için eğitim sisteminde, değişen dünya algısına ayak uydurmak üzere bazı değişikliklere yer verilmektedir. Yapılan bu çalışma, millet benliğinin ayak izleri olan, toplumun yaşayış, duyuş ve hislerini aksettiren Anadolu

insanının yüreğinden dökülerek oluşan derleme masallar etrafında yapılan değişikliklerle gerçekleştirilmiştir. Önce masallar defaatle okunmuş ardından içlerinden on beşi çocuk edebiyatı, çocuk psikolojisi; masal içeriği, dil ve anlatım tarzı, özgünlüğü gibi unsurlara dikkat edilerek seçilmiştir. Seçilen masallar, dil ve üslup açısından güncelleştirilerek yeniden yazılmış sonrasında ise değerler eğitime ait unsurlar tespit edilerek yorumlanmıştır. Çalışma, Umay Günay “Elâzığ Masalları ve Propp Metodu” hakkında şimdiye kadar değerler eğitimi içine alan herhangi bir çalışmaya rastlanılmaması açısından ehemmiyete haizdir. Ayrıca masalların alana katkıda bulunacak biçimde yeniden yazılması araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Derlenen masalların içerik, üslup ve çocuğa uygunluk açısından ele alınıp, yeniden yazılması bakımından ilk olan bu çalışma; alanda yapılacak yeni çalışmalara örnek olacağı ve katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Elâzığ Masalları ve Propp Metodu adlı eserden güncelleştirilerek yeniden yazılması sonucunda incelenecek on beş masalın, araştırmanın konusunu yansıtacak özelliklere sahip olduğu varsayılmıştır. İncelenecek masalların değerler eğitime dair verileri ele aldığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Umay Günay’ın “Elâzığ Masalları ve Propp Metodu” çalışmasında yer alan diğer elli beş masal araştırmaya dâhil edilmemiştir. Çalışma, Günay’ın, “Elâzığ Masalları ve Propp Metodu” adlı eserinden alınan masalların güncelleştirilerek yeniden yazımı sonucunda oluşan on beş masal ile sınırlı tutulmuştur.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmaya kaynaklık edecek masal, masalların sınıflandırması, masalların genel özellikleri ve derlenen masallar konusunda önemli çalışmalar yapmış Umay Günay ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Ardından masallar ve masalların eğitim sistemindeki yeri ile ilgili yapılan araştırmalar hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Masalın Tanımı

Güzel ve Torun (2015) “Türkiye Türkçesindeki masal kelimesinin karşılığı olarak; Azeriler nağıl, Başkurtlar ekiyet, Kazaklar şabur-şabıs, Özbekler ertek, Türkmenler erteki, Kırgızlar at çabu, Tatarlar ekiyat/akiyat, Uygurlar çöçek, Kabardinler şapıs, Sahalar olonho, Altaylar çörçök, Tuvalar tool, Hakaslar nımah sözcüklerini kullandıklarını belirtirler” (s.216).

Sami (1989) Kamûs-ı Türkî adlı çalışmasında masalı şu şekilde tanımlamaktadır: “Mesel, âdâb ve ahlâk ve nasayihe müteallik küçük hikâye. Masal bundan galattır”(s.1288).

Elçin (1986) ise masalı: “Bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen şahıslara ve varlıklara ait hadiselerin macerası, hikâyesi” olarak tanımlamaktadır (s.368).

Türk halk edebiyatının önde gelen araştırmacılarından biri olan Boratav (1982) da masal için şunları söylemiştir: “Nesirle söylenmiş dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırma iddiası olmayan kısa bir alıntı” diyerek masalı özetlemektedir (s.75).

Sakaoğlu (2012) masal tanımıyla ilgili olarak: “Masal, kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu hâlde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.” şeklinde görüş bildirmiştir (s.159).

Seyidoğlu (1986) masalın özelliklerini de barındıran tanımında masalı şu şekilde anlatmıştır: “Masalın halk arasında yüzyıllardan beri anlatılan, içinde olağanüstü olaylar bulunan, belli bir uzunlukta, zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türüdür.” (s.149).

Aslan (2010) Türk halk edebiyatını detaylı bir şekilde incelediği çalışmasında masalın; “Kendisine ait kavramları ve anlatım dili ile olağan ve olağanüstü olayları anlatan eğitici nitelikli, geleneksel ve kolektif karakter taşıyan nesir ürünü” olduğunu ifade etmiştir (s. 278).

Tezel (2008) geniş çapta Türk masallarına yer verdiği kitabında masalı şu şekilde tanımlar: “Olayların geçtiği yer ve zamanı belirli olmayan peri, dev, cin, ejderha, Arap bacı vb. kahramanları, belirli kişileri temsil etmeyen hikâyedir” (s. 8)

Güzel ve Torun (2015) masalı; “İnsanın gerçekle, gerçeküstünü harmanlayıp, olmasını hayal ettiği dünyada, geçmişte belirsiz bir zamanda, sıradan insanların çoğu kez gerçeküstü güçlerle donanıp olağan veya olağanüstü varlık ve olaylarla anlatıldığı hikâyelerdir” şeklinde tanımlamıştır (s. 217).

Saltık (2016) çalışmasında masalla ilgili şunları söylemiştir: “Masal; kaynağını toplumun hayal gücünden alan; başında, ortasında ve sonunda belli kalıpları bulunan; kahramanları, olayları olağanüstü özellikler içeren; olayları “masal dünyası” adı verilen belirsiz bir zaman ve yerde gerçekleşen, dinleyenleri/ okurları inandırmak gibi bir düşüncesi olmayan yazınsal bir türdür.” (s. 40).

2.2. Masalların Sınıflandırılması

Masalların sınıflandırılması konusunda birçok farklı görüş bulunmaktadır. Masal sınıflandırması konusunda akla gelen ilk isimlerden biri olan Anti Aarne masalları üç ana başlıkta ele almış, sonrasında ise bu başlıkları kendi içinde alt başlıklara ayırmıştır

“1. Hayvan Masalları

2. Asıl Masallar

3. Fıkralar” (Aarne’den aktaran Sakaoğlu, 1973, s. 69).

Stith Thomson ise masalları beş ayrı bölümde incelemiştir:

“1. Hayvan Masalları

2. Asıl Halk Masalları

3. Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar

4. Zincirlemeli Masallar

5. Sınıflamaya Girmeyen Masallar” ((Thomson’dan aktaran Sakaoğlu, 1973,s. 72).

Pertev Naili Boratav ve Wolfram Eberhard masalları yirmi üç başlık altında toplamıştır (Sakaoğlu, 1973, s. 74-75).

Sakaoğlu, Türk masallarının sınıflandırılması konusunda yapılmış çalışmalar arasında en başarılı çalışmanın Pertev Naili Boratav ve Wolfram Eberhard’ın birlikte hazırladıkları “Typen Türkischer Volksmärchen” adlı eser olduğunu ifade etmektedir (Sakaoğlu, 1973, s. 73).

Masallarla ilgili pek çok sınıflandırma olmasının sebebi, araştırmacıların kendilerinden önceki araştırmaları eksik veya hatalı görmesinden veya bu araştırmaları yeni bir bakış açısıyla ele almak istemesinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Bu araştırmacılardan Türk halk edebiyatında kendine özgü üslubuyla gelecek nesillere öncü olan Pertev Naili Boratav, masalların genel hatlarıyla şu şekilde sınıflandırıldığını belirtmiştir (Boratav,1988, s.77).

2.2.1. Hayvan Masalları

Asıl masallardan daha kısa olan hayvan masallarında, masal başı tekerlemelerine rastlanılmamaktadır. Masal ortasında ve sonunda söylenen tekerlemelere de genellikle yer verilmemektedir. Bazı hayvan masallarında karşımıza çıkan masal ortası ve sonu tekerlemelerine ise diğer masallar kadar önem verilmediği gözlenmiştir. Çocukların severek okuduğu hayvan masalları tıpkı diğer masallar gibi ders vermek, bir düşünceyi desteklemek gibi didaktik bir amaç taşırlar. Ancak bazı hayvan masalları ise didaktik kaygı geri plana itilerek serüven odaklı oluşturulmuştur.

Bu masallarda hayvanlar, insani vasıflarla bezenmiştir. Teşhis ve intak sanatının sık kullanıldığı bu masallar halk arasında asırlardan asırlara yayılmıştır (Boratav, 1988, s.79).

2.2.2. Asıl Masallar

Masal denince akla gelen anlatı türü olan olağanüstü masallar ve gerçekçi masallar “asıl masallar” başlığı altındadır. Olağanüstü masalların kişilerini insanlar ile cinler, periler, devler ve ejderhalar gibi olağanüstü varlıklar oluşturmaktadır. Diğer masal türlerinden farklı olarak kişileri daha kalabalık, olayları giriftir. Olağanüstü masallar, hem konu hem de kişi olarak hayal ürünü ve akıl dışı özellik taşımaktadır. Mantık dışı birçok özellik şehirden uzaklaşıp köy ve göçebe ortamına yaklaşıldıkça azalmış, hatta çoğu masallarda adları anılmakla yetinilmiştir (Boratav, 1988, s.81)

Olağanüstü ve hacim olarak uzun olan gerçekçi masalların oluşumunda “üçlü bakışım” kuralına oldukça önem verildiği tespit edilmiştir. Bu kurala göre olaylar önem sırasına göre üç süreli bir düzen içinde geçer ve yine önem unsuruna dikkat edilerek üç kısma ayrılır. Örneğin; padişahın üç oğlu, üç farklı yerde yaşayan üç kardeş, üç kız kardeş vb. (Boratav, 1988, s. 76).

2.2.3. Güldürücü Masallar

Bu kısımdaki anlatılar fıkra, lâtife, nükte ve pek çok durumda yalnızca hikâye olarak gösterilmektedir. Güldürücü masalların hayvan masallarına benzeyen tarafları vardır. Hayvan masalları gibi kısa, öz ve yoğun bir anlatım tekniği benimsenmiştir. Hikmetli sözlerin yer aldığı bu masalların amacı ders vermek, bir düşünciyi örneklerle desteklemek, dinleyiciyi inandırmak, bir durumu açıklamak olarak sıralanabilir (Boratav, 1988, s. 85).

2.2.4. Zincirlemeli Masallar

Kişilerini çoğunlukla hayvanların oluşturduğu zincirlemeli masalların kuruluş gayesi, ders vermek değil yalnızca eğlendirmek ve şaşırtmaktır. Küçük çocukların büyük bir ilgi ve dikkatle dinlediği zincirlemeli masallar, çocukların zihinlerine ekilen masal tohumlarının yeşermesi için kullanılan en yaygın araçtır.

Kimsenin önem vermediği küçük olaylar birbiri ardına zincirleme sıralanmasıyla oluşmuştur. Halkalar arasında sıkı bir mantık ağı vardır. Masal bu halkaların sayısı nispetinde ilerler ve genellikle çok uzun olmamaktadır. Hızlı bir tempoyla yürütülmektedir (Boratav, 1988, s.95).

2.3. Masalların Genel Özellikleri

Çocukların uyumadan önce dinledikleri, yetişkinlerin hoşça vakit geçirmek için birbirine anlattıkları, soba yahut kuzine başında gece muhabbetinin başrolünde olan masallar, Türk geleneğinde önemli bir yer tutmaktadır. Masallarda gerçekte olması mümkün olmayan hayal unsurlarına rastlanılmaktadır. Kahramanlar bir anda yedi kat yerin dibine inerken bir anda Zümrüdüanka kuşunun yardımıyla yeryüzüne çıkmaktadır. Devler, cadılar, periler gibi doğaüstü kahramanların yanında keskin ve ince bir zekâya sahip, temiz kalpli Keloğlan gibi gerçekte karşımıza çıkabilecek kişiler de mevcuttur.

Günay (1992) masalın teması ile ilgili olarak: “Bütün masalarda, iyilik ve kötülüğün, güzellik ve çirkinliğin, zenginlik ve yoksulluğun, bir başka deyişle olumlu ile olumsuzun mücadelesi anlatılır. Çok az istisnalar dışında masallar, mutlu sonla iyilerin, güzellerin, akıllıların kazanması ile biter. Masalarda talihsizlik ve aksilikler gerçek hayattan farklı olarak bir kerede ve arka arkaya ortaya çıkar” (s. 326).

Masalarda mekân ve zaman genellikle belirsizdir. Masalın kendine özgü bir zaman ve mekân kavramı vardır. Olaylar göz açıp kapayıncaya kadar gerçekleşebilir. Hint, Çin, Maçin, Yemen gibi herkesçe bilinen masal mekânının yanında bazı masallarımızda somut olarak karşımıza çıkan mekânlara da rastlamak mümkündür.

Kantarcıoğlu (1991) masal için: “Masallar çok eski maziye sahiptirler. İlk insan topluluklarında meydana geldikleri düşünülür. Her zaman her yerde halkla birlikte varlıklarını sürdürürler, insanlığın tabiat ve hayat karşısındaki ortak duygu ve düşüncelerini işlerler.” demiştir (s. 15).

Diğer anlatım türlerinin temelini oluşturan masal; orijinal bir anlatım tarzı, dili kullanma becerisi ve hayal dünyasını geliştirme olanaklarını sunar. Masal kahramanı ile kendisini özdeşleştiren çocuk, masalda iyilik ve zekâsıyla kötülüklerle mücadele etmiş olur, masalın sonunda ise kazanan taraf kendisi olmaktadır. Böylece çocuklar, gerçek hayatta erdemli bir insan olmayı, zorluklar karşısında yılmamayı, kötülere veya kötülüklere karşı meydan okumayı gaye edinecektir.

Kantarcıoğlu (1991) masalarda kahramanların çalışmadan, şans eseri başarı elde etmediklerini bilakis aklı, gücü, gayreti sınılandıktan sonra hayallerine kavuştuğunu belirtir: “...Mutluluk ve başarı, hünerle emek karşılığı kazanılır; ana fikri bütün masalarda hâkimdir. Fakir olsun zengin olsun bütün masal kahramanları, zekâ, hüner, dürüstlük ve kuvvetleri denendikten sonra tahta ve taca sahip olur. Kötülük eden bir padişah veya herhangi bir kimse olsun masalın sonunda mutlaka cezalandırılır” (s. 35).

Türk masallarında çeşit çeşit benzetmelere, ustaca kullanılan söz sanatlarına yer verilmektedir. Masallarımızın kendine has formelleri vardır; bu formeller masal başı, ortası ve sonu olarak kendine yer bulmaktadır.

Başlangıç /giriş formelleri, okuyucuyu veya dinleyiciyi masala hazırlarken masalın hayal ürünü olduğunu da vurgulamaktadır. Masal türünün tanınmasını sağlar. Başlangıç tekerlemelerine örnek olarak şunlar gösterilebilir:

- 1) Evvel zaman içinde, kalbur saman/zaman içinde, develer tellal iken, pireler bakkal iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır salları iken...
- 2) Bir varmış, bir yokmuş, Allah'ın kulu çokmuş. Allah'ın deli dolu kulları çokmuş; bizden delisi hiç yokmuş. Masalı dinleyen çok, anlatan hiç yokmuş (Öcal, 2015, s.155).

Masalın ortasında bulunan tekerlemeler ise kısa sürede gerçekleşmesi gereken olayları mantıksal bir sıraya bağlamak ve masala renk katmak amacıyla kullanılmaktadır. Uzun zaman ve mekân aralıklarını kapatan, dinleyiciyi soluklandırarak, masal dünyasında tutan bu tekerlemelere örnek olarak şu tekerlemeler gösterilebilir:

- 1) Konarak, göçerek, lale sümbül biçerek az gittik, uz gittik, dere tepe düz gittik, altı ay bir güz gittik; bir de baktık ki bir çuvaldız boyu yol gitmişiz.
- 2) Tepelerden yel gibi, derelerden sel gibi, Hamzayı pehlivan gibi. Konarak göçerek, lale sümbül biçerek, kahve tütün içerek, elden almış un gibi tozarak, her memleketten haber alarak, neyse uzatmayalım... (Öcal, 2015, s.156).

Masalın sonunda yer alan tekerlemelerde olayın gerçekten yaşanmış hissi okuyucuya verilmektedir. Masalın bitişi ve masal kahramanlarının mutluluğu gözler önüne serilmektedir. Masal sonu tekerlemelerinden bazıları şöyledir:

- 1) Yiyip, içip, muratlarına ermişler....Gökten üç elma düştü, biri söyleyenin, biri dinleyenin, biri de cemaatin.
- 2) Düşüne beni de çağırdılar gittim. Bana da heybe çerez verdiler, eşeğime yükledim. Eşeğimin ayakları mumdan, gözleri camdan. Çok acele ettiğim halde yetişemedim. Gün doğuverdi, mum eridi, camlar patladı, çerezler taş oluverdi. Şimdi onlar geçinip duruyorlar (Öcal, 2015, s.157).

Tekerlemeler; özlü söz ve atasözlerini bünyesine katması, anlam ve düşünce zenginliği içermesi, mizah unsurlarıyla insanları güldürmesi, dil becerisini geliştirmesi, bilinç akışı yönteminin ilk şekillerini bünyesinde barındırması bakımından Türk masallarını diğer masallardan ayıran önemli bir özelliktir (Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 75).

Günay (2011) masalların işlevi ile ilgili olarak şunları aktarır ve okuryazar olmayan toplumlardaki önemine dikkat çekmektedir: “Masal, pek çok kişinin kabul ettiği gibi sadece çocukları eğlendirmek için anlatılan bir edebi tür değil, aynı zamanda kültürü dinlemeye ve görmeye dayanan halk romanı ve hikâyesidir. Masal, roman ve hikâyenin ilk şekli olarak kabul edilebilir. Masallar, insan zihnini aksettirmektedir” (s. 682).

2.4. Umay Günay’ın Hayatı

18 Ocak 1943 yılında Balıkesir Erdek’te doğmuştur. Babası siyaset dünyasının tanınmış ismi merhum Alparslan Türkeş’tir. Öğrenim hayatına Çankırı’da başlamış İstanbul’da devam etmiştir. 1953-1954 eğitim-öğretim yılında Ankara Sarar İlkokulu’nda ilköğrenimini tamamlamıştır. Ortaokula ise İstanbul, Washington, Elâzığ ve Ankara’da devam ettikten sonra 1961-62 eğitim-öğretim yılında Isparta Şehit Ali İhsan Kalmaz Lisesi’nden mezun oldu. Bir süre İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’ne devam etmiş ardından, 1968 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nü başarıyla tamamlamıştır. Lisans eğitimi sırasında Farsça ve Moğolca kurslarına iştirak etmiştir.

1968 tarihinde Erzurum Erkek Lisesi’nde yaklaşık altı ay edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Aynı yıl Atatürk Üniversitesi, Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’ne halk edebiyatı asistanı olarak atandı. 1973 yılında Mehmet Kaplan’ın rehberliğinde hazırladığı “Elâzığ Masalları (Metin-Sözlük)” adlı doktora tezini savunarak doktorasını tamamlamıştır. Bu çalışma ile ilk kez Türk masalları Propp Metodu ile incelenmiştir. 1974’te Hacettepe Üniversitesi, Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’ne öğretim görevlisi olarak atanmıştır. 1980 yılında “Âşık Geleneği ve Rüya Motifi” adlı teziyle doçent olmuş yedi yıl sonra Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü’ne profesör olarak atanmıştır. 1985- 1991 yılları arasında H.Ü. Edebiyat Fakültesi, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı Başkanlığı yapmıştır. 1986- 1987 tarihleri arasında Başbakanlık Basın-

Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü'nde müşavirlik yapmış ve “Türkiye 1987” adıyla Türkiye’yi tanıtan el kitabının “Eğitim, Kültür ve Sanat Bölümlerini” kaleme almıştır. 1991- 1996 tarihleri arasında Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığı’nı yaptı. 1992-1995 tarihleri arasında da H.Ü. Senatosu’nda “Edebiyat Fakültesi Temsilcisi” görevini üstlenmiştir.

Prof. Dr. Umay Günay, akademik hayatı boyunca yaklaşık yüz lisans, yirmi yüksek lisans, on beş doktora tezinin danışmanlığını yapmıştır. Folklor teori ve derleme metotları, âşık edebiyatı, Türk halk tiyatrosu, Türk halk müziği, gelenek ve görenekler, tekke edebiyatı, Türk el sanatları, Yunus Emre, Karacaoğlu, Türk kültürünün yapısı ve tabiatı, yaratıcı yazarlık, çocuk oyunları, Türk halk edebiyatı gibi çeşitli alanlarda lisans ve lisansüstü dersler vermiştir. Öcal Oğuz, hocası Umay Günay’ın bilimselliğini şu sözlerle açıklamaktadır:

Bu derslerde hocam bize çoğu zaman batı kültüründen pencereler açıyordu. Batılı bilim adamlarının görüşlerini aktarırken bize uyan ve uymayan yönlerini son derece “yerli” dikkatlerle “evrensel” ölçütler kullanarak eleştiriyordu. Örneğin bir dönem bizden okuyup ezberlememizi istediği Sorokin’in, uygarlıklar hakkındaki sınıflandırmasına yönelttiği eleştiri, hocamın derste okuttuğu yazarların fikirlerini benimsemeye yönelik duygusal bir tercihi olmadığını göstermişti. Böylece öğrenciler arasında hocaların okuttukları kitaplarla aynileştikleri, benimsemedikleri fikirleri sınıfa getirmedikleri düşüncesi, hocamın şahsına yanlışlanmış oluyordu (Oğuz Öcal, 2002, s. 20).

2.4.1. Umay Günay’ın Eserleri

Prof. Dr. Umay Günay akademik hayatı boyunca birçok makale, bildiri, tanıtma ve tenkit yazıları, çeviri eserler kaleme almış, gerek yurt içi gerek yurt dışında verdiği konferanslarla başarılı ve örnek bir eğitimci olarak adından söz ettirmektedir. Emekli olmasına rağmen bilimsel çalışmalarına devam eden Günay’ın kitapları ise şunlardır: Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi (1986), Risaletü’n Nushiyye (1994), Geçmişten Geleceğe Türklerin Tarihi (2006), Türk Kültürüne Eleştiri (2009), Elâzığ Masalları ve Propp Metodu (2011).

2.5. İlgili Araştırmalar

Masallar ve masalların eğitim sistemindeki yeri ile alakalı yapılan çok sayıda akademik araştırmaya YÖK Ulusal Tez Merkezi'nin internet sitesinden ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalarda, masalların tanımı, özellikleri, menşei, çeşitleri, dikkat edilmesi gereken hususları, kendine has yapısı gibi birçok malumat yer alırken, masalların etkilediği alanlar, bu alanlardan biri olan değerler eğitimi ile ilgili de verilere de rastlanmıştır. Yapılan araştırmalardan bazıları aşağıda listelenmiştir.

Güngör (2003) yapmış olduğu sözlü masal geleneğinden görsel masal evresine geçiş ve masal formunun Yeşilçam sinemasına etkileri konulu çalışmasında, Türk kültür tarihinin izlerini tarih, edebiyat, tiyatro, folklor, şiir gibi sanat ve bilim dallarının içerisinde bulmanın mümkün olduğunu söylemiştir. Yenileşen ve gelişen teknoloji ile artık bu sayılan sanat ve bilim dallarına bir de sinema etkilenmiştir. Yeşilçam filmleri de var olduğu Türk toplumunun yaşayış tarzı, kültür yapısı, siyasi ve toplumsal fikirlerini, toplumun aksayan ve çatışan yönlerini günümüz dünyasına aksettirmiştir. Çalışmacı bu araştırmasında döneminde pek de ilgi ve saygı görülmeyen Yeşilçam filmlerinin Türk kültür tarihine ait ipuçları verdiğini hatta Türk masal geleneğinin ikinci aşaması olduğu görüşündedir.

Araştırmacı çalışmasının birinci bölümünde, birincil sözlü kültür mefhumunu inceleyerek bu kültürün önemli anlatılarından biri olan Türk masalları ve Türk masallarının yapısal özelliklerinden bahsetmiştir. İkinci bölümde, ikincil kültür kavramı ve bu kültürün bir unsuru olan sinemadan, sinemanın toplumsal, şekil ve anlatı özellikleri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise Türk sinemasının oluşumunda etkili olan kavramlar ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Güneş (2005) Elâzığ masallarında İslam öncesi ve İslam sonrası dinî motiflerin tespit ve tahlili konulu tezinde, masalların oluşumunda ve aktarımında önemli rol oynayan motifleri açık, anlaşılır ve detaylı bir şekilde ele alınırken masalların dinler tarihi açısından büyük bir ehemmiyete haiz olduğu vurgulanmaktadır. Çalışma iki kısımdan

oluşmaktadır. Birinci kısımda İslamiyet'ten önce kullanılan Tanrı, Şaman, sihir, büyü vb. dini motiflerin tespit ve tahlili mevcuttur. İkinci kısımda, İslamiyet sonrası hayatımıza giren Allah, peygamber, melek, Hızır gibi dini motiflerin tespit ve tahlili okuyuculara sunulmuştur.

Bakan (2006) Kelile ve Dimne'de yer alan masalların dini ve ahlakî eğitime katkılarını konu edinen çalışmasında masalların, dini ve toplumsal öğretilerin gelecek nesillere aktarılması sürecinde ilk ve en önemli adımlardan biri olduğunu altının çizmiştir. Çalışmasına masallar hakkında muhtasar bilgiler vererek başlamış, ardından masalların çocuğun bilişsel, ahlakî ve sosyal gelişimi üzerindeki etkileriyle devam etmiştir. Çalışmanın son kısmında ise Kelile ve Dimne adlı eserden alınan kırk masal ve bu masallardan çıkarılabilecek mesajlar bulunmuş; bu mesajlar ayet, hadis ve MEB müfredatı gibi unsurlar altında yorumlanmıştır. İncelediği masalların seçiminde dikkat ettiği hususları belirten araştırmacı, masalların etkili bir şekilde kullanılabilmesi için uygun öğretim yöntemlerinin ve masalların ruh bulmuş şeklinin yani masal anlatıcısının önemine de dikkat çekmektedir.

Polat (2009) Oğuz Tansel'in masallarında çocuk ve eğitim teması adlı çalışmasında, Oğuz Tansel'in çocuk edebiyatının bir mahsulü olan masalların, çocukları uyutmak için değil bilakis uyandırmak, bilinçlendirmek için yazıldığını görüşünde olduğunu aktarmaktadır. Çalışmasına önce Oğuz Tansel'in farklı gazete ve dergilerde yer alan bilgilendirme yazılarındaki eğitim ve çocuk kavramlarına dair kanaatleri tespit edilmiş, ardından masallarında öğrenci ve öğretmen tiplerinin ne ölçüde ve nasıl barındığını araştırılmış, Tansel'in masallarında geçen eğitim temaları ve bu temalarla verilmek istenen mesajlar çalışmanın ana izleğini oluşturmuştur. Ardından bu temaların hangi eğitim felsefesine dayandığı tespit edilmiştir. Yazar, bu amaçla Oğuz Tansel'e bir tanesi iki cilt halinde olan beş kitabı incelerken çalışmasının satır aralığında Oğuz Tansel'in masal anlayışını ve yazarlığını belirtmiştir.

Ünlüer (2013) Masalların dini ve ahlaki değerler açısından incelenmesi(Billur Köşk Masalları örneği) konulu çalışmasında, Tahir Alangu tarafından yayına hazırlanan Billur Köşk adlı masal kitabı üzerinden, masallarda dinî ve ahlaki değerlerin işleniş biçimini ele almıştır. Araştırma, masallarda dini değerlerin işleniş biçimini inceleme konusunda ilk yüksek lisans tezi olma özelliğine sahiptir. Çalışmasını iki kısımdan oluşturan yazar, çalışmasının birinci kısmında masalların genel özellikleri, masalların sınıflandırılması gibi konular üzerinde durulmuş, masalların kaynağının din ile irtibatı ve sembolik anlamların yorumlanması konusunda bilgi verilmiştir. Tezde eğitim, değer, değerler eğitimi gibi başlıklar üzerinde durularak masalların din ve eğitim alanında materyal olup olmayacağını araştırmıştır. Çalışmasının ikinci kısmında ise incelenen on dört masalda önce dinî değer ve ifadeler, sonra ahlaki değer ve ifadeler üzerinde durulmuştur.

Billur Köşk Masalları'nda yer alan değerler tablo halinde matematiksel verilerle gösterilmiş böylece dini ve ahlaki değerlerin mukayesesi mümkün kılınmıştır. Çalışma sonucunda ise içinde barındırdığı değerler bakımından Billur Köşk Masalları'nın gerek okulda gerekse toplumun en küçük yapı birimi olan aile içinde okunup üzerinde konuşulması gereken bir yapıt olduğu görüşüne varılmıştır.

Susar (2015) Dede Korkut Hikâyeleri'nde değerler eğitimi konulu çalışmasında, Dede Korkut Hikâyeleri'nde hangi değerlerin ne ölçüde ele alındığını içerik analizi yöntemiyle inceleyen araştırmacı, bulduğu verileri tablo şeklinde sayısal ifadelerle somutlaştırmıştır.

Türk toplumları için büyük bir öneme haiz olan Dede Korkut Hikâyeleri'nin edebiyatımızdaki yerini Fuat Köprülü, Muharrem Ergin, Umay Günay gibi değerli bilim insanlarının görüşleri ile destekleyen araştırmacı, çalışmasının evreni ise hikâyelerin giriş bölümü ile on iki hikâye sınırlandırılmıştır. Adil olma, aile birliğine önem verme, alçakgönüllülük, bilimsellik, barış, cesaret, cömertlik, çalışkanlık, dayanışma, doğa ve hayvan sevgisi, duyarlılık, dürüstlük, estetiğe önem verme, hoşgörü, insan sevgisi, merhamet, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerine ilişkin bulgu ve yorumlara yer

verilmiştir. Sayılan değerlerin en fazla rastlanılan hikâye Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı, hikâyelerde en sık işlenen değer ise sevgi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Emirhan (2016) Yavuz Bahadıroğlu'nun çocuk romanlarının değerler eğitimi açısından ele aldığı çalışmada, Bahadıroğlu'na ait on beş çocuk romanını tarama modelini esas alarak incelemiştir. Araştırmasında Yavuz Bahadıroğlu ile röportajına yer veren araştırmacının özenle ve titizlikle konusuna yaklaştığı gözlenmektedir. Değerler eğitiminde edebiyat ürünlerinden de faydalanılması olumlu sonuçlar vereceğini düşünen Emirhan, bu bağlamda Bahadıroğlu'nun eserlerine ait dinî ve sosyal değerleri kategorize etmiştir.

Araştırma sonucunda, Allah inancı, din büyüklerini örnek alma, dua etme, dinî konularda duyarlı olma, iman etmek (kadere inanmak, kitaplara inanmak, ahiret gününe inanmak, meleklerle inanmak), ölüm gerçeğinin farkında olma, merhametli olmak, iyi insan ve iyi Müslüman olma, şehitlik, şükür sahibi olma, tevazu (alçak gönüllük) olmak üzere 11 dinî değer; adalet, aile birliği, affedicilik, arkadaşlık, barış ve huzurdan yana olma, cesaret, cömertlik, çalışkanlık, dayanışma, diğerkâmlık, dürüstlük, empati, görünüşe gösterişe önem vermeme, hüner sahibi olma, hoşgörü, ilim irfan sahibi olma, kanaatkârlık, minnet etmeme, misafirperverlik, öğüt verme, özgürlük, sabır, saygı, sevgi, sır tutma, sorumluluk, tutumlu olma, vefa, yardımseverlik olmak üzere de 29 sosyal değere ait bulgu ve yorumlara ulaşıldığı gözlemlenmektedir.

Erdoğan (2017) çalışmasında masal babası olarak nitelendirilen Eflatun Cem Güney'in, masallarındaki değerler ve bu değerlerin davranışa yansıma biçimini seçtiği kırk altı masal üzerinden anlatmıştır. Tezinin örnekleme ise, birlik beraberlik, sevgi, hoşgörü ve duyarlılık, güven ve özgüven, adil olma, cesaret ve liderlik, yardımlaşma ve dayanışma, temizlik, doğruluk ve dürüstlük, aile birliğe önem verme, iyimserlik, iyilik yapmak, çalışkanlık, paylaşımcı olma, şefkat ve merhamet, alçak gönüllülük, fedakârlık, sır tutma, azimli olma, elindekiyle yetinme, inanç ve tevekkül, sabırlı olma vb. değerler olarak yansıtarak çalışmasını beş bölümden oluşturmuştur. Çalışmanın sonucunda ise Güney'in

en fazla doğruluk ve dürüstlük değerine yer verdiği, Eflâtun Cem Güney'in kaleme aldığı masallar, taşıdıkları değer ve iletilerle pedagojik açıdan da çocukların bilinçaltına, bilincine ve hayal dünyalarına hitap edecek özellikte olduğunu belirtmiştir.

Tümen (2018) çalışmasında masal derlemeciliğinde epey öneme sahip Naki Tezel'in masalları ve bu masalların değerler eğitimi açısından incelenmesini konu edinmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda, Naki Tezel'in "Türk Masalları" adlı eserinde yer alan 54 masalı epizot, konu, tema, ileti bakımından inceleyerek, masallarda yer alan figürleri ve söz varlığını tespit ederek araştırmasının ilk bölümünü tamamlamıştır. İkinci bölümde ise Cahit Kavcar'ın sınıflandırdığı değer sınıflandırmasına göre bu masalların değerler eğitimi açısından yeterli olup olmadığını incelemiş ardından masalların söz varlığı ortaya konulmuştur. Sonucunda ise yüz kırk dokuz değer örneğine, elli dört masalın hepsinde atasözü yer aldığına, Naki Tezel'in masallarında Türkçenin inceliğine ve dilin zenginliğini yansıttığına, bu masalların aşıladığı eğitim değeriyle öğrencilere istendik davranışlar kazandırmada etkili olacağı vurgulanmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, verilerin toplanma yöntemine, verilerin analiz edilmesine yönelik bilgiler ve açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Elâzığ Masalları’ndan Seçilen On Beş Masalın Yeniden Yazımı ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi adlı araştırmanın modeli, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemidir. İncelenen dokümanlardan çeşitli nedenlerle seçilen on beş masalın güncelleştirilerek yeniden yazımı ve bu masallarda barınan değerler eğitimi ait unsurların uygun bölümleri, fişlenerek araştırmada yerini almaktadır. Bu şekilde ulaşılan veriler araştırmanın kapsamını ve konusunu oluşturmaktadır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türk masal derlemeciğine önemli katkıları olan Umay Günay’ın “Elâzığ Masalları ve Propp Metodu” adlı kitabında yer alan yetmiş adet masaldan seçilen on beş masal oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, Umay Günay'ın, kaleme aldığı “Elâzığ Masalları ve Propp Metodu” adlı kitaptan seçilerek, yeniden yazılan masallarda yer alan değerler ve bu değerlerin yorumlanması oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplanma Yöntemi

Verilerin toplanmasında nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi modeli kullanılmıştır. Elâzığ Masalları'ndan, seçilen on beş masalın güncelleştirilerek yeniden yazımı ve değerler eğitimi açısından incelenmesi konulu çalışmada verilerin elde edilmesi için öncelikle Umay Günay'ın “Elâzığ Masalları ve Propp Metodu” adlı kitabı temin edilmiştir. İncelenen masallar defalarca okunmuş ve içlerinden on beşi seçilmiştir. Seçilen masalların konu, üslup ve tema bakımından özgün olmasında dikkat edilmiştir. Ardından seçilen bu on beş masal, uzun süren bir çabayla belli hususlara özen gösterilerek yeniden yazılmıştır. Yazılan bu masallarda değerler eğitime ait unsurlar fişlenmiştir. Veriler analiz edilmiş ve kodlamalar yapılmıştır.

3.4. Verilerin Analiz Edilmesi

Umay Günay'ın “Elâzığ Masalları ve Propp Metodu” adlı eserden seçilen on beş masalın güncelleştirilerek yeniden yazımında tespit edilen değerlerin analizinde Cahit Kavcar'ın değerler eğitimi sınıflandırılması esas alınmıştır.

Tespit edilen değerler, “bireysel ve sosyal değerler” başlığı altında, alt başlıklara ayrılarak incelenmiştir. Değerlerle ilgili bulguların, masallarda nasıl yer aldığı ve değerlerin nasıl işlendiği tespit edilmiştir. Ulaşılan değerler yorumlanmış ve çalışmanın sonucu ortaya konulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde öncelikle Umay Günay'ın “Elâzığ Masalları ve Propp Metodu” adlı kitaptan seçilen on beş masalın, güncelleştirilmiş ve yeniden yazılmış hâline yer verilecektir. Ardından yazılan bu masallarda, değerler eğitimiine ait unsurlar tespit edilecek ve yorumlanacaktır.

4.1. Yeniden Yazılan Masallar

4.1.1. Pamuk Nine İle Tilki

Bir varmış bir yokmuş. Bir Pamuk Nine varmış. Pamuk Nine'nin pamuk gibi elleri, kar gibi saçları, tonton mu tonton yanakları varmış. Pamuk Nine güldüğü zaman solan güller yeniden açar, kuruyan pamuklar hemen canlanırmış.

Masmavi gökyüzünün altında, şırıl şırıl akan derenin kenarında, kocamış çınar ağacının gölgesinde minicik pamuktan yapılmış bir ev varmış. Nine bu evde yaşarmış. Pamuk Nine'nin bir kızı varmış. Bu kız hem güzel hem akıllıymış. Zamanı gelmiş, Nine kızını gelin etmiş. Artık bu evde yalnız yaşıyormuş. Pamuk Nine çok fakirmiş. Bahçesinde sadece iki keçisi varmış. Pamuk Nine keçilerini, keçileri de onu çok severmiş. Keçileri, Nine evden çıktığı zaman onun etrafında dolanırmış.

Pamuk Nine kızını çok özlemiş. Kızını ziyaret etmeye karar vermiş. Çini bir kabın içine elleriyle yaptığı yağdan koymuş. Küçük fiyonklarla hediye paketi yapmış. Yola koyulmuş. Ormanın içinde yürürken karşısına bir tilki çıkmış.

Tilki:

“Pamuk Nine, Pamuk Nine nereye gidiyorsun? ”

Pamuk Nine:

“Kızımı ziyarete gidiyorum.”

Tilki:

“Elindeki paketin içinde ne var?”

Pamuk Nine:

“Kızım için yaptığım tereyağı var.”

“Ormanın çıkışı biraz uzakta. Sen yorulursun. İzin ver bu yağı ben taşıyayım. Sana arkadaşlık edeyim.”

“Peki, evladım sağ ol ama sen çok yorulacaksın.”

“Olur, mu Pamuk Nine? Ben gencim taşıyırım.” demiş.

Tilki, Pamuk Nine’nin elinden hediyeği almış. Pamuk Nine’nin arkasına geçmiş yürümeye başlamış.

Pamuk Nine:

“Yavrucuğum, sen neden arkamdan geliyorsun? Yoksa yoruldu mu? Ver ben taşıyayım.” demiş.

Tilki:

“Yok yok, nineciğim. Hediye ağır değil ki ben hiç yorulmadım. Ben sana saygısızlık olmasın diye arkandan geliyorum.” diye yalan söylemiş.

Pamuk Nine önde tilki arkada yürümeye devam etmişler. Tilki bir yandan yağı yiyormuş bir yandan da yürüyormuş. Sonunda yağın hepsini yemiş. Pamuk Nine görmeden yağın yerine çininin içine toprak doldurmuş. Sonunda Pamuk Nine’nin kızının evine gelmişler.

Pamuk Nine:

“Evladım, sana çok teşekkür ederim.” demiş.

Tilki:

“Rica ederim Pamuk Nineciğim.” demiş ve hızla ormana doğru koşmuş.

Pamuk Nine kızını öpmüş, sarılmış. Sonra beraber sofrayı hazırlamaya başlamışlar.

Pamuk Nine’nin kızı hediye paketini açmış. Pamuk Nine:

“ Kızım sen seversin diye sana tereyağı getirdim.” demiş.

Kız, büyük bir şaşkınlıkla annesine;

“ Anneciğim, bunun içi hep toprakla dolu neden bu toprağı getirdin? demiş üzülerek.

Pamuk Nine heyecanla çininin içine bakmış ve toprağı görmüş.

Bu sırada kurnaz tilki yaptığıının sonucunu görmek üzere gizlice Pamuk Nine’nin evine gelmiş. Bacadan aşağı bakmış. Anne ve kızın şaşkınlıklarını görünce gülmeye başlamış.

Tilki:

“Pamuk Nine Pamuk Nine senin yağını yedim içine de toprak doldurdum sen hala anlamadın.” diye Pamuk Nine ile alay etmiş.

Pamuk Nine:

“Ben sana yapacağımı bilirim.” demiş. Hemen kızından yapıştırıcı istemiş. Tilki onlarla alay ederken bacanın kenarına yapıştırıcı sürmüşler. Tilkinin kuyruğu bacaya yapışmış ve kopmuş. Pamuk Nine hemen kuyruğu saklamış.

Tilki kuyruğunun olmadığını görünce çok üzülmüş. Pamuk Nine’ye:

“Pamuk Nine, Pamuk Nine ne olur benim kuyruğumu ver. Bir daha senin yağını çalmam. Bir daha senin yakınından bile geçmem.” demiş. Ama içinden de “Şu bunak kadın kuyruğumu verse de hemen gitsem yine birinin yağını alsam. ” diye düşünmüş. Pamuk Nine bunu hissetmiş ve ona bir ders vermek istemiş. “Eğer yağımı geri verirsen ben de senin kuyruğunu veririm.” demiş.

Tilki:

“ Ben Şimdi ne yapacağım yağı nereden bulacağım? En iyisi Şu sakalı komik keēiden sŭt isteyeyim sonra ŐiŐman, ēirkin Badem teyzeye sŭtŭ verir tereyağı alırım.”diyerek hemen keēinin yanına gelmiş.

“ Canım kardeşim. Senin kadar gŭzel sakalları olan keēi gŖrmedim. Nasılsın? Ne olur bana sŭt ver.” demiş.

Keēi:

“ Bana yaprak getirirsen sana sŭt veririm.”

Tilki hemen dut ağacının yanına gidiyor:

“ Dut, dut bana yaprak ver ben onu keēiye gŖtŭreyim. Keēi bana sŭt versin. Ben onu tereyağı yaptırayım. Pamuk Nine’ye verip kuyruğumu alayım.” demiş.

Dut ağacı:

“ Ben çok susadım eğer bana su getirirsen sana yaprak veririm.”

Tilki hemen çeşmenin yanına gitmiş.

“eŐme bana su ver gŖtŭrŭp duta vereyim. Dut bana yaprak versin ben onu keēiye gŖtŭreyim. Keēi bana sŭt versin. Ben onu tereyağı yaptırayım. Pamuk Nine’ye verip kuyruğumu alayım.” demiş.

eŐme:

“ Git Őuradaki kızları benim yanına getir. Canları sıkılıyor. Benim űzerimde oynasınlar.”

“Kızlar gelin, çeşmenin başında oynayın, eŐme su versin, suyu dut ağacına vereyim. Dut bana yaprak versin, ben onu keēiye gŖtŭreyim. Keēi bana sŭt versin. Ben onu tereyağı yaptırayım. Pamuk Nine’ye verip kuyruğumu alayım.” demiş.

Kızlar:

“ Gidip bize yumurta getirirsen biz de çeşmeye gideriz.”

Tilki hemen tavuklara gitmiş.

“Tavuk kardeşlerim bana yumurta verin. Ben yumurtayı kızlara vereyim. Kızlar çeşmeye gitsinler. eŐme bana su versin, suyu dut ağacına vereyim. Dut bana yaprak versin ben

onu keçiye götüreyim. Keçi bana süt versin. Ben onu tereyağı yaptırayım. Pamuk Nine’ye verip kuyruğunu alayım.” demiş.

Tavuklar:

“Gidip bize darı getirirsen sana yumurta veririz.” demiş.

Bir tarlada çiftçinin darı ektiğini görmüş. Yaptıklarından çok pişman olmuş. Yaşlı çiftçiye her şeyi anlatmış. Arkadaşlarıyla insanlarla dalga geçtiği için, Pamuk Nine’yi kandırdığı için çok üzülmüş. Çok ağlamış artık kuyruğu için değil insanlara yaptığı kötülük için üzülyormuş.

Çiftçi amca tilkinin haline üzülmüş. Bir torba darı vermiş. Tilki de bir torba darıyı tavuklara vermiş. Tavuklar hemen yumurtlamış. Yumurtaları kızlara götürmüş. Kızlar çeşmeye gitmiş. Çeşme su vermiş. Suyu dut ağacına götürmüş. Dut ağacı suyu içmiş. Yaprak vermiş. Yaprığı keçiye götürmüş. Keçi süt vermiş. Badem Teyze’ye gitmiş yaptıklarını anlatmış ondan özür dilemiş. Badem Teyze tilkiyi affedip ona tereyağı vermiş. Tereyağını alıp Pamuk Nine’ye götürmüş. Af dilemiş bir daha yapmayacağına söz vermiş. Pamuk Nine onu afetmiş tilkinin kuyruğunu vermiş. Hep beraber bir yemek hazırlamışlar, mutlu mesut yemişler. Gökten üç elma düşmüş. Biri masalı anlatana, biri dinleyenlere biri de iyi insanlara.

4.1.2. Bana Benzer

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer tellal, pireler berber iken... Ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken, az gittim uz gittim. Dere tepe düz gittim. Bir de dönüp baktım ki ne göreyim? Natal –matal martaval, işte size duyulmadık bir masal. Bir varmış bir yokmuş. Bir korkak adamla cesur karısı varmış. Bu adam herkesten ve her şeyden korkarmış. Bu yüzden işe gitmez evde oturup babasından kalan mirası harcarmış. Bir gün bütün paraları bitmiş. Karısı:

“Artık bütün paramız bitti. Kış mevsimi de kapıya dayandı. Evde ne yakacak odunumuz ne de kışlık kıyafetimiz var.” diye hıçkırarak hıçkırarak ağlamaya başlamış. Karısının gözlerinden süzölen yaşlara dayanamayan adam:

“Ben, kötü insanlardan çok korkuyorum. Ya onlar beni kandırırsa! Dışarıda hayvanlar da var onlar beni ısırabilir. Çok korkuyorum hem de çok. Ama çocuklarımız ve senin için korkularımı yenmem lazım. Çıkacağım bugün dışarı ve size bir şeyler alacağım.” demiş. Alacakaranlık veda etmiş, güneş yeşil tepelerin ardından uyanmış. Ürkek adımlarla yavaş yavaş şehrin derinliklerine doğru ilerleyen adam korkudan tir tir titriyormuş. Bir yandan hemen eve gitmek istiyor bir yandan da çocuklarını düşünüyormuş. Bu sırada uzaklardan bir ses yükselmiş:

“ İmdat! Yardım eden kimse yok mu? İmdat!” diye panikle bağırarak yaşlı bir teyze kendisine yaklaşarak kurdu görmüş. Korkak adam uzaklardan gelen yardım sesini merak etmiş. Yardım etmek istemiş. Oraya doğru giderken birden ayağı kaymış ve yeri saran yaprakların ortasına düşmüş. Üstü başı hem yaprak hem de toz toprak olmuş. Eve doğru yaklaşırken kurt onu vahşi bir hayvan sanmış. Arkasına bakmadan kaçmış. Yaşlı teyze:

“ Sen korkusuzca beni kurdun elinden kurtardın sana ne kadar teşekkür etsem azdır. İyiliğinin karşılığı olarak sana bir güğüm armağan etmek istiyorum. Eğer kabul edersen beni çok mutlu edersin. Bu güğüme:

Güğüm güğüm,

Bereketli güğüm.

Altınlarla güldüğüm,

İyilikle övündüğüm.” dersin bu güğüm altın dolar. Sen de ihtiyaçlarını alırsın.”diyerek güğümü uzatmış. Korkak adam, sevinçle kabul etmiş güğümü. Teşekkür ederek evinin yolunu tutmuş. Az gitmiş uz gitmiş. Bakmış ki bir arpa boyu yol gitmiş. Bir dağın eteklerindeki gölgede dinlenmeye karar vermiş. “Çocuklarıma söz verdim, eve gitmeden onlara bir şeyler almalıyım.” diye düşünmüş. Güğüme:

“Güğüm güğüm,

Bereketli güğüm.

Altınlarla güldüğüm,

İyilikle övündüğüm.” dedikten sonra bir de bakmış ki ne görsün. Güğüm altınlarla dolmuş taşmış. Güğümü elinde sıkıca tutan adam korka korka çarşıya doğru yönünü çevirmiş. O giderken altınları gören bir hırsız yanına gelmiş ve güğümü kapıp kaçmış. Karısının ve çocuklarının halini düşünen adam, ağlayarak çaresizce evine gitmiş. Karısına olan biteni anlatmış ve ondan korkup hırsızın peşinden gitmediği için özür dilemiş. Karısı iyice düşünüp kocasına hırsızın nereye gittiğini sormuş:

“Otele doğru gittiğini gördüm.” diye cevap vermiş adam.

Cesur kadın, önce komşusundan güzel giysilerini ödünç istemiş sonra güzel bir ayakkabı bulmuş. Çocuklarını da yanına almış. Otele gitmiş. Orada güğümü görünce:

“ Hırsız bu olmalı. Bizim paramızla içki içersin demek! Bak nasıl alıyorum senden güğümü.” diyerek hırsıza doğru yaklaşmış. Hırsız çocukların giysilerinin çok eski olmasına, annelerinin ise yeni kıyafetler giymesine çok şaşırılmış. Merak etmiş kadını ve çocukları masasına davet etmiş. Kadına bunun sebebini sormuş. Kadın:

“Önce bir su içeyim anlatırım.” demiş.

Kadın su içerken adam da içki içiyormuş. İyice sarhoş olan adam, kadına sormuş:

“ Senin adın ne?”

“Bana benzer.”

“Ya bu çocuğun adı ne?”

“Benden beter.”

“Ya öbür çocuğun adı?”

“Nerede oynayayım.”

Artık ayağa kalkamayacak kadar sarhoş olan hırsız, uyuyakalmış. Kadın güğümü hırsızdan geri almış ve çocuklarıyla beraber evlerine doğru yola çıkmışlar.

Sabah olmuş. Hırsız bir de bakmış ki ne kadınla çocukları ne de altın dolu güğüm var.

Hırsız, odasından çıkıp otel görevlisinin yanına gitmiş. Otel görevlisine sormuş:

“Bana benzer nerede?”

“Beyefendi, size benzer biri burada yok.”

“Benden beter, nerede?”

“Sizden beter biri de yok burada.”

“ Peki ya nerede oynayayım?”

“Otel geniş beyefendi, istediğiniz yerde oynayabilirsiniz.”

Hırsız şurada dursun. Kadın çocuklarıyla beraber evine gelmiş. Ailesini gören adam havalara uçmuş. Sihirli güğüm sayesinde bir ömür boyu sıkıntısız yaşamışlar.

4.1.3. İki Kardeş

Bir varmış bir yokmuş. Vakti zamanında iki erkek kardeş varmış. Yüce Allah küçük kardeşe daima kız evlat, ağabeyine de erkek evlat verirmiş. Ağabeyi kendisinin erkek çocuğu olduğu için övünür, böbürlenirmiş. Küçük kardeş hiçbir zaman erkek evladı olmadığı için üzülmemiş. Kızları öyle çalışkan ve akıllıymış ki her zaman onlarla kıvanç duymuş. Baharın neşesiyle kuşların ötüşmeye, ağaçların çiçeklenmeye, kelebeklerin masmavi gökyüzünde süzölmeye başladığı zamanmış. Küçük kardeş ve kızları sabahın erken vaktinde ormana mantar toplamaya gitmişler. Baba:

“Güzel kızlarım, geçen gün çok yağmur yağdı. Şimdi, mantarlar toprağın altındaki yüzünü güneşe dönmüştür. Yaprakların ve küçük otların arasına saklanan mantarları toplamanın tam zamanı. Bakalım en çok mantarı kim toplayacak? ” demiş ve şakalaşarak ormanın derinliklerine doğru yürümüşler.

Bütün köy tek bir mantar tanesi bile bulamıyormuş ama baba ve kızları, o gün o kadar çok mantar toplamışlar ki bu mantarlarla neredeyse bütün köy doymuş. Köylülerden biri:

“Sen çok iyi bir insan ve çok iyi bir babasın. Kızların da tıpkı senin gibi. Keşke benim de kızlarım olsaydı. Sana imreniyorum.” diyerek takdir etmiş.

“Bu güzel düşüncelerin için teşekkür ederim arkadaşım. Aslında kız veya erkek evlat diye ayırım yapmanın anlamı yoktur. Önemli olan verilene şükretmek ve onları en güzel

şekilde yetiştirmeye çalışmaktır. İyi olan ise erdemli ve çalışkan insanlardır.” demiş kızların babası.

Bütün köy, bu akıllı babayı takdir ederken ağabeyi her zaman onunla “kızların babası” diye alay eder, onu küçümsermiş. Kardeşine kardeşim bile demez “kızların babası” dermiş. Akli sıra kardeşini küçük düşürürmüş. Bir gün yine kardeşine:

“Kızların babası, ben sana çok üzülüyorum. Bir erkek evladın bile yok.” diye alay etmiş.

Bunu duyan Gülendam:

“Babacığım, amcam erkek evlat sahibi olmayı marifet sanıyor. Onun oğlu ve ben uzak diyarlara gidelim. Orada ikimiz de çalışalım. Görelim, bakalım. Kim daha zengin olacak, kim ailesine yardım edecek? Bakalım görelim.” demiş.

Baba, bu teklifi ağabeyine sunmuş. Ağabeyi:

“Hahahaha. Senin kızın, benim yiğit oğlumla nasıl yarışacak? Çok üzüleceksiniz ama madem istediniz. Tamam, o zaman.” demiş, kibirle.

Gülendam ve amcasının oğlu konarak, göçerek lale sümbül biçerek sulu yerde peynir ekmek, susuz yerde kavun karpuz yiyerek az gitmiş, uz gitmişler. Dere tepe düz gitmişler. Giderken giderken yolda sevimli, nur yüzlü bir yaşlı amcaya rastlamışlar. Bu amcanın elinde bir beyaz bir siyah yumak varmış. Gülendam:

“Merhaba amcacığım. Siz burada ne yapıyorsunuz? Neden bu yaşlı halinizle kendinizi yoruyorsunuz? Size yardımcı olmamı ister misiniz?”

“Merhaba kızım. Teşekkür ederim ama bu işi ben yapmalıyım. Ben gece ve gündüz saatlerini ayarlıyorum. Beyaz ipi sararsam gündüz oluyor. Siyah ipi sararsam gece oluyor.” demiş.

“Daha önce hiç böyle bir şey duymamıştım. Ağzım açık kaldı. Demek gece ve gündüz böyle oluyor.” demiş şaşkınlıkla Gülendam.

Amcasının oğlu, burun kıvrarak:

“Baksana artık yaşlılıktan ne dediğini bilmiyor. Daha fazla sizinle vakit kaybedemem. Ben şu yoldan gideceğim. Çok zengin olup seni rezil edeceğim.” demiş.

O yola sapadursun Gülendam ve yaşlı amca sohbet etmeye başlamışlar bile. Gülendam başından geçenleri enine boyuna anlatmaya başlamış. Yaşlı amca:

“Kızım, iyi bir insan olabilmek hayattaki en zor şeyi başarabilmek demektir. Sen bunu başarmış, iyi bir yüreğin ev sahibi olmuşsun. Elbette, bundan sonraki engelleri de aşacaksın. Şimdi, sana söyleyeceklerim kulağına küpe olsun. Birazdan padişahın adamları gelecek. Kendine güvenen, akıllı erkeklerden padişaha vezir seçecekler. Ancak sarayda sadece erkekler çalışabilir. O yüzden sen de erkek kılığına gir. Sen zaten aklın ve zarafetinle vezir olursun. Sarayda seni ilgilendirmeyen şeylere burnunu sokma. Başkasının arkasından konuşma. Böylece sarayda sevilir ve saygı görürsün. Amacına ulaşınca izin ister, ailenin yanına dönersin.” demiş.

Gülendam, yaşlı amcaya tavsiyeleri için teşekkür etmiş. Aceleyle kendine erkek elbiseleri almış. Zekâsı ve görgüsüyle padişahın adamlarının hemen dikkatini çekmiş. Gülendam sarayda çalışabilmek için kendini Ali diye tanıtmış. Padişahın yardımcıları Ali’yi saraya götürmüşler. Saraydaki sınavlardan da geçince vezir olmuş. Yaşlı amcanın dediği gibi kimsenin arkasından konuşmamış. Kendisinin ilgilendirmeyen konularda bilgiçlik taslamamış. Kısa zamanda sarayda herkes onu sever, ona saygı duyar olmuş. Günler böyle geçerken Maçın ülkesinin padişahı bir oklava göndermiş. Demiş ki:

“Ey kuş diyarının padişahı, bu oklavanın hangi ucu ince, hangi ucu kalındır? Eğer akıllı bir padişahsan cevabı bilirsin. Eğer bilemezsen kendini rezil edersin.”

Padişah, evirmiş çevirmiş bakmış oklavaya. O yana çevirse aynı, bu yana çevirse aynı. Ölçmüş, tartmış aynı. Ne yaptı ne ettiyse cevabı bulamamış. Aklına Ali gelmiş. Hemen Ali’yi çağırmış:

“Ali, sen benim en akıllı vezirimsin. Şimdi sana bir sorum var. Bu sorunun cevabı benim için çok önemli eğer bilemezsen rezil olacağım. Bu oklavanın hangi ucu daha kalın? Söyle bakalım.”

Ali düşünmüş taşınmış. Oklavayı alıp bahçeye çıkmış. Oklavayı bahçedeki havuza atmış. Padişah çok sinirlenmiş ama belli etmemiş. Ali bakmış ki kalın ucu daha erken batıyor. İnce ucu suyun yüzüne çıkıyor. Kalkmış, gelmiş padişahın yanına. Padişahım:

“Sol ucu daha incedir. Çünkü suya attığımda gördüm ki suya batmıyor suyun üstünde kalıyor.”

Padişah, cevabın bulunmasına çok sevinmiş. Ali’yi tebrik edip Maçın padişahına cevabı göndermiş. Ali’nin zekâsına hayran kalmış. Ali, artık padişahın gözdesi olmuş. Ali ile devlet işlerini görüşür, cirit gibi oyunlar oynarmış. Kuvvet isteyen yarışmaları padişah, dikkat gerektiren yarışmaları Ali kazanırmış.

Günler birbirini kovalarken aylar geçmiş. Ali’nin eve dönme zamanı gelmiş de geçiyormuş bile. Ama Ali bir türlü padişaha eve gitmesi gerektiğini anlatamıyormuş. Çok korkuyormuş. “Padişahı yüzüstü bırakacağını düşünüyor, geceleri gözüne uyku girmiyormuş. Kararını vermiş. Bütün cesaretini toplamış. Kapısını çalmış. Padişaha her şeyi anlatmış. Aslında kız olduğunu, adının Ali değil Gülendam olduğunu hepsini tek tek anlatmış. Padişah kaşını kaldırmış:

“Demek aylarca bizi kandırdın. Demek yalan söyledin fakat bunu ailen için yaptın. Seni affediyorum. Evine gidebilirsin. Yanına giderken çuvala altın, gümüş al. Bahçedeki atlardan da yanına al. Sen benim aylarca en akıllı vezirim oldun. Görevini hakkıyla yaptın. Sen bunu çoktan hak ettin.” demiş şefkatle.

Gülendam mutluluktan ağlamaya başlamış. Teşekkür ederek evin yolunu tutmuş. O evine giderken amcasının oğlu da eve gitmeye başlamış. Başlamış başlamasına da onun elinde sadece bir çuval varmış. Gülendam sarayda çalışırken o hiçbir iş yapmamış. Konuşan bir kurbağa görmüş aylarca onun peşinden koşmuş. Bu çuvalın içinde de sadece kurbağalar varmış.

Büyük gün gelmiş çatmış. İkisi de evlerine varmışlar. Köylüler onları gördükleri için çok sevinmişler. Koşup sarılmışlar. Gözün aydınlar dökülmüş dillerden. Tüm köy halkı toplanınca önce Gülendam açmış çuvalın ağzını. Sarı sarı altınlar, parlak gümüşler, kar

gibi yumuşak ipekler. Ne ararsan varmış. Sıra amcasının oğluna gelmiş, o da açmış çuvalın ağzını. Açar açmaz çuvaldan bir sürü kurbağa çıkmış. İçlerinden bir tanesi:

“Vırak vırak. Lütfen bizi bırak.” diyerek zıplamış.

Köylülerin hepsi çılgık atmış. Çok korkmuş. Kurbağalar kaçmış. Amcası rezil olmuş. Utanarak özür dilemiş Gülendam’ın babasından.

Derken padişah, zeki vezirinin sonunu merak etmiş. Gülendam’ı ziyaret etmeye karar vermiş. Almış yanına oğlunu, düşmüş yola. Az gitmiş, uz gitmiş. Gülendam’ın kapısına varmışlar. Gülendam’ın yarışı kazanmasına çok sevinmişler. Padişahın oğlu, Gülendam’ı görür görmez âşık olmuş. Babasına Gülendam’ın marifetlerine hayran kaldığını, Gülendam ile evlenmek istediğini söylemiş. Padişah çok memnun olmuş bu duruma. Gülendam’ı istemişler. Gülendam da kabul edince düğün yapılmış. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

4.1.4. Müezzin

Bir varmış bir yokmuş. Çok uzak diyarlarda, ormanların içinde fundalıkların arasında tavanı yapraktan, duvarları gül damlasından bir ev varmış. Bu evde baba ile üç kızı yaşarmış. Dillere destan olan kızlardan büyüğünün adı Narifer, ortancasının adı Nilüfer, küçük kızın ismi ise Leylifer’miş. Bu kızların hepsi çok güzel ve akıllıymış. Ama Leylifer bir başkaymış. Leylifer’in kıvrak bir zekâsı ve ipekten bir kalbi varmış. Severmiş herkes bu gül yüzlü gül evin kızını.

Bir gün babasının işi çıkmış. Zorunda kalmış başka şehirlere gitmeye. Bir akşam kızlarını karşısına almış:

“Benim güzel ve akıllı kızlarım. Ben kısa bir süre yanınızda olamayacağım. Ben gelene kadar sakın evden çıkmayın. İhtiyacınız olan her şey evde var. Narifer, kızım bu seccade senin için. Nilüfer, kızım bu külah senin için. Leylifer bu torba da senin için. Eğer zor durumda kalırsanız sihirli seccade ile istediğiniz yere gidersiniz. Sihirli külahı başınıza koyarsanız görünmez olursunuz. Sihirli torbayı sallarsanız torbanız yiyeceklerle dolar.

Dikkat edin kızlarım yalnızca ihtiyacınız olduğunda kullanın.” demiş, gece karanlığında bahçeye üç gül fidanı dikmiş ve yola revan olmuş.

Güneş ayı, ay güneşi kovalayadursun tam kırk gün geçmiş. Kızların babası hala gelmemiş. Ama her gün gül evi gözetleyen biri varmış, çalılıkların arasında. Bu o köyün sözde müezziniymiş. Katran karasıymış kalbi, pörtlekmiş gözleri. Mesleği müezzin de değilmiş. Kandırmak için insanları, kullanmış zaaflarını. Kızların hiç dışarı çıkmadığını görünce kurmuş hemen bir plan. Almış eline inci boncuk. Çalmış kızların kapısını. Kızlar açmamışlar bile kapıyı. Ertesi gün hem içerden hem dışarıdan kilitlenen sandık yaptırmış kendine. Koşmuş kızların kapısına. Kızlar yine açmamış. Bu kez yaşlı bir kadın kılığında sandıkla beraber gitmiş, tak tak tak çalmış kapıyı:

“Evde kimse yok mu? Bir bardak su verin, lütfen.” demiş nefes nefese.

Kızlar dayanamamış, açmışlar kapıyı. Uzatmış bir bardak suyu Narifer. Yaşlı kadın:

“Teşekkür ederim kızım. Şu yaşlı bacaklarıma artık bedenimin yükü ağır geliyor. Şu sandığı şuraya bıraksam göz kulak olur musunuz? Akşama arabayla gelir alırım.” demiş acıklı bir ses tonu ile.

Narifer:

“Kardeşlerime sorup hemen geliyorum.” diyerek koşmuş kardeşlerinin yanına.

Müezzin, kızın gelmesini beklemeden girmiş sandığa içeriden kilitlemiş kendini. Narifer aşağı inmiş. Bakmış ki kimse yok. Mecburen kardeşlerini çağırmış. Eve almışlar sandığı. Mavi kızıl gökyüzü yerini lacivert geceye bırakınca sessiz sedasız çıkmış müezzin sandığın içinden. Minik minik adımlarla önce büyük kızın odasına girmiş. Büyük kızın yanı başında duran sihirli seccadeyi almış. Narifer odasında birinin olduğunu görünce çok korkmuş. O kadar korkmuş ki kılını bile kıpırdatamamış. Uyuma numarası yapayım derken gerçekten uyuyakalmış. Müezzin seccadeyi alır almaz doğru ortanca kızın odasına girmiş. Komodinin üstünde olan sihirli külahı almış. Nilüfer de ablası gibi korkudan hiçbir şey yapamamış. Sıra küçük kızın odasına gelmiş. Leylifer kapıdan bir adamın geldiğini görmüş ve:

“Hoş geldin babacığım. Biz de seni dört gözle bekliyorduk. Ben de az önce pencereden yolunu gözlüyordum. Şu ağacın altındaki adam kim? Arkadaşın mı babacığım?” deyince müezzin hemen pencereye koşmuş. Kız, müezzinin ayağının altındaki halıyı olanca kuvvetiyle çekmiş. Müezzin kaybetmiş dengesini, topaç gibi yuvarlanmış sokağa.

Güneş doğmuş, olmuş sabah. Kızlar kahvaltı masasına oturmuş. Herkes dut yemiş bülbül gibi suskunmuş. Kardeşlerim korkmasın diye kimse anlatmamış başından geçenleri.

Kızlar suspus oturdursun gelelim müezzine.

Müezzin, sokakta yuvarlana yuvalana bir duvara çarpmış. Zar zor kalkmış düştüğü yerden. Seke seke gitmiş evine. Düşünmekten gözüne uyku girmemiş. Sihirli seccadeyi ve sihirli külahı elinden nasıl düşürdüğünü bir türlü anlayamamış. Ne yapıp edip yıllardır iz sürdüğü sihirli eşyaları ele geçirmeliymiş. Düşünmüş taşınmış bir şey bulamamış. Kızların evinin önünde beklemeye karar vermiş.

Güneş batmadan evin önünde beklemeye koyulmuş. Bir sağa bir sola dolanmaya başlamış. Merdiven aramaya başlamış ki Leylifer evi gözetleyen birinin olduğunu fark etmiş. Müezzin evin duvarına merdiven dayamaya çalışırken Leylifer de hemen eve koşmuş. Bir kova su bir kova da sıvı sabun hazırlamış. Önce sıvı sabunu sonra suyu dökmüş. Müezzin neye uğradığını şaşırmış. Ellerini vücuduna sürmüş. Köpürmüş de köpürmüş. Köpüklerden gözleri yanmış. Ah vah ederek güç bela tutmuş evin yolunu. Yine eli boş dönmüş karanlık evine. Müezzin evde hırsından kendini yiyedursun gelelim kızlara.

Leylifer, tehlikeden korumak için ablalarını haberdar etmeye karar vermiş. Almış karşısına ablalarını. Anlatmış bir bir kötü adamın yaptıklarını. Kendilerini korumaları gerektiğini anlatmış. Müezzinin bir daha sokaklarından bile geçmeye cesaret edememeliymiş. Bu yüzden el ele vermiş bir plan yapmışlar. Bir daha gelirse sihirli eşyaları kullanmaya karar vermişler.

Müezzin hiç boş durur mu? O da yapmış bir plan. Kızların evine giremeyeceğini anlayınca kızların babasını beklemeye karar vermiş. Gündüzler geceleri, geceler

gündüzleri kovalamış. Kızların babası seyahatinden dönmüş. Adamcağız daha yol yorgunluğunu bile atamadan müezzin önünü kesmiş. Başlamış kızları hakkında atıp tutmaya. Kızların babası duydukları karşısında ne diyeceğini bilememiş. Biraz sakinleşince:

“Ben gitmeden önce kızlarım için üç gül fidanı dikmiştim. Kızlarım yanlış bir şey yaptıysa o gül fidanları kurumuştur. Eğer kuruduysa kızlarıma ceza vereceğim. Eğer kurumadı ve sen yalan söylüyorsan seni buradan kovacağım.” demiş öfkeyle.

Müezzin ve baba yola revan olmuşlar. Baba kızlarının yanlış bir davranışı olmadığına eminmiş ama yine de kalbinin hızla atmasına engel olamıyormuş. Müezzin ise:

“O kadar vakit geçti, bu sıcakta gül fidanı çoktan kurumuştur.” diye düşünüp, pişkin pişkin gülerek yürümeye devam etmiş.

Nihayet eve gelmişler. Kapıyı açmış, bakmışlar ki üç gül fidanı dallanıp budaklanmış. Açan güllerin kokusu gökyüzündeki bulutlara kadar ulaşmış. Rengi ateş kırmızısı olan güllerin kenarında öten bülbüller ise pek neşeliymiş. Kızların babası derin bir oh çekerken müezzin kaçacak delik aramaya başlamış. Bu sırada baba yakasından tutmuş müezzinin. Başlamış kovalamaya. Müezzin kaçmış baba kovalamış. Müezzin gözden kaybolunca baba gönül rahatlığıyla evine dönmüş. Müezzin Kültepe’de tek başına kalırken kızlar, babalarıyla beraber mutlu mesut bir hayat yaşamışlar.

4.1.5. Kız Padişah

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, develer tellal, pireler berber iken bir kadının kel bir oğlu varmış. Bu Keloğlan yazın hayvanlarını otlatır, kışın çalışmaz kaval çalar rahatına bakarmış. Annesi Keloğlan’ın kışın tembellik etmesine çok üzülmüştü. Onunla konuşmak istemiş:

Oğlum:

“Gel sana bir masal anlatayım.” demiş. Ağustos Böceği ile Karınca’nın masalını anlatmış. Eğer zamanında çalışmazsan zor günler kapıyı çaldığında sıkıntıya düşersin. Başkalarının yardımına muhtaç olursun.” diyerek masalın sonuna gelmiş.

Keloğlan:

“Anneciğim, ben de yazın çalışıp kışın oturuyorum. Ben de şimdi çalışmazsam hayvanlar hastalandığında ya da kötü bir şey olduğunda aç kalırız. Ben ormandan odun toplayıp satmaya karar verdim.” demiş ve yola çıkmış.

Keloğlan ormana doğru gidedursun, yemyeşil ağaçların altında, berrak bir derenin kenarında, rengârenk evlerin arasında bir kadının güzel mi güzel bir kızı varmış. Bu kızın adı Güldalı’yymış. Bu kızı, o zamana kadar kimse görmemiş çünkü babası onun dışarı çıkmasına izin vermiyormuş. Güldalı, her sabah pencereden dışarı bakarmış. Bir gün penceresine kuş konmuş. Kuş çok üşümüş. Kuşu içeri alıp ısıtmak istemiş. Pencereyi açmış, kolunu uzatmış ama kuş pır diye uçuvermiş.

Bu sırada evin aşçısı da bu kızı gözetliyormuş. Aşçı bu kıza çok âşıkymış. Hemen sanki kız yazıyormuş gibi bir mektup yazmış. Kızın babasına mektubu verdikten sonra:

“ Biz birbirimiz çok seviyoruz. Ben kızınla evlenmek istiyorum. Kızının kolundaki beni için canımı bile veririm.” demiş.

Kızın babası:

“ Kızım, beni dinlemeyip dışarı çıkmış. Bana ihanet etmiş.” diye düşünmüş. Koşmuş kızının odasına. Kızını kolundan tutup sokağa atmış.

Bu güzel kız olanlara çok üzölmüş, çok ağlamış. Ne yapacağını bilmeden yürüyormuş. Az gitmiş, uz gitmiş. Dere tepe düz gitmiş. Keloğlanın gittiğı ormana gelmiş. Orada Keloğlan ile karşılaşmış. Keloğlan bu kızı aslanların elinden kurtarmış. Kız, Keloğlanın cesaretine hayran kalmış. Keloğlan da kızın güzelliğine âşık olmuş. “İçinden ben kelim o çok güzel, ben fakirim o ise zengin. O benimle evlenmez.” diye düşünmüş.

Keloğlan:

“Sen burada yalnız başına kalamazsın. Mademki gidecek yerin yok seni annemin yanına götüreyim.” demiş.

Bu ay yüzlü kız, Keloğlan’a güvenmiş. Keloğlan önde Güldalı arkada Keloğlan’ın evine gitmişler. Keloğlan’ın annesi kapıyı açmış ki kel oğlunun yanında melek yüzlü bir kız varmış. Çok şaşırmış. Bu kızı görür görmez çok sevmiş. Kız yemeğini yedikten sonra başından geçenleri Keloğlan’ın annesine de anlatmış. Keloğlan’ın annesi:

“Nar tanem, nur tanem, bir tanem. Güzel kızım benim. Gel sen bizim evin kızı ol. Benim oğlum keldir, fakirdir ama yüreği tertemizdir.” demiş.

Keloğlan hemen karşı çıkmış.

“Bizden yardım isteyen birini, benimle evlenmeye zorlayamam. Hem ben ona layık değilim.” demiş.

Kız, çok üzülmüş çünkü kız da Keloğlan’ın kalbini, dürüstlüğünü ve iyi niyetini sevmiş. Keloğlan kabul etmeyince hiçbir şey diyememiş.

Sabah olmuş kız onlara daha fazla yük olmamak için evden kaçmış. Konarak, göçerek, lale sümbül biçerek bir dağ başına gelmiş. Dağ başından bakınca bir dere görmüş. Derenin içinde kırk tane dev yaşıyormuş. Devler bu kızı görünce:

“Otuz dokumuzun eşi vardı, birimizin yoktu, o da kendi ayağı ile geldi.” demişler.

Kız devlerden çok korkmuş ama akıllı davranması gerekiyormuş. Devlerden kurtulmak için:

“Ben de sizin için geldim zaten ama önce sizinle bir şey konuşmak istiyorum.” demiş.

“Siz birer devsiniz, çok güçlüsünüz bir şehri bile yakabilirsiniz. Ama siz iyi bir eş olsaydınız eşlerinize erkek elbisesi giydirmezdiniz.” demiş.

Devlerin en büyüğü demiş ki:

“Doğru söylüyor, hiç kadınlara erkek elbisesi giydirilir mi? Şehre gidin eşlerinize elbise alın. Bizim için de bir gelinlik getirin düğünümüzü hazırlayın.”

Devler hep birden şehre elbise almaya gitmişler. Bu güzel kız, diğer kadınlara:

“Siz bu yırtıcı canavarlarla nasıl evlendiniz?” diye sormuş.

Birisi:

“Beni bahçede otururken kaçırdılar.”

Diğeri:

“Beni çeşmeden su alırken kaçırdılar.” diye cevap vermiş.

Bu güzel kız diğer kızlara:

“ Gelin hep beraber buradan kaçalım. Siz benimle gelir misiniz?” diye sormuş.

Kadınlar hep birlikte:

“Geliriz.” diye bağırılmışlar.

Güldalı ve otuz dokuz kızın hepsi erkek elbisesi giymişler. Her biri bir ata binmiş, kuşların şehrine gelmişler. Burada herkes bir yere toplanmış, bekliyormuş. Güldalı yaşlı amcaya:

“Siz neden burada toplandınız?” diye sormuş.

“Kuşlar şehrinin padişahı vefat etti, şimdi devlet kuşu uçurulacak, kimin başına konarsa o padişah olacak.” demiş.

Kuş uçmuş uçmuş gelmiş, Güldalı’nın başına konmuş. Halk:

“Bunlar şehrimize yeni geldi üstelik fakirler.” diye kabul etmemiş.

Kuşu yakalamışlar tekrar uçurmuşlar. Yine devlet kuşu Güldalı’nın başına konmuş. Halk yine kabul etmemiş. Üçüncü kez devlet kuşu Güldalı’nın başına konmuş. Halk bu kez kabul etmiş, alkışlamış. Güldalı’nı tebrik etmişler. Güldalı padişahın yardımcısına:

“Bizi saraya götürün. Otuz dokuz yiğidime otuz dokuz oda verin. “ demiş. Yardımcılar odaları hazırlamaya gitmişler. Güldalı kızlara fısıltıyla:

“Bakın hepimiz kadınız fakat bu insanlar bizi erkek sanıyorlar. Çünkü erkek elbisesi giyiyoruz. Sakın sırrımızı açıklamayın yoksa bizi buradan kovarlar.” demiş.

Güldalı’na padişah elbisesi giydirmişler. Makamını göstermişler. Güldalı diğer kadınların kimisini vezir, kimisini asker yapmış. Güldalı ve diğer otuz dokuz kız halkın mutlu olması için ellerinden geleni yapmışlar.

Günler haftaları, haftalar ayları kovalamış. Halk, kız padişahı çok memnunmuş ama Güldalı babasını çok özlüyormuş. Aklına bir fikir gelmiş. Kızlardan birine kendi resmini yaptırmış. Sonra bu resmi çeşmenin başına astırmış. Askerlerine:

“Bu resme bakıp hakaret edeni, üzüleni, ağlayanı bana getirin.” diye emir vermiş.

Aşçı, kırk dev ve Keloğlan birbirinden habersiz Güldalı’nı aramaya çıkmışlar. Aşçı çeşmede Güldalı’nın resmini görünce:

“Ben sana iftira attım. Benim eşim ol istedim ama sen beni bıraktın gittin.” demiş sonra da hakaret etmeye başlamış.

Askerler bunu duyunca hemen aşçıyı yakalamışlar. Saraya götürmüşler. Padişah:

“Bunu zindana atın. Mahkemeye kadar orada beklesin.” demiş.

Aşçıdan sonra çeşmeye kızın babası gelmiş. Kızının resmini görmüş. Çok ağlamış.

“Güzel kızım. Senin suçun yokken evden attım. Aşçıya inandım. Ölmeden önce seni bir kez görsem başka hiçbir şey istemem.” diye feryat etmiş.

Askerler ağlayan adamı görmüş ve saraya getirmiş. Padişah babasını tanımış ama belli etmemek için:

“Bu adamı, güzel bir odada misafir edin. Saygılı davranın.” demiş.

Çeşmenin başına büyük bir gürültü ile devler gelmiş. Güldalı’nın resmini görünce devler hakaret etmeye başlamışlar. Askerler kırk devı yakalamış ve şehrin uzağındaki zindana götürmüş.

Devlerin arkasından çeşmenin başına Keloğlan gelmiş. Kızın resmini görmüş. Kaval çalmaya başlamış. Ağlayarak:

“Seni gördüğümde beri aklımdan çıkmıyorsun. Ben sana âşık olmuştum sen ise bizi bırakıp kaçtın.” demiş.

Askerler Keloğlan’ı da almış saraya götürmüş.

Padişah bütün halkı toplamış, mahkeme kurmuş ve bunları teker teker yargılamış. Önce aşçıyı çağırıp sormuş:

“Sen bu kızın resmine bakıp neden hakaret ettin?”

“Hiç efendim, o kız benden borç para almıştı vermediği için hakaret ettim.”

“Doğru söyle. Eğer yalan söylersen cezan artar.” demiş.

Aşçı bu kez gerçeği anlatmış. Aşçı artık ömrünün sonuna kadar zindanda kalacaktı.

Aşçıdan sonra kızın babasını çağırmışlar. Padişah:

“Sen bu kızı görünce neden ağladın?” diye sormuş.

“O kız, Güldalı’m benim güzel yavrumdu. Nar tanem, nur tanem, bir tanemdi. Kimse ona zarar vermesin istedim. Kızımın dışarıya çıkmasına izin vermedim. Az önceki aşçı yüzünden kızımı evden kovdum. Kızımı çok özlediğim için ağladım.” demiş.

Padişah:

“Senin haline çok üzıldüm. Sen gel. Benim yanımda otur.” demiş.

Kırk devî çağırmışlar:

“Siz bu kızın resmine bakıp neden hakaret ettiniz? ”

“Bu kız, bizim eşlerimizi kaçırdı.”

“Siz kırk devsiniz. Bir kız sizin elinizden eşlerinizi nasıl kaçırsın? ”

“Bizi kandırdı, eşlerimizi götürdü.”

Bu kırk dev, uzun bir sorgudan sonra suçunu itiraf etmiş. Cezaları ise şehrin çok uzağına sürülmek olmuş.

Padişah, en son Keloğlan’ı çağırmış:

“Sen neden bu resme bakınca ağladın?”

Keloğlan:

“Ben, size önce kaval çalayım sonra cevap vereyim.” demiş.

Keloğlan bir saat kaval çalmış. Padişah çok sinirlenmiş. Askerlerine

“Keloğlan’ı hapse atın.” diye emir vermiş.

“Padişahım, ben zaten Güldalı’nın aşkı ile kör olmuşum. Dünyam kararmış. Zindanın karanlığı ne ki!” demiş.

Padişah:

“Sen o kızı görsen tanır mısın? ”

“Padişahım sizden korkmasam gözleri aynı size benziyordu derdim.” demiş heyecanla.

Güldalı bu sözü duyunca hemen padişah kavuğunu çıkartmış. Gül kokulu saçları omzuna kadar düşmüş. Halkı onun erkek değil kız olduğunu anlayınca çok şaşırılmış. Herkes şaşkınlıkla birbirine bakarken Güldalı:

“Ey kuş şehrinin halkı, ben devleti bu zamana kadar erkek olarak yönettim. Size erkek olarak kendimi tanıttım ama ben kadını. Size hep iyi ve adaletli davrandım. Aşçının iftira attığı kız da devlerin eşlerini kurtaran da bendim.” diyerek babasına sarılmış. Babasının da izniyle:

“ Ben Keloğlan’la evlenmeye karar verdim. Düğün hazırlıklarına başlayın.” demiş. Keloğlan ile Güldalı evlenmişler. Keloğlan padişah, Güldalı sultan olmuş. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

4.1.6. Kardeşim Kardeşim Can Kardeşim

Bir varmış, bir yokmuş. Allah’ın kulu çokmuş, çok söylemesi günahmış. Develer tellal iken, keçiler berber iken, bir memleketin birinde bir kadın varmış. Bu kadının bir oğlu bir kızı bir de kocası varmış. Bir gün bu kadın çok hastalanmış. Hastalığına şifa bulamayınca bu kadın, vefat etmiş. Küçük çocuklar, annelerinin ölümüne çok üzölmüş. Günlerce ağlamışlar. Aradan uzun bir zaman geçince babaları:

“Yavrularım, annenizin ölümüne ben de çok üzölüyorum. Ben size anneniz gibi bakamam. Sizin yeni bir anneniz olsun istemez misiniz?” diye sormuş.

Bu çocuklar yeni bir anne istemiyormuş ama babaları üzölmesin diye kabul etmişler. Günler sonra babaları evlenmiş. Üvey anne, sevimli kardeşleri istememiş. Üvey anne çocukların babasına:

“Ya bu çocuklar gider, ya da ben giderim.” demiş.

Babaları çocuklarını çok seviyormuş. Üvey annenin çocukları istememesine çok üzölmüş. Çaresizce çocuklarına:

“Yavrularım, gelin sizinle beraber ormana odun toplamaya gidelim. Ben odunları kırarım siz de odunları sepete koyarsınız.” demiş.

Çocuklar çok mutlu olmuş. Ormandaki iri gözlü ceylanları, zıplayan tavşanları, şarkı söyleyen kuşları görmek için sabırsızlanmışlar. Babaları önde, çocuklar arkada ormana gelmişler. Ormandaki ağaçlar çocukları gülerek karşılamış. Çiçekler de çocukları çok sevmiş. Hepsi birden:

“Hoş geldiniz çocuklar.” diye bağırmışlar.

Babaları:

“Evlatlarım, siz burada oturun ben odunları kırayım. Sizin karnınız acıkırsa sepetteki ekmeği yiyin.” demiş. Elindeki su kabağını ağaca asmış ve gözden kaybolmuş.

Çocuklar karınlarını doyurmuşlar, oyun oynamışlar, tavşanları sevmişler. Çok yorulmuşlar. Güneş batmak üzereymiş hatta akşam olmuş. Babaları hala gelmemiş. Abla kardeş endişeyle babalarına seslenmişler ama kimse ses vermiyormuş. Babaları çoktan evin yolunu tutmuş.

Kız:

“Kabağı tak tak eden babacığım. Bizi burada bırakıp giden babacığım.” diye ağlamaya başlamış.

Ormandan kurt sesleri gelmiş. Abla kardeş birbirlerine sarılmışlar çünkü çok korkuyorlarmış. Çocuklar ne yapacağını bilemeden öylece kalakalmışlar. Bu sırada:

“Korkmayın, güzel çocuklar ben size yardım edeceğim.” demiş biri.

Çocuklar kim olduğunu anlamak için çevrelerine bakmışlar ama kimseyi görememişler.

Su kabağı:

“ Merhaba çocuklar ben su kabağı. Sakın korkmayın. Ben size yardım edeceğim. Sizi bu ormandaki tüm tehlikelerden koruyacağım.” demiş.

Yıllar geçmiş. Çocuklar bu ormanda mutlu mesut büyümüşler. Artık orman onlara çok sıkıcı geliyormuş. Abla kardeş yeni ve ormandan farklı yerler görmek istiyorlarmış. Bu yüzden su kabağına:

“Su kabağı, sen bize yıllarca yardım ettin sana çok teşekkür ederiz. Biz artık çok büyüdük. Başka yerler görmek istiyoruz. Sen bizi başka yerlere götürür müsün?” demişler.

Su kabağı:

“Maalesef çocuklar. Çok üzgünüm ama sizi götüremem çünkü ben buralardan başka yerlerde yaşayamam. Siz ne zaman yardıma ihtiyaç duyarsanız beni çağırın. Size bir de tavsiyem var. Sakın her gördüğünüz sudan içmeyin. Yoksa size ben bile yardım edemem.” demiş.

Güneş dağların arkasından gülümsemiş. Çocuklar güneşi görmüşler. Hemen yola çıkmışlar. Az gitmişler, uz gitmişler. Dere tepe düz gitmişler. Erkek kardeş çok susamış.

Ablasına:

“Ablacığım, ben çok susadım. Ben şuradan su içmek istiyorum.” demiş.

“Canım kardeşim. Unuttun mu? Sihirli su kabağı bize her sudan içmememiz gerektiğini söylemişti. Ben bir bakayım sonra içersin.” demiş.

Önce suya bakmış. Berrak görünüyormuş. Suyun çevresine bakmış ve at izlerini görmüş. Sakın içme kardeşim. Bu sudan içersen at olursun.” demiş.

Erkek kardeş:

“Tamam ablacığım. Biraz daha sabredeyim.” demiş.

Yürümüşler yürümüşler bir derenin kenarına gelmişler. Erkek kardeş dereyi görmüş ve ablasına:

“Abla ben çok susadım. Lütfen bu dereden biraz su içmeme izin ver.” demiş.

Ablası:

“Sihirli su kabağı bize her sudan içmememiz gerektiğini söylemişti. Ben bir bakayım sonra içersin.” demiş.

Su dupduruymuş ama etrafında keçi izi varmış.

“Kardeşim, burada keçi izi var. O sudan içme keçi olursun.” demiş.

Erkek kardeş üzülmüş. Başını öne eğmiş. Usulca:

“Tamam.” demiş.

Yolun sonuna doğru gelmişler. Biraz ilerde bir ev varmış. Ablası kardeşine:

“Bak kardeşim birazdan şu evden su isteriz. Doya doya su içersin.” demiş.

Erkek kardeş o kadar susamış ki eve kadar dayanamamış. Derenin kenarına doğru koşmuş. Hemen su içmeye başlamış. Ama orada geyik izi varmış. Erkek kardeş buradan su içince geyik olmuş. Ablası büyük bir şaşkınlıkla:

“Kardeşim kardeşim canım kardeşim. Beni dinlemedin geyik oldun. Ben şimdi seni eski haline nasıl getireceğim?” demiş.

Kız kardeşin aklına su kabağı gelmiş. Ama kardeşi, onun sözünü dinlememiş. Bu yüzden utanıyormuş su kabağından yardım istemeye. O esnada su kabağının ormandaki bütün ağaçlara söylediği şu söz gelmiş:

“Ben bu ormandan ayrılamam. Artık çok yaşlandım. Çocukları size emanet ediyorum. Onlardan yardım elinizi esirgemeyin.”

Güzel kız, ormandaki ağaçlara su kabağının söylediği bu sözü hatırlatmış. Yanındaki kavak ağacına:

“Görkemli kavak ağacı, bize yardım et. Kardeşim geyik oldu. Ben şimdi ne yapacağım.” demiş.

Kavak ağacı, kardeşlerin bu haline çok üzülmüş. Onlara yardım edemediği için kendisini suçlu hissediyormuş. Bu yüzden nur yüzlü kıza:

“Kardeşini eski haline getiremem ama sen benim dallarımda yaşarsın. Kardeşinde benim yanımda yaşar. Böylece size kimse zarar veremez.” demiş.

Kız kardeş, kavak ağacına sarılarak teşekkür etmiş ve:

“Eğil kavağım eğil.” demiş.

Kavak eğilmiş. Kız, kavak ağacının tepesine çıkmış. Geyik kardeşi de kavak ağacının yanı başına oturmuş. Onlar dinlenmeye başlamışlar. Bu sırada padişahın askerleri dere kenarından atlarına su içirmek istemişler. Dere kenarına atlar su içmek için yaklaşmış.

Çok korkmuşlar ve bu yüzden su içmemişler. Padişahın askerleri atların neden su içmediğini anlamamış. Padişaha haber vermek için hemen yola çıkmış. Askerler:

“Padişahım, atlara su içirmek istedik. Her zaman yaptığımız gibi onları dere kenarına götürdük. Atlar çok susmasına rağmen su içmedi.” demiş.

Padişah çok sinirlenmiş. Atına binmiş ve dere kenarına gelmiş. Atını dereye yaklaştırmış. At korkmuş. Bağırarak. Geri geri adımlarla kaçmış. Padişah ne olduğunu anlamak için etrafına sonra da suya bakmış. Suda bir güzel kız, aya sen doğma ben doğayım; güneşe sen doğma ben doğayım diyen bir kız varmış. Başını kaldırmış. Kız yeşil dalların arasında oturuyormuş. Padişah:

“Atlar senden korkuyor. Su içemediler. Ağaçtan iner misin?”

Kız, padişahı görünce tedirgin olmuş:

“İnemem.” demiş.

Padişah askerlerine:

“Derhal bu ağacı kesin.” diye emir vermiş.

Askerler ağacı kesmeye başlamışlar. Kesmişler, kesmişler ağacın devrilmesine biraz kalmış. Askerlerden biri:

“Çok yorulдум. Sen de yorulmuşsun. Kalan kısmı da sabah keseriz.” demiş.

Askerler evine gitmiş. Onlar gittikten sonra geyik kardeş gelmiş. Geyik kardeş, ablasına selam vermiş. Ablası da olan biten her şeyi geyik kardeşine anlatmış. Geyik kardeş sabah olana kadar ağacı yalamış yalamış eskisinden daha kalın yapmış. Sabah olmuş. Geyik kardeş:

“Ablacığım sakın korkma. Onlar bu ağacı kesemezler. Ben seni hiç yalnız bırakmam.” demiş.

Kavak ağacı, bu nur tanesi kızı kolları arasında sıkıca tutmuş. Yere düşmesinden çok korkuyormuş. Kız, kavak ağacında mutlu mutlu otururken yine askerler gelmiş. Askerler kestikleri ağacı eskisinden daha sağlam görünce çok şaşırarak. Yeniden ağacı kesmeye

başlamışlar. Ağaç çok güçlüymüş. Onu kesemeyeceklerini anlamışlar. Padişaha gitmişler. Ve ağacı kesemediklerini, ağacın çok güçlü olduğunu anlatmışlar.

Padişah, düşünmüş taşınmış aklına bir fikir gelmemiş. Çaresiz kalmış. En sonunda cadı kadını çağırmaya karar vermiş. Askerlerine cadı kadını çağırtnmış. Cadı kadın küpüne binmiş. Padişahın sarayına gelmiş. Padişah ağacı ve ağaçtaki kızı anlatmış. Sonra:

“ O güzel kızı derhal benim yanıma getir.” diye emir vermiş.

Cadı kadın hemen evine gitmiş. Hazırlanmış. Kızın yanına gitmiş. Görmüyor gibi yapmış. Önce ağaca çarpmış sonra ayağı taşa takılmış. Kız onun düşeceğini anlayınca:

“Teyzeciğim, dikkat edin. Orada dere var. Dereye düşmeyin.” diye uyarılmış.

Cadı:

“Kızım teşekkür ederim. Ben görmüyorum. Evime düşmeden gitmem için bana yardım eder misin?”

Bu güzel kız, ağaçtan inmemesi gerektiğini biliyormuş ama teyzeye de yardım etmek istiyormuş. Teyzenin haline çok üzölmüş. Dayanamamış.

“Eğil, kavağım eğil.” demiş ve aşağı inmiş. Kız, cadının koluna girmiş. Cadı:

“Güzöl kızım. Bana yardım ettin. Sana çok teşekkür ederim. İyiliğinin karşılığı olarak bu hediyeı kabul etmeni rica ediyorum.” demiş.

Kız, teşekkür etmiş. Hediyeı almış. Bu hediye küpmüş. Kız küpe bakmış. Cadı sihir yapmış. Bu kızı, küpe bindirmiş ve padişahın sarayına götürmüş. Padişah:

“Sakın korkma. Seni buraya zorla getirdim. Özür dilerim. Ama senin hikâyeni çok merak ediyorum. Kimsin sen? Neden o ağacın tepesindeıs? Nasıl yaşıyorsun orada? ” diye sormuş.

Kız hüözünle anlatmaya başlamış. Padişah, bu kızın anlattıklarından çok etkilenmiş. Kızın çok güzel ve çok iyi biri olduğunu düşünmüş. Bu kızla evlenmeye karar vermiş. Kız da padişahı beğenmiş ama onunla evlenmek için bir şartı varmış.

“Eğer geyik kardeşimi yanıma getirirsen seninle evlenirim.” demiş. Padişah kabul etmiş ve kırk gün kırk gece süren bir düğünle evlenmişler. Geyik kardeş, kız ve padişah çok mutluymuş. Geyik kardeş her akşam ablasının odasına geliyormuş ve:

“Bu ablamın ayağı, bu eniştemin ayağı.”diyerek kapılarının önünde uyuyormuş.

Bir gün kız ormanda biraz yürüyüş yapmak istemiş. Ormana gitmiş. Ormanda yürürken karşısına yabancı bir kız çıkmış. Bu kızın adı Gurbet Kızıymış. Gurbet Kızı padişahın eşine:

“Sen kimsin? Burada ne yapıyorsun?” diye sormuş.

Padişahın eşi, kim olduğunu ve başından geçenleri anlatmış. Gurbet Kızı, bu güzel kızı teselli etmiş. Önce ona yakın davranmış sonra bayıltmış, onun elbiselerini giymiş ve kızı dereye atmış. Hemen saraya gitmiş.

Padişah eşini görünce büyük bir şaşkınlıkla:

“Senin yüzüne ne oldu ?”

Gurbet Kızı:

“Bugün ormana gittim. Güneş yüzümü yaktı” demiş.

Padişahın yüreği yanmış. Neden böyle oldu, böyle değildi, diye düşünmeye başlamış. Akşam olmuş. Geyik kardeş gelmiş.

“Bu eniştemin ayağı, bu yabancının ayağı” demiş ve odadan çıkmış. Padişah bunu duymuş, şüphelenmiş ama hiçbir şey diyememiş. Gurbet Kızı ise hemen bir plan yapmış. Sabaha kadar belim ağrıyor, diye uyumamış. Sabah olmuş. Padişah doktor çağırılmış.

Padişah görmeden bir avuç altın vermiş Gurbet Kızı. Doktor:

“Bu hasta, geyik eti yerse iyileşir.”demiş. Padişah Gurbet Kızına:

“Sen kardeşini çok seversin, şimdi kardeşini nasıl kıyacaksın.” demiş.

“Can, kardeşimden tatlı. Geyik eti yemezsem ben iyileşemem.” demiş.

Bu geyiği kessinler, padişahın eşi yesin diye kırk kazan kurulmuş, kırk bıçak bilenmiş. Geyiği getirmişler. Geyik son kez dereye gitmek için eniştesinden izin istemiş. Hemen dereye gitmiş:

“Kardeşim kardeşim can kardeşim.

Gözleri mercan kardeşim.

Yedi kazan kuruldu

Yedi bıçak bilendi

Boğazıma dayandı.”

Dereden kız cevap vermiş.

“Kardeşim kardeşim can kardeşim.

Göbeği fincan kardeşim

Yedi kazan kırılın

Yedi bıçak kör olsun.

Gurbet kızı kovulsun.”

Padişah, geyik gelmeyince merak etmiş. Dereye gitmeye karar vermiş. Geyiği yakalamış.

“Sen burada kiminle konuşuyorsun? ”diye sormuş.

“Gurbet kızı ablamı kandırmış. Giysilerini almış sonra da buraya atmış.” diye cevap vermiş.

Padişah askerlerine emir vermiş. Eşini sudan çıkartmış. Gurbet kızına sormuş:

“Kırk katır mı, kırk satır mı?”

Gurbet kızı:

“Ben kırk satırı ne yapayım, kırk katır olsun.” demiş.

Gurbet kızı, kırk katırla yerlerde sürüklenmiş. Padişah ve eşi yeniden kırk gün kırk gece düğün yapmışlar. Muradına ermişler.

4.1.7. Satılık Nasihat

Bir varmış bir yokmuş. Uzak diyarların birinde yoksul mu yoksul bir anne oğul varmış.

Bu kadının eşi, uzun zaman önce vefat ettiği için oğlu ile beraber kırık dökük bir evde yaşarmış. Oğlunun adı Hasan'mış. Hasan yakışıklı, mert, dürüst mü dürüstmüş. Herkese iyi davranır, ihtiyacı olanlara el uzatırmış.

Hasan ormandan odun toplar, bu odunları satar, ekmek almış. Yine bir gün odun toplamak için ormana gitmiş. Ormandaki yere dökülen ağaç dallarını toplamış ve evin yolunu tutmuş. Eve giderken görkemli mi görkemli, büyük mü büyük bir sarayın önünden geçmiş. Padişah sarayının çiçeklerle bezeli, neşeli bahçesinde gezerken Hasan ile karşılaşmış. Hasan'ın sırtında taşıdığı odunları görünce çok üzölmüş. Hasan'ın yanına yaklaşmış ve Hasan'a:

“Evladım, yazık değil mi sana? Bu odunlar çok ağır. Niçin sırtında bu odunları taşıyorsun?”

“Padişahım başka çarem olmadığı için sırtımda taşıyorum. Ormandan odun topluyorum, çarşıda satıp ekmek alıyorum. Annemle beraber bu şekilde geçinip gidiyoruz.”

“Aferin sana oğlum. Başkasına muhtaç olmadan kendi rızkını kendin kazanıyorsun. Eğer kabul edersen sana bir altın vereyim. Sen de bu altına bir eşek al. Odunları bu eşek ile taşı. Böylece sırtın acımaz.”

Hasan, padişaha teşekkür etmiş. Sevine sevine çarşıya gitmiş. Odunları satmış. Evin yolunu tutmuş. Annesine altını göstermek için sabırsızlanıyormuş. Nihayet eve gelmiş. Annesine ısıll ısıll parlayan altını göstermiş. Olanları anlatmış. Annesi:

“Yavrum, padişah da sen de sağ olun. Bu altına evimize eşya alalım oğlum. Bak evimizde doğru düzgün bir eşya yok.”

Hasan, bu duruma üzölmüş ama annesinin de kalbini kırmamak için:

“Peki, anneciğim.” demiş.

Güneş, dağların zirvelerinde gölgesini dinlendirmeye başlamış. Hasan'ın odun toplama vakti gelmiş de geçmiş bile. Hasan giyinmiş, ipini almış. Besmele çekmiş, ormanın derinliklerine doğru yürümüş. Odunlarını toplamış. Evine doğru yürümüş. Dar geçitlerden, yüksek tepelerden geçmiş çok yorulmuş. Padişahın sarayının önünden geçerken taşıyamaz hale gelmiş odunları. Dinlenmeye karar vermiş. Saray bahçesinin taş duvarlarına sırtını dayamış. Bir de bakmış ki ayın on dördü kadar güzel, su gibi berrak güzeller güzeli bir kız, bahçede kendisini imrenen çiçekleri suluyor, çiçeklerin şarkılarını

dinliyormuş. Bu kız padişahın kızıymış. Hasan bu kıza hayran hayran bakarken bir ses duymuş:

Bu ses padişaha aitmiş. Padişah tüm ihtişamıyla:

“Oğlum, ben sana geçen gün bir altın vermedim mi, kendine bir eşek al demedim mi? Neden hala sırtında taşıyorsun bu odunları? ” demiş.

Babasının sinirlendiğini gören kızı da babasının yanına gelmiş. Heyecandan kalbi güm güm bat güm, güm bat güm diye atan Hasan, sesi titreyerek cevap vermiş:

“Padişahım, sağ olun, var olun. Siz bana bir altın verdiniz. Bununla kendine eşek al. Odunları onunla taşı dediniz. Fakat benim annem, bu altınla evdeki eksiklerimizi alırsız, evde eşyamız yok, dedi. Ben de annemin kalbini kırmamak için kabul ettim.” demiş, çekingen bakışlarla.

Padişah:

“Peki, oğlum. O zaman al sana bir altın daha. Bununla dediğimi yap. Sağlıktır, en önemli hazine. Hazineye hep dikkat et.”

Hasan teşekkür etmiş ve oradan ayrılmış ayrılmasına ama aklında o güzeller güzeli kız varmış. Hasan, teşekkür edip kafasını kaldırdığında bu kıza tebessüm etmiş. O an Hasan için dünya cennet olmuş, gökkuşağını kışkırtan renkleriyle yeniden doğmuş tüm yediverenler, erguvanlar, menekşeler. Bastığı yerler toprak değil sanki şeffaf, cam gibi saydam bulutların gölgesiymiş. Tüm neşesiyle sıyrılmış toprağın altından tarçın ağacı. Tarçın kokularıyla büyü, ılık bir meltem esintisiyle dans eden kelebeklerin sesiyle şenlenen bir yermiş artık yeryüzü. Hasan bu kıza düşünürken çarşıya ne zaman, nasıl geldi hiç anlamamış. Topladığı odunları satmış, evine dönmüş. Annesine olan biteni elifi elifine anlatmış. Annesi, üzülerek:

“Oğlum, padişah sağ olsun. Evimizin çatısı akıyor, eşyalarımız ıslanıyor. Ev yıkılacak diye korkuyorum. Gel, biz bu altınla evimizi onaralım.”

Hasan, annesinin dediğini kabul etmiş. Esasen annesini pek de dinlememiş. Hep o kıza düşünüyormuş. Gecesine ay değil o kızın aydınlık yüzü doğmuş. Sabaha kadar

uyumamış. Sabah olunca yine ipini almış ormana gitmiş. Ormandan odunları toplamış eve dönmeye başlamış. Sarayın önünden geçerken sevdiği kızı görürüm düşüncesiyle sarayın önünde durmuş. Padişah da bahçesinde gezinti yapıyormuş. Hasan'ı görünce:

“Oğlum, sen neden hala söylediklerimi yapmadın? Boncuk boncuk terlemişsin. Bana yalan mı söyledin yoksa? Nerede senin hayvanın?” diye bağırılmış.

Hasan, utangaç ve mahcup bakışlarla:

“Padişahım, ben bugüne kadar hiç yalan söylemedim. Asla yalan söylemem. Anneme sizin verdiğiniz altını gösterdim. Annem de evimizin tamire ihtiyacı olduğunu ve yaptırmazsak yıkılabileceğini söyledi. Ben de annem hak verip altını verdim.” demiş.

Padişah, Hasan'a dikkatlice bakmış. Hasan'ın hal ve hareketinden onun doğru söylediğini anlamış. Ama bugün Hasan'da bir tuhafılık varmış. Padişah, daha önce onu bu kadar üzgün ve düşünceli görmemiş. Acaba onu yalancılıkla suçladığı için mi böyle olmuş?

Merakla:

“Yalan söylemediğini anladım oğlum. Seni bu hâlde görünce çok sinirlendim sana bağırdım. Seni üzmem istemezdim affet. Nedir bu halin? Yüzünden düşen bin parça.”

“Padişahım, beni siz üzmediniz. Benim derdimi ne siz sorun ne ben söyleyeyim. Yaptıklarınız için teşekkür ederim. İzniniz olursa ben gidebilir miyim?”

Padişah, kendini suçlu hissedince ısrar etmiş. Derdini öğrenmeden Hasan'ın çıkmasına izin vermemiş. Hasan utana sıkıla anlatmış durumu. Padişah, Hasan'ı çok sevmiş. Hasan'ın iyi bir insan olduğunu düşünmüş. Bundan emin olmalıymış. Hasan, kızını bu kadar çok sevse de önce Hasan'a güvenmeliymiş sonra kızını ona verebilirmiş. Padişah, Hasan'a:

“Gördüğün kız benim kızım. Benim kendinden daha çok kalbi güzel kızım. Sen yiğit birisin Hasan. Kızıma soracağım eğer o da seninle evlenmek isterse kızımı sana bir şartla vereceğim.”

Padişah, kızına sormak için kızının odasına gitmiş. O dakikalar Hasan'ın ömrü boyunca hissettiği en uzun dakikalarmış. Bir türlü geçmek bilmiyormuş. Nihayet, padişah gelmiş ve Hasan'a:

“Hasan, kızım da seninle evlenmek istediğini söyledi. şimdi eğer şartımı yerine getirirsen kızımı sana veririm, eğer getiremezsen bir daha buraya adımıını bile atmayacaksın. Kırk gün, kırk gece içinde sarayımın karşısına tıpkı benim sarayım gibi bir saray yaptırırsan kızımı sana veririm.” demiş.

Hasan çaresizce kabul etmiş. Hem çok mutluymuş hem çok üzgün. Hem havalara uçuyor hem yerin kırk kat dibini görüyormuş. Bir yandan o da beni seviyor diye seviniyor bir yandan da ben nasıl saray yaptıracağım diye kara kara düşünmüş. Düşüne düşünce çarşıya gelmiş. Odunlarını satmış evinin yolunu tutmuş. Giderken bakmış ki önündeki atlının birinden bir kese altın düşmüş. Atlının arkasından koşmuş koşmuş atlıya yetişmiş. Kesesini atlıya teslim etmiş. Atlı da kesesini açmış. Hasan'a bir altın vermiş. Hasan kabul etmek istememiş. Atlı koymuş bir altını Hasan'ın cebine. Hasan düşünceleriyle beraber evine doğru yürüyormuş ki bir adam bağırıyor, bir altına üç nasihat bir altına üç nasihat, diye. Hasan derdime çare olur düşüncesiyle adama bir altını uzatmış. Adam:

“Bu üç nasihatimi hiç aklından çıkarma. Birincisi gönöl kimi severse güzel odur. İkincisi alçak yerlerde yatma, yüksek yerlerde yat. Üçüncüsü görünen suya gir, görünmeyen suya girme.” demiş ve arkasını dönüp gitmiş.

Hasan, pişman olmuş altını verdiğine. Nasihatler de çare olmamış derdine. Evine gitmiş, sormuş annesine. Annesi:

“Oğlum, mademki birbirinizi seviyorsunuz o zaman sen de çalışır, para kazanır, o sarayı yaptırırsın. Ama odunculuk yaparak bu iş olmaz. Sen, buraya gelen kervanlarla beraber yola çık, onlarla beraber çalış. Paramı biriktirince dönersin.” demiş.

Erkenden kervancılarla beraber yollara düşmüş Hasan. Az gitmişler, uz gitmişler. Dere tepe düz gitmişler. Bir de bakmışlar ki bir çuvaldız boyu yol gitmişler. Sayısız kum tanelerinin olduğu, güneşin en sinirli halinin görüldüğu, rüzgârın küsüp esmediği bir yere

gelmişler. Burası o kadar sıcakmış ki çok susamışlar. Etrafta bir kuyu varmış Hasan hemen o kuyudan su almaya gitmiş. Arkadaşları:

“Hey Hasan! Dur oraya gitme o kuyu sihirlidir. Kuyuya giden bir daha geri dönmez.” demiş.

Hasan duymamış, arkadaşlarının söylediklerini. Kuyudan su çekmiş. Kovanın içinden bir dudağı yerde, bir dudağı gökte bir Arap çıkmış. Hasan’ı kuyunun içine çekmiş. Hasan çok korkmuş. Arap:

“Şimdi sana bir soru soracağım. Sorumu bilemezsen burada benimle kalırsın, bilersen dışarı çıkarsın. Söyle bakalım. Sağımda duran Dünya Güzeli mi güzel, solumda duran kurbağa mı?”

Hasan, tam Dünya Güzeli diyecekmiş ki aklına bir altın verip aldığı nasihat gelmiş. Tereddütle:

“Gönül kimi severse güzel odur.” demiş.

Arap, Hasan’ın sırtını sıvazlamış, iki tane nar koymuş cebine. Onu yukarı çıkarmış.

Hasan bir kova su ile arkadaşlarının yanına gelmiş. Hasan’ın arkadaşlarının şaşkınlıktan gözleri fal taşı gibi açılmış çünkü o kuyudan daha önce kimse çıkamamış. Korkularından Hasan’a bir şey soramadan çıkmışlar yola. Bir yerden ipek almışlar başka bir yere satmışlar. Çin’den baharat alıp Maçin’e satmışlar. Hasan biraz para biriktirmiş. Annesine biriktirdiği parayı ve iki narı yollamış.

Gel zaman git zaman vakit dolmaya başlamış. Hasan, artık memleketime dönmeliyim, diye düşünmüş. Arkadaşları ile vedalaşıp düşmüş yollara. Düşmüş düşmesine ama çok korkuyor, endişeleniyormuş. Param saray yaptırmaya yetmezse ben ne yaparım, diye içi içini yemiş. Dar patikalardan, taşlı yollardan, uzun uzun ağaçların arasından geçmiş. Bir çay kenarında kurulmuş kervana rastlamış. Bakmış ki sivri sivri dağların doruklarında kara kara bulutlar geziyor, yüklendikleri yağmurdan çok yorulmuşlar. Yağmur sularını bıraktı bırakacak. Aklına satın aldığı nasihat gelmiş. Alçak yerlerde yatma, yüksek yerlerde yat. Hemen kervancı başının yanına gitmiş. Kervancı başına:

“Merhaba. Kervancı başı haddim olmayarak sana bir şey söylemek istiyorum. Ben sana yardım edeyim, bu çay başında yüksek yere çıkalım. Kara bulutlar var, yağmur mu yağar, kar mı yağar, sel mi alır belli olmaz.”

Kervancı başı, Hasan’a:

“Ben kırk yıllık kervancıyım. İşimi bana öğretme. Ben ne yapacağımı sana mı soracağım? Tereciye tere satma.” demiş.

Hasan, bu kendini beğenmiş adama, ne kadar dil dökse de söylediklerinin, adamın bir kulağından girip bir kulağından çıktığını görmüş. Hasan, soluk soluğa çıkmış dağın zirvesine. Aradan bir saat geçmiş geçmemiş hem yağmur hem dolu yağmış. Kervancının bütün mallarını sel alıp götürmüş. Hasan, kervancı başının yanına inmiş, koşa koşa.

Kervancı başı:

“Ben kibirlendim seni dinlemedim. Bütün malım gitti. Ben şimdi ne yapacağım? Çocuklarıma ne götüreceğim, onları nasıl besleyeceğim?” diye hüngür hüngür ağlamaya başlamış.

Hasan dayanamamış, adamın yürek burkan haline. Bırakmış adamın yanına, biriktirdiği tüm parayı.

“Nasıl olsa ben sarayı kırk günde yaptıramazdım, param da yetmezdi zaten saray yaptırmaya. Çare olsun sevdam, çocukların yüreklerine.” diye düşünmüş.

Yola düşmüş yeniden. Üzgün üzgün ilerliyormuş, yollarda. Büyük bir denizin kenarına gelmiş. Tam denize doğru atını süreceken aklına gelmiş üçüncü nasihat. Görünen suya gir, görünmeyen suya girme. Nasihatçinin sözüne uygun hareket etmiş, Hasan. Denizin içinden değil biraz uzaktaki köprüden geçmiş. Konarak, göçerek, lale sümbül biçerek gelmiş, memleketine. Bir de bakmış ki ne görsün. Padişahının sarayının tam karşısından padişahın sarayından daha büyük, daha güzel bir saray yapılmış. Hasan, benden önce biri sarayı yaptırmış, artık sevdiğim kızla evlenemem, diye ağlaya ağlaya annesine koşmuş.

Annesi, oğlunun ağlaya ağlaya geldiğini görünce çok korkmuş. Annesi:

“Oğlum, Hasan’ım ne oldu sana? Neden ağlıyorsun?” demiş, panikle.

“Artık her şey bitti, anne. Sevdığım kız, başkası ile evlenecek. Ben padişahın şartını yerine getiremedim ama başkası getirmiş. Ben buralarda nasıl kalacağım?”

“Dur oğlum, ağlama. O sarayı senin gönderdiğin mücevherlerle ben yaptırdım. Bugün kırkıncı gün. Sevdiğin de ben de seni bekliyoruz. Hadi kalk, zaman geçmeden gidelim.”

“Anne, ne mücevheri? Ben sana mücevher göndermedim ki iki narla biraz para gönderdim.” demiş, şaşkınlıkla.

“Oğlum, o iki narın içinden aydan daha büyük, yıldızlardan daha parlak elmaslar çıktı. Ben de hemen bozdurdum sonra da sarayı yaptırdım.” diyerek Hasan’ın kolundan tutmuş. Padişahın sarayına doğru yürümeye başlamışlar.

Dünyalar Hasan’ın olmuş. Hiçbir engel kalmamış. Derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi geçerek çıkmış karşısına padişahın. Padişah, sözünde duran Hasan’a vermiş kızını. Üç gün üç gece davullar çalınmış, düğünler yapılmış. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

4.1.8. Gelincik ile Menengiç

Bir varmış bir yokmuş. Kaf Dağı’nın eteklerinde, yavruağzı rengindeki ağaçların arasında, masmavi gökyüzünün altında, kehribar renkli çiçeklerin içinde şirin mi şirin Kuşkonmaz köyü varmış. Hem köydeki kahkaha çiçeklerinin neşesini hem de gökkuşağının her rengini barındıran güzellikleri içinde Kuşkonmaz köyü mutlu mesut yaşarmış. Köy halkının hepsi birbirini çok severmiş. Birbirlerine saygı duyarmış. Dayanışma ile işlerinin kolaylıkla üstesinden gelirlermiş.

Bu köyün en güzel ve becerikli kızı Gelincik imiş. En gözü pek, yiğit delikanlısı ise Menengiç imiş. Gelincik ve Menengiç kısa bir zaman önce dünya evine girmişler. Kuşkonmaz köyü halkının gözdesi olan bu çift çok fakirmiş. Nohut oda, bakla sofaymış evleri. Cıvıl cıvıl öten bir de saka kuşu varmış pencerenin pervazında. Bahçesinde ise rengârenk begonviller, begonyalar şarkılarını mırıldanır, akasya ağacı ise ıslığıyla eşlik edermiş.

Mutlu mesut yaşarken mini mini adımlarla bu şen yuvada koşturacak bir bebeğin eksikliğini hissetmişler. Çok geçmemiş, Gelincik ile Menengiç mercan mavisini gözlerini dünyaya açan sevimli mi sevimli bir erkek bebeği kucaklarına almışlar. Bebek gelince dünyanın dertleri bile pamuk şekeri tadına dönüşüvermiş.

Genç çift tüm zorlukların üstesinden gelmeyi başarmışlar ama bebek büyüdükçe masraflar da kocaman olmuş. Gelincik kanaatkâr olmuş, hiç şikâyet etmezmiş halinden ama Menengiç çok üzülüyormuş. Çünkü eşinin ve çocuğunun ihtiyaçlarını karşılayacak yeterli parası yokmuş. Bu yüzden bir karar vermiş. Daha fazla para kazanmak için şehre gidecekmış. Koşmuş Gelincik'in yanına. Anlatmış kararını. Gelincik de haklı bulmuş eşini. Vedalaşmış Menengiç içi buruk bir şekilde ailesiyle.

Menengiç düşmüş yola. Az gitmiş, uz gitmiş. Dere tepe düz gitmiş. Çayır çimen geçerek, lale sümbül biçerek, soğuk sular içerek, altı ayla bir güzde bir arpa boyu yol gitmiş. Bir şehrin kapısına varmış. Yedi kapılı, yedi surlu, yedi kuleli bir hana gelmiş. Bu han öyle büyükmüş ki üç gün gezilse yine de görülmeyen yerler kalırmış. Şans bu ya! Bir el ilanı gözüne çarpmış, Menengiç'in. Han sahibi, yanında çalışacak güvenilir birine ihtiyaç duymuş. Hemen koşmuş han sahibinin yanına. Çalışmak istediğini söylemiş. Han sahibi yüksek de maaş veriyormuş. Ama burada çalışmanın bir de şartı varmış. Han sahibi:

“Yedi yıl boyunca burada çalışmak zorundasın. Yedi yıldan önce buradan ayrılamazsın. Yedi yılın sonunda yedi kapı sonuna kadar açılır ve sen dilediğin yere gidebilirsin.” demiş.

Menengiç bu şartı mecburen kabul etmiş. Almış eline bir süpürge, başlamış süpürmeye. Menengiç, süpürdükçe toz değil zaman uçuyormuş gökyüzünde. Göz açıp kapayınca kadar geçmiş yedi yıl. Menengiç'in burnunda tütmüş ailesi. Hemen yola koyulmuş. Az gitmiş, uz gitmiş. Bir köşe başında kuytu bir yere geçmiş. Başlamış torbasındaki paraları ceplerine doldurmaya. Altınları sağ cebine, gümüşleri sol cebine, paraları gömleğindeki cebe koymuş. Menengiç paralarını saklamaya çalışırsa onu gözetleyen bir kadın varmış. Kadın Menengiç'i pürdikkat izlemiş.

Menengiç, bu şehrin merkezine gelince kadın:

“İşte bu adam memur bey. Kaçmadan yakalayın, lütfen.” demiş.

Polisler, Menengiç’i almış, karakola götürmüş. Kadın, polislere:

“Bu adam benim eşimdir. Çocuğumun rızkını almış, kaçıyor. Bakın sağ cebine altın, sol cebine gümüş, gömleğine ise paraları sakladı, gidiyor.”

Menengiç şaşkınlıktan ne diyeceğini bilememiş. Şaşkınlığını atınca:

“Bu hanımı tanımıyorum bile. Ben onun eşi değilim. Bu çocuğu da hayatımda ilk kez görüyorum.” demiş ama kimseyi kendine inandıramamış. Çünkü kadın ağlayıp sızlamış.

Ardından:

“Madem eşin değilim paraların yerini nasıl biliyorum?” deyince komiser de paraları kadına vermiş.

Menengiç, ne kadar dil döktüyse de kimse inanmamış kendisine. Dışarı çıkmış ve hüngür hüngür ağlamaya başlamış. Bu sırada, eski bir arkadaşı Menengiç’i görmüş ve:

“Menengiç ne oldu sana? Neden ağlıyorsun? İyi misin?” demiş endişeyle.

Menengiç de anlatmış bir bir başından geçenleri. Arkadaşı düşünmüş taşınmış. Bir çare buldum galiba.” demiş gülümseyerek.

Menengiç, heyecanla:

“Neymiş bu çare?”

“Sen bu kadının çocuğunu alıp karakola git. Zaten bu kadın senden önce gitmiş olur. Sen de polise, geçen gün, size kendi ağzıyla bu çocuğun babası olduğumu söyledi. Ben de çocuğu alıp memleketime gidiyorum, dersin. O zaman kadın paniğe kapılır paranı verir.” demiş.

Menengiç, çocuğu almış. Gezdirmiş. Epeyce oyalandıktan sonra karakolun yolunu tutmuş. Gerçekten de kadın polislerin yanındaymış. Kadın, çocuğunu kaçıran adamın Menengiç olduğunu söyleyince polis:

“Doğru mu? Sen mi kaçırdın çocuğu?” diye sormuş.

Menengiç:

“Komiserim, geçen gün bu kadın size çocuğun babası olduğumu ve evdeki paraları alıp kaçtığımı söyledi. Siz de benim paralarımı ona verdiniz. Madem bu çocuk benim çocuğum istediğim yere götürürüm.” demiş.

Kadın yaptıklarından bin pişman, yaptığı kötülüğü anlatmış. Menengiç’e geri vermiş paralarını. Öpmüş koklamış çocuğunu. Özür dilemiş herkesten. Yedi kat yerin dibine girmiş. Polis de Menengiç de affetmiş kadını. Menengiç paralarını almış dışarıda bekleyen arkadaşının yanına gitmiş ve:

“Sana teşekkür ederim arkadaşım. Sen olmasan paramı geri alamazdım” demiş.

“Rica ederim. Ne zaman dara düşersen ben yanındayım.” demiş.

Menengiç arkadaşıyla vedalaşmış. Düşmüş patika yollara. Patika yolun sonunda yemyeşil çayırların arasında yuvarlak evler varmış. Bu güzel yerde birkaç gün dinlenmeye karar vermiş. Vermiş vermesine ama burada, parasını çaldırmaktan korkmuş. Bu korku, içi içini yerken orada bir emanetçi görmüş. Paralarını emanetçiye emanet etmiş.

Menengiç burada birkaç gün kalmış. Yola çıkma vakti gelince emanetçiden parasını istemiş. Emanetçi vermemiş, parasını. Üstelik yaka paça dışarı atmış Menengiç’i. Menengiç ne yapacağını düşünürken bir akrabasını ziyarete gelen o arkadaşı Menengiç’i görünce koşup gelmiş, yanına:

“Menengiç ne oldu sana, ne düşünüyorsun böyle kara kara?”

Menengiç anlatmış başından geçenleri, arkadaşı bir plan yapmış hemen. Ben şimdi eşimi çağıracağım. Karım, bütün mücevherlerini emanetçiye verecek. O sırada sen de gidip paranı isteyeceksin.”

Arkadaşının eşi mücevherlerini bir sepete doldurmuş. Emanetçinin yolunu tutmuş. Oradaki görevli:

“Buyurun hanımefendi.”

“Benim babam bir iş seyahatine gitti. Mücevherlerini bana emanet etti. Ama ben mücevherlerin çalınmasından korkuyorum. Bu yüzden babamın mücevherlerini burada saklamanızı istiyorum.”

Emanetçinin gözleri mücevherlerin ışıltısından kamaşmış. İşlemler için kâğıtlarını çıkarırken Menengiç gelmiş. Parasını istemiş. Emanetçi, kadına güvenilir biri olduğunu göstermek için Menengiç’e parasını hemencecik vermiş. Çünkü kaz gelecek yerden tavuk esirgenmeyeceğini çok iyi biliyormuş. Menengiç parayı alıp dışarı çıkınca arkadaşı gelmiş:

“Karıcığım, müjdeler olsun. Baban geldi. Gözümüz aydın.” demiş.

Kadın, emanetçiye dönmüş ve:

“Özür dilerim ama ben mücevherlerimi vermekten vazgeçtim. Babam geldiğine göre mücevherleri ona veririm.” demiş.

Bu beladan kurtulunca Menengiç arkadaşına çok teşekkür etmiş. Minnetle ayrılmış yanından. Başlamış yola koyulmaya. Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Yol üzerinde:

“Satılık bilgi, bir altına bir nasihaaaat.” diye bağırarak ak sakallı, nur yüzlü bir yaşlı adama rastlamış.

“Bilgidir, hayatın esaslı hazinesi.” diye düşünmüş Menengiç. Koşmuş, nasihat almaya.

Yaşlı adam:

“Sabırlı ol. Dilini tut. Kimsenin arkasından konuşma.” demiş.

Menengiç nasihati tekrar ede ede yola koyulmuş. Epeyce yol gittikten sonra ucu bucağı görünmeyen bir çadır görmüş. Çadır o kadar büyükmüş ki gökkuşağı bile kısa kalmış yanında. Bu çadırdaki türlü türlü yemekler varmış. Her tanesi farklı renk olan mısırlar, içinden kayısı çıkan şeftaliler, mavili yeşilli kirazlar, pespembe biberler herkesin yiyebileceği kadar çokmuş. Kuş sütü bile varmış. Ama bir tek su yokmuş. Padişah herkesi davet etmiş bu çadıra. Çadırı görenlerin gözleri fal taşı gibi açılmış. İnsanlar bu çadırdaki yemeklerden doyasıya yemişler. Çadırın kapısından çıkanlar:

“İçerde daha önce görmediğimiz birçok yiyecek vardı ama su yoktu. Koskoca padişah, su bulundurmayı akıl edememiş mi?” diye kendi aralarında konuşmuşlar.

Nasihati aklında tutan Menengiç hiçbir şey söylememiş. Birden bir ses gelmiş:

“Yemek yiyen herkes dilini çıkarsın.” diye emir vermiş padişah.

Bir de bakmışlar ki ne görsünler? Padişahın arkasından atıp tutan herkesin dili beyaz renge bürünmüş. Bir tek Menengiç’in dili kendi rengindeymiş. Çağırmış yanına Menengiç’i padişah:

“Bir tek sen benim arkamdan konuşmadın. Arkamdan konuşanların dili beyaz kalpleri kara olmuş. Dile benden ne dilerse.”

“Teşekkür ederim ama padişahım ben çalışmadım ki sizden bir şey isteyeyim.”

Padişah ne yaptı ne ettiyse de Menengiç bir şey istememiş. Bunun üzerine içi altın dolu bir ekmek yaptıran padişah:

“Madem benden bir şey istemiyorsun o zaman bu ekmeği al. Sakın kimseye verme. Evine gitmeden de yeme.” diye tembih etmiş.

Menengiç sıra sıra dağları, yeşil yeşil ovaları, serin serin suları geçmiş. Derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi geçerek evine varmış. Ailesini görmek için sabırsızlanıyormuş. Tam kapıyı çalacakken bir de ne görsün? Gelincik bir yiğide sarılmış yatıyor. Şaşkına dönmüş. Başından kaynar sular dökülmüş sanki. Sonra aklına “Sabırlı ol.” nasihati gelince sakinleşmiş. Kapıyı çalmış. Gelincik açmış kapıyı. Eşini karşısında görünce gözlerine inanamamış Gelincik. Hasretle sarılmış eşine. Menengiç anlayınca yatakta uyuyanın oğlu olduğunu içi ferahlamış. Biraz dinlendikten sonra anlatmış uzun uzun başından geçenleri. Gelincik kır çiçekleri ile süslü bir sofraya kurmuş ailesine. Oğlu padişahın hazırladığı ekmeği bölmüş, içinden çil çil altınlar dökülmüş yere. Menengiç’in biriktirdiği paraları da ekleyince bu altınlara Kuşkonmaz köyünün en zengini olmuşlar. Bir ömür boyu mutlu yaşamışlar. Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine.

4.1.9. Keloğlan ile Bağrıyanık

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. Develer tellal, pireler berber iken. Uzak ülkelerin birinde bir Keloğlan ve anneciği yaşarmış. Fakirmiş Keloğlan ve annesi. Bir eşeğinden ve bir ineğinden başka yokmuş bir şeyleri. Keloğlan ineğini

yeşil mi yeşil kırlarda otlatır, annesi de ineğin sütünden yoğurt yaparmış. Bu yoğurdu satarak kıt kanaat geçinirlermiş. Yoksulluk değilmiş üzüntüleri. Erdemli olmakmış tek gayeleri.

Günlerden bir gün Keloğlan, ineği Kırpık'ı otlatmak için yola koyulmuş. Pırıl pırıl parlayan güneşin altında, kuş cıvıltıları arasında, yeşeren yaprakların kahkahalarının duyulduğu bir yere gelmiş Keloğlan ve Kırpık. Kırpık başlamış mis gibi kokan kekikten, ebegümecinden, lezzetli mi lezzetli tombul otundan yemeye. Keloğlan ise gezmiş tozmuş neşeli çiçeklerin arasında. Yorulunca çok uyuyakalmış bir ağacın gölgesinde.

Keloğlan uyuyadursun. Biz gelelim Kırpık'a. Kırpık, yaklaşan tehlikeden habersiz otları midesine indirirken bir tilki yaklaşmış uzaktan. Karnı çok açmış bu tilkinin. Bir sağa bir bakmış. Anlayınca kimsenin olmadığını bir lokmada yutmuş Kırpık'ı. Karnını tuta tuta koşmuş ormanın derinliklerine.

Keloğlan uyanmış tatlı uykusundan. Uyanmış uyanmasına ama Kırpık yokmuş yerinde. Aramış taramış bir türlü bulamamış Kırpık'ı. Kırpık'ın yerinde birkaç kemik ve deri parçasından başka bir şey yokmuş. Ah vah ederek anlamış Keloğlan gerçeği. Kel başını kaşımış hemen bir çare düşünmüş. Deri parçasını üstüne örtmüştü. Dört ayaklı gibi yürümeye başlamış. Sonra durmuş. Başlamış beklemeye. Bir karga konmuş sırtına. Hemen yakalamış Keloğlan, kargayı ve:

“Demek benim Kırpık'ımı sen yedin. Kendi kara bağı kara kuş. Ben şimdi sana gösteririm.” diyerek evin yolunu tutmuş.

Eve gidince annesi çok şaşırılmış Kırpık'ı göremeyince. Telaşla sormuş oğluna:

“Oğlum, Kırpık nerede? Neden yalnız geldin? Kötü bir şey mi oldu?”

Keloğlan anlatmış olanları. Karga'yı göstererek:

“Anneciğim, ben karga olmayan bir muhite gideceğim. Göreceksin ben kargayla neler kazanacağım.” diyerek öpmüş annesinin elini.

Keloğlan yola revan olmuş. Su dökmüş annesi arkasından. Az gitmiş uz gitmiş. Dere tepe düz gitmiş. Konarak, göçerek, lale ve sümbül biçerek bir arpa boyu yol gitmiş. Etrafına

bir göz gezdirmiş. Gökyüzünde uçan hiçbir kuş görememiş. Kulak vermiş çevresine. Tek bir kuş sesi bile duymamış. Çalmış bir evin kapısını. İçeriden asık suratlı, pörtlek gözlü bir kadın çıkmış. Keloğlan:

“Ben Tanrı misafiriyim. Çok uzak yollardan geldim. Çok açım. Bir parça ekmek verir misiniz?” demiş.

Kadın bağırıp çağırıp sertçe kapatmış kapıyı. Keloğlan çok üzölmüş. Bir kenara geçip başlamış evi gözetlemeye. Kadın, kendisine güzel bir helva yapmış, nar gibi kızaran bir tavuk hazırlamış. Lezzetli mi lezzetli bir sofraya kurmuş. İştahla yemiş. Tenceredeki yemekleri de dolabın arka gözüne saklamış. Keloğlan:

“Ben, sana ne yapacağımı bilirim? El mi yaman Keloğlan mı?” demiş kendi kendine.

Güneş kıvrım kıvrım dağların ardına geçmiş. Bu sırada kadının eşi eve gelmiş. Keloğlan, adamı görür görmez:

“Tanrı misafiri kabul etmez misiniz? Çok uzak yollardan geldim, çok açım.” demiş acıklı bir ses tonuyla.

“Tabii, buyurun evimizin kapısı misafire sonuna kadar açıktır.” diye tebessümle karşılık vermiş.

Kadın, eşinin yanında Keloğlan’ı görünce yine bağırıp çağırmaya başlamış. Homurtuyla:

“Sanki çok zenginiz gibi bir de misafir getirmişsin. Evde yiyecek hiçbir şey yok. Ben size yemek filan hazırlayamam. Şurada yoğurtla ekmek var. Onları yer, yatarsınız.” demiş.

Zavallı adam, eşine bir şey diyememiş. Belli etmemek için karısının kabalığını, almış eline yoğurt tabağını. Çekinerek:

“Allah ne verdiyse hep beraber yeriz Keloğlan.”

Keloğlan, sofraya oturunca karga başlamış ötmeye. Keloğlan kuşu göğsünden çıkarmış. Görünce kargayı, karı ve koca çok şaşırmış. Korkusundan yoğurdu dökmüş önüne her ikisi de. Adam:

“Keloğlan, bu nedir? Neden garip garip sesler çıkarıyor?” demiş irkilerek.

“Bu bir kuş, bilgiç bir kuş. Adı Bağrıyanık. Bize diyor ki:

“Neden yoğurt ve ekmek yiyorsunuz? Dolapta lezzetli helva ve kızarmış bir tavuk var. Onları yiyin.”

Kadın:

“Aaa! Ben nasıl unutmuşum? Dolaba koymuştum. Hemen getiririm.” demiş.

Adamcağızın çok hoşuna gitmiş bu iş. Demiş ki:

“Keloğlan, benim düşmanım çoktur. Bunu bana satar mısın? Ben yokken evimi gözetler.” diyerek Bağrıyanık’ı satması için Keloğlan’a ısrar etmiş. Israrlara dayanamayan Keloğlan iki altına satmış Bağrıyanık’ı.

Ertesi gün olmuş. Kadın, kocasına iki altına bir kuş aldığı için açmış ağzını yummuş gözünü. Kocas, işe gidince almış eline bir sopa, fırlatmış Bağrıyanık’a. Bağrıyanık uçunca, sopa çarpmış duvara. Duvardan da sekip vurmuş kötü kalpli kadına. Kadın:

“Ah, gözüm!” diye feryat etmeye başlamış. Dinince ağrısı, düşünmüş hatasını. Pişman olmuş kötülüklerinden. Akşama güzel bir sofr kurmuş. Hem kocasından hem de Keloğlan’dan özür dilemiş. Üzüntüyle bakarak:

“Bu kuşun fiyatı az oldu. Kabul edersen Keloğlan bir sana eşek verelim. Yolun uzun. Yorulmadan evine gidersin.” demiş.

Keloğlan teşekkür ederek almış eşeğini. Düşmüş yola. Türküsünü söyleye söyleye Küflüdağ’ın eteklerine gelmiş. Burada bir tarafta devler bir tarafta insanlar hummalı bir hazırlık yapıyormuş. Keloğlan insanların bulunduğu tarafa gitmiş. İnsanlar eşeği görünce çok korkmuş. Hepsi bir tarafa kaçmış. Kimi evin çatısına kimi babasının ayakkabısına saklanmış. Bazıları ise kazanların içinde uyuyakalmış. Keloğlan:

“Merhaba. Ben Keloğlan. Bu da eşeğim Karakaçan. Tanrı misafiriyim. Benden korkmanıza gerek yok. Ben hiç kimseye, hiçbir canlıya zarar vermem. Hazırlık yaptığınızı görünce merak ettim. Neden böyle telaşlı bir hazırlık içindesiniz?” diye meraklı meraklı sormuş.

İnsanlar saklandıkları yerden önce gözlerini sonra kendilerini yavaş yavaş çıkarmışlar. İçlerinden en yaşlı olanı:

“Biz daha önce hiç eşek görmedik. Bu yüzden çok korktuk. Uzun yoldan gelmişsin belli ki. Önce bir soluklan.” diyerek buz gibi bir ayran ikram etmiş Keloğlan’a.

Keloğlan içini serinleten ayranı içtikten sonra anlatılanları dinlemiş bir bir. Devlerin insanlara verdiği zararı görmüş. Bu zarardan korunmak için insanların yaptığı hazırlıklara tanık olmuş. Bir karar almış. Devlerin yanına gitmek ve onlarla konuşmak istemiş. Önce müsaade istemiş sonra binmiş Karakaçan’ın sırtına. Geçmiş devlerin tarafına. Karakaçan kuyruğunu sallaya sallaya yürümeye başlamış köy meydanında. Devler de çok korkmuşlar. Koca koca devler korkudan bir yaprak gibi titremeye başlamış. Kırk devin hepsi fellik fellik kaçmaya başlamış. Kimi devler çatı aralarına, kimi devler kapıların arkasına saklamış. Keloğlan:

“Merhaba. Ben Keloğlan. Bu da eşeğim Karakaçan. Benden korkmanıza gerek yok. Ben hiç kimseye, hiçbir canlıya zarar vermem. Sizinle konuşmaya, sizi insanlarla barıştırmaya geldim.” demiş.

Fakat devler çok korkmuşlar. Usul usul çıkmışlar saklandıkları yerden. Karakaçan’dan uzak durmaya çalışarak Keloğlan’ı dinlemeye başlamışlar. Bu sırada Karakaçan acıktığı için bağırmaya başlamış. Bağıınca Karakaçan, sarsılmış devler her an. İçlerinden biri:

“Bu Karakaçan bize çok kötü bakıyor. Başını da bir gökyüzüne bir yeryüzüne çeviriyor. Gök hakkı ve yer hakkı için bizi perişan etmek için yemin ediyor.” demiş fısıltıyla devlerin başkanına.

Başkan dev:

“Öyleyse ne yapalım?” demiş korku ve heyecanla.

“En iyisi barışmayı kabul etmektir. Keloğlan’a istediği kadar altın verelim. Yeter ki bize dokunmasın.”

Başkan dev:

“Haklısın.” demiş usulca.

Keloğlan, devlerin fısır fısır konuşması bitince barışma teklifini yenilemiş. Devler Keloğlan ne dediyse kabul etmişler. Söz vermişler bir daha insanlara zarar vermemeye. Keloğlan’a da bir kucak dolusu altın vermişler.

Keloğlan gelmiş insanların yanına. Mutlu mutlu vermiş müjdeli haberi. Tane tane anlatmış olanları. Yine en yaşlısı:

“Sana ne kadar teşekkür etsek de az olur Keloğlan. Bizi büyük bir dertten kurtardın. Ama bu devler sözünde durmaz. Bize yine saldırmaya kalkabilirler. Sen Karakaçan’ı bize satarsan Karakaçan’ın korkusundan bize yaklaşılamazlar. Ne olur, Karakaçan burada kalsın.” demiş.

Keloğlan, Karakaçan’ı Küflüdağ’ın eteklerinde bırakmış. Vedalaşmış kısa zamanda çok sevdiği insanlarla. İki küp dolusu altınla yola revan olmuş. Az gitmiş, uz gitmiş. Dere tepe düz gitmiş. Konarak, göçerek gri taşlı kaldırımlardan geçmiş. Almış arkasına uzun uzun kiraz ağaçlarını. Soluk soluğa inmiş portakal renkli yokuştan. Yolun sonunda evine varmış. Yaklaşınca evin kapısına türküsünü söylemeye başlamış yine. Türküyü duyan annesi, koşmuş kapıya. Keloğlan sarılmış annesine sımsıkı. Anlatmış enine boyuna başından geçenleri. Göstermiş çil çil altınları. Bu altınlarla geçimlerini uzun yıllar sağlamışlar. Bize de üç elma göndermişler. Biri bana, biri masalı anlatana, biri de size.

4.1.10. Bızdık ve Fındık

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde Bızdık ve Fındık adında iki kardeş yaşamış. Babaları, onlar daha çok küçükken vefat etmiş. Ormanın içinde eski, yıkık dökük bir evde anneleriyle beraber yaşarlarmış. Anneleri, ineği Sütlaç’ın sütünden tereyağı, kaymak ve yoğurt yaparmış. Yaptıklarını pazarda satar, parasıyla da çocuklarının ihtiyaçlarını almış. Hem evi geçindirmek hem de çocuklara bakmak annelerini çok yoruyormuş. Ama anneleri hiç şikâyet etmiyor, hayata ve çocuklarına sımsıkı tutunuyormuş. Günlerden bir gün lezzetli mi lezzetli bir tereyağı ve mis gibi kokan sıcak bir ekmek yapmış anneleri ve:

“Bızdık, Fındık neredesiniz? Yemek hazır, haydi sofraya.” demiş.

Çocuklar, sevinçle oturmuşlar sofraya, afiyetle yemişler yemeklerini. Teşekkür ederek öpmüşler annelerini.

Gel zaman git zaman anneleri, her zamanki gibi ineği Sütlaç’ı sağmış, Sütlaç’ın sütünden yoğurt yapmış. Çocuklarına seslenmiş:

“Bızdık, Fındık ben pazara yoğurt satmaya gidiyorum. Ben gelene kadar sakın evden çıkmayın.” diye uyararak pazarın yolunu tutmuş.

Bızdık ve Fındık, oyun oynamışlar, yarış yapmışlar, bahçelerinden domates ve maydanoz toplamışlar. Fakat anneleri bir türlü pazardan dönmemiş. Fındık:

“Ağabey, ben çok sıkıldım. Annem neden hâlâ gelmedi?”

Bızdık:

“Ben de çok sıkıldım kardeşim. Annemin işi uzun sürdü galiba. İstersen seninle ormanı gezebiliriz.” demiş.

“Yaşasın.” diyerek kabul etmiş Fındık.

Bızdık ve Fındık Neşeli Orman’ın derinliklerine doğru yürümüşler yürümüşler bir de baksınlar ki ne görsünler? Buradaki ağaçlar dans ediyor, dere kenarında yüzyüyor, kıvrım kıvrım gökyüzüne süzülüyor, meyvelerin şekline giriyorlarmış. Çocuklar bu ağaçları görünce çok şaşırmış. Onlar da ağaçlarla beraber başlamışlar dans etmeye. Bu ormanda öyle çok eğlenmişler ki havanın kararmaya başladığını fark etmemişler bile. Akşam olunca neşeyle dans eden, yüzen ağaçların hepsi derin bir uykuya dalmış. Ormanda yabani hayvanların ürkütücü sesleri yankılanıyormuş. Kurtlar çevrelerinde ulurken korkudan tir tir titreyen Bızdık ve Fındık ne yapacaklarını bilmeden beklemeye başlamışlar. Bızdık:

“Güzel kardeşim korkma. Bu ormandan çıkmanın elbette bir yolu vardır.” diyerek kız kardeşini teselli etmiş.

Güneş doğana kadar beklemeye karar vermişler. Güneş, yavaş yavaş uyanırken Bızdık ve Fındık da uyanmış. Ormanın içinde bir o yana, bir bu yana dolanmışlar. Evlerinin yolunu

bir türlü bulamamışlar. Biraz dinlenmiş, yeniden yola koyulmuşlar. Üç gün üç geceden sonra ağaçsız, çıplak bir dağın yamacına varmışlar. Orada güzel mi güzel, şaşaalı mı şaşaalı bir ev görmüşler. Çalmışlar bu evin kapısını. İçeriden beli bükülmüş yaşlı bir kadın çıkmış. Bızdık ve Fındık bu tonton nineyi görünce çok sevinmişler. Anlatmışlar bir bir başlarından geçenleri. Yaşlı kadın hemen eve almış çocukları. Sıcak sobanın üstünde bir çay demlemiş. Taze bir ekmeğe bal sürmüş. Tıka basa doymuş Bızdık ve Fındık'ın karınları. Yemekten sonra kuş tüyü yastıklara başlarını koymuş mışıl mışıl uyumuşlar.

Sabah olunca bir de bakmışlar ki yaşlı kadın çeşit çeşit mücevherlerle dolu bir odada altınlarını sayıyormuş. Çocuklar gözlerine inanamamış. O kadar çok şaşırmışlar ki ağızları bir karış açık kalmış. Yaşlı kadın başını çevirdiğinde çocukları fark etmiş. Meğer bu yaşlı kadın sıradan bir kadın değil bir cadıymış. Çocukların, hazinesinin yerini öğrenmesine çok sinirlenmiş. Ama havada gök gürültüsü olmadığı için bir şey yapamamış. Çocukları nefis yemeklerle oyalamaya devam etmiş. Ertesi gün öylesine yağmur yağmış ki gökyüzü delindi sanmışlar. Yaşlı kadın gök gürültüsünü duyunca çıkarmış sihirli iplerini, bağlamış çocukları. Bızdık ve Fındık:

“Bizi neden bağladın? Biz annemize gitmek istiyoruz. Lütfen bizi bırak.” diye başlamışlar hüngür hüngür ağlamaya.

Yaşlı kadın:

“Siz benim hazinemın yerini öğrendiniz. Sizi bırakırsam hazinemın yerini başkalarına söylersiniz. Sihirli ip sayesinde kırk gün sonra sizi altından heykele çevireceğim.” diyerek başlamış keyifli keyifli gülmeye.

Bızdık ve Fındık sırtlarını birbirine dayamış uğraşmışlar ipi çözmeye. Bızdık tırnaklarıyla ipi çözmek için çabalamış ama ip azıcık bile gevşememiş. Onlar ipi çözmek için uğraşadursunlar biz gelelim annelerine.

Çocuklarını bir türlü bulamayan anne helak olmuş. Zavallı anne öyle çok ağlamış ki gözyaşları sel olmuş. Sabah akşam çocuklarını düşünüyormuş. Yemeden içmeden kesilmiş ormanda çocuklarını arıyormuş. Ama bir türlü bulamıyormuş.

Çocuklar ipi çözmeye uğraşırken anne evlatlarını ararken otuz dokuz gün geçmiş. Ne anne evlatlarını bulabilmiş ne de çocuklar bileklerini sıkı ipten kurtulabilmiş. Bızdık, kardeşine:

“Heykele dönüşmemize bir gün kaldı. Hiçbir şey yapamadık üstelik açlıktan bayılmak üzereyiz.” demiş bitkin bir şekilde.

Bızdık ve Fındık öyle açkımışlar ki karınları gök gürültüsü gibi guruldamaya başlamış. Bu sestten sonra ip gevşemeye başlamış. Bızdık çok akıllı bir çocukmuş. Cadının gök gürültüsünden sonra kendilerini bağladığını hatırlamış. Bu yüzden ipler çözülmeye başlayınca:

“İpler bizi bırakın, cadıyı bağlayın.” demiş.

Bızdık ve Fındık’ı bırakan ipler cadının peşinden koşmaya başlamış. Yakalayınca ipler, cadıyı sımsıkı sarmış. Hazineden ihtiyaçları kadar mücevher alan çocuklar hızlıca evden çıkmışlar.

Az gitmişler uz gitmişler. Çayır çimen geçerek, laleyle sümbül biçerek bir arpa boyu yol gitmişler. Bir de baksınlar ki ne görsünler? Anneleri ormanda onları arıyor. Sevinçle koşmuşlar annelerine. Anneleri sarılmış çocuklarına. Gidince eve göstermiş çocuklar altınları. Bir ömür boyu mutlu mesut yaşamışlar. Bize de üç elma göndermişler. Biri masalı anlatana, biri dinleyene, diğeri de annesinden izinsiz dışarı çıkmayan çocuklara.

4.1.11. Benefşe ile Benekli

Bir varmış bir yokmuş. Şirin mi şirin çiçekler şehrinde, güzeller güzeli bir kız varmış. Bu kızın adı Benefşe’ymiş. Annesi, en çok benefşe çiçeğini sevdiği için kızına bu ismi vermiş. Benefşe’nin annesi uzun zaman önce vefat ettiğinden artık babası, üvey annesi ve üvey kız kardeşiyle beraber yaşıyor. Üvey anne, Benefşe’yi hiç sevmiyor, evde istemiyormuş. Kendi kızı, Benefşe kadar iyi kalpli ve görgülü olmadığı için Benefşe’yi çok kıskanıyormuş. Bunun için de ona en ağır işleri veriyor, gün boyunca Benefşe’ye

bütün işlerini yaptırıyormuş. Bir gün Benefşe, çiçekleri ile dertleşirken üvey annesi gelmiş:

“Bütün gün burada tembellik ediyorsun. Bu kadar tembellik yeter. Şimdi al bakalım şu ekmeği, ineği otlatmaya git. Hadi çabuk.” diye bağırmış.

Benefşe, çok yorgunmuş ama çaresizce üvey annesinin dediğini yapmış. Ağlaya ağlaya çiçekli yollardan yürümüş. Çiçekler, Benefşe’nin haline çok üzölmüş. Hatta bu yüzden çiçeklerin yapraklarında hüüzün izi çıkmış. Çiçek ormanından geçmiş sonrasında ise yemyeşil çayırların olduğu düzlüğe gelmiş. İnek, uçsuz bucaksız çayırlarda, iştahla karnını doyurmaya başlamış bile. Benefşe, ineğin yumuşacık derisini okşamış:

“Sen ne kadar güzel bir ineksin. Beneklerin de ne kadar büyük ve parlak. Senin adın Benekli olsun.” demiş sevinçle.

İnek:

“Bu güzel isim için sana teşekkür ederim Benefşe. İsmimi çok sevdim tam bana göre.” diyerek tebessüm etmiş.

Benefşe, hem çok şaşırmış hem de çok korkmuş. Sesi titreyerek hayretle:

“Sen konuşuyor musun ama nasıl? İnekler konuşmaz ki!” demiş.

İnek:

“Yanılıyorsun Benefşe. Sevginin dilini yüreğinde hisseden her canlı konuşabilir. Çünkü sevgi, evrende konuşmanın en güçlü ve en etkili halidir.”

Benefşe artık konuşup, eğleneceği Benekli’sine kavuştuğu için çok mutluymuş. Akşam olana kadar beraber şarkı söylemiş, türlü türlü oyunlar oynamışlar. Tam eve dönecekken Benefşe’nin karnı zil çalmaya başlamış. Aklına, üvey annesinin verdiğı ekmek gelmiş. Hemen, ekmekten bir parça koparmaya çalışmış ki neredeyse dişi kırılacaktı. Bu ekmek bir kaya gibi sertmiş. Benefşe, bu ekmeği yiyemeyeceğini anlamış. Etrafında ise ne mis kokulu çilekten ne de minik böğürtlenden varmış. Ağaçların gizli sandıklarına da bakmış ama yiyecek hiçbir şey bulamamış. Benefşe, Benekli’nin yanına gelmiş:

“Benim güzel Benekli’m. Sen ne kadar şanslısın. Yiyecek birçok otun var. Bence çok acıktım ama yiyecek hiçbir şeyim yok.”

Benekli:

“Bence en büyük şans, iyi bir yüreğe sahip olmaktır. Bu yüzden en şanslı sensin. Şimdi hadi benim kulağıma bir şeyler fısılda ve bak, neler olacak.”

Benefşe, Benekli’nin ne demek istediğini tam anlamamış. Ürkek adımlarla Benekli’nin kulağına yaklaşmış ve bir anda:

“Benekli’m, Benekli’m,

Canım Benekli’m

Koca yüreklim.

Aç sofranı da yemekler yiyeyim.” sözcükleri dökülivermiş yüreğinden.

Benekli, arkadaşı Benefşe’ye birbirinden lezzetli, enfes yemeklerden oluşan bir sofraya kurmuş. Benefşe, Benekli’ye teşekkür ederek hemen sofraya oturmuş. Doya doya daha önce hiç yemediği bu yemekleri yemiştir.

Güneş usul usul ışıklarını çekerken Benefşe ile Benekli evin yolunu tutmuş. Benefşe, yol boyunca Benekli’nin çok akıllı bir inek olduğunu ve onun bilgece sözlerini düşünmüş. Eve yaklaşırken Benekli ile vedalaşmış çünkü Benekli’nin konuştuğunu üvey annesinin bilmemesi gerekmiş. Benekli’yi yuvasına götürüp eve gelmiştir. Üvey annesi:

“Tembel kız. Kapının önünde neden bekliyorsun? Bütün gün size yemek yapmaktan usandım. Hadi git. Sofrayı kur.” diyerek azarlamış, Benefşe’yi.

Benefşe sofrayı kurmuş. Benekli’nin sofrasından o kadar çok yemek yemiştir ki canı hiçbir şey istemiyormuş. Üvey anne, gizlice Benefşe’ye bakıyor onun neden yemek yemediğini anlamaya çalışıyormuş. Ertesi gün Benefşe’ye:

“Bugün de ineği otlatmaya sen git. Al şu pamuğu da bana ip yap. Güzel kızıma kazak öreceğim.”

Benefşe, Benekli ile yola çıkmış. Çiçek ormanı geçmiştir, yemyeşil bir düzlüğe gelmişler.

Benekli, Benefşe’nin halini görünce:

“Benim iyi yürekli arkadaşım. Neden bu kadar üzgünsün? Dün çok mutluydun bugün ne oldu sana böyle?” demiş.

“Annem, bana bu pamuğu al bana ip yap.” dedi. Kızına kazak örecekmış. Ben pamuktan nasıl ip yapılır bilmiyorum. Eğer yapamazsam annem bana çok kızar. Bunun için üzülüyorum, akıllı Benekli’ m.” demiş ve aniden Benekli’nin kulağına yaklaşmış:

“Benekli’ m, Benekli’ m,

Canım Benekli’ m

Koca yüreklim.

Al pamuğumu da ipler vereyim.” diye fısıldamış

Benekli şefkatli bakışlarla:

“Ben pamuğu yiyeyim, ip olsun. Benefşeciğim, sen de ipi sarar mısın?”

Benekli pamuğu yemiş. Pamuk ip olmuş. Benefşe de ipi sarmış. Akşam olmuş, eve dönmüşler. Benefşe, üvey annesine ipi vermiş. Üvey anne çok şaşırmış:

“Benefşe’nin bunu yapması imkânsız. Bu kız, benden bir şey mi saklıyor? Zaten yemek yemedi. O taş gibi ekmeği yiyemez asla.” diye bütün gece kuşku içinde düşünmüş.

Sabah olmuş. Üvey anne, bu kez kendi kızına aynı ekmekten ve pamuktan vermiş.

Pamuktan ip yapmasını istemiş. Bu kız, Benekli’yi görünce:

“ Ayy, sen ne çirkin bir hayvansın. Üstelik çok kötü kokuyorsun.” demiş.

Yol boyunca, her olaydan şikâyet etmiş, hiçbir canlıyı beğenmemiş. Az gitmiş uz gitmiş.

Dere tepe düz gitmiş. Bir ovaya gelmişler. İnek, otlardan yiyip karnını doyurmaya başlamış. Bu kızın da karnı acıkmış. Annesinin verdiği ekmekten yemek istemiş. Ama bu ekmekten bir kez bile ısırıp alamamış çünkü ekmeğin çok sertmiş. Etrafına bakmış. Aramış fakat hiçbir şey bulamamış. Pamuktan ip de yapamamış. Akşam olmuş. Evlerine dönmüşler. Kız:

“Beni, oraya neden gönderdin anne? Akşama kadar açlıktan öldüm. Üstelik ip de yapamadım. Bir daha asla oraya gitmem.” demiş annesine.

Üvey annenin şüpheleri gittikçe artmış. Kendi kızının yapamayacağını zaten biliyormuş ama Benefşe'nin de bütün bunları nasıl yaptığını bir türlü anlamıyormuş. Kararını vermiş. Benefşe'yi takip edecekmiş.

Güneş, ulu dağların arasından sıyrılmış üşüyen canlıları ısıtmaya çoktan başlamış. Üvey anne, yine Benefşe'yi ineği otlatmaya göndermiş. Kendisi de sessizce Benefşe'yi takip etmiş. Orada, Benefşe'nin ineğin kulağına bir şeyler söylediğini ve sonrasında çok güzel bir sofranın kurulduğunu görmüş. Kız bu yemeklerden yerken inek de pamuğu yemiş ve ip olmuş. Üvey annenin şaşkınlıktan gözleri yerinden fırlayacak gibi olmuş. Benefşe, kendisini görmeden hemen eve gitmiş. Düşünmüş taşınmış. Akşam olunca kocasına:

“Bizim inek artık çok yaşlandı. Gitgide sütü de azalıyor. Yoğurt yapacak kadar bile sütü olmuyor. Bu ineği kessek de çocuklar biraz et yese.” demiş.

Kocası, ineğin kesilmesini hiç istememiş. Kadın, kocasını kandırmış. Saatlerce dil dökmüş. Sonunda ineği kesmeye karar vermişler. Üvey anne:

“Benefşe, baban ineği kesecek. Artık yine tembellik edersin evde.” diyerek kahkaha ile gülmüş.

Benefşe hemen Benekli'nin yanına gitmiş. Çok üzgünmüş. Hıçkıra hıçkıra durmadan ağlıyormuş. Ağlamaktan şişmiş gözlerindeki yaşlar neredeyse sel olmuş.

Benekli üzgün bir ses tonuyla:

“Benefşeciğim, neden ağlıyorsun? Ne oldu sana böyle.” demiş.

“Seni kesecekler Benekli. Ben sensiz ne yaparım?”

“Üzülme Benefşe. Beni kesseler de ben hep senin yanında olacağım. Yine sevginin dili, bütün kâinatı saracak ve yine dostluk kazanacak. Beni kestikleri zaman, ben etimi onlara haram edeceğim, onlar yiyemeyecek, onlara acı gelecek. Sana da şeker gibi gelecek. Sen ye. Kemiklerimi de bir beyaz patiskaya sar. Bir sandığa koy.” diyerek teselli etmiş.

Güneş, dağların arkasına dinlenmeye çekilmek için gitmiş. Tam bu sırada babası eve gelmiş. İneğin etinden bir parçasını ocağa koymuş. Et pişmiş, sofraya oturmuşlar.

Benefşe çok üzgünmüş ama bilge arkadaşının dediklerini yapmaktan başka çaresi yokmuş. Üvey anne etten bir parça koparmış ve yüzünü ekşiterek:

“Bu et çok acı, tadı da çok kötü. Sakın yemeyin. Üstelik çok pis kokuyor.”

Baba da ağzındaki bir parça eti zorla yutmuş. Karısına:

“Haklısın, tadı çok acı.” diyerek karşılık vermiş.

Üvey kız kardeş:

“Berbat bir et, ineğin kendisi de çok kötü kokuyordu zaten.” diyerek yüz çevirmiş.

Eti tadan Benefşe:

“İım, çok lezzetli, şeker gibi daha önce hiç bu kadar lezzetli bir et yememiştım. Hepsini yiyebilirim.” demiş.

Herkes çok şaşırmış. Herkese çok kötü gelen eti bir tek Benefşe yemiş. Benefşe, neredeyse bütün eti yiyecekmiş. Babası:

“Dur, kızım sakın yeme. Hasta olacaksın. Yeter bu kadar yediğin daha fazla yeme.”

Benefşe, afiyetle hepsini yemiş. İçinden Benekli’ye teşekkür etmiş. Üvey anne sinirle:

“Bu kız beni çok sinirlendiriyor. Çok tuhafısın Benefşe. Bu eti nasıl yedin?”

“Çok lezzetliydi, anne. Ellerine sağlık.”

Hep birlikte sofradan kalkmışlar. Üvey anne ve kızı, Benefşe’yi ilginç buluyor, ona kibirle bakıyorlarmış. Bu sırada Benefşe, ineğin kemiklerini beyaz bir patiskaya sarmış ve gizli sandığına koymuş.

Günler böyle geçip gitmiş. Bir sabah, çiçekler şehrinde bir ses yükselmiş:

“Padişahımızın büyük oğlu üç gün sonra evleniyor. Bu düğüne herkes davetlidir.”

Üvey anne bu duyuruyu duyunca kızına:

“Bak kızım. Padişahın büyük oğlu evleniyormuş. Bizi düğüne davet ettiler. Padişahın bir de küçük oğlu var ki dillere destan. Yiğit, iyi kalpli, yakışıklı. Bu düğünde o kadar güzel olmalısın ki padişahın oğlu sana âşık olmalı. Hemen alışveriş yapmalıyız. En güzel sen olmalısın.”

Üvey anne ve kızı üç gün boyunca hazırlık yapmışlar. Saçlarına, kıyafetlerine ve ayakkabılarına o kadar çok özenmişler ki vaktin nasıl geçtiğini anlamamışlar. Benefşe de onlara yardım ettikten sonra:

“Anne, bu düğüne ben de gelebilir miyim? Evde yalnız başıma çok korkuyorum.”

“Hahahaha. Bu kıyafetlerle mi gideceksin? Sen orada davetli değil ancak hizmetçi olursun.” diye alay etmiş. Madem yalnızlıktan korkuyorsun sana vereceğim işleri yap. Böylece zaman hızlıca geçer. Önce şu kazanın içini gözyaşı ile dolduracaksın. “

“Ben bu kazanı nasıl gözyaşı ile dolduracağım, anne?”

“Bana cevap vereceğine işini yap.”

Sonra gidip bir torba mercimekle bir torba buğdayı birbirine karıştırıyor. Benefşe’ye:

“Hem mercimek ve buğdayı tek tek ayıklayacaksın hem de şu kazanı gözyaşı ile dolduracaksın. Biz yarın akşama geleceğiz.” demiş ve kapıyı çarparak çıkmış.

Benefşe ne yapacağını bilemeden çaresizce ağlıyormuş. Bu esnada kapı çalınmış. Kapıyı açmış. Bakmış ki bir tuzcu:

“Merhaba güzel kızım. Çok susadım. Bir bardak su verebilir misin?”

Benefşe suyu vermiş ama gözyaşlarına hâkim olamamış. Durmadan ağlıyormuş. Tuzcu:

“Kızım, sen neden bu kadar çok ağlıyorsun, ne oldu sana?”

“Üvey annem bu kazanı gözyaşımla doldurmamı istedi. Eğer doldurmazsam çok kızar? Bunun için ağlıyorum”

“Hiç bu kazan gözyaşı ile dolar mı kızım? Sen bana biraz su getir. Ben de biraz tuz katayım. Karıştırılınca ki gözyaşı olsun çünkü gözyaşı tuzludur.”

Böylece annesinin birinci şartı yerine gelmiş. Tuzcuya teşekkür eden Benefşe, onu uğurlamış. Bu kez de mercimek ve buğdayı ayırmaya başlamış. Ama bunlar o kadar çokmuş ki Benefşe daha yarısına bile gelememiş. Pencereden onu gören komşusu:

“Benefşe, ne yapıyorsun? Neden bu kadar üzgünsün?”

“Annem, bunları ayırmamı söyledi. Bense ancak bir avuç mercimek bir avuç da buğday ayıklayabildim. Annem gelmeden bunları ayıklayamam gerek.”

“Üzülme Benefşe. Sen bana bir elek getir, ben hallederim.” demiş tatlı bir tebessümle.

Elekle elemiş. Buğdaylar üstte, mercimekler altta kalmış. Çok mutlu olan Benefşe, teşekkür ederek komşusu ile vedalaşmış.

Benefşe, annesinin verdiği işleri yapmış ama annesinin gelmesine daha çok varmış. Çok korkan Benefşe, Benekli’nin kemiklerinin yanına gitmiş ve onunla dertleşmiş. Benekli ona:

Sen hiç endişelenme. Ben senin için bahçeye at arabası, yatağının altına da giysiler koydum. Hadi hemen giyin, geç kalma. Düğün başlamak üzere.”

Benefşe aceleyle arabasına binmiş ve düğüne katılmış. Benefşe’nin göz kamaştırıcı güzelliğini ve zarifliğini görenler Benefşe’ye bakakalmışlar. Şaşkınlıktan yere düşenler, elindeki suyu üstüne dökenler bile olmuş. Padişahın küçük oğlu Benefşe’yi görür görmez âşık olmuş. Benefşe gönlünce eğlenmiş. Tam bu sırada üvey annesinin ve kardeşinin kapıdan çıktığını görmüş. Panikle oradan çıkmış çünkü onlardan önce evde olmalıymış. Benefşe hızlı hızlı giderken yolda ayakkabısını düşürmüştü. Onlardan önce eve gelmiş ve üstünü değiştirmiş ki kapı çalmış. Gelenler üvey annesi ve kız kardeşiymiş. Benefşe:

“Hoş geldiniz anne. Düğün nasıldı, keyifli miydi?”

“İşlerini bitirmişsin. Tembellik yapmamışsın. Şaşırttın beni doğrusu. Düğüne bir padişah kızı geldi ki ay gibi. Çok güzeldi. ”

Onlar konuşadursunlar gelem padişahın küçük oğluna. Kız, düğünden çıktıktan sonra padişahın oğlu da peşinden gitmiş. Ama yetişememiş. Üzgün üzgün geri dönerken yolda kızın ayakkabısını bulmuş. Ertesi sabah, çiçekler şehrindeki evlilik çağına gelmiş tüm kızlara bu ayakkabıyı denettirmiş. Kiminin ayağına büyük kiminin ayağına küçük gelmiş. Padişahın adamları ümitsizce Benefşe’nin yaşadığı eve gelmiş. Üvey kız kardeş heyecanla ayakkabıyı denemiş ama o kadar tombul ayakları varmış ki ayakkabı ayağına girmemiş bile. Adamlar tam çıkacakken Benefşe’yi görmüşler. Benefşe’nin kalbi o kadar çok hızlı atmaya başlamış ki yerinden çıkacak gibiymiş. Benefşe ayakkabıyı denemiş ve tam olmuş. Üvey anne ve kızı şaşkınlıktan neredeyse küçük dilini yutacaktı. Padişahın

adamları Benefşe'yi saraya götürmüşler. Padişahın oğlu Benefşe'nin gözlerine bakınca onu tanımış. Güzeller güzeli Benefşe'ye kendisiyle evlenmek istediğini söylemiş. Benefşe'nin mutluluktan gözünden iki inci tanesi düşmüş. Hemen düğün hazırlıklarına başlamışlar. Kırk gün kırk gece düğün yapmış, bir ömür boyu mutlu yaşamışlar.

4.1.12. Avcı Mehmet'in Oğlu

Bir varmış bir yokmuş. Genç ağaçların bol olduğu, çiçeklerin neşeyle ışıldadığı, suların coşkuyla aktığı bir zamanda Avcı Mehmet, eşi ve oğlu mutlu mesut yaşarlarmış. Avcı Mehmet ve eşi birbirini çok sever, gül gibi geçinirlermiş. Avcı Mehmet, büyük bir ormandaki yaşlı ağaçları kesermiş. Kestiği ağaçtan özür diler, yerine bir fidan dikmeden de o ağacı kesmezmiş. Çok merhametli bir avcıymış. Eşi de çok hamaratmış. Eski kıyafetlerden kilim dokur, rengârenk kazaklar örermiş.

Günlerden bir gün Avcı Mehmet çok hastalanmış. Ne yaptılar ne ettilerse Avcı Mehmet'i kurtaramamışlar. Kalmışlar bir başına anne ve oğul. Günler geceleri, geceler günleri kovalamış. Avcı Mehmet'in oğlu Gürgen gelmiş on beş yaşına. Annesine:

“Anneciğim, sen çok yoruldun. Bundan sonra ben de çalışıp sana yardım etmek istiyorum ama ne iş yapacağımı bilmiyorum. Babam gibi avcı olmak istiyorum.” demiş.

Annesi:

“Oğlum sen avcı olmak için daha çok küçüksün. Bana zaten yardım ediyorsun benim iyi kalpli evladım.” diyerek oğlunun başını okşamış.

Gürgen, yardım etmek için annesine gizlice almış babasının okunu ve yayını. Çıkmış sarp yokuşlardan. Tırmanmış Buruşuk Kartopu Dağı'ndan. Güçlkle ulaşmış Yeni Bahar Ormanı'na. Bu ormanı seyreden Gürgen, mest olmuş ormanın güzelliğinden. Hayranlıkla ormanı gezerken bir kuş çıkmış karşısına. Zümrütten kanatları, gökkuşağından tüyleri, mercandan gözleri, inciden ayakları olan bir kuşmuş. Şaşkınlıktan ne yapacağını bilemeyen Gürgen bakakalmış bu güzel mi güzel kuşa. Şaşkınlığını atınca Gürgen, yaklaşmış kuşa hemen. Kıpırdamadan durunca kuş, Gürgen yanına oturmuş. Kuşa gelince

Avcı Mehmet'in kokusu, ayrılamamış çocuğun yanından doğrusu. Gürgen, almış avucuna kuşu, inmiş sarp yokuşu. Eve atınca kendini, şaşırtmış annesini. Anlatmış kuşun hikâyesini. Demiş ki:

“Anneciğim, bu kuş bizim için talih kuşudur. Benden ne korktu ne de kaçtı. Kendi ayaklarıyla buraya kadar geldi. Ben bu kuşla çıkayım padişahın huzuruna, kuşu satayım birkaç kuruşa.”

Gürgen az gitmiş uz gitmiş. Dere tepe düz gitmiş. Altı ayla bir güz gitmiş. Varmış padişahın sarayına. Padişah zalim mi zalim, veziri ise kıskanç mı kıskançmış. Gürgen saygıyla çalmış padişahın kapısını. Anlatmış meramını. Padişah çok beğenmiş kuşu. İçinden:

“Bu paha biçilmez güzellikte bir kuş. Böyle bir kuş benim saygınlığımı kat kat arttırır.” diye geçirmiş. Dönmüş vezirine, fısıltıyla:

“Bu kuşun sence değeri nedir? Bu çocuğa kaç altın verelim?”

Vezir çok kıskanmış, Gürgen'i. Hırsla dişini sıkı sıkı:

“Bir altın yeter padişahım.” demiş.

Gürgen sevine sevine evine doğru giderken vezir, hain planlar peşindeymiş. Düşünmüş taşınmış. Padişaha:

“Kıymetli padişahım. Eşsiz güzellikte bir kuşa sahipsiniz. Ama bu kuş ancak devin kaplanlarının sütü ile beslenir. Eğer o sütü içemezse karnı doymaz.”

“Peki, ama o sütü nereden bulacağız?”

“Kuşu getiren elbet sütünü de getirir.”

Gürgen, henüz bir arpa boyu yol bile gidememiş. Padişahın askerleri, tutmuş kolundan Gürgen'i. Anlatmışlar padişahın isteklerini. Gürgen endişeyle değiştirmiş yönünü. Çıkmış yüksek yüksek tepelere. Ulaşmış devin evine. Devin pörtlekmiş gözleri, çatıkmış kaşları. Üç metreymiş bacakları. Sütun gibiymiş parmakları. Korkutan tir tir titreyen Gürgen, geçmiş kuytu bir yere, başlamış devî seyretmeye. Dev uykuya dalınca almış eline bir tencere, yaklaşmış devin evine. Sessiz sessiz ilerlerken Gürgen, batmış ayağına

bir diken. Can havliyle bağırınca Gürgen, lamba düşmüş yüksekten. Dev, büyük bir gürültüyle uyanmış yerinden. Sevinçle bakmış kırılan lambaya ve:

“Ey insanoğlu! Hoş geldin. Yıllardır buraya tek bir insan gelmedi. Kırılan bu lamba sihirlidir. Eğer bir insanoğlu evladı tarafından kırılırsa biz yüz yıl gençleşiriz. Sana çok teşekkür ederim. Dile benden ne dilerse.” demiş sevgiyle.

Gürgen, elindeki tencereyi göstererek:

“Sizden sadece kaplan sütü istiyorum.” demiş kekeleyerek.

Dev, bir kazan süt getirmiş. Vermiş Gürgen’e. Gürgen zar zor getirmiş sütü, padişahın sarayına. Yine bir altın vermiş padişah Gürgen’e. Gürgen:

“Anneciğim, iki altın kazandığımı görünce benimle gurur duyacak.” diye düşünürken vezir, kibirli kibirli girmiş söze:

“Padişahım. Yeşilce’nin meşhur âliminin kızından size daha önce bahsetmiştim. Sizin için istemiş ama evlerinin kapısından bile girememiştik. Madem bu Avcıoğlu bu kadar hünerli. Sizin için kızı istemeye gitsin.”

Padişah, ağzı kulaklarında:

“Avcı Mehmet’in oğlu. Müstakbel eşimi almadan sakın gelme.” demiş parmağını sallaya sallaya.

Gürgen, ne yapacağını bilemeden yürümüş yürümüş annesinin evine. Anlatmış olanları. Eline tutuşturmuş altınları. Öpmüş annesinin elini, duasını alıp çıkmış yola. Az gitmiş, uz gitmiş, uzun uzun yollardan geçerek, laleyle sümbül biçerek altı ay, bir güz gitmiş. Bir arpa boyu yol gitmiş. Soluklanayım derken rastlamış birine. Bir de baksın ki ne görsün? İri cüsseli biri; koymuş kulağını yere, başlamış yeri dinlemeye:

“Merhaba Yer Dinleyen.”

“Merhaba Avcı Mehmet’in oğlu.”

“Sen beni nasıl tanıdın, kim olduğumu nereden biliyorsun?”

“Seni tanımayan mı var? Yaptığın kahramanlıkları sen buralara gelmeden herkes öğrendi, bile.”

Gürgen şaşırılmış kalmış. Olanlara anlam veremedi Yer Dinleyen:

“Gideceğin yere kadar sana eşlik edebilir miyim? İhtiyacın olduğunda sana yardım ederim.” demiş.

“Çok sevinirim.” diyerek kabul etmiş Gürgen.

Yoldan yola, memleketten memlekete geçmişler. Bir de bakmışlar ki bir adam, bir çuval ekmeği bir lokmada yiyor. Gözleri fal taşı gibi açılan Gürgen:

“Merhaba Silip Süpüren.”

“Merhaba Avcı Mehmet’in oğlu. Gideceğin yere beni de götürür müsün? Hem sana yardım eder hem de kendime yeni yiyecekler bulurum.”

Gürgen:

“Tamam.” demiş keyifle.

Bu üç arkadaş patika yollardan, sıralı ağaçların arasından, gürül gürül akan derenin kenarlarından geçmişler. Gelmişler bir dağ başına. Bakmışlar ki bir adam, bir dağı kaldırıp diğerinin üzerine koyuyor. Gürgen:

“Merhaba Dağ Deviren.”

“Merhaba Avcı Mehmet’in oğlu. Siz üç kişi, dördüncünüz olmadan nereye gidiyorsunuz? Ben de sizinle gelmek istiyorum.” demiş utana sıkıla.

Gürgen:

“Çok mutlu oluruz.” demiş.

Dört arkadaş az gitmişler, uz gitmişler. Dere tepe düz gitmişler. Sonunda varmışlar Yeşilce’ye. Üç arkadaş dışarıda kalmış. Gürgen çalmış kapıyı, sunmuş hediyeleri. Epeyce sohbet ettikten sonra Gürgen:

“Biz, çok uzun yollardan geldik, arkadaşlarım da dışarıda bekliyor. Ben haddim olmayarak size bir şey söylemek için memleketimden kalkıp geldim.” demiş mahcup bir edayla.

“Seni dinliyorum, evladım.” demiş âlim babacan bir tavırla.

Gürgen:

“Allah’ın emri, peygamberin kavliyle kızınızı padişahıma istiyorum.” demiş bir çırpıda.

Yaslanmış arkasına âlim:

“Oğlum, dört şartım var. Eğer şartımı yerine getirirseniz size kızımı veririm. Eğer getiremezseniz sonsuza kadar burada kalırsınız.”

“Nedir şartlarınız?” demiş Gürgen, ürkek bir ses tonuyla.

“Birinci şartım, benim konağımı buradan kaldırıp şu büyük dağın üstüne koyacaksın. İkincisi, kırk kazan yemek pişireceğim. Kırk kap da su koyacağım. Hepsini bir kişi yiyecek. Üçüncü şartım, yere kırk çuval darı serpeceğim. Bir adam, bir dakikada toplayacak. Dördüncüsü de güneş doğmadan taptaze bir salkım üzüm odamda olacak.”

“Peki.” demiş Gürgen.

Ağlaya ağlaya dışarı çıkan Gürgen, anlatmış şartları arkadaşlarına. Çözmüşler sorunu dayanışmayla. Dağ Deviren:

“Ben konağı alır, o dağın üzerine koyarım.”

Silip Süpüren:

“Ben Kırk kazan yemeği yerim de doymam. Kırk kap su ile ancak ağzımı çalkalarım ben.”

Yer Dinleyen:

“Ben karıncaları yardıma çağırırım. Kırk çuval darıyı bir dakika bile olmadan toplarlar.”

Gürgen:

“Ben de bir salkım üzümü götürürüm.”

Güneş, kıvrım kıvrım dağların üzerinden yükselirken âlim bir de baksın ki ne görsün? Konağı yüksek bir dağın tepesine taşınmış. Kırk kazan yemeği yiyen bir adamın doymadığına şahit olmuş. Başucundaki üzümde bir tane alarak aşağı inmiş. Bakmış ki: Dökülen kırk çuval darıyı bir dakikadan az bir sürede karıncalar toplamış. Gürgen bağlamış çuvalların ağızlarını. Dinlemiş âlimin sözlerini:

“Oğlum, şartlarımı yerine getirdin. Kızımı sana emanet ediyorum. Eğer padişahınız iyi kalpli ise kızımın mutlu olacaktır. Eğer kötü kalpli ise kendini bir delikte bulacaktır.”

Güzeller güzeli Güldünya'yı da yanına alan dört arkadaş düşmüşler yollara. Az gimişler, uz gitmişler. Varmışlar Dağ Devirenin memleketine. Vedalaşmış Dağ Deviren, dönmüş memleketine. Çayır çimen geçerek, laleyle sümbül biçerek gelmişler Silip Süpüren'in memleketine. Kavuşmuş Silip Süpüren de yemeklerine. Altı ayla bir güz gidince geçmişler Yer Dinleyen'in memleketine. Yer Dinleyen de kalınca memleketinde Güldünya ile Gürgen yürümüşler yürümüşler, yılları geçirmişler. Gelmişler padişahın kentine. Güldünya, bir de baksın ki ne görsün? Gökyüzü, zalim padişahın zulmüne dayanamamış hüngür hüngür ağlıyor. Halk, padişaktan yaka silkiyor. Dayanamamış, merhametli yüreği olanlara. Ellerini kaldırmış semaya. Cevirmiş padişahı fareye. Veziri ise kediye... Kedi kovalamış. Fare kaçmış, saklanmış bir deliğe.

Padişahın fareye dönüştüğünü gören halk bayram etmiş.

Yıllardır oğlunu bekleyen annesi ise sarılmış Gürgen'ine. Halkın içinden biri, almış annesinden Gürgen'i, vermiş şehrin kilidini. Gürgen ile Güldünya sevince birbirlerini, kurulmuş düğün meydanı. Kırk gün, kırk gece düğün yapmışlar. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

4.1.13. Şah Meran'ın Yüzüğü

Bir varmış bir yokmuş. Bir anne ile Cemali Güzel adındaki oğlu yeşil mi yeşil bir ormanın yamacında, masmavi dere kenarının yakınlarında bir yerde yaşıyorlarmış. Bu yer öylesine güzelmiş ki burada gökyüzü bile şeftalinin şefkatli rengindeymiş. Bulutların kıızılcık marmeladı kokusu, çiçeklerin dağlara yankılanan sesi, kuşların sevinçle dans etmesi Cemali Güzel'in en sevdikleri arasındaymış.

Cemali Güzel, ormandan papatya toplarmış. Papatya, kışın yağan karı biriktiren yazın da sıcacık güneşe tebessüm eden bir çiçekmiş. Bu yüzden ortası tıpkı bir güneş gibi yuvarlak ve sarı, yaprakları da kar gibi beyazmış. Cemali Güzel, bahar kokan bu çiçekleri çok sevmiş. Çiçekleri toplamaya başlamış. Çarşıda satmış, yirmi beş kuruş kazanmış. Sonra gitmiş, bakkal amcadan ekmek almış. Ekmeği annesine götürmüştü. Hasta annesi çok

mutlu olmuş. Annesinin mutluluğunu gören Cemali Güzel, her gün çiçek satmaya karar vermiş. Ormandan papatya toplar, papatyalardan taç yaparmış. Sonra satar, kazandığı yirmi beş kuruşla ekmek almış. Günler böylece geçip gitmiş. Günlerden bir gün Cemali Güzel, çiçeklerini satmış evine giderken çocukların bağrıış çağrıış toplandığını görmüş. Hemen yanlarına gitmiş. Bir de bakmış ki ne görsün? Çocuklar minicik bir yılan yavrusunu yakalamak üzereymiş. Cemali güzel:

“Durun! Neden onu yakalamaya çalışıyorsunuz? Size ne yaptı? Yazık değil mi, küçücük kendi halinde bir yılan?” demiş endişeli bir sesle.

“O, bize zarar verebilir. Bizi korkutuyor.” demiş sinirli çocuklar.

“Ben yılanı alıp buradan gideceğim. Onu evimde saklayacağım, böylece size zarar vermeyecek.” diyerek yılanı bir kutuya koymuş. Ve evine doğru yürüyormuş ki yılan hoplayıp zıplamaya başlamış.

“Merhaba, benim adım Patırtı. Senin adın ne? Sana çok teşekkür ederim. Beni çocukların elinden kurtardın. Sana ne kadar teşekkür etsem az. Beni evine mi götüreceksin? Yaşasın, benim de bir arkadaşım oldu.” diye durmadan konuşmuş büyük bir neşeyle.

Cemali Güzel gülerek:

“Sen çok tatlısın. Bir o kadar da meraklı. Benim adım Cemali Güzel. Ben, seni değil içimdeki iyi niyeti kurtardım. O yüzden, benim sana teşekkür etmem gerek. Hadi bakalım. Doğru bizim eve. Annemin emek kokan tarhana çorbasını içmeye.” demiş.

Cemali Güzel, minik arkadaşıyla eve gelmiş. Beraber yemek yemişler. Ertesi gün, güneş dağların tepelerinde şapka gibi dururken, Cemali Güzel papatya toplamaya gitmiş. Birbirinden güzel papatyalardan harika bir taç yapmış. Pazarda satmış. Tam ekmek almaya giderken çocukların bağrııştığını görmüş. Çocuklar:

“Hadi çocuklar. Kovalayın şu köpeği.” diye birbirlerine avazları çıktığı kadar bağırılmışlar.

Cemali Güzel, kocaman kocaman adımlarla çocukların yanına koşmuş. Çocukların köpeğe zarar vermesinden o kadar çok korkmuş ki neredeyse aklı çıkacakmış. Köpeği kucağına almış ve çocuklara:

“Neden bu köpeği kovalıyorsunuz? Zavallı köpek çok korkmuş.”

“O köpek, bizim tavuğun yumurtalarını yedi. Bir daha buraya gelmemesi için kovalıyoruz.” demiş bir çocuk kaşlarını çatarak.

“Ben size yumurtanın parasını vereyim. Siz de onu bırakın. Ben eve götürürüm. Yumurtalarınız da sizde kalır.” demiş merhametle.

Cemali Güzel, çocuklara cebindeki tüm parayı vermiş. Çok mutluymuş çünkü bu köpeğin içine işleyen masum, munis bakışlarını seyretmek çok güzelmiş. Köpek mini mini adımlarla Cemali Güzel’i takip etmiş. Cemali Güzel:

“Şimdi sana bir isim düşünelim. Senin adın ne olsun? Ne dersin köpekçik?”

Köpek, kuyruğunu sallaya sallaya dönmüş Cemali Güzel’in etrafında, demiş ki:

“Benim zaten bir ismim var. Benim adım Işıltı. Annem gözlerim çam gibi parladığı için bu ismi vermiş. Benimle arkadaş olur musun? Biliyor musun, benim hiç arkadaşım yok?” demiş mahzun mahzun bakarak.

Şaşkınlıktan gözleri fal taşı gibi açılan Cemali Güzel:

“Tabii, çok sevinirim. Benim de daha önce Işıltı adında bir arkadaşım olmamıştı. Hadi şimdi geç kalmadan eve gidelim. Annem bizi merak etmesin.” demiş.

Cemali Güzel ve annesi, dünden kalan bir parça ekmeği de Patırtı ile Işıltı’ya vermişler. Kendileri aç kalmışlar. Aç karına uyumuşlar. Sabah olmuş. Cemali Güzel yine bembeyaz bir tül gibi parlayan papatyalardan toplamış. Çarşıya götürmüş ve yirmi beş kuruşa satmış. Ekmeğini almış. Evin yolunu tutmuş. Birde ne görsün. Yaşlı çınar ağacının elleri arasında miyavlayan bir kedi varmış. Titreyen bu kediyi kucağına almış. Kediciğin başını okşamış ardından:

“Vah! Zavallı kedcik. Sen çok mu acıktın, o yüzden mi böyle miyavlıyorsun? Bir parça ekmek yemeğe ne dersin?” demiş.

“Çok teşekkür ederim. Öyle acıkmışım ki!” demiş büyük bir heyecanla.

“Senin adın ne? Dur tahmin edeyim. Senin ipek gibi tüylerin var. Bu yüzden adın Yumak olabilir.” demiş Cemali Güzel.

Başını iki yana sallamış kedicik. Kıkır kıkır gülerek:

“Hayır, Yumak değil benim adım Pırıltı. Ama Yumak da çok güzelmiş.”

Pırıltı ve Cemali Güzel konuşa konuşa eve gelmişler. Patırtı bir sepetin içinde Işıltı ve Pırıltı ise bir küfenin içinde yaşamaya başlamış. Cemali Güzel aldığı bir ekmeğin yarısını kendilerine diğer yarısını da arkadaşlarına ayırmış. Gel zaman git zaman Pırıltı bir gün arkadaşlarına:

“Patırtı, Işıltı fark ediyor musunuz? Çok uzun zamandan beri buradayız. Arkadaşımıza yük oluyoruz. Arkadaşımızdan müsaade isteyip başımızın çaresine bakmalıyız.” demiş.

“Haklısın.” demiş üzülerek Işıltı.

“O zaman önce ben ayrılayım sizden. Hem annem beni aramadan gitsem iyi olur. Siz Cemali Güzel’in annesini yalnız bırakmayın. Hoşça kalın arkadaşlarım, sizi hiç unutmayacağım.” demiş Patırtı.

Cemali Güzel’in yanına gitmiş Patırtı. Ona eve gitmek istediğini söylemiş. Kendisini eve bırakmasını rica etmiş. Çıkılmışlar yola. Yol boyunca annesini anlatmış. Annesinin hastaları hemen iyileştiren reçeteler bildiğinden, çok zengin olduğundan, sihirli yüzüğünden bahsetmiş. Sonra Cemali Güzel’e teşekkür etmiş Patırtı. Cemali Güzel ve diğer arkadaşlarından ayrılacağı için çok üzülmüş ama bir yandan da seviniyormuş. Çünkü kısa zamanda çok samimi dostları olmuş. Patırtı sevinç ve hüznle yürürken bir kuyu başına gelmişler. Patırtı:

“Cemali Güzel, bu kuyunun dibinde bizim evimiz var. Sen de benimle gel. Çok yoruldun. Biraz dinlenirsin.” demiş.

Cemali Güzel çok yorulduğu için kabul etmiş. Kuyunun dibinde yılan muhafızlarla karşılaşmış. Çok korkmuş Cemali Güzel. Patırtı öne atılmış:

“O benim dostum. Kalbinde iyiliği büyüten her insana kapımız açık. Şimdi önümüzden çekilin de anneme gidelim” demiş cesurca.

Pullu, ıslıl ıslıl parlayan gösterişli elbiseler içinde Patırtı’nın annesi Şah Meran gelmiş. Patırtı sınıksıkı sarılmış annesine. Sonra arkadaşını tanıtmış. Annesi teşekkür etmiş Cemali Güzel’e. Ona bir hediye vermek istemiş. Cemali Güzel’e:

“Evladım, sen benim evladına gözün gibi bakmışsın. Dile benden ne dilerse.” demiş sevecen bir gülümsemeyle.

“Teşekkür ederim. Ama insan karşılık beklerse iyilik yapmış olmaz ki. Patırtı benim arkadaşım, onun mutluluğundan başka bir şey istemem.” demiş.

Şah Meran, Cemali Güzel’e:

“Oğlum sen tokgözlü, acar ve mütevazısın. Ben iyiliğinin karşılığı olarak değil senin bu yönünü sevdiğim için sana hediye vermek istiyorum. Dile benden ne dilerse.” demiş.

Çok ısrar etse de hiçbir şey istememiş Cemali Güzel. Sonunda Şah Meran parmağından bir yüzük çıkarmış:

“Bu benim sihirli yüzüğüm, ne zaman başın sıkışırsa yüzüğe üç kere salla.” diyerek yüzüğü vermiş.

Cemali Güzel evine gelmiş. Annesi sormuş:

“Oğlum ne yaptın? Patırtıyı annesine teslim ettin mi?”

“Evet anneciğim. Teslim ettim hatta annesi Şah Meran Hanım da bana bir hediye verdi. İşte bu yüzük, ne zaman başın sıkışırsa bu yüzüğü üç kere salla.” dedi.

Cemali Güzel’in annesi çok heyecanlanmış. Oğluna:

“Oğlum, evde yiyecek hiçbir şey yok. Pırıltı ile Işıltı’ya bakarak çok acıktılar. Ben de çok acıktım. Yüzüğü sallasan da yemek istesek.” demiş.

Cemali Güzel tereddütle sallamış yüzüğü. İçinden bir dudağı yerde bir dudağı gökte bir Arap çıkmış:

“Dile benden ne dilerse. Yapayım mı yıkayım mı?” demiş.

“Ne yap ne yık. Bize güzel yemek hazırlar mısınız?” demiş.

Daha sözünü tamamlayamadan birbirinden güzel yemekler, lezzetli çiçek dolmaları, ince sarılmış sarmalarla bezeli bir sofraya kurulmuş. İştahla bu ziyafet sofrasındaki yemekleri yemeye başlamışlar.

Yemekten sonra Parıltı, Işıltı ve Cemali Güzel papatya toplamak için ormana gitmişler. Yabani otların arasında inci gibi ışıldayan papatyaları toplamışlar. En pahalı taçlardan bile daha güzel bir taç yapmış. Satmak için yola çıkacakken yakınlardan tiz bir ses gelmiş:

“İmdat, kimse yok mu? Bu ormanda kayboldum. İmdat!”

Cemali Güzel ve arkadaşları hemen o sesin olduğu yere gitmiş. Bu sesin sahibi güzeller güzeli, nur salkımı Gülcihan imiş. Gülcihan padişahın kızıymış. Ormanda cariyeleriyle beraber gezerken yolunu kaybetmiş. Cemali Güzel ve arkadaşları Gülcihan’ı sarayın kapısına kadar götürmüşler. Gülcihan ve Cemali Güzel birbirlerine ilk bakışta âşık olmuş. Artık Gülcihan Cemali Güzel’i, Cemali Güzel de Gülcihan’ı düşünmeden edememiş. Cemali Güzel, Gülcihan’ı babasından istemeye karar vermiş. Annesi hediyelerini almış, çıkmış padişahın huzuruna. Ay yüzlü Gülcihan’ı Allah’ın emri, peygamberin kavli ile oğluna istemiş. Padişah:

“Oğlunun kızıyla evlenmesi için gücünü ve yiğitliğini kanıtlaması gerek. Bir gecede benim sarayımın karşısına benim sarayımdan büyük bir saray yaptırsa ve kızım da isterse kızımı oğluna veririm.” demiş.

Cemali Güzel’in annesi eve gelmiş. Bir bir anlatmış padişahın söylediklerini. Gece bir yorgan gibi örtmüş insanların üstünü. Cemali Güzel herkesin uyuduğunu anlayınca üç kere sallamış yüzüğünü. Arap’tan, padişahın sarayının karşısına büyük bir saray yapmasını istemiş.

Sabah olmuş. Halk, Cemali Güzel’in sarayının etrafında toplanmış. Bu saraya bakan bir daha bakmış, insanlar şaşkınlıktan ne diyeceklerini bilememiş. Padişah, sarayı Cemali Güzel’in yaptırdığını öğrenince kızına sormuş. Gülcihan da evlenmek isteyince kırk gün, kırk gece düğün yapmış, evlenmişler. Evlenmişler evlenmesine ama uzaktan kara bakışlı

bir dev onları izliyor, yüzüğü kaçırmak için fırsat kolluyormuş. Çünkü dev yüzüğün sihirli olduğunu biliyormuş. Yağmurların pıtır pıtır pencereye çarptığı, yeryüzünü şimşeklerin aydınlattığı bir gecede Cemali Güzel, pencereleri kapatırken yüzüğü parmağından yere düşmüş. Etraf o kadar karanlıkmiş ki Cemali Güzel yüzüğün düştüğünü bile fark edememiş. Yüzük pencerenin altında bekleyen devin ayaklarının dibine düşmüş. Dev:

“Sonunda sana kavuştum. En zengin ben olacağım.” diye kahkaha ile gülmüş.

Yüzüğü, tüm kuvvetiyle üç kere sallamış. Cinden Cemali Güzel’i eski evine, Gülcihan ile sarayı da denizin ortasına atmasını istemiş.

Güneş doğmuş. Sabah olmuş. Cemali Güzel bakmış ki eski evinde yamalı kıyafetlerle oturuyormuş. Ne Gülcihan ne saray varmış ortalıkta. Koca sarayın nereye gittiğini anlayamamış bir türlü. Yüzüğü de yokmuş etrafta. Her yeri aramaya karar vermiş. Işıltı ve Pırılı da yardım etmiş arkadaşına. Her taşın altında, her kuş kanadının arasında aramış eşini ama bulamamış. Pes etmeye başlamışken bir de ne görsün? Sarayı, denizin tam ortasındaymış. Denize atlayacakken Işıltı:

“Dur! Oraya sen gidersen düşmanların seni tanır. Oraya yaklaşamazsın bile. Sarayını ve eşini kurtaramazsın. Önce ben gider, yüzüğünü alır gelirim. Sonra sen sarayını ve eşini getirirsin.” demiş.

“Seni oraya tek gönderemem.” demiş cesur kedi Pırılı.

“Evimin üstünde konuştuğunuz için konuştuklarınızın hepsini duydum. Ben de size yardım ederim.” demiş minik fare Kırıntı, sessiz sedasız oturduğu yuvasından çıkarak.

Işıltı, Pırılı’yı sırtına almış. Pırılı da Kırıntı’yı sırtına almış. Yüzmüş yüzmüş sarayın kapısına gelmişler. Kırıntı küçük bir delikten girmiş. Arkadaşlarına kapıyı açmış. Bakmışlar ki Gülcihan deve yemek pişiriyor, dev de yüzüğü iki dudağının arasına almış, horul horul uyuyormuş. Oracıkta bir plan yapmışlar. Pırılı kuyruğunun tüyü ile devin burnunu gıdıklamış. Dev hapşırılmış. Yüzük ağzından yere düşmüş. Kırıntı yerden almış. Koşarak dışarıda bekleyen Işıltı’nın sırtına binmiş yüze yüze kıyıya ulaşmışlar.

Arkadaşlarının yaklaştığını görünce Cemali Güzel'in yüzünde güller açmaya başlamış. Kırıntı, kuyruğuna bağladığı yüzüğü teslim etmiş soluk soluğa. Teşekkür etmiş Cemali Güzel fedakâr dostlarına. Devlin Gülcihan'ı kaçırdığını anlatmış dostları. Yüzüğü alalacele sallamış Cemali Güzel. Cinden, devlin çok uzun sürecek bir uykuya dalmasını ve eşiyle sarayını geri getirmesini istemiş. Dev, denizin ortasında asırlar sürecek bir uykuya dalmış. Gülcihan ile saray gökyüzünde süzülerek eski yerine konmuş. Cemali Güzel eşine kavuşmuş. O ve ailesi bir ömür boyu mutlu mesut yaşamışlar. Işıltı, Pırıltı ve Kırıntı da sarayın kocaman bahçesinde oyunlar oynamış. Bize de gökten üç elma düşmüş. Biri masalı dinleyene, biri anlatana, biri de kimin muradı varsa onun başına.

4.1.14. Elma Ağacı

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, develer tellal, horozlar berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallarken bir padişah varmış. Bu padişahın Can, Cihan, Civan adında üç oğlu varmış. Yeşil mi yeşil, envaiçeşit ağaçların olduğu bahçesinde, diğerlerinden farklı görkemli mi görkemli bir elma ağacı varmış. Bu elma ağacı senede sadece bir tane meyve verirmiş. Bu bir tanecik elma kıpkırmızı ve ayna gibi pasparlakmış. Bu bir elma öylesine lezzetli dururmuş ki abı hayat olduğuna inananlar bile varmış. Fakat bu elmadan bugüne kadar kimse yiyememiş çünkü her sene yedi başlı ejderha gelir, elmayı koparıp götürürmüş. Elma her yıl olduğu gibi tüm heybetiyle dalda durduğu bir zamanda padişah:

“Evlatlarım. Elmanın ışıltısı gözlerimi kamaştırıyor. Yıllar geçti ki bu elmayı kimseye yemek nasip olmadı. Bu elmayı koparmanın bir yolu olmalı.” demiş düşünceli bir edayla.

Büyük oğlu Can:

“Babacığım, eğer iznin olursa bu sene ağacın altında nöbet tutayım. Ejderha geldiği zaman onu korkuturum. Elmayı koparır, sana getiririm.” demiş kendinden emin bir tavırla.

Padişah kabul etmese de Can, çok ısrar etmiş. Padişah:

“Peki, oğlum. Kendine çok dikkat et. Hazırlıklarını iyi yap. Yarın gece gidersin.” demiş endişeyle.

Ertesi gün olmuş. Can okunu, yayını, kılıcını ve kalkanını almış. Vedalaşmış tedirgin ailesiyle. Başlamış uzun mu uzun elma ağacını altında beklemeye. Olunca gece yarısı bir toz duman, gök gürültüsü, bir yağmur, bir şimşek kasıp kavurmuş etrafı. Bu sırada karanlıklar içinde yedi başlı dev ağzından alevler saçarak gelmiş. Can, korkusundan ne yapacağını bilememiş. Fellik fellik kaçacak bir yer aramış. Bırakmış kılıcını, kalkanını. Koşmuş can havliyle sarayın kapısına. Nefes nefese atmış kendini salonun ortasına. Kapıda bekleyen babası sarılmış oğluna.

Günler ayları, aylar günleri kovalamış. Ertesi yıl olmuş. Gelmiş meyvenin olgunlaşma zamanı. Bu kez ortanca oğul:

“Babacığım, izin verirsen bu sene de ben bekleyeyim ağacın altında. Başarabilirsem elmayı sana getiririm eğer başaramazsam ağabeyim gibi döner gelirim.”

Padişah istememiş oğlunun gitmesini. Cihan dinlememiş babasının sözünü. Toplamış kılıcını, kalkanını, okunu ve yayını. Beklemiş gece yarısını. Olunca gece yarısı bir yağmur, bir rüzgâr, bir şimşek, kulakları sağır eden bir gürültü... Ardından yeri titreten yedi başlı ejderha gelmiş. Cihan’ın bacakları korkudan tir tir titremeye başlamış. Ardına bile bakmadan koşa koşa eve gelmiş. Babası şükrederek sarılmış evladına.

Gün yerini geceye, gece yerini güne bırakırken koskoca bir yıl daha geçmiş. Elma her zamanki heybetiyle ağaçta dururken Civan, babasına:

“Babacığım, iznin olursa bu yıl da ben bekleyeyim, elma ağacının altında.”

Padişah:

“Oğlum, sen küçüksün. Bak ağabeylerin gitti. Elleri boş geri döndüler. Boşa kürek çekme. Otur evinde.”

Civan:

“Babacığım, lütfen ağabeylerime verdiğin izni benden esirgeme.” diyerek dil dökmüş babasına.

“Oğlum, bekle ama korkarsan hemen kaç.” demiş padişah çaresizce.

“Peki, babacığım korkarsam hemen kaçırım.” diye karşılık vermiş Civan.

Güneş dinlenmeye çekilmiş. Civan yanına okunu, yayını, kılıcını, kalkanını almış. Ağabeylerinden farklı olarak bir mum bir de Kur’an-ı Kerim almış yanına. Oturmuş ağacın altına. Yakmış mumunu, başlamış Kur’an-ı Kerim okumaya. Geçince epeyce zaman bir rüzgâr, bir şimşek, bir gök gürültüsü, bir yağmur... Çıkmış gelmiş burnundan soluyan yedi başlı ejderha. Civan besmele çekmiş, almış eline okunu yayını, nişan almış ejderhayı. Ayağından vurmuş ejderhayı. Seke seke, intikam yemini ede ede kaçmış ejderha. Ejderha evine gidedursun biz gelelim Civan’a. Civan koparmış elmayı, vermiş babasına. Babası beş parçaya bölmüş elmayı. Paylaştırmış ailesine. Afiyetle elmayı yedikten sonra Civan:

“Babacığım, ejderha giderken intikam yemini etti. Muhakkak gelecektir. İzin verirken ben onu bulup vazgeçireyim düşüncesinden.” demiş düşünceli bir tavırla.

Babası kabul etmemiş. Ağabeyleri de ısrar edince mecbur kalmış, kabul etmeye. Ağlaya ağlaya vedalaşmış evlatlarıyla padişah ve eşi. Uyarmışlar, tehlikelere karşı evlatlarını.

Can, Cihan ve Civan hazırlıklarını yapıp sabah erkenden yola çıkmışlar. Ayak izlerini takip ede ede bir kuyunun başına varmışlar. Can:

“Önce kuyuya ben ineyim. Eğer bir tehlike olursa şu iple beni yukarı çekersiniz.” diyerek ipin bir ucunu beline bağlamış, diğer ucunu ise kardeşlerine vermiş.

Can, henüz kuyudan aşağı biraz sarkmış ki:

“Cihan, Civan beni yukarı çekin. İmdat! Donuyorum. Yardım edin.” diye bağırmaya başlamış.

İki kardeş, ağabeylerini zar zor yukarı çekmişler. Bu kez Cihan kuyuya inmek istemiş. İpi beline bağlamış. Başlamış kuyudan aşağıya ilerlemeye. Ağabeyinin donduğu yeri geçmiş geçmesine ama bu kez de alevler sarmış dört bir yanını. Başlamış bağırmaya:

“İmdat! Yanıyorum. Kurtarın beni. İmdat!”

Can ve Civan, kardeşlerini yukarı çekmeyi başarmışlar. Civan, dualar okumuş. Ağabeylerine dönmüş ve:

“Ağabeylerim, siz elinizden geleni yaptınız sıra bende. Ben ne kadar bağırsam bağırayım beni yukarı çekmeyin.” diyerek almış yayını ve okunu. İnmiş aşağı. Bakmış ki çok soğuk, dişini sıkmış dayanmış. Sıra alev çemberinden geçmeye gelmiş. Kendini sıkı da dayanmamış. Başlamış avazı çıktığı kadar bağırmaya. Ama ağabeyleri, Civan’a elmayı getirdiği için kızdığından hiç aldırmamışlar bile.

Civan, kuyunun içine inince bakmış ki daha önce hiç görmediği meyveler, çeşit çeşit ağaçlar, mis kokulu çiçekler. Yüksek yüksek evlerden oluşan bir şehri görmüş. Üç arşın kapıları güçlkle aralamış. Merdivenleri çıka çıka altın kapılı bir odaya gelmiş. Bu odada birbirinden güzel üç genç kız varmış. Gül, Güldem ve Gülfem imiş adları. Gül:

“İşte kurtarıcımız geldi. Biz de sizi bekliyorduk. Babanız, sizinle evlenmemiz konusunda bizi ikna etmek için sarayımıza gelmişti ki ejderha bizi kaçırdı.” demiş tedirgin bir ifadeyle.

Civan, kızlardan uzun uzun hikâyelerini dinlemiş. Ejderhadan kurtulmanın sırrını öğrenmiş. Kızlardan ejderhanın odasını göstermelerini istemiş. Gözlerini alamadığı Gülfem’e derin derin bir kez daha bakmış, duasını okuyup, ejderhanın odasına doğru yürümüş. Ne yapıp edip ejderhanın başındaki lambayı bir damla suyla söndürmesi gerekmiş. Civan, aralık olan kapıdan önce ejderhayı görmüş. Seyretmiş iyice etrafı. Sonra ejderhanın başucundaki dev lambayı görmüş. Lamba o kadar büyükmüş ki bir damla su ile nasıl lambayı söndüreceğini bilememiş Civan. Beklemeye karar vermiş. Ejderha burnundan dumanlar çıkarta çıkarta uyumaya başlayınca usul usul girmiş odaya. Sessiz sessiz adımlarla bir battaniye almış. Lambanın üzerine atmış. Vakit kaybetmeden bir damla suyu lambadan süzülen dumana atmış. Böylece ejderha uzun mu uzun bir uykuya dalmış.

Civan, koşa koşa kızların yanına gitmiş. Kızları da almış yanına yürümüş kuyunun sonuna. Avazı çıktığı kadar bağırması:

“Can ağabeyi, bu senin nişanlın Gül. Onu yukarı çek.”

Ağabeyleri Gül’ü yukarı çekince:

“Cihan ağabeyi, bu da senin nişanlın Güldem. Yukarı çekin onu da.”

Ağabeyleri Güldem’i de yukarı çekmişler. Sıra Gülfem’e gelince Gülfem:

“Ağabeylerin belki seni kıskanır, yukarı çekmezler. Önce sen çık.” demiş Civan’a.

Civan kabul etmeyince Gülfem:

“Kardeşlerin seni kıskanıp burada bırakabilirler. Madem önce ben çıkacağım. O halde şu iki tüyü al. Birbirine sürt. Biri kara, biri beyaz iki koç gelir. Eğer beyaz koçun üzerine çıkarsan gökyüzüne çıkarsın. Yok, kara koçun üzerine binersen yedi kat yerin dibine inersin.” diyerek biri siyah biri beyaz iki tüy vermiş.

Civan, teşekkür ettikten sonra:

“Ağabeylerim, bu da benim nişanlım Gülfem. Önce onu yukarı çekin. Sonra beni.” diye bağırmış.

Ağabeyleri, Gülfem’i yukarı çekmişler. Civan, bağlamış beline ipi. Seslenmiş ağabeylerine. Ağabeyleri, Civan’ı çok kıskanmışlar. Babalarının Civan’ı daha çok sevecek düşüncesiyle çıldırıyorlarmış. Bu yüzden Civan’ı yukarı çekerken ipi duvara sürtmüşler. Yıpranan ip, ağırlığa dayanamayınca kopuvermiş. Civan, büyük bir gürültü ile aşağı düşmüş. Düşer düşmez de bayılmış, kalmış. Gülfem’in içi kan ağlamış. Fakat sonra aklına tüyler gelince biraz rahatlamış. Ağabeyleri ise üzülmüş gibi davranmışlar. Almışlar yanına kızları, düşmüşler yola.

Civan, epeyce bir zaman uzanmış yerde, baygın bir şekilde. Açmış gözlerini, bakmış sağa sola. Ne olduğunu anlamaya çalışırken iki tüy çarpmış gözüne. Hatırlayınca yaşananları, sürtmüş birbirine tüyleri. Bir kara koç, bir de ak koç gelmiş. Civan, beyaz koça bineyim derken koç koşmuş. Bulmuş kendini kara koçun üstünde. Kurtulmaya çalışırken inmiş yedi kat yerin dibine. Dönmüş sağına, soluna. Bulmuş bir şehir. Girmiş kapısından içeri. Bir de bakmış ki yeşillikler içinde bir şehir... Kıvrım kıvrım dağların ardında minicik bir ev... Bu evde fakir mi fakir bir nine yaşarmış. Nine, Civan’ı görünce:

“Evladım, sen kimsin? Buralarda seni daha önce hiç görmedim.”

“Nineciğim, ben çok uzak yollardan geldim. Yolumu kaybettim. Adım Civan.

Nine, görünce Civan’ın bitkin halini, açmış evinin kapılarını. Sofralar kurmuş, şerbetler hazırlamış. Civan, büyük bir iştahla yemiş lezzetli yemeklerden. Minnettarmış bu nur yüzlü nineye. Nine, yemekten sonra bahçesini gezdirmiş Civan’a. Civan bu mütevazı ve şirin bahçede dinlenirken kıvrıla kıvrıla giden bir yılan görmüş. Bu yılan Zümrüdüanka kuşunun yavrularına doğru giderken Civan bir ok atmış. Yılan, korkuyla uzaklaşmış yavruardan. Civan, yavruara bakarken Zümrüdüanka tüm güzelliğiyle konmuş yuvasına. Yavrularını izleyen yabancı bir çift olduğunu görünce:

“Demek her yıl yavrularımı yiyen sensin.”

Civan ağzını açamadan yavrular kuş diliyle:

“Anneciğim, o bizi kurtardı. O olmasa yılan bizi çoktan yemişti.”

Zümrüdüanka:

“Madem sen benim yavrularımı kurtardın o halde sana teşekkür ederim. Dile benden ne dilersen.”

“Benim de annem senin gibi bize çok düşküdü. Ailemi çok özledim. Beni yeryüzüne çıkarır mısın?”

“Elbette. Ama artık çok yaşlandım. Kırk torba et ve kırk tulum su olmasa dayanamam bu uzun yolculuğa.”

Civan, kara kara düşünmeye başlamış. Bu kadar et ve su nereden bulunurmuş ki? Elleri cebinde yürürken eline bir şey takılmış. Çıkarmış bakmış ki annesinin bin altın değerindeki bileziği. Annesine teşekkür ede ede çarşıya varmış. Bileziği bozdurmuş, almış et ve suyu. Koşmuş ninenin bahçesine. Vedalaşınca nineyle vermiş torbaları kuşun eline. Civan, Zümrüdüanka’nın üstünde hayranlıkla gökyüzünü seyrederken kuş:

“Gak.” demiş.

Bir parça et vermiş, Civan.

“Guk.” demiş.

Bir avuç su vermiş, Civan.

Az gitmişler uz gitmişler. Dere tepe düz gitmişler. Civan'ın, babasının sarayının köşesine inmişler. Bir de baksın ki ne görsün? Gülfem kara tahtında, kara elbiseli kırk cariyeye ile üzgün üzgün oturmuş. Güzelliğine hayran olanlar, Gülfem'in etrafında pervane olmuş. Her gün kendisiyle evlenmek isteyenlerden bıkmış. Dayanamamış Gülfem. Söylemiş şartlarını, beklemiş nişanlısını. demiş ki:

“Buradan kalkmam için üç şartım var. Birincisi, altın tepsi içinde altından bir tavşan ve tazı olacak. Tavşan ve tazı birbirini kovalayacak. İkinci şartım ise makasla kesilmeyecek, iğne ile dikilmeyecek, ceviz kabuğuna girip çıkacak bir elbisedir. Üçüncü şartım da bir cirit meydanı kurulsun. Cirit oynansın. Kim birinci olursa onunla evleneceğim”

Cihan duyunca bu şartları, almış tüyleri eline. Aşk ateşi ile ah edince çıkmış bir cin dumanlar içinde. Cin:

“Dile benden ne dilersen.” demiş.

Civan sevinçle:

“Önce bir altın tepsi istiyorum. Bu tepside altından bir tavşan ve tazı birbirini kovalayacak. Sonra bir elbise istiyorum. İğneyle dikilmeyecek, makasla kesilmeyecek ve ceviz kabuğuna girip çıkacak.”

Cin, üç kere elini çırpmış. Göz açıp kapayınca kadar hazırmış Civan'ın istekleri. Civan:

“Teşekkür ederim.” diyerek koymuş cebine tüyleri.

Koşarak sunmuş altın tepsi ve elbiseyi. Şaşkınlıktan küçük dilini yutmuş ahali. Kimse tanımamış Civan'ı. Bir tek Gülfem tanımış nişanlısını, sevda yüklü gözlerinden. İlk iki şart yerine gelince gelmiş sıra üçüncüsüne. Padişah emir vermiş, kurulmuş bir meydan. Civan, yenmiş yiğitleri çoktan. Almış yanına Gülfem'i, anlatmış babasına başından geçenleri. Babası silmiş yaşlı gözlerini, kucaklamış evladını. Verince emri, kurulmuş düğün meydanı. Can ve Cihan'ı da affetmişler. Üç gelin, üç damat kırk gün, kırk gece düğün yapmışlar. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

4.1.15. Dünya Güzeli

Bir varmış bir yokmuş. Uzak mı uzak ülkelerin birinde yakışıklı bir şehzade yaşarmış. Bu şehzade oldukça iyi kalpli, yardımsever ve merhametliymiş. Bu şehzade, lalasının oğluyla okula gider ve oyunlar oynarmış. Şehzade ve arkadaşının dostluğu düşman çatlatırmış.

Günlerden bir gün şehzade ve arkadaşı yemyeşil ormanda yürüyüşe çıkmışlar. Yürümüşler yürümüşler bir dağın eteğine varmışlar. Bir de bakmışlar ki ne görsünler? Aydan daha parlak, güneşten daha aydınlık, güler yüzlü, güzeller güzeli Dünya Güzeli'nin fotoğrafı. Şehzade, bu gül tenli kızı görür görmez âşık olmuş. Fotoğrafı katlamış, bağrına basmış. Ayakları yerden kesilerek evin yolunu tutmuş. Arkadaşı, saraya gelir gelmez yemek yemeğe başlamış. Ancak şehzadenin gözü Dünya Güzeli'nden başka bir şey görmüyormuş. Şehzade günden güne sararıp solmaya başlamış. Şehzadenin bu haline üzülen babası:

“Oğlum, senin için çok endişeleniyorum. Neyin var? Neden yemeden içmeden kesildin?” demiş endişeli bir ses tonuyla.

Şehzade, Dünya Güzeli'ne âşık olduğunu fakat onu nerede bulacağını bilemediğini, anlatmış uzun uzun. Karar vermiş şehzade, bulacakmış Dünya Güzeli'ni. Düşecekmiş yollara, alacakmış sevdiğini.

Ertesi gün olmuş. Babası oğlu için gereken tüm hazırlıkları yapmış. Şehzadeyi yalnız bırakmak istemeyen arkadaşı da gitmek istemiş ama şehzade:

“Sen benim iyi günümde de kötü günümde de hep yanımda oldun. Benimle gelmek istemeni anlıyorum. Ancak ailemi, herkesten değerli vatanımızı senden ve lalamdan başkasına emanet edemem.” demiş dostça.

Hazırlıklar bitmiş, vedalaşmış ailesiyle şehzade. Düşmüş yollara. Uzun uzun bulutların, ferahlatan güneşin, neşeli neşeli gülümseyen yıldızların altından yürümüş de yürümüş. Gelmiş Limon Küfü Ormanı'na. Tarçın renkli ağaçların, gün sarısı yaprakların arasında üşüyen, tir tir titreyen bir fare görmüş. Almış eline fareyi, ısıtmış minik ellerini. Fare:

“Çok üşüyorum. Soğuktan ellerimi hissetmiyorum. Her tarafım buz kesti.” demiş.

Şehzade koymuş cebine fareyi, vermiş fareye elindeki bir parça ekmeği. Kendine gelen fare:

“Çok teşekkür ederim. Hem beni donmaktan kurtardın hem de karnımı doyurdun. Aaa! Adımı söylemeyi unuttum. Benim adım Hardal. Bu ormanda arkadaşlarımla beraber yaşıyorum ama şimdi onları kaybettim. Şimdi hiç arkadaşım yok. Benimle arkadaş olur musun?” demiş heyecan ve sevinçle.

Şaşkınlıktan nutku tutulan şehzade kekeleyerek:

“Sen konuşuyor musun? Bu nasıl olur?” demiş.

“Evet, konuşuyorum. Hâlâ soruma cevap vermedin.” demiş Hardal kıvrak bir gülüşle.

Biraz kendini toparlayan şehzade:

“Memnuniyetle. Hardal Bey.” diye karşılık vermiş tebessümle.

Şehzade yeni arkadaşı Hardal’a macerasını anlatmaya başlamış. Dikkatle dinlemiş Hardal. Şehzadenin aklına düşmüş bir hayal. Dünya Güzeli’ni düşünürken Hardal sormuş bir sual:

“Dünya Güzeli’ni güzel yapan nedir?” şehzadenin cevabını beklemeden devam etmiş:

“Senin gözlerindir. Ne gördüğün değil nasıl baktığındır önemli olan.” demiş bilgiç bilgiç.

Hayran kalmış Şehzade. Hardal devam etmiş sözlerine:

“Dünya Güzeli ile tanışman için sana yardım edebilirim? Ben onun sarayının nerede olduğunu biliyorum.”

“Bunun için can atıyorum. Hemen yola koyulalım mı?” diye cevap vermiş şehzade.

Az gitmişler uz gitmişler. Dere tepe düz gitmişler. Çayır çimen geçerek, lale ve sümbül biçerek, altı ayla bir güz gitmişler. Bir de baksınlar ki ne görsünler? Bir arpa boyu yol almışlar. Sonunda gri renkli taşlardan, şapka desenli tuğlalardan, uzun uzun sütunlardan yapılan bir saraya varmışlar. Saklanmış şehzadenin cebinde Hardal. Şehzadenin yanakları olmuş al al. Çıkmış Dünya Güzeli’nin babasının karşısına. Anlatmış derdini. Dünya Güzeli’nin babası:

“Senin iyi bir insan olduğunu düşünüyorum oğlum. Bugüne kadar kızımı birçok kişi istedi ama kimse kızım ile konuşmayı başaramadı. Eğer üç gün içinde kızım ile konuşur ve onu ikna edersen evlenmenize izin veririm. İkna edemezsen burada benim sarayımın bekçisi olursun.” demiş ümitsizce.

Hardal hemen bir plan yapmış, anlatmış şehzadeye. Şehzade Dünya Güzeli’nin odasına girer girmez saklanmış kilimlerin altına. Başlamış kilim gibi konuşmaya:

“Hoş geldin. Sefa geldin şehzadem. Dünya Güzeli yedi kat yorganın altında yatar yatar da yerinden kalkmaz. Misafire hizmet etmez. Yakışıklı şehzadem, benim burada canım çok sıkılıyor. Sen bana masal anlatır mısın?”

“Hoş buldum kilim kardeş. Tabii anlatırım.” demiş.

Dünya Güzeli bu duruma çok şaşırmış. Kendi kendine:

“Ben aylardan beri burada yatıyorum bu kilim benimle hiç konuşmadı. Bu oğlanla neden konuştuğunu merak ettim.” diye düşünmüş.

Dünya Güzeli’nin kıpırdadığını gören şehzade, başlamış anlatmaya:

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde üç arkadaş varmış. Üçü bir yola revan olmuşlar. Gitmişler gitmişler bir ormana varmışlar. Hava kararmış ay kendini göstermiş. Geceyi ormanda geçirmeye karar vermişler. İçlerinden biri:

“Arkadaşlar, ormanda her türlü tehlike ile karşı karşıyayız. Her ihtimale karşı her birimiz ikişer saat nöbet tutalım.” demiş.

Kabul edince arkadaşları marangoz beklemeye başlamış. Uykusu kaçsın diye bir tahta parçası bulmuş. Çakısıyla tahtayı oylum oylum oymuş. Uğraşa uğraşa bir insan yapmış. Bakmış ki nöbeti bitmiş. Terzi olan arkadaşını uyandırmış. Terzi uyanmış, bakmış ki tahtadan bir insan. Almış eline makası, kumaşı. Dikmiş bir erkek giysisi. Saati dolunca uyandırmış imam olan arkadaşını. İmam bakmış ki orada şık elbiseler içinde tahtadan bir adam duruyor. Kaldırmış ellerini havaya, etmiş bir dua. İstemiş tahta insana ruh. Tahta adama verilince bir ruh, tahta adam sabaha kadar tutmuş nöbeti uykusuz.”

Şimdi söyle bakalım marifet kimdedir?

Kilim:

“Terzidedir.”

Şehzade:

“Hayır, marangozdadır.”

Şehzade ve kilim tartışırken Dünya Güzeli dayanamamış demiş ki:

“Hiç düşünmez misiniz? Marifet hocadadır. Marangoz yaptı, terzi giydirdi. Ruhu olmasa insanın tahtadan ne farkı kalır ki?” demiş ve hemen yorganın altına girmiş.

Azıcık da olsa Dünya Güzeli’ni konuşturduğu için mutluymuş şehzade. Sabah olunca arkadaşı Hardal’ı yanına almış, çıkmış odadan.

Dünya Güzeli bakmış ki odada kimse yok. Almış eline kilimi, fırlatmış pencereden aşağı. Güneş kendini çekerken dağların ardına, şehzade beklemiş kapıda. Sızmış Hardal kapı aralığından içeri. Kilimin yerinde yeller estiğini görünce, saklanmış şamdanın içine. Şehzade oturmuş sandalyesine. Şamdan:

“Buyur buyur şehzadem. Dünya Güzeli yorganı başına çekmiş, yerinden kalkmıyor. Bu kaba kız, misafire saygı göstermiyor. Sen dün geceki gibi bir masal anlatır mısın? Sabaha kadar vakit geçsin.”

Şehzade başlamış anlatmaya:

“Bir varmış bir yokmuş. Çok da uzak olmayan bir zamanda iki amca çocuğu varmış. Biricik köyün en güzel kızıymış. Mercan ise köyün en yakışıklı, en mert delikanlısıymış. Biricik ve Mercan okul sıralarında birbirine âşık olmuşlar. Söz vermişler birbirlerine büyüyünce evlenmek üzere. Sevdaları da yaşları ile birlikte büyümüş. Mercan’ın babası, ağabeyinden Biricik’i istemiş. Fakat ağabeyi, kardeşi fakir olduğu için vermemiş Biricik’i Mercan’a. Dahası kızını kilitlemiş odasına. Mercan dayanamamış sevdiğinin hasretine. Biricik’i rahat bıraksınlar diye terk etmiş yuvasını. Az gitmiş uz gitmiş. Altı ayla bir güz gitmiş. Varmış memleketin birine. Orada iki arkadaş edinmiş kendine. Dertlerini anlatmışlar birbirlerine. Yer Dinleyen, dayamış kulağını toprağa, vermiş kara haberi:

“Mercan, sevdiğin şu an can çekişiyor. Hemen sevdiğinin yanına gitmelisin. Yoksa her şey için çok geç olabilir.” demiş endişeyle.

Diğer arkadaşı:

“Benim işim adımcılıktır. Bir adımımıyla bir aylık yolu giderim. Seni sevdiğine kavuştururum.” demiş sevinçle.

Mercan, göz açıp kapayıncaya kadar Biricik’in yanına varmış. Biricik, Mercan’ı görür görmez ayaklanmış. Kızın babası, bir tanecik evladını kaybetme korkusuyla kızını vermiş Mercan’a. Kırk gün, kırk gece düğün yapmışlar. Muradına ermişler.”

“Sence Biricik’i kim kurtardı?” diye şamdana sormuş şehzade.

Şamdan:

“Elbette, Yer Dinleyen kurtardı. O haber vermeseydi nasıl kurtulacaktı?”

Şehzade:

“Hayır, tabii ki Mercan kurtardı?”

Şehzade ve şamdan uzun uzun tartışmışlar. Bir sonuca varamamışlar. Sonunda Dünya Güzeli kalkmış yatağından ve:

“Galiba siz düşünmeden konuşuyorsunuz. Marifet ne adımcıda ne Mercan’da. Marifet beraber hareket etmekte. Yer Dinleyen haber vermese, adımcı Mercan’ı götürmese, Biricik Mercan’ı yanında görmese nasıl iyileşecekti?” demiş ve saniyeler içinde yatağına girmiş.

Şehzade ve Hardal, Dünya Güzeli’ni ayağa kaldırdıkları için çok sevinmişler. Dört gözle yarın geceyi beklemişler. Sabah olmuş. Şehzade ve Hardal iki gündür açık olan kapıdan çıkmışlar. Onlar çıkar çıkmaz da Dünya Güzel’i şamdanı almış, pencereyi açmış, atmış şamdanı dışarı:

“Kaç senedir buradayım, demek benimle konuşmazsın da elin oğluyla konuşursun.” diyerek sinirli sinirli girmiş yatağına. Akşam olunca şehzade yine çalmış kapıyı, girmiş içeri. Bu kez Hardal, saklanmış karyolanın kenarına. Demiş ki:

“Hoş geldin şehzadem. Bu kız yine yattığı yerden kalkmıyor. Misafir geldi, demiyor. Sen bugün de masal anlatır mısın?”

“Hoş buldum karyola. Hay hay.” diyerek başlamış anlatmaya:

Bir varmış bir yokmuş. Bir padişahın güzeller güzeli bir kızı varmış. Bu kızın birbirinden güzel elbiseleri, çeşit çeşit ayakkabıları, sayamayacak kadar çok arabaları varmış. Ama çok mutsuzmuş çünkü bu kız şaşıramıyormuş. Babası ne yaparsa yapsın bu kız bir türlü şaşırmayı beceremiyormuş. Babası, bir karar almış. Halkına:

“Kim kızımı şaşırtabilirse ona kırk kese altın vereceğim. Kendine güvenen herkes üç gün sonra sarayıma gelsin.” diye seslenmiş.

Yıkık dökük bir evde yaşayan fakir bir çoban da duymuş padişahın söylediklerini. Düşünmüş taşınmış, aklına babasının külden atı gelmiş. Bu at, sıradan bir at değilmiş. Uçan bir atmış. Üç günün sonunda almış atını yanına, çıkmış padişahın huzuruna.

Padişahın kızının karşısına birçok kişi çıkmış. Kimse, kızı şaşırtmayı başaramamış. Sıranın en sonundaki çoban getirmiş atını avluya. Başlamış atını göstermeye. Padişahın kızı çok sinirlenmiş, atı görünce. Çoban:

“Kül ol.” der demez attan geriye bir avuç kül kalmış.

Padişahın kızının dikkatini çekmiş ama yine şaşıramamış. Çoban devam etmiş:

“Külden ol ve beni uçur.”

Küllerin içinden bir at çıkmış. Bu at, çobanı sırtına alarak gökyüzünde süzölmüş. Padişahın kızı çok şaşırmış. Gözleri fal taşı gibi açılmış. Bunu gören padişah çok sevinmiş. Çoban geri gelince kırk kese altını vermiş eline. Çoban kabul etmemiş. Padişah kızının hayaliyle çıkıp gitmiş köyüne. Çoban köyüne varadursun. Padişahın kızını kaçırmış bir ejderha. Padişah, çok didinse de alamamış kızını ejderhadan. Çobandan yardım istemek geçmiş aklından. Çıkmış çobanın karşısına, demiş ki:

“Ne yaptım ne ettimse kızımı kurtaramadım. Kızımı ancak sen kurtarırsın. Lütfen, kızımı kurtar!” demiş hüznle.

Çoban, uçan atına binmiş. Serpmiş ejderhaya ölü toprağını. Kurtarmış padişah kızını. Ejderha kırk yıllık bir uykuya dalarken kızı kavuşmuş babasına. Padişah kızı da gönül verince çobana, çoban koşmuş düğün meydanına. Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar. Muradına ermişler.”

“Masal bitti, Karyola. Söyle bakalım marifet çobanda mı, atta mı, padişahda mı?”

Karyola:

“Padişahda. Eğer çobanın yanına gitmeseydi çoban kızı kurtaramayacaktı.”

Şehzade:

“Hayır. Atta. Eğer at olmasaydı kızın karşısına bile çıkamayacaktı.”

Yine başlamışlar tartışmaya. Dünya Güzeli dayanamayınca kalmış ayağa. Dönmüş şehzadeye:

“Sen, kimsin? Nereden geldin? Üç gündür odama gelip neden masal anlatıyorsun? Bu eşyalar neden benimle konuşmuyor da seninle konuşuyor?” diye sormuş hışımla.

Şehzade:

“Ben çok uzak bir memleketin şehzadesiyim. Uzun uzun yollardan sizi görmek için geldim. Sizinle bir yuva kurmak istiyorum. Sizi konuşturmak ve evlenmeye ikna etmek için masal anlatıyorum. Peki, siz neden yedi kat örtünün altından çıkmıyorsunuz?”

“Senin gibi benimle evlenmek isteyen pek çok kişi oldu. Ben de benimle evlenmeyenlere bir test yapmak istedim. Bu yüzden kimseyle konuşmadım. Senden başka dayanan, beni konuşturmak için bu kadar çabalayan kimse olmadı. Sevgi, kardeştir sabır ve fedakârlıkla. Sevginize inandım şehzadem.” demiş mutlu bir tebessümle.

Kızının sözlerini duyan padişah kurmuş bir düğün meydanı. Dünya Güzeli ve şehzade kırk gün, kırk gece düğün yapmışlar. Muradına ermişler. Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine.”

4.2. Değerler Eğitimi

Dilmaç ve Ulusoy (2014) değer kavramını şu şekilde tanımlar: “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, yüksek ve yararlı niteliktir” (s. 13).

Değerler, bireylere gaye ve yöntem belirler. Toplumsal düzen kurallarını ve kuralların genel özelliklerini ifade eder. Bireylerin negatif davranışlarını pozitif davranışa çevirmesinde rol oynamaktadır. Bireyin gerek kendisinden gerek başkasından beklentilerini belirlemesini sağlamaktadır. Bireyin iyiyi ve kötüyü, doğru ve yanlış, beğenilen ile beğenilmeyeni ayırt etmesine yaramaktadır. (Çankırılı, 2015, s.15).

Türk Dil Kurumu Eğitim Terimleri Sözlüğünde (1974) ise eğitim şu şekilde tanımlanmıştır:

1. “Yeni kuşakların, toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken, gerekli bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliği. 2. Önceden saptanmış amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesi. 3. Belli bir konuda, bir bilgi ya da bilim dalında yetiştirme ve geliştirme. 4. Her kuşağa, geçmişin bilgi ve deneylerini düzenli bir biçimde aktarma ya da kazandırma işi. 5. Eğitim ruhbilimi, eğitim felsefesi, eğitim tarihi, öğretim programları, özel ve genel öğretim yöntemleri, öğretim teknikleri, yönetim, denetim vb. eğitim ' ve öğretim alanlarını kapsamak üzere öğretmen, yönetici ve eğitim uzmanı yetiştirmek amacıyla ilgililer için düzenlenen bütün kurslara ve bu kurslarla ilgili bilimsel çalışmalara verilen genel ad. 6. Eğitim”.

Kavcar’ın (1982) belirttiği üzere “Çağdaş eğitimin amacı, dünü koruyarak yarını güven altına almaktır. Bu durumda eğitimin, geçmişe, bugüne ve geleceğe dönük olmak üzere üç temel yönü var demektir. Kısacası eğitimden beklenen üç temel esas, dünü tanıtmak, bugünü kavratma ve yarına hazırlamadır” (s. 1).

Dünü, bugünü ve yarını içine alan yönüyle eğitim, millî beraberliğimizi korumada, bu beraberliğin huzur içinde sürdürülmesinde önemli rol oynayan değerlerin hedef kitleye aktarılmasında hayati önem teşkil etmektedir. Gelişen ve hızla değişen dünyaya ayak uydurmak çağın gerektirdikleri arasındadır. Bu uyum, millî kültürümüz, benliğimiz,

geleneğimiz, sanatımız, edebî eserlerimiz gibi unsurlarla desteklenirse kökünden koparılmayan bir fidan gibi dallanıp budaklanacaktır.

Değerler eğitimi ise, değerleri öğretme ve içselleştirme çabası içindedir. Değerler eğitiminin, özelde çocukların genelde ise tüm insanların daha ahlaklı bir hayat sürmesi ve hayatından mutlu olmasını sağlamak, toplumun refah düzeyini artırmak ve tüm canlılar için iyilik, esenlik ve şefkat istemek gibi amaçları vardır (Dilmaç ve Ulusoy, 2014, s.60).

Turan ve Ulusoy (2014)'un aktardığına göre değerler eğitimi, “bilginin yanında öğrencinin kişiliğini iyileştirmesi, geliştirmesi topluma karşı sorumluluklarını öğrenmesini kapsar. Her toplum kendi değerini bilen, tanıyan, yaşayan ve yaşatan bireyler yetiştirmek ister. Değer eğitimi sayesinde bireyler içinde yaşadıkları topluma entegre olmayı, sosyalleşmeyi ve kültürel anlamda aidiyet duygusunu kazanır” (s. 7).

Değerler eğitiminin, bireylere kültürel, toplumsal ve ahlaki kuralları aktarma hususundaki önemi yadsınamaz. Asrımız, çocuklarımızın akıllarına zehirli tohumların ekildiği, yüreklerinin paramparça edildiği bir zaman dilimidir. Çeşitli materyal ve projeler geliştirilerek çocuklara değerlerimiz tanıtılmalı ve benimsemelerine yardımcı olunmalıdır.

Bozkurt (2017) çalışmasında “Değerler eğitiminin temel amacı insanların iyi, kötü, doğru, yanlış gibi kavramları öğrenmesini ve bu kavramlar arasında doğru tercihlerde bulunabilmesini sağlamaktır. 21. yüzyıl dünyasında yaşanan sıkıntılar değerler eğitiminin önemini ortaya çıkarmış ve dünya ülkelerinde değerler eğitime başlanmıştır” (s. 37).

Kavcar'dan aktaran Kaçmaz, 2018 değerlerin şu şekilde sınıflandırıldığını belirtmiştir:

“Değerler bireysel ve sosyal değerler olarak ikiye ayrılmıştır. Bireysel değerler başlığı yaşam sevgisi, doğruluk ve dürüstlük, dayanıklılık (cesaret, sabır, azim), yardımseverlik, fedakârlık, namus ve şeref, aşırı isteklerden uzak durma, aşırı kıskançlıktan kaçınma değerleriyle; sosyal değerler başlığıysa hürriyet ve adalet sevgisi, aile ve insan sevgisi, yurt ve millet sevgisi, bilgisizlikle savaş, saplantı ve boş inançlarla mücadele, yanlış batılılaşma ile savaş, doğa ve

hayvan sevgisi, ahlak ve ideal, din ve Tanrı duygusu, değerleriyle sınırlandırılmıştır
(Kaçmaz, 2018, s. 3)

Bu bölümde araştırma konusu olan masallarındaki değerler, yukarıda belirtilen Cahit Kavcar'a ait değer sınıflandırması kullanılarak tespit edilip sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmanın “Sosyal Değerler” ana başlığına “Doğa ve Hayvan Sevgisi” alt başlığı eklenmiştir. Bu değer eklenme sebebi ise bazı masallarda sıklıkla işlenmiş olmasıdır. Değerlere “Din ve Tanrı Duygusu” kavramı da eklenmiştir. Ayrıca yukarıda belirtilen sınıflandırmada yer alan bazı değerlere masallarda rastlanılmadığından veya bir değer başka bir değerle benzerlik gösterdiğinden, o değer çalışmaya dâhil edilmemiştir.

4.2.1. Bireysel Değerler

4.2.1.1. Yaşam Sevgisi

Yaşamı boyunca bireylerin karşısına irili ufaklı pek çok engel çıkmaktadır. Yaşama sevgisi; bireyin bu engelleri aşarak, kendisine ve sosyal çevresine saygı duymasını, olumlu bir tutum sergilemesini; vaktini, sevincini, umudunu genişleterek hayata tutunmasını sağlamaktadır. Yaşama sevinci, insanın hayatını mutlu ve memnun olarak sürdürmesi, yaşadığı andan keyif alması, hem fiziksel hem ruhsal olarak mutluluk doyumuna ulaşması anlamına da gelmektedir.

Yaşama sevincimizi kaybetmemek adına olumsuz durumların olumlu yanlarını görmek, iyimser olmak tavsiye edilmektedir. Dökmen (2008) kitabında bu durumu şu şekilde özetlemiştir: “Polyannacılık, kayba uğradığımızda, elimizde kalanları fark etme ve sevinme becerisidir. Bir savunma mekanizmasıdır, aşırı olmadan kullanıldığı sürece kişiyi kaygıdan, sıkıntıdan korur, kişinin yarına kalma ihtimalini artırır. Polyannacılık kendini avutmak değil, bardağın dolu yanını fark etmektir” (s. 38).

Sayar (2018) ise kitabında kederin, insana çok şey öğreten bir kavram olduğunu açıklarken yaşama daha dikkatli bakmamızı şu sözlerle hatırlatır: “...hayatın iyileştirici

güçleri olarak keder, anlam ve umut. Keder bize anlamın da umudun da yanı başımızda gezindiğini, yeterince dikkat kesilirse kolumuza girivereceklerini sezdirir” (s. 139).

İnsanın yaşama sevincini kaybetmemesi için bulunduğu durumdan, sağlığından, ekonomik şartlarından, çevresinden, benliğinden vb. unsurlardan memnun olması gerekmektedir. Her birey kendine özgü sosyal, kültürel ve ekonomik unsurlara sahip olduğundan yaşama sevinci de bireyden bireye farklılık göstermektedir. Her durumda ve olanakta birey hayatından memnun olmasını bilmeli, umudunu yitirmemeye çalışmalıdır. Çünkü umudu tükenen toplumlar kargaşaya sürüklenmektedir. Toplumun düzenin bozulmaması, insanların mutlulukla yaşamlarına devam etmesi, geleceğe daha aydınlık bakabilmek için edebî eserlerde umudun aşılması oldukça önemlidir. Hayat ve hayatın beraberinde getirdiği durum ve olaylarla yeni yeni tanışan çocuklar, masallar aracılığıyla zorlukların üstesinden gelebileceğini, engelleri aşabileceğini ve huzura kavuşacağını öğrenmiş olacaktır. Bu sebeple çalışmamızda yaşama sevinci hemen hemen her masalda karşımıza çıkmaktadır.

“İki Kardeş” adlı masalda kızların babası hâlden hiç şikâyet etmez ve erkek çocukları olmadığı için hiç üzülmez. Aksine kız evladına sahip olduğu için mutluluk duyar. Erkek evladı olmadığı için dünyayı kendisine zindan etmeyen baba, sahip olduklarında yaşama sevincini yakalamıştır. Yaşama sevincini kaybetmemesi ve kızlarını iyi yetiştirmesinden ötürü kendisine imrenen bir arkadaşına şu sözlerle karşılık vermiştir:

“Bu güzel düşüncelerin için teşekkür ederim arkadaşım. Aslında kız veya erkek evlat diye ayırım yapmanın anlamı yoktur. Önemli olan verilene şükretmek ve onları en güzel şekilde yetiştirmeye çalışmaktır. İyi olan ise erdemli ve çalışkan insanlardır.”

“Gelincik ile Menengiç” adlı masalda ise Kuşkonmaz köyü halkının mutluluğu için köyün güzel doğası bile vesile olmaktadır:

“Bir varmış bir yokmuş. Kaf Dağı’nın eteklerinde, yavruağzı rengindeki ağaçların arasında, masmavi gökyüzünün altında, kehribar renkli çiçeklerin içinde şirin mi şirin Kuşkonmaz köyü varmış. Hem köydeki kahkaha çiçeklerinin neşesini hem de

gökkuşağının her rengini barındıran güzellikleri içinde Kuşkonmaz köyü mutlu mesut yaşarmış.”

Gelincik ve Menengiç ise köyün çok sevilen çiftidir. Fakir ve kimsesiz olmalarına rağmen birbirlerine sarılarak zorlukların üstesinden gelirler. Gelincik yaşantısından hiç şikâyet etmemekte ve azla yetinmektedir.

Yaşama sevgisini aşılayan masalların başında Keloğlan masalları gelmektedir. Keloğlan yoksullukla mücadele eden, önüne çıkan engelleri aklı ve mantığıyla aşan, türküleriyle yaşadığı anı güzelleştiren, sonunda ise akla bile gelmeyecek güzelliklere erişen özgün bir motif olarak karşımıza çıkar. Nitekim Keloğlan ile Bağrıyanık masalında Keloğlan, tek serveti olan Kırpık'ı bir kurdun yemesi sonucunda bir maceraya atılmış ve elinde altınlarla evine geri dönmüştür.

“Bızdık ve Fındık” masalında Bızdık ağabey, Fındık kız kardeşidir. Yetim ve yoksul olan bu iki kardeş annelerinin desteği ile hayata tutunmaktadır. Anneleri inekleri Sütlaç'tan elde ettiği sütle tereyağı yapmakta ve geçimlerini bu tereyağını satarak sağlamaktadır. Tüm zorluklara rağmen hem annenin hem çocukların yaşam enerjisinin masal boyunca yüksek olduğu görülmektedir.

“Benefşe ile Benekli” ile “Avcı Mehmet'in Oğlu” masallarında benzer bir kurguya rastlanılmaktadır. Her iki masalda da kahraman ebeveynlerden birini kaybetmiştir. Kahraman, karşısına çıkan zorlukları yüreğinde taşıdığı iyi niyet ile aşma becerisine sahiptir.

“Şah Meran'ın Yüzüğü” adlı masalda ise kahramanımız Cemali Güzel yaşam sevgisini içinde bulunduğu doğadan almaktadır. Doğanın güzelliğine hayran kalan kahramanımız yaşadığı sıkıntıları bu sayede unutmaktadır. Masal kahramanına doğanın verdiği yaşam sevincini şöyle açıklayabiliriz:

“Bir varmış bir yokmuş. Bir anne ile Cemali Güzel adındaki oğlu yeşil mi yeşil bir ormanın yamacında, masmavi dere kenarının yakınlarında bir yerde yaşıyorlarmış. Bu yer öylesine güzelmış ki burada gökyüzü bile şeftalinin şefkatli rengindeymiş. Bulutların

kızılcık marmeladı kokusu, çiçeklerin dağlara yankılanan sesi, kuşların sevinçle dans etmesi Cemali Güzel'in en sevdikleri arasındaymış.”

4.2.1.2. Doğruluk ve Dürüstlük

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te “doğruluk” kavramı şu şekilde tanımlanmıştır:

- “1. Doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış, dürüstlük, adalet.
2. Düşüncenin gerçeğe uyuşması, yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olması”

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlükte dürüstlük kavramı ise şu şekilde tanımlanmıştır:

- “1.Sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru (kimse).
2. Kurallara uygun, yanlışsız.”

Görüldüğü üzere dürüstlük kavramı doğruluk kavramı ile iç içedir. Bu kavramın ayırım noktası konusunda Kaçmaz'ın (2018) belirttiği üzere “Dürüstlüğü açıklarken ise genelde “doğruluk” tanımı yapılmaktadır. Fakat doğruluk kavramı açıklanırken, eylemsellikten bahsedilir. Doğruluk, dürüst insanların yaptığı eylemlerin niteliği şeklindedir. Dürüstlük ise kişilik tanımlaması yapılırken daha iyi bir tanımlayıcıdır. Bu açıdan bakıldığında zaman doğruluk ve dürüstlük kavramları, birbirlerini bütünlemektedirler” (s. 54).

Doğruluk ve dürüstlük; yalan söylememeyi, gerçeğin ve haklının tarafında olmayı, emanete ihanet etmemeyi, ikiyüzlü davranmamayı, verilen sözde durmayı gerektiren bir güzel ahlak kuralıdır. Doğruluk ve dürüstlük; iş, söz ve davranışta dik durma, eğri olmama hâlidir. Özü, sözü bir olmaktır.

“Pamuk Nine ile Tilki” masalında kurnazlığıyla bilinen tilki, Pamuk Nine'ye yardım bahanesiyle Pamuk Nine'nin güçlkle yaptığı tereyağını hileyle çalmaktadır. Bu tereyağı, Pamuk Nine'nin kızına armağan olarak götürdüğü tereyağıdır. Tilki tereyağını afiyetle yedikten sonra Pamuk Nine ile dalga geçmek için Pamuk Nine'nin kızının evine onlarla alay etmeye gider. Pamuk Nine tilkiye ders vermek için tilkinin kuyruğunu alır ve geri

vermez. Tilkiye kuyruğunu geri vermek için tereyağını getirmesini şart koşar. Tilki tereyağını bulmak için keçiden, dut ağacından, çeşmeden, kız çocuklarından, tavuktan ve çiftçiden yardım istemektedir. Yardım istemek için birçok kapıyı çalan tilki çok yorulmuştur. Hatalarından pişman olarak çiftçiye hırsızlık yaptığını, yalan söylediğini, hatalarından ders aldığını ağlayarak anlatmaktadır. Tilkinin yalan söyleyerek Pamuk Nine'yi aldatması üzerine başlayan masal tilkinin hataları telafi etmenin zor olduğunu anlaması, hırsızlık ve yalanın kötü bir davranış olduğunu kabul etmesi ile devam eder. Masalın sonuna doğru tilki yaptıklarını itiraf ederek doğruluk ve dürüstlük örneği sergilemiştir. Masalın sonunda ise Pamuk Nine'nin tilkiyi affederek kurduğu sofraya tilkiyi davet etmesi ile dürüst davrananların her zaman kazanacağı mesajı verilmektedir. Dürüst insanlar toplumun güvenini, sevgisini, saygısını, takdirini kazanmaktadır.

“İki Kardeş” masalında sarayda sadece erkekler çalıştığı için erkek kılığına giren ve kendisini Ali olarak tanıtan Gülendam, eve dönme vakti gelince padişaha gerçeği açıklamaya karar vermektedir. Utana sıkıla padişaha gerçeği anlatan Gülendam, padişahın beklemediği bir tepki alır. Bu tepki:

“Demek aylarca bizi kandırdın. Demek yalan söyledin fakat bunu ailen için yaptın. Seni affediyorum. Evine gidebilirsin. Yanına giderken çuvalla altın, gümüş al. Bahçedeki atlardan da yanına al. Sen benim aylarca en akıllı vezirim oldun. Görevini hakkıyla yaptın. Sen bunu çoktan hak ettin.”

Ayrıca padişahın veziri olan Gülendam'ın, padişahı devlet işlerinde yarı yolda bırakmaktan korkması doğruluk ve dürüstlüğü yansıması olarak görülmektedir. Tüm korkularına rağmen dürüst davranmaktan çekinmeyen Gülendam dürüstlüğüne karşılığ olarak altın, gümüş gibi ödüllerle mükâfatlandırılır.

“Satılık Nasihat” adlı masalda Hasan yoksul, dürüst, çalışkan bir gençtir. Topladığı odunları sırtında taşıyan Hasan'ın hâline padişah çok üzülmemektedir ve Hasan'a kendisine binek alması için bir altın vermektedir. Ertesi gün Hasan'ın bineği alamadığını öğrenen padişah bir altın daha vermektedir Hasan'a. Fakat Hasan yine alamamaktadır eşeği.

Bunun üzerine Hasan’a çok sinirlenen padişah Hasan’ı yalan söylemekle suçlamaktadır. Hasan ise şöyle karşılık verir padişaha:

“Padişahım, ben bugüne kadar hiç yalan söylemedim. Asla yalan söylemem. Anneme sizin verdiğiniz altını gösterdim. Annem de evimizin tamire ihtiyacı olduğunu ve yaptırmazsak yıkılabileceğini söyledi. Ben de annem hak verip altını verdim.”

Hasan olanları olduğu gibi padişaha aktarmaktadır. Nitekim dürüst olması sebebiyle padişahın affına ve sevgisine mazhar olmuştur. Hatta Hasan saf dürüstlüğü ile padişaha özür diletirmiştir.

Yolda giderken atlı birinden bir kese altın düştüğünü gören Hasan, ihtiyacı olmasına rağmen tereddüt etmeden altınları sahibine geri vermiştir. Bu durum her erdemli insanın sergilediği örnek bir davranıştır, doğru ve dürüst olmanın ilkelerindendir.

4.2.1.3. Çalışkanlık

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’te çalışkanlık: “Çalışkan olma durumu, faaliyet” olarak tanımlanmıştır. Çalışkan ise “gayretli, çalışmayı seven, faal” olarak sözlükteki yerini almıştır. Çalışkanlık; toplumun hareketini sağlayan, gelişmesine yardımcı olan, muasır medeniyetler seviyesine ulaştıran, başarının yegâne anahtarı konumundadır. Hiçbir toplum çalışmadan, emek vermeden, gayret göstermeden uygar, çağdaş gibi sıfatlara bürünemez. Çalışmak, insanın hayatını onurlu bir biçimde sürdürebilmesi için kötülöklere karşı kalkan vazifesindedir.

Gerek temiz bir başarının, yüksek bir ahlakın gerek ruh ve beden sağlığının temel şartı ve en bereketli kaynağı çalışmaktır. Bunun tersi olan tembellik ise her türlü ahlaksızlığın anasıdır (Başgil’den aktaran Özcan, 2017, s. 85)

“Kız Padişah” adlı masalda Keloğlan yazın sadece hayvanlarını otlatmakta, kışın ise bir işin ucundan tutmamaktadır. Oğluna etkili bir ders vermek isteyen anne Keloğlan’a Ağustos Böceği ve Karınca’nın masalını anlatır. Masalın sonunda çalışmanın ne denli önemli olduğunu anlayan Keloğlan kötü günlerde zor durumda kalmamak için çalışmaya

karar vermektedir. Keloğlan, masaldan sonra gününü gün etmenin, yarını düşünmemenin faydası olmayacağını, sadece anı yaşayarak mutlu olunamayacağını fark etmiştir. Bu nedenle ormandan odun toplayıp satmaya başlamıştır.

“Kız Padişah” masalında ise Güldalı, başlangıçta yabancı olduğu için kendisinin padişah olmasını istemeyen halka, otuz dokuz cariyesi ile canla başla hizmet ederek kısa zamanda kendini sevdirmiş ve halkın takdirini kazanmıştır.

“Satılık Nasihat” adlı masalda fakir ve yetim olan Hasan ormandan odun toplayarak evin geçimini üstlenmiştir. Topladığı odunları sırtında taşıyan Hasan’ın hâline üzülen padişah, dilencilik ve hırsızlık yapmayan, güç bela karnını doyuran Hasan’ı şu sözlerle takdir etmektedir:

“Aferin sana oğlum. Başkasına muhtaç olmadan kendi rızkını kendin kazanıyorsun. Eğer kabul edersen sana bir altın vereyim. Sen de bu altına bir eşek al. Odunları bu eşek ile taşı. Böylece sırtın acımaz.”

“Gelincik ile Menengiç” adlı masalda Menengiç, padişahın dedikodusunu yapmadığı, sabırlı olduğu için kendisini ödüllendirmek isteyen padişaha şöyle karşılık vermiştir:

“Teşekkür ederim ama padişahım ben çalışmadım ki sizden bir şey isteyeyim.”

Çalışmadan bir menfaat elde edilmeyeceğini düşünen Menengiç padişahı hiçbir şey istememiştir. Çalışmadan, emek vermeden elde edilen başarı, mum alevi gibi cılız ve sönmeye mahkûmdur.

Görüldüğü üzere çalışarak, başkasına muhtaç olmayan, onurlu bir şekilde yaşamını sürdüren insanlar masallarda takdir görmüş ve her zaman kazanan taraf olmuştur. Çalışkanlık ışığı ile aydınlatıldığı hayatlarını da bir ömür boyu mutlu yaşamışlardır.

4.2.1.4. Dayanıklılık (Azim, Sabır, Cesaret)

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’te dayanıklılık “Dayanıklı olma durumu, dayanıklılık, metanet.” olarak tanımlanmıştır. Birey önüne çıkan engellerin varlığını bilerek, bu engelleri aşma kararlılığına sabır, cesaret ve azim kavramları ile güç

bulmaktadır. Birey hedefine giden yoldaki engelleri azimle aşarken zor durumların geçeceğini sabırla beklemektedir. Kendine duyduğu güven ile de engelleri arkasında bırakarak hedefine ulaşmış olur.

İncelenen masallarda şans eseri rastlanan başarı durumu yok denecek kadar azdır. Masal karamanları yoksul, ebeveynlerden birini kaybetmiş, çile çeken insanlardır. Ancak bu kahramanlar iyi niyeti, zorluklar karşısında gösterdiği dirayeti, ince ve kıvrak zekâsıyla karşısına çıkan handikapları bir bir yenme becerisine sahiptir. Kahramanlarımız; çaresizliği, yoksulluğu değiştirilemez kader olarak kabul etmez ve içindeki iyi niyeti kaybetmeden, yeise kapılmadan, sabır, azim ve cesaretle bulunduğu kötü şartları değiştirmeye çabalamaktadır. Nihayetinde hayal bile edemeyeceği sayısız güzelliklere, mutluluğa ve huzura kavuşmaktadır.

“Bana Benzer” adlı masalda sihirli güğümünü çaldıran adam ağlayarak karısının yanına gider. Karısı güğümü geri almak için hemen bir plan yapar. Planı gereği komşusundan güzel giysiler ve ayakkabılar ister. Hırsızın bulunduğu yere giderek hırsızın sarhoş eder. Güğümü geri alarak evinin yolunu tutar. Görüldüğü üzere masalda kadın; güğümünü geri almak, zor bir durumdan kurtulmak için erkek kılığına girmiş, büyük bir cesaretle kötülerle mücadele etmiştir. Güğümü geri almakla yetinmeyen kadın, hırsızın aklıyla alay etmiş, onu başkalarının önünde küçük düşürmüştür.

Türk masallarında üçlü bakışım kuralı sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Bir padişahın üç oğlu, üç gün, üç gece, üç kız kardeş gibi örnekler masallarımızda yer alırken burada dikkat çeken husus en zayıf, en küçük, kendisinden başarının beklenilmediği kahramanın dev, peri, cin gibi başarısına mâni olan faktörleri aşarak mutluluğa erişmesidir.

“Müezzın” masalında müezzın Nalifer ve Nilüfer’in odasına sihirli nesneleri almak üzere girer. Kızlar korkularından müezzının eşyaları almasına göz yumarlar. En küçük kız kardeş Leylifer ise müezzını türlü oyunlarla evden uzaklaştırır. Önce müezzının balkondan aşağı düşmesine neden olur. Sonra su ve sabunu müezzının başından aşağı

döker. Müezzini hırsızlık yaptığına pişman eder. Böylece kendisini ve ablalarını tehlikelerden korumuş olur.

Üçlü bakım kuralının örneğini gördüğümüz bu masalda en zayıf halka olan Leylifer, kendisinden beklenmeyecek zekâ ve hüner ile kötülerin ailesine zarar vermesini önlemektedir. Kötü insanların karşısına çıkardığı güçlüklerle yılmadan, takdire layık bir cesaretle savaşıyor Leylifer, azmin karşısında hiçbir kuvvetin duramayacağını göstergesidir.

“Kız Padişah” masalında Keloğlan’ın kendisinden beklenmeyecek bir cesaretle karşılaştığı kızı aslanların elinden kurtarması hem yardımlaşmaya hem dayanıklılığa örnek teşkil etmektedir. Keloğlan’ın korkusuzca aslanların elinden kurtardığı kız, masalın devamında Keloğlan’ın cesaretine hayran kalmış ve cesareti sebebiyle kendisine âşık olmuştur. Bu durum bize karşılıksız yapılan iyiliklerin, mutluluk yüklü sürprizler olarak karşımıza çıkabileceği gerçeğini hatırlatmaktadır.

“Benefşe ile Benekli” masalında Benefşe, üvey annesinin yanında kalan, üvey kız kardeşinin ve annesinin kıskançlığına maruz kalan, onların zulmüne uğrayan Benefşe yaşama sevincini kaybetmeden sabırla kötü günlerden kurtulmayı beklemektedir. Masalın sonunda ise padişahın oğluyla evlenerek kederli hayatını geride bırakmıştır.

“Avcı Mehmet’in Oğlu” adlı masalda yetim ve yoksul olan Gürgen padişahın kendisinden yerine getirmesini istediği zorlu dilekleri yılmadan, cesaretle yerine getirmeye çalışmıştır. Padişah, Gürgen’den devin evine gidip oradan kaplan sütü getirmesini istemiştir. Gürgen devden korkmasına rağmen korkusunun üzerine gitmiştir ve dev, kendisinden umulmadık bir şefkatle kaplan sütünü Gürgen’e vermiştir.

“Elma Ağacı” adlı masalda her yıl sadece bir elma veren elma ağacının meyvesini o zamana dek hiçbir insan evladı yiyememiştir. Çünkü her yıl meyvenin olgunlaştığı zamanda bir ejderha gelir ve o elmayı yemektedir. Elmanın çok lezzetli olduğunu düşünen padişah elmayı yiyemedikleri için çok üzülmemektedir. Bunun için oğullarına:

“Evlatlarım. Elmanın ışılıtı gözlerimi kamaştırıyor. Yıllar geçti ki bu elmayı yemek kimseye nasip olmadı. Bu elmayı koparmanın bir yolu olmalı.” demektedir.

Babalarının üzülmesine dayanamayan Can, Cihan ve Civan her yıl biri beklemeye başlamaktadır. Cesaretini toplayarak elma ağacının altında bekleyen üç oğuldan sadece en küçük oğul Civan babasına elmayı getirmeyi başarmıştır. Civan yaşının küçük olmasına rağmen karşısına çıkan engellerle mücadele etmeye cesaret etmiş ve sabırla problemleri göğüslemiştir.

“Dünya Güzeli” adlı masalda Dünya Güzeli kendisiyle evlenmek isteyen misafirlerle hiç konuşmaz, onların sabırlarını sınar. Dünya Güzeli ile evlenmek isteyen şehzade Dünya Güzeli’ni babasından ister. Babası:

“Senin iyi bir insan olduğunu düşünüyorum oğlum. Bugüne kadar kızımı birçok kişi istedi ama kimse kızım ile konuşmayı başaramadı. Eğer üç gün içinde kızım ile konuşur ve onu ikna edersen evlenmenize izin veririm. İkna edemezsen burada benim sarayımın bekçisi olursun.” demiş ümitsizce.

Şehzade, sarayda bekçi olma riskine rağmen Dünya Güzeli ile konuşmayı denemeye cesaret etmiş, engeller karşısında pes etmemek gerektiğini vurgulamıştır. Sabırla her gün masal anlatmış, üçüncü günün sonunda ise Dünya Güzeli’ni konuşturmayı başarmıştır.

Masallarda dayanıklılık, fiziksel bir güçten ziyade ruhsal ve psikolojik sağlamlık olarak karşımıza çıkar. Cesaret zayıf bir kadının güçlü yüreğinde, sabır küçük bir kızın temiz kalbinde, azim ise yetim bir gencin engin zihninde karşımıza çıkar.

4.2.1.5. Yardımseverlik (Sevgi ve Acıma)

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’te “yardım” kavramı şu şekilde açıklanmaktadır:

- “1.Kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma, muavenet.
2. Bir ülkeye bağış veya ödünç olarak verilen para ve ihtiyaç maddeleri.
3. Etki.

4. Bağış, iane.

5. İşlerin daha etkin ve verimli olabilmesi için sağlanan katkı, destek.”

Yardımseverlik ise yardım etmeyi sevme durumu olarak açıklanabilir. İnsan, sosyal bir varlıktır dolayısıyla içinde yaşadığı toplumdan bağımsız düşünülemez. Kendisinin bütün ihtiyaçlarını karşılayamayan insanın, içinde yaşadığı topluma muhtaç olması kaçınılmaz bir sonuçtur. Birey, içinde yaşadığı toplumun bir başka ferdine ihtiyacı olduğunda yardım etmek durumundadır. Zira yardımseverlik, toplumları bir arada tutan, toplumda sevgi, saygı ve huzur ortamını sağlayan yegâne değerlerden biridir.

Pişen yemekten bir tabak da komşuya götürmek, hiç tanımadığı bir insana hiçbir menfaati olmaksızın yardım etmek, kendisi aç olsa bile ekmeğini paylaşmak, hasta bir komşusuna sıcak bir çorba yapmak gibi nahif değerlere sahip olan kültürümüzün yansıtıldığı edebî eserler, kültürümüzün gelecek kuşaklara aktarılması, ince bir fikirle oluşturulan değerlerimizi aşılama hususunda önemli rol oynamaktadır.

“Pamuk Nine ile Tilki” masalında tilkinin kuyruğunu geri almak için gösterdiği çabayı ve pişmanlığını gören çiftçi, tilkinin hâline üzülmüş, ona yardım etmek için bir torba darıyı vermiştir. Tilkidен hiçbir çıkarı olmayan çiftçi; başkalarına zarar veren, onları ziyana uğratan tilkiye yardım ederek, iyiliğin sadece hak edene değil zor durumda olan herkese yapılması gerektiğini gözler önüne sermiştir.

“Bana Benzer” adlı masalda her şeyden ve herkesten korkan adam, yardım ılığını duyar duymaz sesin geldiğı tarafa yönelmiş ve korkularına rağmen yardım etmek arzusuyla yaşlı kadın için çabalamıştır. Korkularını, iyi niyetinin ve yardımseverliğinin arkasına alan adam insan olmanın vasıflarından birini yerini getirmektedir.

“İki Kardeş” masalında Gülendam, yolda gördüğü bir yaşlı amcanın durumuna üzülmüş ve yaşlı amcaya şu soruyu sormuştur:

“Merhaba amcacığım. Siz burada ne yapıyorsunuz? Neden bu yaşlı hâlinizle kendinizi yoruyorsunuz? Size yardımcı olmamı ister misiniz?”

Gülendam'ın, zor durumda olan yaşlı bir insana kayıtsız kalmayıp, yardım etmek istemesi, yaşlılara hürmeti ve yardım ederken karşısındakinin onurunu kırmamaya özen göstermesi yardımseverliğin ilkelerini yansıtmaktadır.

“Müezzin” masalında kızlar, elinde sandıkla kapılarının önünden geçen, susamış yaşlı bir kadına yardım etmek istemişlerdir. Kızlar, kapıyı kimseye açmamaları gerektiği hâlde, yaşlı kadına merhamet etmiş ve ona su vermişlerdir.

“Kız Padişah” masalında babası tarafından evden kovulan Güldalı çaresizce ormana gitmiştir. Burada Keloğlan ile karşılaşan Güldalı, Keloğlan'a gidecek yeri olmadığını, sokakta kaldığını anlatır. Keloğlan evde yiyeceklerin az olmasına rağmen kızı evine davet etmekten çekinmez. Güldalı'nı tehlikelerden korumak, ona gözünün iziyle olsa dahi zarar vermemek için elinden geleni yapmaktadır.

Yardımseverlik, sadece insanın insana sergilediği bir davranış biçimi değildir. İnsan, susamış bir köpeğe, titreyen bir kuşa, ağaçta kalan kediye, hastalanan ağaca yardım etmekten geri durmaz. “Kardeşim Kardeşim Can Kardeşim” masalında ise ormanda korumasız kalan çocuklara yardım eden bir su kabağıdır. Su kabağı, çocukların ormanda rahatça yaşamlarını sürdürmeleri, neşe içinde oyunlar oynamaları için üstün bir gayret sarf etmektedir.

Bu masalda kavak ağacı, çocuklara yardım etmek istemiş fakat elinden bir şey gelmeyince kendisini suçlu hissetmiştir. Çocuklara yardım etmek adına, çocukları gövdesinde yaşamaya davet etmiştir.

“Satılık Nasihat” adlı masalda sırtında odun taşıyan Hasan'ın durumuna üzülen padişah, Hasan'a bir altın vermiş ve odunları taşımak için kendisine bir binek almasını tembihlemiştir. Padişahın, sarayda gününü gün etmek yerine halktan birinin sorunlarıyla ilgilenmesi, Hasan'a yardım etmek istemesi, iyi bir insan olduğunun işaretidir.

Bu masalın devamında ise Hasan, kervancıyı sel tehdidinden korumak istemiş ve onu uyarmıştır. Hasan'ı aşağılayarak yanından kovan kervancı, kısa bir süre sonra mallarının selde gözden kaybolduğunu görmüştür. Fakat Hasan, kendisine kötü davranan bu adama

yardım etmekten geri durmamış üstelik yıllarca çalışarak, biriktirdiği tüm parasını kervancıya vermiştir.

“Gelincik ile Menengiç” masalında Menengiç yedi yıl boyunca çalışarak, biriktirdiği tüm parasını dolandırıcılara kaptırmıştır. Menengiç’in zor durumda olduğunu gören arkadaşı yaratıcı fikirleriyle Menengiç’in parasını geri almıştır. Bu durum hem arkadaşlığın hem de yardımseverliğin güzel bir örneğidir.

“Keloğlan ile Bağrıyanık” masalında Keloğlan yabancı olduğu bir muhitte aç ve susuz kalmıştır. Kapılardan birini çalan Keloğlan, karısının şerrinden korkan fakat iyi niyetli bir adamla karşılaşır. Bu adam hiç tanımadığı biriyle az olan yiyeceğini paylaşarak yardımseverliğini kanıtlamıştır.

“Benefşe ile Benekli” masalında üvey anne, Benefşe’den bir kazan dolusu gözyaşı ve birer çuval mercimekle buğdayı birbirinden ayırmasını istemiştir. Bir kazan dolusu gözyaşını çaresizce ağlayarak, doldurmaya çalışan Benefşe, kapıdan geçen bir tuzcunun yardımını ile bu dertten kurtulur. Mercimek ve buğdayı ise, Türk kültürünün önemli bir parçası olan komşu figürünün desteği ile birbirinden ayırmıştır.

“Avcı Mehmet’in Oğlu” masalında Yer Dinleyen, Silip Süpüren, Dağ Deviren hiç tanımadıkları Gürgen’e, karşılık beklemeksizin yardım etmeyi teklif etmişlerdir. Gürgen’in karşılaştığı çetin durumdan arkadaşlarının desteği ile kurtulması, birlikten kuvvet doğar atasözünün haklılığını kanıtlar niteliktedir.

“Elma Ağacı” adlı masalda yanlışlıkla siyah koçun üstüne binen Civan, kendisini yedi kat yerin dibinde bulur. Çaresizce etrafta dolaşırken bir ninenin evine rastlar. Nine, hikâyesini dinleyince Civan’ın durumuna çok üzülür. Azı paylaşmanın bereket getirdiğini bilen nine, Civan’a sofralar kurarak yardım etmiştir.

“Dünya Güzeli” adlı masalda da “Kardeşim Kardeşim Can Kardeşim” masalına benzer bir durum söz konusudur. Burada Dünya Güzeli’ni bulması, onunla tanışması için şehzadeye yardım eden bir insan değildir. Şehzadeye macerasında arkadaşlık eden fare Hardal’dan başkası değildir. Bu durum masalların; yardım etmenin, iyilik yapmanın,

kötülüklerden uzak kalmanın sadece insanlara özgü olmadığını gösteren, yolumuzu ve ufkumuzu aydınlatan yapıtlar olduğunun ispatıdır. Masallarda yardımlaşmanın evrensel bir değer olduğu vurgulanmış ve doğadaki tüm canlıların birbirine olan merhameti, sevgisi, yardımlaşma ile kendini göstermiştir. Böylece çocuklara yardımlaşmaya daha geniş bir açıdan bakma fırsatı sunulmaktadır. Bu bakış, çocukların diğer canlılara karşı şefkatli ve yardımsever olmasını sağlar.

4.2.1.6. Fedakârlık

Fedakârlık kavramının Türkçe karşılığı özverili olmaktır. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te özveri kavramının karşılığı ise şu şekildedir: “Bir amaç uğruna veya gerçekleştirilmesi istenen herhangi bir şey için kendi çıkarlarından vazgeçme, fedakârlık” Fedakâr bir birey, bir başkasının arzusunu yerine getirmek, karşısındakine yardım etmek, dinini, vatanını, bayrağını tehlikelerden korumak gibi ulvi gayeler uğruna kendi istek ve beklentilerinden hatta canından bile vazgeçmeyi göze almaktadır. Özgecilik, kavramının unutulmaya başlandığı asrımızda iyilik yapmak maksadıyla kendi arzularından vazgeçmeyi yani fedakârlık yapmayı, çocuklarımıza öğretmek ve bu durumu çocuklarımızın içselleştirerek davranışa dönüştürmesini sağlamak, biz yetişkinlerin elzem bir vazifesidir.

“Gelincik ile Menengiç” adlı masalda, ailelerine minik oğlunun katılmasıyla bulunduğu yerde masrafların altından kalkamayan Menengiç, ailesinin ihtiyaçlarını karşılamak için uzak diyarlarda çalışmaya karar verir. Yeni doğan bebeğinden ve çok sevdiği eşinden ayrı kalmak Menengiç için oldukça çetin bir durumdur. Menengiç ailesinin daha rahat bir hayat sürdürmesi uğruna, uzun yıllar süren çalışma hayatını göze almaktadır.

“Benefşe ile Benekli” masasında Benekli, Benefşe'nin tek arkadaşı, sırdaşı ve dostudur. Benefşe'ye ihtiyacı olduğu her anda yardım eden ve onun yüzünün gülmesini sağlayan Benekli, sevimli bir inektir. Üvey annenin gazabına uğrayan Benekli, kesileceğini Benefşe'den öğrenmiş ve onu:

“Üzülme Benefşe. Beni kesseler de ben hep senin yanında olacağım. Yine sevginin dili, bütün kâinatı saracak ve yine dostluk kazanacak. Beni kestikleri zaman, ben etimi onlara haram edeceğim, onlar yiyemeyecek, onlara acı gelecek. Sana da şeker gibi gelecek. Sen ye. Kemiklerimi de bir beyaz patiskaya sar. Bir sandığa koy.” diyerek teselli etmiş.

Bu masalda Benekli; kendi hayatının son bulacağı anda bile Benefşe’yi düşünüp, onu mutlu etmek isteyerek fedakârlığın, sevdiklerinin mutluluğuyla mutlulanmak olduğunu göstermiştir.

“Şah Meran’ın Yüzüğü” adlı masalda çocukların kovaladığı bir köpeği, Cemali Güzel elindeki tüm parayı vererek, çocukların elinden kurtarmıştır. Bu durum hem fedakârlığın hem de hayvan sevgisinin az görülen bir örneğidir. Tüm parasını çocuklara verdiği için aç uyuyacak Cemali Güzel, bu duruma hiç üzülmemiş aksine köpeğin sevimli bakışlarını seyrettiği için çok mutlu olmuştur.

Aynı masalda Patırtı adlı yılan, Pırılı adlı kedi ve Işıltı adlı köpek, uzun zamandır Cemali Güzel’in evinde yaşamaktadır. Cemali Güzel’i çok sevmelerine ve onun yanından ayrılmak istememelerine rağmen, Cemali Güzel’e yük olmamak adına, evi terk etmeyi göze alan bu üç sevimli dost, fedakârlığın ince düşünme sanatı olduğunu göstermiştir.

“Dünya Güzeli” adlı masalda şehzade âşık olduğu Dünya Güzeli’ni bulmak için uzun ve yorucu bir yolculuğa çıkmak ister. Şehzadenin kendisine macerasında yârenlik etmek ve yardım etmek isteyen bir çocukluk arkadaşı vardır. Şehzade, arkadaşının kendisine eşlik etmesini çok istemiş fakat geride bıraktıklarını düşünerek bu isteğinden vazgeçmiştir. Bu düşüncesini şöyle dile getirmiştir:

“Sen benim iyi günümde de kötü günümde de hep yanımda oldun. Benimle gelmek istemeni anlıyorum. Ancak ailemi, herkesten değerli vatanımızı senden ve lalamdan başkasına emanet edemem.” demiş dostça.

Masallarda fedakârlık; bazen güçlü bir şehzadenin yoldaşından vazgeçişinde, bazen yiyecek lokması olmayan yoksul bir yetimin son ekmeğini paylaşmasında, bazen ise zor durumda kalan bir kedinin ince ruhunda karşımıza çıkar.

4.2.1.7 *Namus ve Şeref*

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te namus kavramının tanımı: “Bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık, iffet. 2. Doğruluk, dürüstlük.”

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te şeref kavramının tanımı ise şu şekildedir: “Başkasının, birine gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, onur. 2.Toplumca benimsenmiş iyi şöhret.”

Namus ve şeref kavramları birbirlerini bütünleyen, toplumun asayişini sağlayan, bireylerin birbirine olan güvenini arttıran insani erdemlerdir. Namus ve şeref kavramını, insanların düşüncelerini, güven olgusunu önemsemeyen toplumların ahlaki çöküşü kaçınılmazdır.

“Müezzin” masalında sözde müezzin, elinden sihirli eşyaları alamadığı, üstüne üstlük kendisinin yaralanmasına sebep olan kızlara çok sinirlidir. Bu yüzden bir plan yapar ve plan gereği kızların uzak diyarlardan gelen babasına, kızları hakkında kötü sözler söyler. Bu sözleri duyan baba çok öfkelenmiştir. Hemen evine koşan baba, bahçeye kızlar için diktiği güllerin kurumadığını görmüş ve müezzinin yalan söylediğini anlamıştır. Müezzin ise masum kızlara iftira atmanın cezasını çekmiştir.

“Kız Padişah” adlı masalda Keloğlan, yardıma muhtaç olan, evsiz kalan Güldalı'nı evine götürür. Güldalı'nı görür görmez ona âşık olan Keloğlan, yol boyunca Güldalı'nın rahatsız olmaması için ona bir kez bile bakmamıştır. Bu durum hem sevginin fedakârlık olduğunun hem de toplumda bilinenin aksine iffet kavramının kadınlara özgü olmadığının kanıtıdır.

“Avcı Mehmet'in Oğlu” adlı masalda Gürgen, padişaha götürülmek üzere kendisine emanet edilen Güldünya'ya rahatsızlık vermemek adına ondan bakışlarını uzak tutmuştur. Güldünya'nın iffetine zarar vermemek, onu dedikodulardan korumak adına sergilenen bu davranışın sonucunda Gürgen, padişahlık ve mutlu bir evlilik ile ödüllendirilmiştir.

“Dünya Güzeli” adlı masalda şehzade, kendisini yolculuğunda yalnız bırakmak istemeyen arkadaşına şöyle seslenmiştir:

“Sen benim iyi günümde de kötü günümde de hep yanımda oldun. Benimle gelmek istemeni anlıyorum. Ancak ailemi, herkesten değerli vatanımızı senden ve lalamdan başkasına emanet edemem.” demiş dostça.

Bu sözler, şehzadenin arkadaşının dürüst, güvenilir, şeref sahibi olduğunun ispatıdır. Nitekim şehzade, en sevdiklerini emanet edecek kadar kendisine güvenmektedir.

İncelenen masallarda namus ve şeref kavramı; âşık bir erkeğin bakışlarında, masum üç kızın gönüllerinde, erdemli bir gencin dostça tavırlarında karşımıza çıkmaktadır.

4.2.1.8. Aşırı İsteklerden Uzak Durma

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’te istek kavramı:

- “1. Bir şeye duyulan eğilim, arzu, şevk.
2. Yerine getirilmesi başkasından istenilen şey, meram, talep.
3. İstek ve niyet kavramı veren isteme kipi
4. Belirli bir gereksinimi karşılayacağı düşünülen nesne veya duruma karşı duyulan özlem, arzu.”

İnsanoğlu doğduğu andan başlayarak, yaşamının son dönemlerine kadar bitmek tükenmek bilmeyen bir istek deryasında kendini bulur. Yaşamın hiçbir döneminde isteklerimiz, beklentilerimiz son bulmaz. Yaşamımızda artarak ya da azalarak kendini gösteren istekler, ihtiyaçlarımızla doğru orantılıdır. Ancak yaşadığımız asır, ihtiyaçları ile isteklerini dengeleyemeyen, ihtiyacı olmadığı halde yeni arayışlara giren, tükettikçe mutlu olacağına inanan bireylerin çokluğu ile göze çarpmaktadır. Kişi ihtiyaçları ile istekleri arasındaki ölçüyü kaçırmamalı, doyumsuzluktan uzak durarak tüketim çılgınlığına son vermelidir. Kişi açgözlülüktan sakınarak, azla yetinmenin çokluk olduğunu idrak etmelidir. Hırslı, kendi arzusunu gerçekleştirmek uğruna her türlü yolu mübah sayan, en az zahmet ile en çok mutluluk elde etmek isteyen, iradede yoksun, tatmin olmaktan uzak, sahip olduklarının değerini bilmeyen ve hep daha fazlasını isteyen her birey; mutsuz olmaya, hırslarında kaybolmaya, huzursuz olmaya mahkûmdur.

“Bızdık ve Fındık” adlı masalda ormanda kaybolan Bızdık ve Fındık, yaşlı bir kadının kapısını çalar. Yaşlı kadın, çocukları rahat ettirmek için elinden geleni yapar. Ertesi gün, Bızdık ve Fındık yaşlı kadının hazinesinin yerini öğrenmiştir. Çocukların, sırrını öğrenmesine sinirlenen yaşlı kadın özüne döner yani cadı olur. Çocukları sihirli ip ile bağlar ve çocuklara onları altından heykele çevireceğini söyler. Otuz dokuz gün sihirli ip ile bağlı kalan çocuklar kırkıncı gün cadının elinden kurtulur. Altından heykele dönüşmekten de kurtulan çocuklar, cadının hazinesinden sadece ihtiyaçları kadar altın alırlar.

“Şah Meran’ın Yüzüğü” adlı masalda Cemali Güzel, müşkül durumda olan yavru bir yılanı yardım etmiş ve yavru yılanı evinde ağırlamıştır. Yavru yılan annesine götüren Cemali Güzel’e, yılanın annesi bir hediye vermek istemiştir. Cemali Güzel’in kendisinden bir şey istemesini arzu eden Şah Meran’a Cemali Güzel şöyle karşılık vermiştir:

“Teşekkür ederim. Ama insan karşılık beklerse iyilik yapmış olmaz ki. Patırtı benim arkadaşım, onun mutluluğundan başka bir şey istemem.”

Cemali Güzel, iyiliğin karşılıksız yapılması gereken bir olgu olduğunu belirtmiş ve kendisi için bir şey istemekten imtina ederek, elindekilerle yetinmesini bilmiştir. Ancak bu duruma gönlü razı olmayan Şah Meran ona sihirli bir yüzük hediye etmiştir. Cemali Güzel, iyiliğinin ve mütevazılığının karşılığını ömür boyu rahat bir yaşam sürmenin anahtarı ile almıştır.

4.2.1.9. Aşırı Kıskançlıktan Kaçınma

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’te kıskançlık: “Bir kimse bir üstünlük gösterdiğinde veya sevilen birisinin, başkası ile ilgilendiği kanısına varıldığında takınılan olumsuz tutum, güncülük, hasetçilik, hasetlik, hasutluk.”

Kıskançlık; bireyin sağlıklı düşünmesini engelleyen, anormal davranışlar sergilemesine sebep olan, bireyi hata yapmaya sürükleyen bir mefhum olarak masallarda karşımıza

çıkılmaktadır. Masallarda kıskançlık yaparak, başkalarının kötülüğünü isteyen bireyler; kıskandığı kişinin mutluluğuna seyirci kalmak suretiyle cezalandırılmıştır.

“Kardeşim Kardeşim Can Kardeşim” adlı masalda Gurbet Kızı, padişahın eşine yakın davranarak, onun hikâyesini öğrenmiş, onu havuza atmıştır. Padişah eşinin elbiselerini giyerek onun yerine geçen Gurbet Kızı, sarayda yaşamaya başlar. Ancak çok geçmeden yakayı ele verir. Geyik kardeşi sayesinde havuzdan kurtulan padişahın eşi, yeniden ailesine kavuşur. Başkasında bulunan imkânları kıskanan, o imkânlara sahip olmak için her türlü kötülüğe başvuran Gurbet Kızı, memleketinden kovularak cezasını çekmiştir.

“Benefşe ile Benekli” masalında Benefşe; iyi kalpli, görgülü ve yardımsever biridir. Üvey annesi, kendi kızı Benefşe gibi olmadığı için onu çok kıskanmaktadır. Benefşe’yi istemeyen üvey anne, Benefşe’ye eziyet etmekte ve onu sıkıntıya sokmaktadır. Benefşe’ye altından kalkamayacağı sorumluluklar veren üvey anne, Benefşe’nin sorumlulukları yerine getirmesini anlayamamaktadır. Benefşe’nin mutlu olmaması için çabalayan üvey anne, nihayetinde Benefşe’nin padişahın oğlu ile evlenmesine mâni olamaz.

Kıskançlık, en başta kişinin kendisine zarar veren, psikolojik ve fizyolojik olarak kişiyi yıpratıcı bir zehirdir. Bu masalda üvey anne Benefşe’den çok kendisine zarar vermiş, yaptıklarıyla ruhunun iyilik mumunu eritmiştir.

“Avcı Mehmet’in Oğlu” adlı masalda ise padişaha değerli bir kuş getiren Gürgen, bu başarısı ile padişahın vezirinin gözüne batmıştır. Kıskançlık kaftanını giyen vezirin Gürgen’i kıskanmaya başlaması uzun sürmez. Padişahın aklına zorlu görevler soğan vezir, bu zorlu görevleri Gürgen’e vermesi konusunda padişahı ikna etmeyi becerir. Verilen çetin görevlerin ağırlığı altında ezilen Gürgen’i, müşkül durumda görmek veziri mutlu etmektedir. Bu görevlerin hakkıyla yerine getiren Gürgen, masalın sonunda padişahlık ve iyi bir eş ile ödüllendirilir. Masalın sonunda ise Güldünya’nın bedduasıyla kediye dönüşen vezir, fareye dönüşen padişahı kovalamaktadır.

“Elma Ağacı” adlı masalda Can, Cihan ve Civan adlı üç kardeş, yılda bir tane elma veren ağaçtan elmayı kopartarak, babalarına götürmek istemektedirler. Her yıl ejderhanın gelerek alıp gittiği bu elmayı, babalarına götürmeyi başaran Civan’dır. Bu durum ağabeylerinin Civan’ı kıskanmalarına neden olmuştur. Ejderhayı bulmak için gittikleri bir kuyuda Civan’ı orada tek başına bırakan ağabeyleri, onu yeni maceralara sürüklemişlerdir. Bu sınavlardan da başarı ile geçen Civan, masalın sonunda sevdiklerine kavuşmuş ve ağabeylerini affetmiştir.

4.2.2. Sosyal Değerler

4.2.2.1. Hürriyet ve Adalet Sevgisi

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’te adalet kavramını şu şekilde tanımlar:

- “1.Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, türe.
2. Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme.
3. Bu işi uygulayan, yerine getiren devlet kuruluşları.
- 4.Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk.”

Hürriyet olarak bilinen özgürlük kavramı, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’te şu şekilde yer almaktadır:

- “1. Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu, serbestî.
2. Her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi durumu, hürriyet.”

Birbiriyle iç içe olan iki kavram, insanların bir arada huzur, barış ve esenlik içinde yaşaması için gerekli unsurlardır. Kişilerin kendi adaletini kendi sağladığı durumlar, haklının haksızın ayırt edilemediği olaylar toplumsal bir kaosa sebep olmaktadır. Toplumun başındaki yöneticiler, adaleti sağlayacak kanunlar ve anayasalar yaparak adil olma yoluna gitmelidir.

Günümüzde adalet ve adil olma kavramları üzerinde çokça durulmakta ve demokratik bir toplum için bu ilkeler hayati öneme sahiptir. “Adil olmayan kanun, kanun değildir.” özdeyişinden anlaşılacağı üzere kanunlar herkes için adaletli olmak zorundadır (Demiryürek, 2015, s.51).

“Kız Padişah” adlı masalda Güldalı kendisinin evden kovulmasına sebep olan aşçıyı, evden kovan babasını, kendisine zarar verme riski bulunan kırk devı yakalatmak için bir çeşme yaptırır. Çeşmenin başına resmini yaptıran Güldalı, bu resmin altında ah vah edenin saraya getirilmesi konusunda emirler verir. Resmin altında Keloğlan, babası, aşçı ve kırk dev birbirinden farklı sözler söyler. Hepsi sarayda padişahın huzuruna çıkartılır. Padişah hepsine o kızı nereden tanıdığını sorar. Onları sorguya çekerek adaleti sağlamaya çalışan Güldalı tüm halkın önünde onları yargılar. Babasını affeden Güldalı, dev ve aşçıyı cezalandırır. Âşık olduğu Keloğlan ile evlenir. Bu masalla bize adaletin er ya da geç tecelli edeceğini, suçluların adaletin pençesinden kaçamayacaklarını, kötülüklerin cezasız kalmayacağını anlatan Güldalı Türk kadının güçlü, pes etmeyen, özgür tarafını yansıtır.

“Gelincik ile Menengiç” adlı masalda kötülüklerden uzak kalan Menengiç, gittiğı yeni şehirde art niyetli insanları tanıyamamaktadır. Biriktirdiğı tüm parayı, polislerin gözü önünde dolandırıcıya vermek zorunda kalmıştır. Arkadaşının yardımı ile bir plan yapmış ve dolandırıcıdan parasını geri almıştır. Emanetçiye bıraktığı parasını, emanetçiden geri alamayan Menengiç, yine arkadaşının yardımıyla parasını kurtarmıştır. Parasını geri almak için verdiği haklı mücadele Menengiç’in adalet arayışını yansıtır.

“Avcı Mehmet’in Oğlu” adlı masalda zalim padişahın ve kışkanç vezirin zulmünden yaka silken halkın hâline dayanamayan Güldünya, duasıyla padişahı fareye, veziri kediye çevirmiştir. Masalda adaleti sağlayan güç padişaktır. Fakat padişah adaletli, iyi niyetli, yardımsever değildir. Bu yüzden Güldünya, adaleti sağlanması için dua etmiştir.

Tek başına ve olağanüstü güçlerle adaleti sağlamak, hürriyetinden yoksun bireylerin hürriyetine kavuşması masal dünyasına özgü bir durumdur.

4.2.2.2. Aile Sevgisi

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te aile kavramı şu şekilde tanımlanmıştır:

- “1.Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik.
2. Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü.
3. Birlikte oturan hısım ve yakınların tümü.
4. Eş, karı.
5. Aynı gaye üzerinde anlaşılan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü.
6. Temel niteliği bir olan dil, hayvan veya bitki topluluğu, familya.”

Aile toplumun çekirdeği, kalesi ve sığınağıdır. Kişilerin hayata dair duyguları, tecrübeleri, düşünceleri ilk öğrendikleri yer ailedir. Sağlam bir kişilik yapısını ve erdemli davranış biçimini benimseyen birey, bu kazanımlarını diğer bireylere de yansıtabilir. Aile, bireye rol model olarak bu davranışları tanımasına yardımcı olmalıdır. Rol model olma konusunda masal kahramanı da önemli bir işleve sahiptir. Zorluklar karşısında yılmayan, kader kavramının arkasına sığınmadan engelleri aşmaya çalışan, her durumda dürüst davranan, milli kültürüne sırtını dönmeyen masal kahramanları, sıcak bir aile ortamında çocuklarla buluşturulmalı ve çocukların bu kahramanları rol model alması sağlanmalıdır.

“Bana Benzer” adlı masalda her şeyden ve herkesten korkan, bu yüzden dışarı çıkamayan adam, ailesini müşkül durumda bırakmamak, başkalarına muhtaç etmemek için dışarı çıkmayı göze alır. Masal kahramanının aile sevgisi şu sözlerinde görülebilir:

“Ben, kötü insanlardan çok korkuyorum. Ya onlar beni kandırırsa! Dışarıda hayvanlar da var onlar beni ısırabilir. Çok korkuyorum hem de çok. Ama çocuklarımız ve senin için korkularımı yenmem lazım. Çıkacağım bugün dışarı ve size bir şeyler alacağım.” demiş.

“İki Kardeş” adlı masalda babanın kızlarına olan sevgisi, iç ısıtan türdedir. Baba, erkek çocuğu olduğu için kendisini aşağılayan ağabeyine inat kızlarıyla sıkı bir iletişim halindedir. Kızlarıyla imkânlar dâhilinde aktiviteler yapmakta, bu aktiviteleri de eğlenceli hale getirmeye çalışmaktadır.

“Kardeşim Kardeşim Can Kardeşim” adlı masalda ise abla ve erkek kardeşin birbirine olan sevgisi dikkat çekicidir. Bu iki kardeş, zor durumlarda bile birbirinden ayrılmak istemez ve kardeşinin rahatını kendi rahatına tercih eder. Birbirinden hiç ayrılmayan iki kardeş, bu sevgilerinin karşılığı olarak sarayda yaşamını sürdürmekle ödüllendirilir.

“Bızdık ve Fındık” adlı masalda annenin evlatları için her türlü zorluğa göğüs germesi, çocuklarını helal lokma ile büyütmek için gösterdiği gayret, azla yetinmesi, hâlden şikâyet etmemesi, imrenilesi niteliktedir.

“Elma Ağacı” adlı masalda Can, Cihan ve Civan, babalarına elmayı ulaştırmak için ejderhanın karşısına çıkmayı göze almıştır. Ejderhadan korkan Can ve Cihan geri dönse de Civan ejderha karşısında pes etmez ve ejderhayı alt etmek için elinden geleni yapar. Aile sevgisi, bu masalda baba sevgisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Civan’ın Zümrüdüanka’dan dilek olarak mal mülk değil ailesine kavuşmayı istemesi ailesine ne denli değer verdiğini gösterir.

4.2.2.3. Bilgisizlikle Savaş

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’te bilgi kavramı:

- “1. İnsan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, bili, malumat.
2. Öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek, malumat, vukuf.
3. İnsan zekâsının çalışması sonucu ortaya çıkan düşünce ürünü, malumat, vukuf.
4. Genel olarak ve ilk sezi durumunda zihnin kavradığı temel düşünceler.
5. Bilim.
6. Kurallardan yararlanarak kişinin veriye yönelttiği anlam.”

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’te bilgisiz yani cahil kavramı:

- “1. Öğrenim görmemiş, okumamış:
2. Belli bir konuda yeterli bilgisi olmayan.
3. Deneysiz, genç, toy (delikanlı veya kız).

Görüldüğü üzere bilgi ve cahil kavramları arasındaki tezatlık; sosyal, kültürel, ekonomik olarak farklılığın ipuçlarını yansıtır. Bilgiye, bilime, akla ve mantığa önem veren toplumlar refah seviyesi yüksek, gelişmiş toplumlar olarak adlandırılır. Geleceğini,

bilginin aydınlatamadığı toplumlar ise karanlıkta kalmaya mahkûm olan ilkel toplumlardır.

“Satılık Nasihat” adlı masalda Hasan; hayat tecrübesi az, yetim, merhametli, iyi bir insandır. Padişahın kızına âşık olan Hasan, derdine bir çare arar. Yolda giderken bir altına üç nasihat satan bir bilgeye rastlar. Derdinin dermanı olur düşüncesiyle bilgeye, tüm serveti olan bir altını verir. Bilge, Hasan’a şu üç nasihati verir:

“Bu üç nasihatimi hiç aklından çıkarma. Birincisi gönül kimi severse güzel odur. İkincisi alçak yerlerde yatma, yüksek yerlerde yat. Üçüncüsü görünen suya gir, görünmeyen suya girme.”

Satın aldığı bu üç nasihat sayesinde Hasan, hayatta kalmış, zengin olmuş ve sevdiğine kavuşmuştur. Hasan, elindeki tüm parayı bilgi satın almak için harcayarak, bilgiye verdiği önemi gözler önüne sermiştir. Nasihat satın alarak, bilgisizlikle savaşan Hasan’ın yolu, bilimin ışığı ile aydınlanmıştır.

“Gelincik ve Menengiç” adlı masalda Menengiç; dolandırıcılar tarafından dolandırılan, temiz hislere sahip, ailesine düşkün bir bireydir. Parasını arkadaşının yardımıyla kurtaran Menengiç; bilginin, hayatın en esaslı hazinesi olduğunu düşünür. Bu nedenle biriktirdiği paralardan bir bölümünü nasihat almak için harcar. Bilgeden şu nasihati satın alır:

“Sabırlı ol. Dilinin tut. Kimsenin arkasında konuşma.”

Menengiç, aldığı bu nasihatle hem erdemli bir davranış sergilemiş hem zengin olmuş hem de büyük bir hata yapmaktan kurtulmuştur. Bu nasihatle toplumsal bir yara olan gıybetin önüne geçilmesi gerektiği, sabırlı davranarak insanın birçok hatadan dönebileceği anlatılmıştır. Ayrıca eğitim ve bilgi için harcanan emeğin, maddiyatın hiçbir zaman boşa gitmeyeceği belirtilmiştir. Bilginin değerinin bilincinde olan bu iki kahraman, bilgiye ulaşmak için her türlü gayretin sarf edilmesi gerektiğini göstermiştir.

4.2.4.4. Saplantı ve Boş İnançlarla Mücadele

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te saplantı kavramı şu şekildedir: “Kişinin, etkisinden kendini kurtaramadığı yersiz saçma düşünce, sabit fikir, fikrisabit, idefiks.”

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te boş inanç kavramı: “Kaynakları bilimsel ve dinî temele dayanmayan, dar, biçimci inanma, batıl itikat.”

Saplantılar, boş inançlar insanları gerçeklikten ve bilimsellikten uzaklaştıran, bağınazlığa yaklaştıran, sağlıklı düşünmekten alıkoyan, dünyaya at gözlüğüyle bakmasına neden olan menfi tutum ve davranışlardır. Masallarda bu tarz davranışlar eleştirilmiş, bu davranış biçimini benimseyen insanlara saplantının ve boş inançların yanlışlığı anlatılmıştır.

“İki Kardeş” adlı masalda Gülendam'ın cesur hikâyesine yer verilir. Erkek kardeşi olmadığı için babasıyla sürekli alay eden, amcasının saplantılı düşüncesi Gülendam'ı çok kızdırır. Gülendam amcasına bir ders vermek ister. Babasına şöyle der:

“Babacığım, amcam erkek evlat sahibi olmayı marifet sanıyor. Onun oğlu ve ben uzak diyarlara gidelim. Orada ikimiz de çalışalım. Görelim, bakalım. Kim daha zengin olacak, kim ailesine yardım edecek? Bakalım görelim.”

Başlangıçta teklifle alay eden amca, nihayetinde teklifi kabul eder ve kuzenler yola çıkar. Gülendam, kalbinin güzelliği ve aklının kuvvetiyle babasını zengin eder. Amcasının oğlu ise bir çuval kurbağa ile köye geri döner. Oğlunun getirdiği kurbağalar yüzünden köye rezil olan amca, Gülendam'ın oğlundan meziyetli olduğunu kabul etmek zorunda kalır. Gülendam erkek ve kız evlat ayrımı yapmanın yanlışlığını, erkek veya kız olarak kimsenin kimseye üstün olmadığını saplantılı fikir sahiplerine verdiği ders ile anlatmaktadır.

4.2.4.5. Ahlak ve İdeal

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te ahlak kavramı şu şekilde tanımlanmıştır:

“1. Bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, aktöre, sağtöre.

2.Huylar.”

Ahlak, insanın diğ er varlıklarla ve insanlarla ilişkilerinde davranışlarını iyi, kötü, olumlu, olumsuz olarak değ erlendirebilecek değ erler bütünüdür. Toplum tarafından ortak bir görüşle kabul edilen ahlak kuralları, toplumsal düzenin devam etmesi, huzur ve barış içinde yaşamın sürdürülmesi açısından elzemd r. Kural koyucusu toplum olan ahlak kurallarının, yaptırımını uygulayan genellikle toplumdur.

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’te ideal kavramının tanımı:

“1. Ülkü.

2. Düşüncenin tasarlayabileceği bütün üstün nitelikleri kendinde toplayan.

3.Uygun.”

Ahlak ve ideal arasında birbirine bağlı bir ilişki söz konusudur. Toplum tarafından kabul edilen ahlak kurallarına uygun davranan kişiler, topluma uygun kişilerdir. Ahlak kuralları dâhilinde hareket eden kişiler, toplum tarafından takdir edilirken aksinde davranış sergileyen bireyler tekdir edilir.

“Pamuk Nine ile Tilki” masalında kızını evlendiren Pamuk Nine, onu ziyaret etmek ister. Kızına eli boş gitmemek için kendi elleriyle yaptığı bir tereyağı hazırlar. Tereyağını güzel bir hediye paketi yaparak fiyonklarla süsler. Bu durum kültürümüzün önemli bir parçası olan hediyeleşmenin, kısıtlı imk nlarda bile yapılabilceğini gösteren nahif bir örnektir. Hediyeleşmek, kişilerin birbirine olan sevgilerini arttırdığını, bağlarını güçlendirdiğini bilen Pamuk Nine, tereyağı paketini süsleyerek ruhunun inceliğini yansıtmıştır.

“Bana Benzer” adlı masalda cesur kadın, kocasından güğümünü çalan adamdan güğümü geri almak için bir plan yapar. İ ki içen adamın yanına giden kadın, adamı şaşırtmayı başarır. Onun iyice sarhoş olduğu bir anda güğümü geri alır. Adamın sorduğu sorulara tuhaf cevaplar veren anne, bu cevaplarıyla ertes  gün adamı rezil etmeyi başarır. Bu masal bize içki içmenin zararlarını, esprili bir dille anlatırken kötülüğün karşılıksız kalmayacağını da satır aralarında gizler.

“Kız Padişah” adlı masalda Güldalı, ormanda kaybolmuştur. Keloğlan, onu aslanların elinden kurtarmış ve evine davet etmiştir. Keloğlan’ın evine gelen Güldalı’nı, Keloğlan’ın annesi çok beğenmiştir. Oğlunun Güldalı’na âşık olduğunu anlayan anne, Güldalı’ndan oğluyla evlenmesini istemiştir. Keloğlan ise bu duruma şu sözlerle karşı çıkmıştır:

“Bizden yardım isteyen birini, benimle evlenmeye zorlayamam. Hem ben ona layık değilim.” demiş.

Görüldüğü üzere Keloğlan, yardımın karşılıksız yapılması gerektiğini, yapılan yardımdan ötürü beklentiye girilmemesi gerektiğini, evlilikte tarafların birbirini istemesinin önemli olduğunu vurgulamıştır.

“Gelincik ile Menengiç” adlı masalda Menengiç’in elinden biriktirdiği parayı alan kadına, Menengiç arkadaşının yardımıyla bir ders vermek ister. Kadının çocuğunu alarak çarşıda gezmeye başlar. Yana yakıla çocuğunu arayan kadın karakola gider. Menengiç ve çocuk da arkasından gider. Kadının çocuğunu kaçırmakla suçlanan Menengiç de:

“Komiserim, geçen gün bu kadın size çocuğun babası olduğumu ve evdeki paraları alıp kaçtığımı söyledi. Siz de benim paralarımı ona verdiniz. Madem bu çocuk benim çocuğum istediğim yere götürürüm.” demiş.

Menengiç, bu cevabı ile kadından parasını geri almayı başarmıştır. Yaptıklarından utanan ve çok pişman olan kadın, Menengiç’ten özür diler. Menengiç’in onu affetmesi, kin gütmemesi, çocuğuna kavuşmasını istemesi Menengiç’in, merhametli ve affedici olduğunun delilidir.

“Keloğlan ve Bağrıyanık” adlı masalda Tanrı misafiri olan Keloğlan’ı evden kovan, onu azarlayan, kocasına kötü davranan, bencil kadın vardır. Kendinden başka kimseyi düşünmeyen bu kadına Keloğlan’a bir ders vermek ister. Bu yüzden cebindeki karganın konuştuğunu söyler. Kargayı sevmeyen kadın, kargaya bir sopa atar. Karga uçunca sopa, sekerek kendisine çarpar. Bu olaydan sonra yaptıklarını düşünen kadın, yaptıklarından pişman olur. Kocasına ve misafirine çok iyi davranmaya başlar. Kadının hatalarından

ders alması ve eşine kendisini affettirmesi, yanlış bir yoldan geç de olsa dönüldüğünü gösterir. Gerek kadının yanlışlarını fark etmesi gerek kocasının eşini affetmesi ahlak ve ideale uygun bir davranış biçimidir.

“Dünya Güzeli” adlı masalda Dünya Güzeli, yedi kat yorganın altında yatmaktadır. Kendisini ziyaret eden şehzade için de ayağa kalkmamış, ona misafirperver davranmamıştır. Bu durum masalda eleştirilmiş ve kınanmıştır. Kültürümüzde kendine özgü bir yer edinen konuk geleneği ve bu geleneğin gerekleri masalda okuyucuya sunulmuştur.

“Avcı Mehmet’in Oğlu” adlı masalda Gürgen, padişahın kendisinden istediği zorlu görevler sonucunda annesinin yanına gider. Kültürümüzde önemli bir yeri olan, büyüklere saygının göstergesi olarak annesinin elini öper.

4.2.2.6. Evlilik Hayatı

Evlilik; iki bireyin fizyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan birbirini tamamladıkları, çeşitli gayelerle oluşturulan, aynı çatı altında sürdürülen resmî bir birlikteliktir.

Karaboğa’dan aktaran Göksel’in (2018) belirttiği üzere “Evlenmek yani aile olmak Türklerde bağımsızlığın ve kişinin birey olmasının kabulü noktasında önemli bir geçiş noktası olduğu kadar üremenin, kültürün ve devletin devamlılığını sağlayacak olan aracın yani yeni bir ailenin oluşum safhası olması nedeniyle de önemlidir (s.12).

“Pamuk Nine ile Tilki” adlı masalda Pamuk Nine’nin kızını zamanı gelince evlendirmesi, erken yaşta evlenmeye zorlamaması, Nine’nin bilinçli ve anlayışlı bir anne olduğunu gösterir.

“Kız Padişah” adlı masalda padişahın oğlu, Gülendamlar ile evlenmek ister. Bu isteğini belirtir. Gülendirler da evlenmek isteyince padişah oğluyla düğün meydanı kurulur. Padişahın oğlu, Gülendirler’ı evlenemeye zorlamamış, evlilik için Gülendirler’ın da onayını almak istemiştir.

“Satılık Nasihat” masalında padişahın kızını isteyen Hasan’a, padişah cevap olarak kızına sormak istediğini söylemiştir. Padişah da olsa kızına evlilik için baskı yapmaması, eş seçimi için özgürlük tanınması, padişahın örnek bir davranış sergilediğinin göstergesidir.

“Dünya Güzeli” adlı masalda Dünya Güzeli kendisiyle evlenmek isteyenleri sınamak ister. Bu yüzden kendisiyle konuşmak isteyenlerle hiç konuşmaz. Onların sabrını ölçmek ister. Dünya Güzeli’nin yaptığı sınavı tek geçen ise şehzadedir. Şehzade, Dünya Güzeli’ni konuşturmak için masallar anlatır. Dünya Güzeli’ne, evleneceği kişiyi seçme hakkı tanıyan babası, kızının mutluluğu için büyük gayret sarf eder.

Görülüşü üzere masallarda kadınlar, evlilik için zorlanmamıştır. Kendilerinin rızası alınmış, kendilerine eş seçme özgürlüğü verilmiştir. Masallarda kadın yüceltilmiş, kadına değer verilmiş, kadının özgürlüğü kısıtlanmamıştır. Masallarda padişah, vezir gibi yüksek düzey görevler alan kadınlar, asla ikinci bir plana atılmamıştır. Toplumun her kesiminde kendine yer edinen kadınlar, zekâları, fedakârlıkları, azimleri ve yaşama sevincini canlı tutmalarıyla kendilerine hayran bırakmıştır. Kadınların bu tutum ve davranışları, masalı okuyan bireylerde istenilen davranışları oluşturmada ve kendine olan güvenini geliştirmede etkili rol oynar.

4.2.2.7. Doğa ve Hayvan Sevgisi

Yeniay’ın (2019) belirttiği üzere “Küresel ısınmanın hayatımızı etkilediği bugünlerde doğaya verilen önem daha da artmıştır. İnsanların doğaya sahip çıkması onlara doğa sevgisi aşılmasıyla mümkün olur. Doğayı sevmeyen insan onu korumak için de bir çaba harcamayacaktır. İnsanların ve çocukların doğa sevgisini kazanması bu yüzden ehemmiyet taşımaktadır” (s. 56).

Çocukların psikolojik ve sosyal gelişiminde önemli rol oynayan hayvan sevgisi, çocuğun sorumluluk ve sevgi duygusunu da artırır. Tüm bireylerde yalnızlık hissini azaltan hayvan sevgisi, stres ve depresyonun oluşmasını da engellemektedir.

“Pamuk Nine ile Tilki” masalında Pamuk Nine’nin çınar ağacının gölgesinde, pamuktan yapılan bir evi vardır. İki tane keçisi olan Pamuk Nine’nin, keçileri ile olan sevgisi, takdire değerdir.

“Benefşe ile Benekli” masalında Benefşe’nin annesi çiçekleri çok sevmektedir. Çiçeklere olan sevgisinden kızına, bir çiçek ismi olan Benefşe ismini vermektedir. Benefşe de tıpkı annesi gibi doğayı çok sevmektedir. Benefşe, Benekli’yi çok sever, ona yakın bir arkadaşı gibi davranmaktadır. Benekli’nin kesileceğini öğrenmesi üzerine Benefşe, kendini harap etmektedir.

“Bızdık ve Fındık” adlı masalda Bızdık ve Fındık, Neşeli Orman’da kaybolmuştur. Bu ormandaki ağaçlar dans etmekte, yüzmekte ve gökyüzünde süzulebilmektedir. Bu ormana hayran kalan çocuklar, ormana olan hayranlıklarından, eve geç kaldıklarını unuturlar.

“Avcı Mehmet’in Oğlu” adlı masalda Avcı Mehmet’in doğaya ve hayvanlara olan sevgisi, örnek alınması gereken bir sevgidir. Avcı Mehmet asla genç ağaçları kesmemekte ve kestiği yaşlı ağaçlardan da özür dilemektedir. Yeni bir fidan dikmeden de bu ağaçları kesmeyen Avcı Mehmet’in, doğa bilincine sahip olduğu muhakkaktır. Eşine az rastlanan bir kuşun, Avcı Mehmet sanarak, Avcı Mehmet’in oğlunun yanına yaklaşması ise onun hayvanlara ne denli iyi davrandığını gösterir.

“Şah Meran’ın Yüzüğü” adlı masalda Cemali Güzel’ kısıtlı imkânlarına rağmen yılan, kedi ve köpeğin bakımını üstlenmektedir. Onlara bir hayvan olarak bakmamakta ve onları dost, arkadaş olarak görmektedir. Onlarla ekmeğini paylaşan Cemali Güzel’i hayvan dostları da çok sevmektedir. Hayvanlara olan bu karşılıksız sevginin karşılığını, Cemali Güzel âşık olduğu kızla evlenmek ve rahat bir hayat olarak almaktadır.

“Dünya Güzeli” adlı masalda şehzade üşüyen bir fareyi ısıtarak onun karnını doyurur. Kendine gelen fare, bıcır bıcır konuşarak kendisini şehzadeye sevdirebilir. Şehzadenin yoldaşı olan fare Hardal, şehzadenin iyiliğini karşılıksız bırakmaz. Dünya Güzeli ile şehzadeyi tanıştırır. İnatla konuşmayan Dünya Güzeli’ni konuşturmak için Hardal, üç gece boyunca masallar anlatır.

4.2.2.8. *Din ve Tanrı Duygusu*

Bolay'dan aktaran Şanlı (2011) İslami inanışta Allah kavramı, “varlıkların yaratıcısı, sebeplerin sebebi ve gayelerin gayesidir. O, mutlak varlıktır. Yoklukla karışmış değildir. Mükemmeldir. Noksanlıklardan berîdir. Zarurî, ezeli ve ebedî bir varlıktır” (s. 50).

İnsan kendi kapasitesini aşan, kendisini çaresizlik içinde bırakan durumlar karşısında ilahi bir varlığa sığınma ihtiyacı hisseder. İlahi varlığa güvenerek, kendisini rahatlatan insan mutmain hissetmektedir.

Güler'in (2015) belirttiği üzere “Kişinin Allah'a tevekkül kılması, onu diğer bütün olumsuzluklardan koruyan bir kalkan niteliğindedir. Bu bilginin şuurunda olmak, bireye manevi bir hayat değerini kazandıracaktır (s. 343).

“Satılık Nasihat” adlı masalda Hasan, geçimini sağlamak için odun toplamaya ormana gitmektedir. Hasan'ın, ormana gitmeden önce yaptıkları hazırlıklar arasında besmele çekmek de vardır. Hasan'ın besmele çekmesi, bu masalda din ve Tanrı duygusu değerine yer verildiğinin kanıtıdır.

“Avcı Mehmet'in Oğlu” adlı masalda Gürgen, padişahın istediği meşakkatli görevleri yapmakta zorlanır. Bu görevleri nasıl yapacağını bilemez. Bu yüzden annesinin yanına koşar. Başından geçenleri anlatır ve annesinin elini öperek, ondan dua ister. Hasan'ın annesinden dua istemesi, dini bir değere sahip olduğunu gösterir.

“Elma Ağacı” adlı masalda, elma ağacı yılda bir kez meyve vermektedir. Bu bir elmayı da ejderha yemektir. Padişah, bu elmayı ömründe bir kez olsun yemek ister ve bu durumu oğullarıyla paylaşır. Can, Cihan ve Civan babalarına elmayı getirmek için çabalarlar. Ancak sadece Civan başarılı olur. Civan, ağabeylerinden farklı olarak ejderhaya Kur'an-ı Kerim okur. Ağabeyleri ejderhayı görür görmez kaçar fakat Civan besmele çekerek, okuna sarılır. Civan, kendisini korkutan bir durum karşısında Allah'a sığınmıştır. Bu sayede korkularını yenmiş ve ejderha ile mücadele edecek gücü kendinde bulmuştur.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulardan yola çıkarak ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara yönelik öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuçlar

Masal; inandırıcılık kaygısı taşımadan hayal ürünleriyle bezeli olarak oluşturulan, ağızdan ağza yayılarak gelecek nesle aktarılan, kahramanları dev, cin, peri gibi olağanüstü varlıklar olan, olayları masal dünyasında gelişen anlatı türüdür. Masal; kaynağını geçmişten alan, konuları ve anlatımıyla iç ferahlatan billur bir pınar gibidir.

Masalın çocuk üzerindeki etkileri, inkâr edilemez bir gerçekliğe sahiptir. Zengin dünyasıyla olmazları olur kılmaya yardımcı olan masal, çocuğun hayal dünyasını geliştirmektedir. Yapılan her iş, gerçekleşen her başarı hayal etmekle başlar. Bu konuda Günay'ın (2011) belirttiği üzere:

“Masallarda kahramanları göz açıp kapayıncaya kadar Hint'ten Yemen'e ulaştıran sihirli seccade ve uçan atlar, yerini, sestten daha hızlı giden uçaklara; uzaktan haber alan Yer Dinleyen adıyla anılan kahraman, yerini telefona; uzakları gösteren sihirli ayna, yerini televizyona bıraktı. “Açıl sofram açıl” deyince çeşitli yemekler sunan sihirli sofranın yerini hazır yemek sanayi aldı. Zümrüdüanka kuşunun sırtında yedi kat yer altı ve üstü dünyalara, roketler ulaşmaya çalışıyorlar. Bu açıdan değerlendirildiğinde masal dünyasının bugün gerçek dünyadan çok farklı olmadığı görülür. İnsan önce hayal etmekte sonra gerçekleştirmektedir. Masal dili ve üslubu bugünün insanlarına da cazip gelmektedir. Masallar bugünün teknolojisi içinde yeni nesillere sunulmaktadır. Telefon hizmeti içinde belli bir numaradan sürekli masal kasetleri yayınlanmaktadır. Masallar, ana ve atalarının kaybolmasında rağmen, bu edebi tür insanları büyülemeye devam etmektedir” (s. 677).

Masalların çocuk üzerindeki etkileri, sadece hayal gücünün sınırlarını genişletmesiyle sınırlı değildir. Kendisine anlatılan masalları dinleyen çocuğun; anlama ve kavrama becerisi artmakta, olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurmasını sağlamakta, kelime hazinesi gelişmektedir. Masallarda yer alan tekerlemeler, dili kullanma becerisinin mahsulü olarak karşımıza çıkmaktadır. Ses tekrarları ve dilinin kıvraklığıyla tekerlemeler, çocuğu kendi fantastik dünyasına çekmeyi başarmıştır. Tekerlemeler; masalın akılda kalıcılığını arttırır, çocuğun ana dilini daha güzel ve daha doğru kullanmasını sağlamaktadır. Çocuk, telaffuzunu tekerlemeler sayesinde geliştirirken kendisini masalın büyülü atmosferine kapılmış olarak bulmaktadır.

Masallar; teknolojinin kısıtlı olduğu zamanlarda, uzun kış gecelerinde yanan ateşin başında, insanların eğlenmek ve hoşça vakit geçirmek için başvurduğu masum bir kaynaktır. Masal anlatıcısı, kullandığı masalın büyülü diliyle dinleyenlerin dikkatini çekmektedir. Anlatıcıdan masalı duyan birey, başka bir bireye masalı aktarırken sosyalleşmiş olacaktır. Anlatıcısı ve dinleyicisi ile masal, insanlar arasında iletişimi arttırmaktadır.

Masalların çocuk üzerindeki etkileri, saymakla bitmeyecek türdedir. Anlaşılır ve akılda kalan üslubu, canlı ve sevimli resimleriyle masal, çocukların dikkatini ve ilgisini çeken edebî ürünlerin başında gelmektedir. Ancak derlenen masalların büyük çoğunluğu, gerek üslubu gerek konusuyla çocuklara ve yetişkinlere hitap etmekten geri kalmıştır. Bu konudaki eksikliğin fark edilmesinden doğan çalışmamızda, Umay Günay'ın derlediği Elâzığ Masalları çalışmamıza konu olarak seçilmiştir. Umay Günay'ın derlediği yetmiş a masaldan on beşi çeşitli etmenler ışığında ele alınmış ve incelenmiştir.

Elâzığ Masalları'nda çocukların üzerinde, olumsuz tesirler oluşturabilecek kötü ve çirkin davranışla tutumlar söz konusudur. Üslup olarak da masal üslubundan sıyrılan bu masallar, orijinal hâliyle ders materyali olarak kullanılmaya elverişli değildir. Derlenen masallardan açık, anlaşılır, edebî esere yakışır üslup ile eğitici nitelikteki kurgular hazırlamak, kötü unsurları masaldan çıkarıp masala bireyin hayal dünyasını

zenginleştirecek, bireye hayata dair olumlu bir bakış açısı kazandıracak yapıcı özelliklerle masallar yazmak, çocuk edebiyatında güçlü bir yenilik olacaktır.

Tüm bu sebepler, derlenen masallardan yeni masallar oluşturma fikrine araştırmacıyı sevk etmiştir. Bu nedenle ilk olarak masallar defalarca okunmuştur. Ardından on beş masal seçilmiş ve bu masallar üzerinde değişikliğe gidilmiştir.

Orijinal adı “Anakarı ile Tilki” olan masal “Pamuk Nine ile Tilki” olarak yeniden kaleme alınmıştır. Masalın özgünlüğünü bozmamak adına konu ve tema üzerinde değişikliğe gidilmemiştir. Ancak masal, benzetme, teşbih gibi sanatlarla zenginleştirilmiştir. Masala hatalarından ders alarak özür dileme, affetme, insanların kusurlarıyla alay etmeme gibi değerler eklenmiştir.

Güldürücü masal özelliği taşıyan “Bana Benzer” masalının orijinal hâli belagatten uzak, olaylar arasında bağlantı kurulamayacak kadar kısa ve masal diline yabancıdır. Yazılan yeni masalda üslup, masal diline yaklaştırılmaya çalışılmış ve hırsızlık yapmak, içki içmek gibi menfi huyların zararları belirginleştirilmiştir.

“İki Kardeş” adlı masal; betimlemeler ve tasvirlerle süslenmiş, masal kahramanına Gülendam adı verilmiş ve Gülendam’ın babası aracılığıyla evlat ayrımının yanlışlığı dile getirilmiştir. Erkeklerin kızlardan üstün olmadığı konusu üzerine kurulan masala örnek bir baba figürü eklenmiştir.

“Müezzin” adlı masalda bir topluluğu, bir zümreyi rahatsız eden ve insanlara dini kötü gösteren bir müezzin vardır. Masalda zaten kötü olan müezzinin vasfı, çıkarlarına dini alet eden, insanların dinî duyguları sömüren biri olarak değiştirilmiştir. Masalın orijinal hâlinde iffetsizlik söz konusuyken yeniden oluşturulan masala namus ve şeref değeri eklenmiştir.

“Kız Padişah” adlı masalda annesini öldüren Keloğlan’ın yerini, yeni masalda annesine saygılı, ahlaklı bir Keloğlan almıştır. Yerel söyleyişlerden arındırılan masalda, kadınların azim ve kararlılıkla zorlukların üstesinden gelebileceği vurgulanmıştır.

Asıl adı “Bacı Bacı Can Bacı” olan masal, “Kardeşim Kardeşim Can Kardeşim” olarak yeniden yazılmıştır. Masalda yer alan tekerlemelerde de değişikliğe gidilmiş ve masalda yer alan şiddet unsurları masaldan çıkarılmıştır.

Orijinal adı “Dul Kadının Oğlu” olan masal, “Satılık Nasihat” olarak ilgi çekici hâle getirilmiştir. Masal, çocuğun dikkatini uzaklaştıracak kadar uzun ve giriftir. Bu bölümler ve argo sözler masaldan çıkarılmış ve iyilik yapma, kibirden uzak durma gibi değerler masala katılmıştır.

“Fakir Adam” adlı masal “Gelincik ve Menengiç” olarak değiştirilmiştir. Masalda, yaşama sevincini arttıran güzellikleriyle bir doğa tablosu oluşturularak masal akıcı hâle getirilmeye çalışılmıştır. Konunun kendine özgü yapısı korunmaya çalışılarak, mutlu bir aile faktörüyle masal renklendirilmiştir. Çocuğun kelime hazinesini olumsuz etkileyen, iletişimi sekteye uğratan deyişler, masalda yerini rikkatli sözlere bırakmıştır.

“Keloğlan” adlı masalda iffetsizlik gösteren kadının bu davranışı, “Keloğlan ve Bağrıyanık” masalında işlenmemektedir. Ayrıca Keloğlan’ın karga, eşek ve inek gibi hayvanlarla olan iletişimi güçlendirilerek, doğa ve hayvan sevgisi değerinin altı çizilmiştir. Keloğlan’ın dolandırıcılık özelliği taşıyan bazı davranışları, akli ve erdemli davranışlarıyla elde ettiği başarılar olarak yeniden kurgulanmıştır.

“Bızdık” adlı masal “Bızdık ve Fındık” olarak ağabey, kız kardeş ilişkisi üzerine kurulmuştur. Annesinden izinsiz dışarı çıkan çocuklar için bir mesaj içeren masal, kardeş ve aile sevgisini, cesareti ve yaşama sevincini aşılamaktadır. Orijinal masalda, çocukları ürperten bazı olaylar masaldan çıkarılmıştır.

“Öksüz Kız” adlı masal “Benefşe ile Benekli” olarak yeniden kaleme alınmış, doğa ve hayvan sevgisi, tebessümle okunacak şekilde kurgulanmıştır. Olaylar arasındaki kopukluk giderilmiş ve masal anlaşılır duruma getirilmiştir. Sonu itibarıyla “Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler” masalına benzeyen “Benefşe ile Benekli” masalında millî özelliklere de rastlanmaktadır.

“Avcı Mehmet’in Oğlu” adlı masalda Türk geleneğinde önemli bir yer edinen ağaç kültürü, Avcı Mehmet’in ince davranışlarında yansıtılmıştır. Atalarımızın ağaçtan özür dileyen, yeni bir ağaç dikmeden eskisini kesmeyen ince ruhu, masalın zenginleşmesinde rol oynamıştır. Zevk için hıncının dişini sökmek gibi çocuk psikolojisini olumsuz etkileyecek davranışlar, yeniden yazılan masalda yer almamaktadır.

“Şah Meran’ın Yüzüğü” adlı masal, betimleme ve tasvirlerle renklendirilmiş, doğa ve hayvan sevgisi samimi bir üslup ile işlenmiştir. Fedakârlık, aşırı isteklerden uzak durma ve yaşama sevgisi gibi değerler ilave edilmiştir.

“Elma Ağacı” adlı masalda kahramanlara Can, Cihan ve Civan isimleri verilmiştir. Ağabeylerinin Civan’ın nişanlısına göz koyması gibi toplumun istemediği ve aile sevgisine yakışmayan davranış ve tutumlar masaldan çıkarılmıştır. Okuyucunun ilgisini ve dikkatini dağıtacak kadar uzun olan masal, olayın örgüsüne zarar verilmeden kısaltılmıştır.

“Dünya Güzeli” adlı masalda olumsuz örnek teşkil edebilecek davranışlar masaldan çıkarılmıştır. “Dünya Güzeli” adlı masal, masal içinde masal özelliğine sahiptir. Fakat bu masallar, masal diline çok uzaktır. Önce masal diliyle yeniden yazılan masal; fedakârlık, kadının eş seçme özgürlüğü gibi değerler eklenmesiyle kurgusunu tamamlamış olur.

Masallarda yapılan değişiklikleri şu şekilde özetleyebiliriz:

- 1) Öncelikle orijinal masallardan argo, kötü söz gibi unsurlar masaldan ayıklanmıştır.
- 2) Ardından çocukların psikolojisini olumsuz etkileyen olaylar masaldan çıkarılmıştır.
- 3) Okuyucunun okuma zevkini azaltan, okuyucuyu sıkıan olaylar masaldan çıkartılmış ve masalda konu bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır.
- 4) Masalı akıcı ve edebî açıdan zevkli hâle getirmek için söz tekrarları, tekerlemeler ve ikilemeler masala eklenerek üslubun zenginleşmesi çalışması yapılmıştır.
- 5) Masallara deyim, atasözü gibi unsurlar eklenerek masal zenginleştirilmiştir.
- 6) Masalda zaman kiplerini arttırarak akıcılık sağlanmaya çalışılmıştır.

7) Masalı edebî bir kimlik kazandırmak için benzetme, teşhis ve intak gibi söz sanatlarına başvurulmuştur.

8) Masalın yapısına uygun olarak değerler eğitimi ait hususlar, masala eklenmiştir.

Kültür aktarımı konusunda önemli bir görev üstlenen masallar, çocukların kişilik gelişimini de destekler. Masallar aracılığıyla iyiyi, kötüyü, doğruyu, yanlış, güzeli, çirkini, cesuru, korkağı öğrenen birey, masal kahramanları ile kendisini özdeşleştirir. Kötü kahramanın akıbetini gören birey, kötülük yapmaktan çekinir. Masallarda iyi, dürüst, yardımsever bireyler, her zaman kazanır. Erdemli davranışlar sergileyen her bireyin başarılı olduğunu görmek, çocuğu bu şekilde davranmaya sevk eder.

Masallarda yer alan değerler, bireysel ve sosyal değerler olmak üzere iki ana başlıkta incelenmiştir. Bireysel değerler; yaşam sevgisi, çalışkanlık, dayanıklılık (azim, sabır, cesaret), yardımseverlik (sevgi ve acıma), fedakârlık, namus ve şeref, aşırı isteklerden uzak durma, aşırı kıskançlıktan kaçınma olarak alt başlıklar altında incelenmiş ve yorumlanmıştır. Sosyal değerler; hürriyet ve adalet sevgisi, aile sevgisi, bilgisizlikle savaş, saplantı ve boş inançlarla mücadele, ahlak ve ideal, evlilik hayatı, doğa ve hayvan sevgisi, din ve Tanrı duygusu olarak alt başlıklara ayrılmıştır. İncelenen bulgular, yorumlanarak çalışmaya dâhil edilmiştir.

İki Kardeş, Gelincik ile Menengiç, Keloğlan ile Bağrıyanık, Bızdık ve Fındık, Avcı Mehmet'in Oğlu, Benefşe ile Benekli, Şah Meran'ın Yüzüğü adlı masallar, yaşam sevgisi değerini barındırmaktadır.

Doğruluk ve dürüstlük değerine yer veren masallar, Pamuk Nine ile Tilki, İki Kardeş ve Satılık Nasihat adlı masallardır.

Kız Padişah, Gelincik ile Menengiç ve Satılık Nasihat adlı masallar, çalışkanlık değerine rastladığımız masallardır.

Bana Benzer, Kız Padişah, Müezzın, Benefşe ile Benekli, Avcı Mehmet'in Oğlu, Elma Ağacı, Dünya Güzeli adlı masallar, dayanıklılık değerinin izlerini taşımaktadır.

Pamuk Nine ile Tilki, Bana Benzer, İki Kardeş, Müezzın, Kız Padişah, Kardeşim Kardeşim Can Kardeşim, Gelincik ile Menengiç, Satılık Nasihat, Keloğlan ile Bağrıyanık, Benefşe ile Benekli, Avcı Mehmet'in Oğlu, Elma Ağacı, Dünya Güzeli masallarında yardımlaşma değerine yer verilmiştir.

Gelincik ile Menengiç, Benefşe ile Benekli, Şah Meran'ın Yüzüğü, Dünya Güzeli adlı masallarda fedakârlık değeri karşımıza çıkmaktadır.

Müezzın, Kız Padişah, Avcı Mehmet'in Oğlu, Dünya Güzeli masallarında namus ve şeref değeri bulunmaktadır.

Bızdık ve Fındık, Şah Meran'ın Yüzüğü adlı masallarda aşırı isteklerden uzak durma değeri mevcuttur.

Kardeşim Kardeşim Can Kardeşim, Benefşe ile Benekli, Avcı Mehmet'in Oğlu, Elma Ağacı masallarında aşırı kıskançlıktan kaçınma değeri vardır.

Sosyal değerlerden hürriyet ve adalet sevgisini içeren masallar şunlardır: Kız Padişah, Gelincik ile Menengiç, Avcı Mehmet'in Oğlu.

Aile sevgisi değerini işleyen masallar; Bana Benzer, İki Kardeş, Kardeşim Kardeşim Can Kardeşim, Bızdık ve Fındık, Elma Ağacı.

Satılık Nasihat ve Gelincik ile Menengiç adlı masallarda bilgisizlikle savaş değeri konu edinilmiştir.

Saplantı ve boş inançlarla mücadele değerini aktaran tek masal, İki Kardeş masalıdır.

Pamuk Nine ile Tilki, Kız Padişah, Bana Benzer, Keloğlan ile Bağrıyanık, Gelincik ile Menengiç, Avcı Mehmet'in Oğlu, Dünya Güzeli adlı masallarda ahlak ve ideal değeri yansıtılmıştır.

Pamuk Nine ile Tilki, Kız Padişah, Satılık Nasihat, Dünya Güzeli masallarında evlilik hayatına dair ipuçlarıyla karşılaşmaktadır.

Pamuk Nine ile Tilki, Benefşe ile Benekli, Bızdık ve Fındık, Avcı Mehmet'in Oğlu, Şah Meran'ın Yüzüğü, Dünya Güzeli adlı masallarda doğa ve hayvan sevgisinin örnekleri görülmektedir.

Satılık Nasihat, Avcı Mehmet'in Oğlu, Elma Ağacı adlı masalda din ve Tanrı duygusu değerinin altı çizilmiştir.

5.2. Öneriler

- 1) Derlenen masallar, güncelleştirip yeniden yazıldıktan sonra ders materyali olarak kullanılabilir.
- 2) Derlenen edebiyat malzemelerinden yararlanma konusunda akademisyenler, gönlünü bilime adanmış insanlar daha fazla çalışma yapabilir.
- 3) Halk edebiyatının sözlü malzemelerinden etkin bir şekilde yararlanması konusunda üniversitelerde dersler verilebilir, projeler geliştirilebilir.
- 4) Öğrencilere benimsetilmek istenen değerlerin ne olduğu, hangi yöntemle verilmesi gerektiği, eğitimcilere uzmanlar tarafından anlatılabilir.
- 5) “Bir köşe, bir masal” adında etkinlikler yapılabilir. Bu etkinlik kapsamında, masal anlatma kültürümüze uygun olarak masal anlatıcısı, dinleyicilerin karşısına geçer. Masalını geleneğe uygun olarak anlatır. Tekerlemeler, sorduğu sorular ile dinleyicinin ilgisini uyandırabilir. Hem okulda hem aile ortamında uygulanacak bu etkinlik, kişiler arasında sevgi bağlarını kuvvetlendirebilir.
- 6) Derlenen masallar, edebî bir kimliğe büründükten sonra kültürümüze ait figürleri içine alarak çizgi filme dönüştürülebilir. Bu konuda var olan çalışmalar genişletilmelidir. Böylece masalların daha fazla kitleye ulaşması sağlanacaktır.
- 7) Çocuklara okunacak veya okutturulacak masal seçiminde dikkatli davranılmalıdır. Kitabın çocuğa göreliği konusunda veliler ve eğitimciler kapsamlı bir araştırma yapmalıdır.
- 8) Masal ve değerler eğitimi ile ilgili, öğrencilerin ilgilerini arttıran, ilgi uyandıran materyaller, öğrencilerin görebileceği yere asılabilir.
- 9) Masallar, sadece çocukların okuması gereken bir tür değildir. Yetişkinlerde gerçek hayatın sıkıcılığından sıyrılıp, masalın düş sokağında kendini rahatlatılabilir.

KAYNAKLAR

- Adalet. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Ahlak. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Aile. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Aslan, E. (2010). *Türk halk edebiyatı*. Ankara: Maya.
- Bakan, S. (2006). *Kelile ve Dimne’de yer alan masalların dinî ve ahlakî eğitime katkıları*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Bilgi. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Boratav, P. N. (1982). *Folklor ve edebiyat*. İstanbul: Adam.
- Boratav, P. N. (1988). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. İstanbul: Gerçek.
- Boş inanç. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Bozkurt, E. (2017). *Çocuk oyunları ile değerler eğitimi*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Cahil. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Çalışanlık. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Çankırılı, A. (2015). *Ailede ve okulda değerler eğitimi*. İstanbul: Zafer.
- Dayanıklılık. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Değer. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Demiryürek, G. (2015). *Çağdaş çocuk şiirinde değerler eğitimi (1980'den günümüze)*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Dilmaç, B. & Ulusoy, K. (2014). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Doğruluk. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Dökmen, Ü. (2008). *Küçük şeyler 1*. İstanbul: Remzi.
- Dürüstlük. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Elçin, Ş. (1986). *Halk edebiyatına giriş*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Emirhan, T. (2016). *Değerler eğitimi bağlamında Yavuz Bahadıroğlu'nun çocuk romanları*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Erdoğan, R. (2017). *Eflatun Cem Güney'in masallarındaki değerle bu değerlerin davranışa yansması*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Göksel, P. (2018). *Çocuk Gelinlerin Erken Evlilik Süreçleri ve Erken Evliliklerin Önlenmesine İlişkin Görüş ve Düşüncelerin İncelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Güler, M. (2015). *Değerler eğitimi açısından Lutfiyye-i Vehbî*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Günay, U. (2011). *Elazığ masalları ve Propp metodu*. Ankara: Akçağ.
- Günay, U. (2006). *Geçmişten geleceğe Türklerin tarihi*. Ankara: Akçağ.
- Günay, U. (1994). *Risalettü'n Nushiyye*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Günay, U. (1999). *Türkiye'de âşık tarzı şiir geleneği ve rüya motifi*. Ankara: Akçağ.
- Günay, U. (2009). *Türk kültürüne eleştiri*. Ankara: Akçağ.
- Günay, U. (1992). *Türk dünyası el kitabı*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Güneş, M. (2005). *Elazığ masallarında İslam öncesi ve İslam sonrası dini motiflerin tespit ve tahlili*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Güngör, A. (2003). *Sözlü masal geleneğinden masal evresine geçiş ve masal formunun Yeşilçam sinemasına etkileri*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Güzel, A. & Torun, A. (2015). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Akçağ.
- Hürriyet. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- İdeal. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- İstek. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.

- Kaçmaz, G. (2018). *Cahit Zarifoğlu'nun masallarının değerler eğitimi ve söz varlığı açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kantarcıoğlu, S. (1991). *Eğitimde masalın yeri*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Kavcar, C. (1982). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Kıskançlık. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Namus. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Oğuz, Ö. (2002). Hocam prof. dr. Umay Günay. *Milli Folklor Dergisi*, 56(7), 19-21.
- Oğuz, Ö. (Ed.). (2015). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Grafiker.
- Olca, D. (2016). *Derlenmiş masallar ile kurgulanmış masalların çocuğa göreliği*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Özcan, E. (2017). *Türk dünyası masallarının değerler eğitiminde kullanılabilirliği*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (1), 217- 239.
- Özgürlük. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Özveri. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Polat, Ö. (2009). *Masallarda çocuk ve eğitim teması*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Püsküllüoğlu, A. (2012). Türkçe sözlük. Ankara: Arkadaş.
- Sakaoğlu, S. (1973). *Gümüşhane masalları metin toplama ve tahlil*. Ankara: Atatürk Üniversitesi.
- Sakaoğlu, S. (2012). *Masal araştırmaları*. Ankara: Akçağ.
- Saltık, O. (2016). *Derlenmiş masallar ile kurgulanmış masalların çocuğa göreliği*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Sami, Ş. (1989). Kamus-ı Türkî. İstanbul: Enderun.
- Saplantı, (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Sayar, K. (2018). *Yavaşla*. İstanbul: Kapı.
- Seyidoğlu, B. (1986). Masal. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* içinde (c.6, ss. 149-153). İstanbul: Dergâh.
- Susar, S. (2015). *Dede Korkut Hikâyeleri'nde değerler eğitimi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Şanlı, R. (2011). *Necip Fazıl Kısakürek'te din duygusu ve tasavvuf*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Şeref, (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Tezel, N. (2008). *Türk Masalları*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Turan, R. & Ulusoy, K. (2014). *Farklı yönleriyle değerler eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Tümen, T. (2018). *Naki Tezel'in masalları ve değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu. (1974). BSTS / Eğitim terimleri sözlüğü. Ankara: TDK.

- Türkan. F. (2010). *Keloğlan masallarının bilişsel gelişim açısından incelenmesi (6-12 yaş)*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ünlüer, P. (2013). *Masalların dini ve ahlaki değerler açısından incelenmesi (Billur Köşk örneği)*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2014). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ.
- Yardım. (t.y.). Türk Dil Kurumu içinde. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5664a39a901682.21700010 sayfasından erişilmiştir.
- Yeniay, S. (2019). *Behiç Ak'ın hikâyelerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

EKLER

Bu bölümde Umay Günay'ın “Elâzığ Masalları ve Propp Metodu” adlı kitabından seçilerek yeniden yazılan on beş masalın orijinal hâline yer verilmiştir. Bu bölümde yer alan tüm masallar, Umay Günay'ın Elâzığ ilinden derlediği masallardır.

EK 1. Anakarıyla Tilki Masalı

Vakti zamanında, ne varmış ne yokmuş. Bir ihtiyar kadın varmış, bir tek kızı varmış, kızını gelin etmiş. Kızını görmeye gidiyormuş, eskiden, eski insanların nesi varmış, iki tane keçisi varmış, bunlardan yağ toplamış, bir ufak çiniye koymuş, bir şerikle ağzını kapatmış, çininin kulplarına kuvvetli bir ip bağlamış, eline almış, beli de eğrice yola çıkmış, bir yazının düzündü bir tilkiye rast gelmiş: “Anakarı nereye gidiyorsun?”

“Oğul, kızımı gelin ettim, görmeğe gidiyorum.”

“Geride hiç çocuğun yok mu?”

“Yok.”

“Beni evlat et, ne olur?”

“Edeyim oğul, sen bana lazımsın, damın deliğinde yalnızım.”

“Anakarı, ver çiniyi ben alayım.”

“Oğul, sen yorulursun, sen çocuksun, yazıktır sana.”

Neyse gidiyorlar, kadın çiniyi de tilkinin eline veriyor, kadın iki elini arkasına bağlıyor, tilki de arkası sıra geliyor, anakarı diyor ki: “Ana ben sana hürmetten arkadan geliyorum, nasıl önüne düşeyim, sen yürü, ben seni takip ediyorum.

Tilki bir taraftan da eliyle yağ çıkartıyor, yiyor, çıkartıyor, yiyor. Bunlar gidiyorlar, yağ da kurtuluyor, tilki biraz toprak alıp çininin dibine koyuyor, kulpunu veriyor nenenin eline:

“Anakarı sen bunu al, gir bacımın evine, ben de geliyorum.”

Neyse çiniyi alıp anakarı içeri giriyor, kız çininin içine bakıyor ki toprak:

“Ana, bu toprağı niye getirdin?”

“Uy, oğul ne toprağıdır?”

“Ey, ana gel bak, sen bana toprak getirmişsin.”

“Oğul, oğul, o tilki güya bana evlat oldu, evladın da hayırlısı, yağı yemiş yalamış, yerine toprak doldurmuş. Nasıl edelim de buna bir tuzak kuralım?”

Tilki bacadan işitiyor:

“İyi ettim anakarı, yağını yedim yaladım, yerine toprak koydum.”

“Oy, sen patlıyasın, ben nasıl edeyim de sana tuzak kurayım.” Kız diyor ki:

“Ana, karışma, bu senin başına çok iş getirecek.”

“Oğul, kara sakız yok mu azıcık? Kara sakız getir, bacanın ağzında eritem, o gelip kuyruğunu aşağı sarkıtınca kuyruğu kopar.”

Neyse bacaya kara sakız yapıştırıyorlar, ateşi aşağıdan yakınca eriyor, yumuşuyor. Yatsı oluyor, tilki geliyor kuyruğunu aşağı sallıyor:

“Ana, yedin mi yağı? Toprağı ben koydum, yedin mi?”

O sırada kuyruğu yapışıyor, çekiyor, kırılıyor, kuyruğu kopuyor. Bağırınca biliyorlar ki, kuyruğu koptu, gidip bakıyorlar, hakikaten kuyruğu kökten kopmuş. Devresi gece tilki geliyor:

“Anakarı, ne olur bana kuyruğumu ver, bir daha önümü o tarafa döndürmeyeyim, bir garip yere gedeyim.”

“Git, yağımı getir.”

Tilki keçiye gidiyor:

“ Keçi, ne olur süt ver, sütü çalayım yoğurt edeyim, yoğurdu yayayım ayran edeyim, ayrandan yağ çıkarayım, yağı da götürüp anakarıya vereyim, anakarı da kuyruğumu versin, önümü bu tarafa bir daha döndürmeyeyim.”

“Git, bana yaprak getir.”

Tilki bu kere dut’a gidiyor.

“Dut, dut, yaprak ver, keçiye götürüyüm, keçi süt versin, yoğurt edeyim, yoğurdu ayran, ayranı yağ edeyim, götürüyüm anakarıya, kuyruğumu versin, önümü bu tarafa bir daha döndürmeyeyim.”

“Git bana su getir, köküme bağla.”

Çeşmeye gidiyor:

“Çeşme, bana su ver, götürüp duta bağlayayım, dut yaprak versin, keçiye götürüyüm, keçi süt versin, sütü yoğurt çalayım, yoğurdu ayran yayayım, yağ çıkartayım, yağı anakarıya vereyim, o da kuyruğumu versin, önümü bu tarafa bir daha döndürmeyeyim.”

“Git kızları getir de benim üzerimde oynasınlar.”

“Kızlar gelin, çeşmenin başında oynayın, çeşme su versin, suyu duta götürüyüm, dut yaprak versin, keçiye götürüyüm, keçi de bana süt versin, götürüp yoğurt çalayım, yoğurdu ayran edeyim, yağın çıkartayım, anakarıya vereyim, anakarı da kuyruğumu versin, bir daha buralara gelmeyeyim.”

“Git, bize yumurta getir.”

“Tavuklar, yumurta verin, kızlara götürüyüm, kızlar gelip çeşmede oynasınlar, çeşme su versin, suyu duta vereyim, dut yaprak versin, keçiye götürüyüm, keçi süt versin, yoğurt çalayım, yoğurdu ayran edeyim, yağın çıkartayım, anakarıya vereyim, anakarı da kuyruğumu versin, bir daha buralara gelmeyeyim.”

“Git bize darı getir.”

Gidip bakıyor, bir çiftçi darı ekiyor, yalan söylüyor:

“Çiftçi, çiftçi eşeğini kurt yiyor.”

Çiftçi mastarayı alıyor, koşup gidiyor. Tilki de torbayla darıyı tavuklara kaçırıp getiriyor, tavuklar yumurtluyorlar, yumurtaları kızlara götürüyor, kızlar çeşmede oynuyorlar, duta suyu götürüyor, dut yaprak veriyor, yaprakları keçiye götürüyor, keçi süt veriyor, götürüp yoğurt çalıyor, ayran yayıyor, ayranın yağın çıkartıyor, yağı anakarıya veriyor, anakarı da kuyruğu veriyor. Tilki bir daha önünü bu tarafa döndürmüyor, artık yiyor, içiyor, muradına geçiyor (s. 72-74).

Anlatan: Emine Öksüz

EK 2. Bana Benzer Masalı

Varmış yokmuş, bir karı koca varmış. Çok fakirlermiş, karısı: “Adam, git para kazan.” diyor. Adam da gidiyor, gidiyor yolun üstünde bir güğüm buluyor. Güğümün içi altın doluymuş. Adam bakıyor o yandan bir atlı geliyor: “Gel atlı, bu altın sana münasip, güğüm de bana” diyor. Atlı attan iniyor, altını terkiye boşaltıyor, güğümü de o fakir adam alıp evine getiriyor. Karısı seviniyor, güveniyor, adam diyor ki:

“Bunun içi altın doluydu, altın atlıya münasip diye bir atlı geçiyordu, ona verdim, bunu da bize getirdim.”

“Atlı nereye gitti?”

“Otele gitti?”

Kadın komşulara gidiyor, giyecek entari, ayakkabı buluyor, bir de içki alıyor, bir de ustura alıyor, çocuklarıyla beraber otele gidiyor. Soruyor:

“Atlı ne tarafta?”

“Hanımefendi, bu odada.”

Atlının odasına giriyor, içkiyi ortaya koyuyor. Atlı soruyor:

“İsmin ne?”

“Bana benzer.”

“Ya bu çocuğun adı?”

“Bendenbeter.”

“Ya öbürünün?”

“Nerede oynıyayım.”

Bu adamcağızı, sarhoş ediyor, adam yatıyor. Bu kadın kalkıyor, adamın saçını, kirpiğini, bıyığını tıraş ediyor, altını da alıp çocuklarıyla beraber evine geliyor. Bu adam sabah uyanıyor, bakıyor kimse yok, oteldekilere soruyor:

“Banabenzer nerede?”

“Kardeşim, sana benzer burada yok.”

“Benden beter, nerede?”

“Senden beter yok.”

“Nerede oynıyayım?”

“Otel geniş, nerede istersen orada oyna.”

Yiyor, içiyor, muradına geçiyor (s.79-80).

Anlatan: Saime Karaca

EK 3. İki Kardeş Masalı

Ne varmış, ne yokmuş... Vakti zamanında iki kardeş varmış. Birine Allahu Taalâ daima kız evlat, diğerine de oğlan verirmiş. Daima oğlu olan kardeş, kızların babasını “köpeklerin babası” diye çağırırmış, oğlunun olmayışı başına kakınç olmuş. Bir gün küçük kız babasına diyor ki:

“Baba, onun oğlu olmuş da ne etmiş? Gel sen beni garip memlekete gönder, o da oğlunu göndersin, hele hangimiz para kazanacak, hangimiz babamıza yardım edecek?

“Peki.”

Kardeşler karar veriyorlar, o oğlunu gönderiyor, bu da kızını gönderiyor. İkisi de gidiyorlar, gayrı gurbet ele. Bu oğlan bir gölün başına gidiyor. Kurbağalar ötüyor, bu bir kurbağa tutuyor torbaya koyuyor, bir tane daha tutuyor, öyle eğleniyor, ne yapsın. Bir ay, iki ay onlarla eğleniyor, kurbağaları tutup çuvala dolduruyor.

Bu kız kendisini erkek kıyafetine koyuyor, başını tıraş ediyor, bir padişahın yanına hizmetkâr oluyor. Her ne iş desen ehli, aslan gibi her işi yerine getiren bir oğlan-kız olduğunu bilmiyorlar-. Padişahın bir oğlu var, çok seviyor bunu, soruyor:

“Adın ne?”

“Ali.” O yana Ali, bu yana Ali, neyse bir gün geliyor, anasına diyor ki:

“Ana, vallah Ali kız, billah Ali kız, parmağında yüzük yeri, kolunda bilezik yeri, ana vallaha Ali kız, billaha Ali kız.”

“Eee, oğlum nasıl edelim biz bunu, gidin havuzda çimin.”

Gidiyorlar, hemen çarçabuk kızla beraber girip çimiyorlar, kız hiç bildirmiyor kendisini, hemen çıkıyor. Neyse zaman gelip geçiyor, padişahın oğlu anasına diyor ki:

“Vallahi ana, parmağında yüzük yeri, kolunda bilezik yeri, Ali kız.”

“Yok oğlum, kız değil.”

Bu kız böyle marifetli oluyor, bu oğlana çok yardım ediyor. Bir gün, kız:

“Benim vaktim tamam oldu, babam beni bekler, beni yolcu et gideyim.” diyor. Padişahın da hoşuna gidiyor, buna bir heybe altın, bir torba yiyecek, elbise veriyor, bindiriyor ata,

bir de seğmen veriyor yanı sıra. Kız çıkıp gidiyor babasıgile, seğmen götürüp teslim ediyor. Gidiyor ki emmisinin oğlu da gelmiş, bir çuval kurbağa, yılan, pis pis böcekleri doldurup getirmiş, demiş ki:

“Gittim, ben de bunu kazandım.”

Seviniyorlar, karşı geliyorlar:

“Oğlumuz gurbetten geldi, bize ne getirdi.” diye, ağzını açıyorlar, hepsi kaçıyorlar:

“Bunu kovalayın, bu nereden gelmiş, evimizi böyle etti.”

Bu da gidiyor, bir heybe altın götürüyor, babası zengin oluyor. O padişahın oğlu da arkasından geliyor. Yiyor, içiyor, muradına geçiyorlar (s. 88-89).

Anlatan: Emine Öksüz

EK 4. Müezzîn Masalı

Ne varmış ne yokmuş, bir hocanın üç tane kızı varmış. Hoca bir uzak memlekete gidecekmiş, kızlarına nasihat etmiş, demiş ki:

“Hiç dışarıya çıkmayın, ben bahçeye üç tane gül diktim. Her bir kıza bir gül. Bu güllerden ben kimin dışarıya çıktığını anlarım.”

Adam, komşusu müezzine diyor ki:

“Evin ihtiyacını gör, bir diyeceğin olursa evin cariyesine söyle, ben gelinceye kadar kızlarım dışarı çıkmassınlar.”

Hoca, Allah’a ısmarladık, diyip gidiyor. Bir ay bu kızlar hiç dışarı çıkmıyorlar. Bir aydan sonra müezzîn bunları dışarı çıkartmak için bir şeytanlık düşünüyor, çerçilik etmeğe başlıyor, inci boncuk satıyor, kızların beslemesi gidip kızlara haber veriyor:

“Hanımlarım, hanımlarım, gelin hele öyle bir çerçi gelmiş, inci boncuk hepsi var.”

“Aman sende, inci boncuk nedir, sen ne kadar yelinceksin, al sana birkaç kuruş, git kendine boncuk al.”

Besleme gidip inci boncuk alıyor, müezzîn bakıyor ki bu kızlar hiç dışarı çıkmıyorlar, merak ediyor. Gidip içinden hem kilitlenen hem de açılan bir sandık yaptırıyor. Ertesi gün gene boncukları boynuna takıyor, gezdirip satıyor, kızlar gene dışarı çıkmıyorlar, akşam namazına doğru kızların cariyelerine adam diyor ki:

“Ben inci boncuk satıyorum, kalacak yerim yok, ne olur beni içeriye alın.”

Cariye hanımlarına soruyor: “Ben bunu içeriye alayım mı?”

“Sakın kimseyi almayasın.”

Cariye gidip çerçiye diyor:

“Kızlar seni içeri almıyorlar.”

“Ne olur, beni bu sandıkla içeri alsınlar, yok beni almıyorlarsa sadece sandığımı içeri alsınlar.”

Cariye kızlara haber veriyor, kızlar:

“Zararı yok, sandığımı koysun.” diyorlar.

Müezzin sandığa giriyor, yoldan geçen bir adam sandığı içeri taşıyor. Gece oluyor, müezzin sandığı içerden açıyor, büyük kızın odasına giriyor, kız hiç bağırıp çağırmıyor, böylece büyük kızı yolda çıkarıyor. Ertesi gece ortancıl kızı yoldan çıkartıyor, sıra küçük kıza geliyor. Üçüncü gece müezzin sandığını açarak küçük kızın odasına girer, kız:

“Hoş geldin sefa geldin, fakat gel bak hele bak balkondan aşağıya bak kimse seni görmesin.” diyor.

Müezzin balkondan aşağıya bakarken kız müezzini balkondan aşağıya iteliyor, aşağıya atıyor, müezzin aşağıya düşünce her tarafı kırılıyor.

Bir zaman sargılı gezdikten sonra iyi oluyor, gene küçük kızın peşine düşüyor, kızın bacılarına diyor ki:

“Küçük bacınızı da alın hamama gelin, siz kaçın, onu hamama kilitleyin.”

Bacıları küçük kıza: “Haydi hazırlan, seninle hamama gideceğiz.” diyorlar, küçük kız direniyorsa da hamama götürüyorlar. Hamamın kapısına gelince, bu küçük kızı içeri itip, kapıyı üzerinden kilitleyip kaçıyorlar. Kız hamamda kilitli açınca müezzin kıza diyor ki:

“Senin bana yaptıkların çok oldu, haydi gel.”

“Peki, yalnız gel, seni önce bir güzel yıkayayım.”

Müezzinin başını bir güzel sabunluyor, hamam tası ile kafasına vurup kırdıktan sonra onu orada sabunlu sabunlu bırakıp kaçıyor. Kız eve zor kavuşarak, bacılarına kızıyor ve diyor ki:

“Sizleri babama şikâyet edeceğim, beni nasıl bu kötü işe sürürseniz.”

Müezzin uzun bir zamanda temizlenip evine geliyor, kafasını sardırıyor, iyi olana kadar evden dışarı çıkmıyor. Tekrar o büyük bacıları küçük bacılarına ihanet ediyorlar, müezzini getirip evlerine koyuyorlar, müezzin kıza diyor ki:

“Senin bana yaptığın çok oluyor, elimden nasıl kurtulacaksın bakalım.”

“Bacılarım bana düşmandır, babama söylerler, sen bir iki şişe içki al, has bahçeye gidelim, bacılarım görmesinler.”

“Öyle ise pek iyi.”

Birkaç şişe içki alıp babasının has bahçesine gidiyorlar. Kız içkileri göğsünden aşağıya döküyor, müezzine durmadan içirtiyor, müezzin yere devriliyor. Kız suyu bahçeye bağlıyor, loğla/taş silindirle bahçeyi loğluyor, müezzinin üzerinden gidip geliyor, müezzin çamurdan tanınmıyor, kız eve kaçıyor. Müezzin yirmi dört saatte ayıkıyor. Öle dirile evine gidiyor. Küçük kız, ablalarıyla müezzin kendini öldürecek diye korkuyor, gözüne uyku girmiyor. O sırada babası o uzak memleketten geliyor, daha kızlarının yüzünü görmeden evvel bahçesine gidip bakıyor ki büyük kızla ortancıl kızın gülleri kurumuş, küçük kızınki ise büyümüş budak vermiş. Orada anlar ki iki kızı eğri yola gitmişler, küçük kızı şanlı şerefli yaşamış.

İki büyük kızını ve müezzini öldürtüyor, küçük kızına malını mülkünü bağışlıyor, yiyip içip muratlarına geçiyor (s. 90-92).

Anlatan: Emine Öksüz

EK 5. Kız Padişah Masalı

Varmış, yokmuş, bir kadının bir kel oğlu varmış. Bu Keloğlan yılda dokuz-on ay kadar davar otarıyor, üç ay kışta kaval çalıyor, oturuyor, bir iş yapmıyor. Bir gün anası diyor ki: “Oğlum, böyle oturmak olur mu?”

Bu, hemen anasını yakalayıp bacanın içine koyuyor, bir çalı çırpı getirip diyor ki:

“Bak, seni ataşe verip yakacağım. Benim işime karışma. Aç kalıyor musun, susuz kalıyor musun? Yok. Daha senin istediğin ne?”

Bu Keloğlan davarını gütmeye olsun, orada da bir evde, bir kadının güzel bir kızı varmış. Bu kızı o zamana kadar kimse görmemiş. Bir gün bu kız silkelemek için sofraya bezini dışarı çıkartmış, oradaki aşçılardan biri de bunu görmüş. Kızın babası da çok sinirliymiş. Bu aşçı kızın ağzından sanki buna gönüllüymüş gibi bir mektup yazmış. Kızın babası mektubu görünce kızı pencereden aşağıya atmış. Keloğlan oradan geçiyormuş, kızın pencereden düştüğünü görünce kızı tutmuş. Bu kıza bakıp diyor ki:

“Yahu sen çok güzelsin ama benim kafam gel.”

“Kel mel, artık ben seni alacağım.”

“Yok, ben seni alamam, ben seni almam da, sen benim üzerimde durmazsın. Ben fakirim, sen zenginsin.”

“Yok, zenginlik fakirlik yok.”

“Yok, ben seni almam, ben kavalımı çalar, davarımı otarırım. Babanın evine git, ben sana karışmam.”

Bu kız geri babasının evine gidiyor. Bu aşçı, bu hıyanetliği yaptığı için babası artık bu kıza yüz vermiyor. Kız da evinden ayrılmaya karar veriyor. Yola çıkıyor, epeyce bir yol gittikten sonra bir beri yazıda kırk göz evin önünde bitlerini ayıklayan bir ihtiyarı görüyor. Kız diyor ki:

“Ana, ben senin elini ayağını öpeyim. Ben bir eksik eteğim, bir iftira yüzünden buralara düştüm, benim namusumu muhafaza et.”

“Kızım, ben seni alırım, sana hizmet ederim. Yalnız benim bir kel oğlum var, davar otarıyor. O gelirse ben onun elinden ne yaparım?”

“Ana, ana kırk gözlü evin var, beni bir göze bırak, o gelip beni nerede bulacak.”

“Peki kızım.”

Kadın bu kızı bir göze koyuyor, anahtarını da ayrı yere koyuyor. Akşam Keloğlan kaval çala çala geliyor, diyor ki:

“Ana, ışkım dombaldı/ keyfim geldi, şu anahtarı ver, odaları gezeyim.”

Anası otuz dokuz anahtar veriyor. Keloğlan alıp gidiyor. Odaları gezdikten sonra geri dönüp anasına iyi bir sopa çekiyor. Diyor ki:

“Ben davar otardım, dinlendim, döşürdüm, bu evi yaptırdım, canım istediği zaman gezeyim diye. Sen bana neden anahtarı vermedin?”

Anası kalkıp kızın odasının kapısını açıyor. Keloğlan bu kızı görünce yarım saat göğsü çarpıyor. Diyor ki:

“Ben seni gökte ararken yerde buldum. Sen buraya nereden geldin?”

“Valla ben de senin adını duydum, sana aşık oldum, geldim seni buldum.”

“Benden iste, artık, iste dünyayı birbirine katayım.”

“Yok, dünyayı birbirine katmana lüzum yok. Sen şehirden bana güzel bir elbise getir, ondan sonra düğünümüzü yapalım.”

Sabahleyin Keloğlan kalkıp şehre gelinlik getirmeğe gidiyor. Kız da kalkıp Keloğlan’ın anasına yalvarıyor:

“Ana, elini ayağını öpeyim, sen beni bırak, ben kaçacağım. Zaten benim talihim yoktur. Benim iki bacım vardı, ikisi de padişahın oğullarıyla evlendiler.

Ben kızım, başıma bu belâlar geldi. Bana izin ver, ben kaçacağım.”

“Valla kızım, doğru söylüyorsun ama ben Keloğlan’a ne söyleyeyim?”

“Ana sen ne kadar vurursa vursun ana şefkati vardır seni öldürmez.”

“Var git, kızım, ben ne yapayım.”

Bu kızın oradan kaçıp bir dağın başına geliyor. Oradan bakıyor, bir derenin içinde kırk tane dev görüyor. Devler de bunu görüyorlar. Diyorlar ki:

“Otuz dokuzumuzun karısı vardı, birimizin yoktu, o da kendi ayağı ile geldi.”

“Ben de sizin için geldim, zaten. Yalnız önce şu taşın üzerinde çıkıp size bir nutuk atayım.”

“Peki.”

Bu taşın üzerine çıkıp diyor ki:

“Siz birer devsiniz, icabında birer vilâyeti yakabilirsiniz. Fakat sizde erkek denilecek bir şey yoktur çünkü karlarınıza erkek elbisesi giydiriyorsunuz. Ben karşıdan gelirken hepinizi erkek zannettim.”

Devlerin başları diyor ki:

“Doğru söylüyor, hiç kadınlara erkek elbisesi giydirilir mi?”

“Şehre gidin, karlarınıza güzel elbiseler yaptırın. Bana da bir gelinlik elbisesi getirin. Benim düğünümü tutun.”

Hemen bu baş dev: “İstikamet vilâyet.” diyor. Bunlar hep birden kalkıp şehrin yolunu tutuyorlar. Bu kız, bu kadınlara diyor ki:

“Hepiniz kör olasınız, siz bu yırtıcı canavarlardan ne anlıyorsunuz?” Birisi:

“Beni bahçede otururken kaçırdılar.” Birisi:

“Beni suya giderken kaçırdılar.” Birisi:

“Beni kül dökerken kaçırdılar.” Kız:

“Siz benimle gelir misiniz?”

“Geliriz.”

Her biri bir ata biniyor, bir istikamet tutturup gidiyorlar. Bir şehre geliyorlar. Bütün millet bir yere toplanmış. Bunlar soruyorlar:

“Bu topluluk nedir?”

“Bu şehrin padişahı öldü, şimdi devlet kuşu uçurulacak, kimin başına konarsa o padişah olacak.”

Bunlar hepsi erkek elbiseleri giymişler, bir kenara çekiliyorlar. Kız bu devlerin karılarının ortasına oturuyor. Kuşu koyuveriyorlar, kuş dolanıp geliyor, bu kızın başına konuyor. Çingeneden padişah olmaz diye saymıyorlar. Kuşu bir kere koyuveriyorlar. Kuş dolaşp gene kızın başına konuyor. Gene kabul etmiyorlar, kuşu üçüncü defa koyuveriyorlar, Kuş gene bu kızın başına konuyor. Artık millet alkışlıyor:

“Tamam, padişahımız budur.”

“Padişahınız bensem, biz çok uzak yoldan geldik, yorgunuz. Bize bir hamam gösterin, bir banyo yapalım.”

Bunlar hamam gidiyorlar, kız, yanındaki kadınlara diyor ki:

“Bakın ben kızım, siz kadınsınız, fakat bunlar bizi erkek biliyorlar. Çünkü erkek elbisesi giyiyoruz. Sakın sırrımızı ortaya koymayın. Hele bakalım Allah Kerim.”

Padişaha, padişah elbisesi geliyor, ötekilere de ayrı ayrı elbiseler geliyor. Bunlar giyinip saraya geliyorlar. Kız makamına oturuyor, salâhiyeti alıyor. O kadınların kimisi vezir, kimisi nöbetçi yapıyor. Bir hafta sonra kız kendi fotoğrafını çekip çeşmenin başına koyuyor. Diyor ki:

“Bu fotoğrafa bakıp küfür edeni, ah edeni, ağlayanı tutup benim yanıma getirin.”

Aşçı, kırk dev, Keloğlan yola çıkıp bu kızı arıyorlar. Önce o çeşmeye aşçı geliyor, su içiyor, kızın resmini görünce küfrediyor, diyor ki:

“Ben sana bu kadar iftira ettim, seni ben alayım diye, sen beni bıraktın kaçtın.”

Hemen bunu yakalayıp padişaha getiriyorlar. Padişah:

“Bunu zindana atın.”

Aşçıdan sonra kızın babası geliyor, su içiyor, kızın fotoğrafına bakıp ağlıyor:

“Yavrum senin günahına girdim. Hiç değilse ölmeden bir kere dünya gözüyle görseydim bana yeterdi.”

Onu da kızın yanına götürüyorlar, kız babasını tanıyor: “Bunu iyi bir yere koyun, itibar edin.” diyor.

Arkadan Keloğlan geliyor, kızın resmine bakıp yarım saat kaval çalıyor. Ondan sonra göğsüne çarpmaya başlıyor:

“Senin için anamdan da oldum, bir şey elde edemedim. Davar da otaramadım.” diyor.

Keloğlan’ın arkasından kırk tane dev geliyor. Su içen küfrediyor, su içen küfrediyor. Bunların kırkını birden götürüp bir yere koyuyorlar.

Padişah, bütün milleti topluyor, bunları teker teker muhakeme ediyor. Önce aşçıyı çağırıp soruyor:

“Sen o fotoğrafa neden küfrettin?”

“Hiç efendim, tanırdım da ondan küfrettim.”

“İşin mahiyetini söyle.”

“Valla işin mahiyeti böyle böyle.”

Padişah ahaliye diyor ki:

“Peki, namuslu bir ailenin yuvasını dağıtanın cezası nedir?”

“İdamdır.”

Aşçıyı orada ipe çekiyorlar. Babasını huzura çağırıyor:

“Sen neden ağladın?”

“Benim evladım diye. Çok narin beslerdim. Bir mektup yüzünden ben onu pencereden attım. İki senedir arıyorum, bulamıyorum. Ne de olsa ciğer.”

“Peki, sen gel, böyle yanımda otur.”

Kırk devi çağırıyor:

“Siz niye küfrettiniz?”

“Bizim karılarımızı kaçırdı.”

“Bu bir kadındır. Siz kırk tane devsiniz, nasıl karılarınızı kaçırdı?”

“Bizi kandırdı, götürdü.”

Bunların kırkını da ipe çekiyorlar. Keloğlan’ı çağırıyor:

“Keloğlan senin derdin ne?”

“Valla durun hele, oturayım bir saat kaval çalayım, size sonra cevap veririm.”

Bu oturuyor, bir saat kaval çalıyor, diyor ki:

“Padişahım, sen ne söylüyorsun?”

“Seni ipe çekeceğim.”

“İpe değıl, istersen kurşuna diz. Ben o fotoğrafa baktım, güzelliğı halâ beni yakıyor. Ben onun elinden anamı da vura vura öldürdüm. Daha ben küfretmeyeyim de kim küfretsın?”

“Sen onu tanır mısın?”

“Valla padişahım, senden korkmasam gözleri aynı sana benziyordu derdim.”

O sırada padişah başından şapkasını çıkartıyor, saçlarını omzuna iniyor. Diyor ki:

“Ey ahali, bakın ben altı aydır kız olarak sizi idare ettim, ben size erkek göründüm ama ben kızım. Ben Keloğlan’ı alacağım, benim düğünümü tutun. Keloğlan’la evleniyorlar. Yiyip içip muratlarına geçiyorlar (s. 117-121).

Anlatan: Ahmet etin

EK 6. Bacı Bacı Can Bacı Masalı

Varmış yokmuş bir kadın varmış. Bu kadının bir oğlu bir kızı bir de kocası varmış. Bir gün bu kadın hastalanmış, ölmüş. Babaları da gitmiş bu çocuklara bir üvey ana getirmiş.

Bu analık çocukları istememiş. Babalarına:

“Ya bu çocuklar gider, ya da ben giderim.” demiş.

Adamcağız naçar kalmış. Çocuklarına:

“Gelin, oduna gidelim. Ben odun kırayım, siz arkama kaldırırsınız.” demiş.

Bunlar gidiyorlar, babaları gidiyor, bir su kabağını ağaca asıyor, çocuklara da ekmek indiriyor:

“Siz burada yiye, ben de odun kırayım, arkama kaldırayım, eve gidelim.” diyor.

Çocuklar oturuyorlar, oturuyorlar, ezan vakti oluyor, kız büyük, oğlan küçükmüş, kalkıyorlar, bakıyorlar ki ne babaları var, ne kimse, kabak ağaçta takılı.”

“Kabağı tak tak eden babacığım, bizi azıtan babacığım.” diyorlar.

Ağlıyorlar, kız ağaca çıkıyor, küçük oğlanı da alıyor, dizine yatırıyor. Sabah oluyor, yola çıkıyorlar, gidiyorlar, gidiyorlar, oğlan diyor ki:

“Bacı susadım.”

“İçme, at izi var, at olursun.”

Biraz gidiyorlar, kız keçi izi görüyor:

“Kardeşim, keçi izi var, keçi olursun, o sudan içme.” diyor.

Biraz daha gidiyorlar, geyik izi olan sudan oğlan içiyor. Bir geyik oluyor. Kız da güzelmiş: “Eğil kavağım, eğil.” diyor. Kavak eğiliyor, kız üzerine çıkıyor. Geyik kardeşi de otluyor, gelip o ağacın altında yatıyor. Padişahın atları kavağın yanındaki havuzdan su içmeğe geliyorlar. Ürküyorlar, su içmiyorlar. Padişahın adamları, gidip padişaha haber veriyorlar:

“Padişahım, atlar ürküyor, su içmiyorlar.”

“Neden içmezler?”

Padişah gazaba geliyor, hırsıla kalkıp geliyor, eğiliyor suya bakıyor, bir güzel kız, aya sen doğma ben doğayım; güne sen doğma ben doğayım, diyor. Başını kaldırıyor, kız ağaçta:

“Kız in.”

“İnemem.”

Padişah hızcılara emir veriyor. Hızcılar geliyorlar, ağacı kesiyorlar, kesiyorlar, biraz kalıyor: “Bunu da sabahleyin keseriz.” diyorlar. Gece geyik geliyor, yalıyor, yalıyor, eskisinden daha kalın oluyor. Üç gün böyle hızcılar kesiyor, geyik gelip yalıyor, ağaç eskisinden daha kalın oluyor. Padişah çaresiz kalıyor, eskiden cadı kadınlar varmış, küpe binerlermiş. Bir cadı karı buldurtuyor. Cadı karı, bir kırık teşt, bir kırık tas, bir de kırık kazan alıp kızın olduğu yere gidiyor, kazanı ocağın üstüne koyuyor, gözü görmez gibi yapıyor. Suyu koyuyor, su döküyor, ocağı yakıyor, ateş sönüyor, esvabı yıkıyor, yere atıyor. Kız yukardan bağılıyor:

“Nene, nene öyle yıkama, böyle düz koy, şöyle yıka.”

“Kurban, neredesin? Gözüm görmüyor, biraz gel de sen yıka.”

Kız: “Eğil kavağım eğil.” diyor. Kavak eğiliyor, kız iniyor, neneye çamaşır yıkamayı gösterirken, nene: “Kızım, burada bir küp var, bak ne güzel,” diyor. Kız eğiliyor küpe bakarken, cadı karı kızı küpe bindiriyor, doğru padişahın odasına indiriyor. Padişah kırk gün kırk gece düğün yapıyor, bu kızı alıyor. Akşam oluyor, bu kız ağlıyor. Padişah soruyor:

“Neden ağlıyorsun?”

“Benim bir geyik kardeşim var.”

“Nerede?”

“Akşam o ağacın dibine gelir.”

Padişah askerlerine emir veriyor. Gidip geyiğı yakalayıp getiriyorlar. Geyik karyolanın ayak ucunda yatıyor: “Bu bacımın ayağı, bu eniştem ayağı.” diyor. Padişah oğlu da bu kızı çok seviyor. Bir gün kirleniyorlar, has bahçeye gidiyorlar, çamaşır yıkıyorlar, bu kızı

kendisi yıkanacakken, bir gurbet kızı geliyor: “Hanım, sen burada ne arıyorsun?” diye soruyor. Bu kız da başından geçeni bu gurbet kızına naklediyor. Gurbet kızı:

“Hanım, beni de yıkamaz mısın?”

“Olur.”

“Hanım, biraz senin esvabını giysem olmaz mı?”

“Olur.”

“Hanım, ben de seni yıkayayım.”

“Olur.”

Bu gurbet kızı padişahın hanımını yıkıyor, yıkıyor, bir tekme vuruyor suya atıyor. Kendisi oturup padişahı bekliyor, padişah geliyor, karısını eve götürecektir, bunu görünce soruyor:

“Neden böyle karardın?”

“Yolunu bekleye bekleye böyle oldum.”

Padişahın yüreği yanıyor. Neden bu böyle oldu, böyle değildi, diye. Akşam oluyor, geyik geliyor: “Bu eniştem ayağı, bu yad ayağı, bu eniştem ayağı, bu yad ayağı.” diyor. Padişah bundan da şüphe ediyor, ama bir şey demiyor. Bu kadın bundan hırslanıyor, gidiyor, bir doktora bir avuç altın veriyor. Tandır ekmeği yapıyor, beline sarıyor, o yana dönüyor, beli ağrıyor, bu yana dönüyor, beli ağrıyor, çat çat ediyor. Doktor geliyor: “Bu hasta geyik eti yemezse iyi olmaz.” Padişahın garibine gidiyor, soruyor:

“Hanım, sen kardeşini çok severdin, şimdi biz bunu nasıl keseceğiz.”

“Can ceylandan tatlı, kesilsin.”

Kırk kazan kuruluyor, kırk bıçak bileniyor, bu geyiği kessinler, padişahın hanımı yesin diye. Geyik havuza gitmek için eniştesinden müsaade alıyor. Havuza gidip diyor ki:

“Bacı bacı can bacı.

Kolları mercan bacı

Yedi kazan kuruldu

Yedi bıçak bilendi

Boğazıma dilendi.”

Havuzdan kız da diyor ki:

“Kardeş kardeş, can kardeş,

Göbeği fincan kardeş

Yedi kazan kırılısın

Yedi bıçak kör olsun.”

Dönüp geliyor, kazanlar hazırlanıyor, bu geyik eniştesine:

“Bir daha gideyim.” diyor. Padişah da bu geyiği takip ediyor, gizli gizli gidiyor, bakıyor bu geyik havuza sesleniyor:

“Bacı bacı, can bacı,

Kolları mercan bacı,

Yedi kazan kuruldu,

Yedi bıçak bilendi,

Boğazıma dilendi.”

Havuzdan da bir ses geliyor, diyor ki:

“Kardeş kardeş, can kardeş,

Göbeği fincan kardeş,

Alabalık yutuptur

Şah Muhammet kucağımda uyuptur.”

Padişah geyiği yakalıyor, soruyor:

“Ne var burada?”

“Gurbet kızı benim bacımı buraya atmış, bacım burada doğurmuş. Şah Muhammet de kucağındaymış.”

Padişah hemen torculara/balık ağcılara emir veriyor, torcular gelip kadınla çocuğu çıkartıyorlar, çocuk padişah nesli, göbeğinde anahtarı, kadın da çıplak, padişah hemen paltosuna sarıyor, taksisine bindirip evine getiriyor. Gurbet kızına soruyor:

“Yalınkılıç mı, yoksa babanın evi mi?”

“Yalınkılıç bağrın işleye, bir kır at ver, binip babamın evine gideyim.”

Bir kır atı kırk gün kırk gece aç koyuyorlar, bu gurbet kızını kuyruğuna bağlıyorlar. Kır at bunu götürüyor, dağdan taşa çarpıyor, bir kulağını geri getiriyor. Bunlar da yeniden kırk gün kırk gece düğün ediyorlar, yiyip içip muratlarına geçiyorlar (s.142- 145)

Anlatan: Pakize Sezgin

EK 7. Dul Kadının Oğlu Masalı

Bir dul kadının bir oğlu varmış. Dul kadının çocuğu ormana gidiyor, ne yapsın zavallı, biraz odun toplayıp getiriyor. Çarşıda satıyor. Anasına ekmek alıp götürüyor. Anacığı ihtiyar, onunla barınıyor. Bir zaman böyle geçindikten sonra çocuk on iki yaşına giriyor. Bir gün yoruluyor, gelip padişahın sarayının önünde sırtındakileri indirip yere oturuyor. Padişahın yazığı geliyor. Çocuğu sarayına çağırıyor. Çocuk yukarı çıkıyor. Padişah diyor ki:

“Çocuğum, canına yazık değil mi? Niçin sırtında odun taşıyorsun? Dağda, ormanda odun topluyorsun?

“Ne yapalım padişah hazretleri, fakirlik başımızda. Bir ihtiyar anam var, ormandan odun topluyorum, ekmek alıyorum, barınıyoruz.”

“Peki yavrum, al sana bir altın, git kendine bir hayvan al. Odunları ormandan hayvanla getir sat.”

Çocuk sevindi, altını aldı, oduna sırtlandı gitti. Odununu gene çarşıda sattı, öteberi aldı, evine gitti. Anacağızına dedi ki:

“Ana, al sana bir altın. Padişah, kendime bir eşek alayım diye verdi. Odunları üstüne yükle, dedi.”

“Evladım, padişah da sen de sağ olun. Bak, çulumuz yok, kabımız yok, eşyamız yok. Bununla öteberi alalım. Ne yapalım evladım, Allah büyüktür.”

Anacağızı böyle deyince çocuk da anacığının hatırını kırmadı. Kalktı, gene sabahta, “Ya Allah” dedi, ipini aldı, dağa ormana gitti. Odununu topladı, dönüşte gene padişahın sarayının önünde oturdu, dinlenmeğe başladı. Padişah bu çocuğu gördü, yazığı geldi, çağırdı, dedi ki:

“Evladım, ben sana dün bir altın verdim, gidip kendine bir eşek alasın diye, sırtına yazıktır.”

“Padişah hazretleri, ne yapalım fakirlik, anacağızım, kabımız yoktur, çulumuz yoktur, yatağıımız yoktur, onunla alalım dedi. Ben de anacağızımın hatırını kıramadım.”

“Öyleyse şu altını da al, git kendine bir hayvan al, canına yazıktır.”

Çocuk gene sevine sevine çarşıya gitti, odununu sattı, anacığın a öteberi aldı götürdü.

Dedi ki:

“Anacağım, padişahın yazığı geldi, bana bir altın daha verdi, bu altınla bir eşek alalım.”

“Çok güzel, çok münasip ama evimizin deliği yoktur, bu bir altınla bir göz ev yaptıralım, altına siper olalım evladım.”

Gene evladı anasını kıramadı. Sabahtan kalktı, “Ya Allah” dedi, ipini aldı, ormana düştü.

İşini bitirdi, dönerken gene padişahın yazığı geldi, buna bir altın daha verdi. Anası gene altınla buna hayvan aldırmadı. Padişah bu çocuğu tekrar huzuruna çağırtdı, kızı da yanında. Dedi ki:

“Sana hayvan alasin diye üç altın verdim, neden yalan söyledin?”

“Yok padişahım, ben yalan söylemem. Sana meseleyi anlattım. İhtiyar anacığım böyle böyle yaptı.”

Padişahın kızı döndü dedi ki:

“Baba, evi yapan da kadın, yıkan da kadın.”

Padişah hiddetlendi, “Sen benim evladım değilsin.” diye kızı erseledi/kovaladı. Oğlan kaçtı, kız da arkasından. Padişah kızını evlatlıktan reddetti. Kız da çocuğun evine geldi. Tuttular Allah’ın emriyle hocayı çağırdılar, orada bunların nikâhını kıydırdılar. Padişah kızını bu çocuğa verdiler. Padişahın kızı sordu:

“Anacığım, yanında para mara yok mu?”

“On beş kuruşum var.”

“Bu on beş kuruşla bir kilo yün aldır anacığım.”

Ana, oğlunu yolladı bir kilo yün aldırdı. Padişahın kızıyla beraber yünü eğirdiler.

Padişahın kızı da hünarliymiş, bu yüzden seccade yaptı, dedi ki:

“Kocacığım, bunu şu köşe başındaki Yahudi’ye götür, bir sarı altına sat, noksanına verme.”

Çocuk, seccadeyi bir sarı altına sattı, dönerken baktı bir adam, bir altına bir söz satıyor.

Götürdü bir altına verdi, sözü sordu, adam da dedi ki:

“Gönül kimi severse güzel odur.”

Altın da gitti, çocuk pişman. Anasının yanına gitti, padişahın kızı sordu:

“Altın nerede?”

“Hal-i keyfiyet böyle.”

İhtiyar kadın hiddetlendi, çocuğa bir tokat vurdu. Neyse bir on beş kuruş daha bulup bir seccade daha yaptılar. Çocuk, onu da bir altına sattı. Dönerken gene o adama rastladı, gene altın verdi, adam dedi ki:

“Görünen suya gir, görünmeyen suya girme.”

O altın da gitti, üçüncü sefer gene aynı oldu, adam: “Alçak yerlerde derelerde, tepelerde yatma, yüksek yerlerde yat.”

Üç altın gitti, üç söz kaldı. Kapandılar kaldılar. Bunların evinin altında büyük bir tarla vardı. Bir büyük bezirgân gelip oraya konakladı. İhtiyar kadın dedi ki:

“Yavrum haydi git, o bezirgâna hizmet et. Birkaç kuruş verir, barınırız. Bu padişahın kızını da getirdin, eksik etek başımıza belâ oldu. Hele dur bakalım Cenabı Allah ne yazdı.”

Çocuk koşa koşa gitti, bezirgân başı bu çocuğu çağırdı dedi ki:

“Evladım, biz buranın garibiyiz, bizim hayvanlarımıza saman, ot getir.”

“Hay hay başım üstüne.”

Çocuk gitti, arpa, saman, yem getirdi. Bunların hayvanlarını suladı. Bezirgân başına hizmet etti. Bezirgân malını devretti. Bu çocuğa yirmi mecdiye gümüş para verdi. Sonra baktı, bu çocuğun gözü açıktır, dedi ki:

“Evladım, ben bu aldığım malları Hindistan’a götürüp devredeceğim, benimle beraber gelmez misin?”

“Hele gideyim, ihtiyar anama danışayım, git derse gelirim.”

Bu çocuk anasından müsaade aldı, bezirgân başıyla beraber koydu gitti. Az gitti, çok gitti, dere tepe düz gitti, bir de arkasına baktı ki bir çuvaldız yol gitmişler.”

Bir beri yazıda bezirgân kervanını yıktı. Orada da bir kuyu varmış. Sicimleri bu çocuğun kollarına bağladılar, kuyudan aşağı indirdiler. Kovaları doldurdu, hayvanları sulamaya başladılar. Hemen hemen baş ettikleri sırada kuyunun ağzından bir Arap çıktı. Arap’ın bir dudağı yerde bir dudağı gökte. Bu çocuğu aldı içeri. Çocuk baktı orada bir Dünya Güzeli ile bir kurbağa duruyor. Arap sordu:

“Ey benî insan! Bu Dünya Güzeli mi, yoksa bu kurbağa mı güzel?”

Bu çocuk ne desem diye düşünürken aklına bir altın verip aldığı söz geldi. Dedi ki:

“Gönül kimi severse güzel odur.”

Öyle deyince Arap çocuğun beline vurdu, iki tane nar çıkardı, çocuğa verdi. Kapıdan dışarı attı. O Arap’ın da gönlü kurbağa da imiş. Gelenler, “Dünya Güzeli, güzel” deyince başlarını uçuruyormuş. Çocuk narları koynunda saklıyor, bağırıyor:

“Ağa beni buradan çıkarın.”

Hizmetkârlar gelip çocuğu dışarı çıkartıyorlar. O kuyuya inenin çıkmadığını biliyorlar ama gene de bu çocuğa bir şey sormuyorlar. Yola revan oluyorlar. Giderler, kimi yerde mal alırlar, kimi yerde malı devrederler. Aradan epeyce zaman geçer, üçüncü sene bezirgânın memleketine gelirler. Çocuğun hesabına düşen parayı verirler. Çocuk narları torbaya koyar, parayı da anacağızına yollar.

Postacı, anacağızına mektubunu götürür. İhtiyar kadın, padişah kızı ile postaneye gider, parayla narları alırlar. Akşam padişah kızı narı açar ki içi hep cevahir elmas. Anası da ağlamaya başlar.

“Ananın canı nar mı istedi, diyar-ı gurbette üç senedir kaldın, canın çıka, bir de nar yolladın.”

“Anacığım bunlar nar değil, seninle yarın sarrafa gidelim de bunları satalım.”

Sabah oluyor, narın yarım parçasını götürüyorlar, sarraf bir sürü altın veriyor. Padişahın sarayından daha mükemmel bir saray yaptırıp içine göçüyorlar. Orada bir zaman

barınıyorlar. Cenabı Allah padişah kızına da bir oğlan evlat vermiş. Oğlan çocuğu mektebe gidiyor. Mektebe gidip gelirken padişahın sarayının önünden gelip geçiyor. Dedesinin bu çocuğa kanı kaynıyor, çocuğu seviyor, daima para veriyor. Çocuk annesine gidip diyor ki:

“Padişah beni seviyor, bana para veriyor.”

Padişah kızı kendisini evlatlıktan reddeden babasını tanıyor ama ses çıkarmıyor. Padişah bir gün çocuğa der ki:

“Yavrum ben seni çok sevdim, ben seni davet edeceğim.”

“Padişah hazretleri, anneme danışayım, sana öyle haber vereyim.”

Çocuk gider annesine der ki:

“Anacağızım, bugün padişah beni çok sevdi, beni sarayına davet etti.”

“Sen de dersin ki, padişah hazretleri, Allah izin verirse, benim diyar-ı gurbetten babam gelecek, o gelince önce biz seni davet ederiz, sonra sen bizi davet ederin.”

Çocuk gider padişaha söyler, padişah kabul eder. Çocuk on iki yaşına gelir babası hala gurbettedir.

Gel gelelim bu hizmetkâr babaya... Bir gün bezirgânı düğüne davet ederler. Bezirgân bunu çağırtır der ki:

“Yavrum, evim, katırlarım sana emanet ben düğüne gideceğim, bir haftaya kadar gelirim. Sen hizmet et.”

“Hay hay ağa, başımla gözümle başım üstüne.”

Bu çocuk kendi malı gibi bakacak hayvanlara ama bir gecenin içinde kâfir şeytan bezirgânın karısının huzuruna girer. Kadın da kalkar gider çocuğun yatağının başına. Der ki: “Benimle yatacaksın.”

“Yok, bugün beşinci senedir ben bu bezirgânın ekmeğini yiyorum, ben öyle hıyanetlik bilmem.”

Kadın her ne kadar yalvardıysa da bir çaresini bulamadı. Bu sefer kalkıp üstünü başını parçaladı, dama çıktı başladı bağırmaya:

“Komşular, Allah için şahit olun, bu hizmetkâr benim namussuma tecavüz etti.”

Hasan’ın ağası geliyor, karısına soruyor:

“Ne var ne yok?”

“Haydi canım sende, öyle bir hizmetkâr getirmişsin, ahlaksız bir adam. Komşuları çağır sor, Allah için onlar şahittir.”

Bu bezirgân başı gitti, mahallenin fırıncısına dedi ki:

“Fırıncı başı, bu gece fırında ne kadar çok ateş yakarsan yak benim namıma, şafak atar atmaz ben bir adam göndereceğim, o adamı tutup fırına atacaksın. Yansın, ceremesi bana ait.”

“Hay hay ağa.”

Bezirgân tembihledi geldi, akşam oldu, Hasan’a dedi ki:

“Hasan.”

“Buyur ağa, emret.”

“Yavrum, sen bizim fırıncıyı tanıyor musun?”

“Evet, ağa tanıyorum.”

“Sabah namazı olur olmaz oraya kavuşacaksın. Ben fırıncıya bir şey tembihledim, git onu al gel.”

“Hay hay ağa, başım üstüne, gider istediğini alır gelirim.”

Bu konuşmayı bezirgânın karısı yukardan dinliyor. Hasancağz şafak atmadan kalkıyor, bir abdest alıyor, sabah namazını kılmaya başlıyor. Bezirgânın karısı bu ne iştir diye merak ediyor, Cenabı Allah’ın hikmeti, Hasan gitmeden bu kadın fırına gider, fırıncıda bunu tutar fırına atar. Hasan namazını kılar, Allah’a dua eder, kalkar fırına gider, sorar:

“Fırıncı başı, benim ağam böyle böyle bir şey tembihlemişti, hazır mı?”

“Gider dersin ki, hazır olmuş.”

Fırıncı, bezirgân önden geleni at dedi diye bezirgânın karısını fırına attı. Hasan eve geliyor, bezirgân soruyor:

“Hasan, geldin mi?”

“Ağa geldim, fırına gittim, fırıncı tamam.” dedi.

Bezîrgân bu yanda o yanda karısını arıyor, yok. Komşulara soruyor yok. Gidip fırıncıya soruyor. Fırıncı:

“Ben ne yapayım o önden geldi.” diyor.

Ağa da “Demek ki benim karım suçluymuş, Hasan’a iftira attı.” diye düşünüyor.

Hasan’a gelip meseleyi soruyor. O da anlatıyor. Sonra Hasan der ki:

“Artık ben memleketime döneyim, benim anacığım da öldü mü kaldı mı bir bakayım.”

“Hasancığım, ben senin ananı da çocuğunu da buraya getireyim. Ne kadar malım varsa senin üstüne yapayım. Sen de benim bir evladımsın, gel gitme. Senin bu sağlamlığını gördüm, ben seni bırakmam.”

“Allah senden razı olsun ağa, beni bırak, ben artık gideyim.”

Ağa bakar Hasan durmuyor, tutar bir terke altın, bir gümüş hançer, bir filinta, bir de yamçı verir, bir de yavuz atını verir. Der ki:

“Haydi Allah senden razı olsun, Allah yolunu açık etsin. Sen doğru bir adamsın, güle güle.”

Hasan memleketine doğru yola çıkar, bir çayın ağzına geldi orada bir bezîrgân oturmuş.

Vakit de akşam namazına yakın.

“Selâmün aleyküm.”

“Aleyküm selam.”

Hasan baktı, bir dağın başına bir kara bulut çökmüş bezîrgâna dedi ki:

“Bezîrgân başı, haddim olmayarak sana söylüyorum, sen bu çayın başından yüksek tepeye çık. Kara bulut var, yağmur mu yağar, sel mi alır belli olmaz .”

“Haydi sen de, sen mi bana akıl vereceksin. Ben kırk senedir bezîrgânlık yaparım. Sen de geldin bana ustalık mı satıyorsun.”

“Ben sana bir şey demem, Allah’a ısmarladık.”

Hasan atını aldı tepeye çıktı, bir saat geçti geçmedi, Cenabı Allah bir yağmur, bir dolu verdi. Bir sel geldi bezîrgânı kervanıyla beraber aldı götürdü. Hasan tepede kaldı. Nedir,

bir altın vermiş bir söz almış, “Derelerde kalma, yüksek yerlerde kal.” Sabah oldu Hasan murada geldi, orada bir altını aldı söz aklına geldi, “Görünen suya gir, görünmeyen suya girme.” Baktı, orada bir geçit var, atını vurdu geçti. Gecenin saat on ikisinde memleketine kavuştu. Anacağızının vatanına gitti. Baktı, oraya bir saray çökmüş. Dolandı fırlandı, geldi baktı, bizim ufak bir evimiz vardı, bu büyük saray bizim değildi diye. Bunun dolandığını bir bekçi gördü, sordu:

“Hey hemşerim, sen bir saattir buralarda ne dolaşıyorsun?”

“Ben filan kadının çocuğuyum. Bizim evimiz buradaydı, şimdi evimi bulamıyorum ki gideyim.”

“Aslanım, senin evin bu saraydır.”

Kapıyı döğەر döğmez anacığı uyanır, başını pencereye koyar, oğlunun sesini alır, sevine sevine iner aşağıya der ki:

“Oğlum, filan odaya git, ailen arada, ben hayvanı içeri çekeyim.”

Hasan yukarı çıktı, odayı açtı baktı, karısı bir delikanlı ile sarılmış yatıyor, dedi ki:

“Beş sene bitti altı seneye dönüyor, ben bu kadar sıkıntı çektim, demek sen dost tutarak böyle saraylar yaptırdın.”

Hançerini çekti, bunların bağına saplayacakken aklına bir söz geldi, “Sabrın sonu selamettir.” Karısı da birden sıçradı, dedi ki:

“Sen ne yapıyorsun? Bu senin evladındır.”

Bunu duyar duymaz Hasan’ın elinden hançer düştü, birbirine sarıldılar ağlaştılar. Bir iki gün geçtikten sonra, çocuk gider padişaha der ki:

“Padişah hazretleri, babam diyar-ı gurbetten geldi, bu gece biz sizi davet ediyoruz.”

“Peki başım gözüm üstüne evladım.”

Padişah gelir. Kızı da babası neleri sever, bilir, ona göre sofraya hazırlar. Kız kapının arkasında durur, konuşulanları dinler. Padişah der ki:

“Burada benim evimden biri var. Saray aynı benim sarayım gibi. Yemekler de benim sevdiğim gibi, kahve de öyle. Siz nereden bileceksiniz, ben ne yerim, kahvem nasıl yapılır?”

Hemen kızcağız kapıyı açar gelir, babasının ayaklarına kapanır. Der ki:

“Babacığım, ben senin evladınım. Sen beni evlatlıktan reddettin. Ben sana “evi yapan da kadındır, yıkan da kadındır.” dedim diye. Bu benim kocamdır, bu da oğlum...”

O zaman padişah kızını seve seve bağrına bastı. Yeniden toy, düğün yaptı. Üç gün üç gece davullar çalındı, düğünler yapıldı. Gökten iki elma indi, biri masal söyleyene, biri masal dinleyene. Yedi, içti muradına geçti (s. 162-169).

Anlatan: Hüseyin Sever

EK 8. Fakir Adam Masalı

Yoksul bir kadının bir kocası varmış. Bu adam uzak bir memlekete gidiyor. Beş altı ay orada çalışıp para kazanıyor. Bu, kazandığı parayı belindeki kemere dolduruyormuş. Bir gün bu adamın kemeri doluyor. Adam bir harabe bir yere gidiyor, orada oturup paralarını sayıyor. Bu parasını sayarken, karşıdan bir kadın bunu seyrediyor. Kemerinin hangi gözünde kaç tane altın, kaç tane gümüş, kaç tane kağıt, kaç tane demir parası olduğunu tespit ediyor. Bu adam kemerini beline bağlayıp yola çıkacağı sırada bunu polisler yakalıyor. Diyor ki:

“Bu benim kocamdır, evdeki parayı beline bağladı kaçıyor.”

Polisler bunu yakalıyorlar, kadına soruyorlar:

“Para ne kadardı söyle?”

“Kemerin sağ gözünde on altın, sol gözünde beş lira.”

Paraların eşkâlini doğru söyleyince paraları kadına veriyorlar. Adamı da sokağa atıyorlar. Bu adam yolun kenarına oturup düşünmeye başlıyor. Fakir, kazandığı parayı da kadın aldı. Oradan bunun çalışma arkadaşı geçerken bunu görüyor, soruyor:

“Yahu senin derdin nedir? Böyle ne düşünüyorsun?”

“Valla kardeş, mesele böyle böyle.”

“Onun kolayı var.”

“Nasıl?”

“Bunun çocuğunu okula giderken sen çocuğu yakala, bırakma. Bu seni gene aynı polise şikâyet eder. O zaman sen de polise, ‘Bu, ağzıyla benim kocası olduğumu ispatladı. Bu benim oğlumdur, ben de çocuğumu götürüyorum,’dersin. O zaman kadın senin paranı verir.”

Bu adam, arkadaşının dediklerini yapıyor. Kadın gidip adamı polise şikâyet ediyor. Komiser bu adamı çağırıp soruyor:

“Neden sen bu kadının çocuğunu yakaladın?”

“Komiser bey, bundan iki gün evvel bu kadın buraya geldi, benim kendi kocası olduğumu ispat etti. Şu kadar paramı aldı. Bu benim oğlum, ben de oğlumu götürüyorum.”

“Evet, haklısın götürürsün.”

Bu sefer kadın diyor ki:

“Valla komiser bey, bu benim ne kocam ne de bir şeyim. Ben parasının hatırı için öyle demiştim. Bu benden kurnaz çıktı, alsın parasını.”

Bu parasını alıyor. Pehlül zaten dolanıp bakıyor, bir emanet hanı görüyor. Oraya gidip parasını yatırıyor. Beş on gün daha çalışıyor, memleketine gitmeğe karar veriyor. Emanetçiye geliyor, parasını istiyor. Buna bir sopa çekiyorlar, parasını vermiyorlar. Gene oturup düşünmeye başlıyor. O arkadaşı gelip soruyor:

“Yahu ne düşünüyorsun?”

“Mesele böyle böyle.”

Bu arkadaş, gidip karısını getiriyor. Karısına diyor ki:

Beşi birliklerini, bileziklerini bir sepete doldur, bu emanetçiye götür. Sen onları emanetçiye verirken ben gelir seni çağırırım. Sen de arkadaş, gelir paramı istersin.”

“Bu kadın beşi birliklerini sepete doldurup, o emanetçiye gidiyor. Oradakiler soruyorlar:

“Ne var hanımefendi?”

“Benim babam hacca gitti, ben evde yalnızım. Bu mücevherlerimi buraya yatırmak istiyorum.”

Bunlar mücevheri almak için muamele yaparken, bu fakir adam geliyor, diyor ki:

“Beyefendi benim paramı verir misiniz?”

Hemen bunun parasını veriyorlar. Bu fakir adam parasını alınca kadının kocası geliyor:

“Hanım, sana müjde, baban hacdan döndü.”

O zaman kadın, emanetçiye diyor ki:

“Peki, kardeş ben yatırmayacağım, eve götüreceğim.”

Bu fakire:

“Sen burada durma artık, git.” diyorlar.

Bu, yola çıkıyor. Biraz gittikten sonra yolun üzerinde bir adam görüyor. Bu fakire diyor ki:

“Selâmün aleyküm.”

“Aleyküm selam.”

“Sen burada ne yapıyorsun?”

“Ben sabun satıyorum.”

“Kaça satıyorsun?”

“Kilosunu bir altına veririm.”

Bu, on tane sabun alıyor. Biraz gittikten sonra bir adam daha görüyor:

“Ne yapıyorsun?”

“Ben bilgi satıyorum.”

“Benim bilgim noksan, biraz da bilgi alayım.”

“Yirmi altın vereceksin.”

Yirmi altını veriyor. Adam diyor ki:

“Üzerine düşmeyen lafa karışma, sabırlı ol.”

Bu adam epeyce yol geliyor. Bir memlekete geliyor, bakıyor padişahın ellerini kesmişler. Öğrenmek istiyor, sonra aklına geliyor, yirmi altın verip bir laf satın aldım, ‘üzerine düşmeyen lafa karışma’ diye. Orada bir gün kalıyor, ikinci gün padişahın oğlu gelip diyor ki:

“Hemşehrim, sen benden ne istersen iste.”

“Ben senden ne isteyeyim. Ben çalışmadım ki senden hakkımı isteyeyim.”

“Bak, benim babam padişahı. Gelen misafir, fakir olsun zengin olsun ondan sigara almazsa patlardı. Ben onun için ellerini kestim. Bu huyundan vazgeçsin diye. Sen bunu sormadın, ben de seni memnun edeceğim.”

Padişahın oğlu bir büyük ekmek yaptırıyor, içine halis elmas altın dolduruyor. Diyor ki:

“Kardeşim, bunu al evine götür. Ekmek diye başkasına verme.”

Bu yola çıkıp evine geliyor, kapıyı dövüyor. İçeriye bakıyor, karısıyla beraber bir babayiğit yatıyor. Acayip geliyor hemen tabancasını çekiyor. Sonra aklına yirmi altın verip aldığı söz geliyor, sabrediyor. Neyse bir daha dövüyor. Çocuk uyanıyor:

“Ana ana, biri kapıyı doğuyor, acaba kimdir? Babam olmasın.”

“Baban fakir adam, kim bilir nerede öldü kaldı.”

“Babamdır.”

Adam kendi kendine diyor ki:

“Bak yirmi altın verdim sabır aldım. Eğer almasaydım çocuğumu öldürecektim.”

Sesleniyor:

“Aç karı, benim, senin kocan.”

Kapıyı açıyorlar, bunu içeriye alıyorlar. Kadın ekmeği alıyor, bölüyor, içinden elmaslar dökülüyor. Durumları düzeliyor. Yiyip, içip, muratlarına geçiyorlar (s. 170- 173).

Anlatan: Ahmet Çetin

EK 9. Keloğlan Masalı

Varmış, yokmuş bir kadının bir kocası varmış, kocasının da kafası kelmiş. Bu kocası çift sürmeye gidiyor, sabanını, öküzlerini yazıda bırakıp geliyor. Karısı diyor ki:

“Yahu Keloğlan, sen bunu böyle yapıyorsun, ahiri bunun cezasını çekeceksin.”

“Benim işime karışma.” diyor.

Bir gün yine Keloğlan sabanını, öküzlerini yazıda bırakıyor evine de gelmiyor, başka bir köye misafirlığe gidiyor. Bunun öküzleri eve gelmiyor. Kadın öküzleri aramaya gidiyor, bakıyor, kurtlar öküzleri yemiş. Kadın:

“Valla tamam, Keloğlan gelsin, ben onu bir elime dolayayım.” diyor.

Keloğlan gelip soruyor: “Karı, öküzler geldi mi ?”

“Keloğlan, öküzleri kurtlar yemiş.”

“Nasıl yer, ben öküzlerimi yiyen kurdu bulurum.”

Bu gidip öküzlerin kemiklerini çatıp altına giriyor. Et koparmaya bir alaca karga geliyor.

Keloğlan alaca kargayı yakalıyor. Eve gelip bağırıyor:

“Karı, karı, gözün kör ola, hele çık. Öküzü yiyen kurdu buldum.”

Kadın bakıyor, ne önünde bir şey var ne ardında bir şey var.

“Keloğlan, hani ya?”

“Koynumda.”

“O nasıl şey?”

Keloğlan kargayı gösteriyor:

“Sen göreceksin, ben bundan neler kazanacağım. Karı, ben gidiyorum.”

“Nereye gidiyorsun, Keloğlan.”

“Karga olmayan muhite gideceğim.”

Keloğlan üç aylık yol gidiyor. Etrafa bir göz gezdirip bir köye giriyor. Orada karga değil, kuş namına dahi bir şey yokmuş. Köye iniyor. Bir eve gidip yalvarıyor:

“Bacı, açım, beni bu gece misafir eder misiniz?”

“Valla kardeş biz misafir alamayız.”

Meğer o kadının da dostu varmış. Bu kadınla epeyce münakaşa ediyorlar. Bu kadın su getirmeye gidiyor. Keloğlan içeriye giriyor, öküzün yemliğine saklanıyor. Biraz sonra kadın geliyor, kaz kızartıyor, şeker helvası yapıyor. Kapı döğölüyor, kadının dostu geliyor, bunlar oturup konuşuyorlar. Kazı ve şeker helvasını yiyorlar. Bu kadın dostunu yolladıktan sonra kazı selenin altına, şeker helvasını da dolaba saklıyor. Biraz sonra da kadının kocası geliyor. Kadına diyor ki:

“Karı, valla çok açıktım, bana bir parça bir şey getir de yiyeyim.”

“Zıkkımın kökünü ye. Orada ayran var, al iç. Sana kim yemek verecek?”

Bu zavallıcağız ayranı alıp içiyor. Orada düşüp yatıyor. Sabahleyin kapı açılınca Keloğlan içeri giriyor. Kadın bunu kovmak istiyor. Keloğlan:

“Valla beni öldürsen de gitmem, ben açım. Bana yemek getir yiyeyim.”

Kocası diyor ki:

“Kadın, Tanrı misafiridir, bir şey getir de yesin.”

“Ne getireyim? Orada ayranla ekmek var, yiyin. Ben bir de kalkıp size yemek mi hazırlayacağım.”

Bunlar ayran ekmek yemeye oturunca Keloğlan koltuğunun altındaki kargayı sıkıyor, karga bağılıyor. Adam soruyor:

“O nedir hemşehrim?”

“O hacıbilendir.”

“Ne söylüyor.”

“Neden ayran ekmek yiyorsunuz, şeker helvasıyla kaz var, onları yiyin, diyor.”

Kadın diyor ki:

“Valla herif, yapmıştım, unuttum, getireyim de yiyin.”

Ev sahibinin bu iş hoşuna gidiyor. Diyor ki:

“Bu hacı bileni bana satacaksın.”

“Bunu sana satayım ama ben ne yapayım? Bana ekmek yediriyor, para kazandırıyor. Ben bunu nasıl satayım, ben bunu sattım mı öldüm.”

“Valla ben düşman sahibiyim. Bu, evde benim karımı bekler.”

Keloğlan bakıyor, yakayı kurtaramayacak, soruyor: “Peki, ne verirsin?”

“Bir çift öküzün, bir eşeğim, bir de ineğim var, hangisini istersen vereyim.”

“Öküzünü alırsam aç kalırsın, ineğini alırsam ayran da bulamazsın, eşeğini alıp gideyim.”

Keloğlan eşeğe binip gidiyor, ev sahibi hacı bilen rafa koyuyor. Sabahleyin çiftini sürmeye gidiyor. Kadının dostu geliyor, kapıyı dövüyor, kadın koşup kapıyı açıyor.

Diyor ki:

“Aman eve girme.”

“Neden?”

“Bizde bir hacı bilen var, şeker helvasının, kazın yerini gösterdi. Bereket versin ki bizi söylemedi.”

“O nasıl hacı bilendir?”

“Bilmem, rafta duruyor.”

Adam içeri girip bakıyor. Diyor ki:

“Yahu bunda ne var, bu bir kuştur. Bir ağaç parçası ver, onu öldüreyim.”

Hacı bilen kafasına atmak için bir ağaç parçası alıyor. Ağaç parçasın kuşa fırlatınca ağaç parçası kapıya çarpıyor oradan da bir yonga/kıymık gelip bunun gözüne giriyor. Gözü kör oluyor. Adam kaçıp gidiyor. Bu kadın da kocasına koşup haber veriyor:

“Hacı bilen düşmanın gözünü kör etti.”

“Valla karı, biz bunu ucuz aldık. Hele sandığa mandığa bak, para varsa bu adama götüreyim.”

Kadın sandığını arıyor, iki tane altın buluyor. Bu adam altınları cebine koyup yola çıkıyor. Keloğlan arkasına bakıyor, ev sahibi geliyor. Keloğlan; adam eşeğini almaya geliyor zannediyor:

“Kaçmanın kurtuluşu yok. Gelsin alsın, buraya kadar geldiğim kâr kalır.” diyor.

Ev sahibi gelip kavuşuyor, diyor ki:

“Yahu Keloğlan, Allah senden razı olsun. O hacı bilen, düşmanımın gözünü kör etti. Bunu senden ucuza aldık, al sana iki tane daha altın.”

Keloğlan altınları cebine koyuyor:

“Yahu demek bunda bir hikmet varmış. Ben bunu niye sattım sanki.” diyor. Ama gene yoluna devam ediyor.

O kadın, hacı bilen korkusundan tövbe istiğfar ediyor, kocasına gece gündüz hizmet ediyor.”

Keloğlan bir eşekle karının yanına gidilmez diye düşünerek eşek olmayan bir muhite gitmeye karar veriyor. Üç aylık bir yol alıyor. Bir düzlükte kırk tane devle beş kişinin harp ettiklerini görüyor. Oraya gidiyor: “Selâmün aleyküm.” diyor.

Müslüman taraf: “Aleyküm selam.” diyor. Devler eşeği görünce kaçıyorlar. O Müslümanlar soruyorlar:

“Yahu hemşehrim, bu nedir?”

“Bu ordu bozandır.”

Bunlar Keloğlan’ın etrafında toplanıyorlar:

“Bunu bize satmaz mısın?”

“Gidin, yahu, ben altı aylık yoldan bu devlerin size eziyet ettiklerini duydum. Ben bunları temizlemeye geldim. Siz bana bir haftalık arpa verin.”

Bir hafta eşeğe arpa yediriyorlar, eşek zehir gibi oluyor. Devler de çıkıp geliyorlar, harp istiyorlar, diyorlar ki:

“Ya harp edeceğiz, ya da sizler bu köyden çıkıp gideceksiniz. Hem de filan adam kardeşlerini bize verecek.”

Bu Keloğlan devler lafını bitirmeden bir gürültü, bir alâmetle eşeği devlerin arasına salıveriyor. Devler fellik fellik kaçıyorlar. Devin birisinin ayağı kırılıyor, oradaki çalıların arasına girip saklanıyor. Eşek gelip oraları kokluyor, ağzını havaya kaldırıyor. Epeyce dolandıktan sonra gidiyor. Bu dev çalılıkların arasından çıkıyor, topallaya topallaya öteki devlerin arasına gidiyor. Diyor ki:

“Arkadaş ben oraya düştüm. Bu, öldü mü kaldı mı demediniz. Ordu bozan yanıma geldi, eğildi; bu yer hakkı için, bir de doğruldu bu gök hakkı için sizin bir tanenizi koymayacağım, diye dünya kadar yemin etti. Gelin biz gidip bunlara yalvaralım, bir de senet verelim, bütün malımız onların olsun. Bize karışmasınlar.”

Bu baş dev geliyor, köylülere diyor ki:

“Biz artık sizin maiyetiniz altına girdik. Biz sizinle barışacağız. Size senet verelim, biz çalışalım, siz yiyecek, tek bize karışmayın.”

Keloğlan araya girip bunları barıştırıyor. Bu Müslümanlar ordu bozanı bize sat diye tutturuyorlar. Keloğlan:

“Ben ordu bozanı size satarsam ben ne yaparım? Ben daha çok memleketler kurtaracağım, çok kahramanlıklar yapacağım.”

“Bu devler sen gidince gene bize sataşır. Ordu bozanı bize verirsen onun korkusundan bir şey yapamazlar.”

“Bunun pahası olmaz, bunu satarsam bana ne vereceksiniz?”

“Götürebildiğin kadar altın al, götür.”

“Bu Keloğlan, koynuma koysam az olur, cebime koysam az olur diye, şalvarını çıkartıp paçalarını bağlıyor, içerisine altın dolduruyor. Elini kulağına atıyor, türkü söyleye söyleye köyünün yolunu tutuyor. Karısı türkü sesini duyup dışarı çıkıyor. Keloğlan’ı karşılıyor. Keloğlan:

“Gel, yüküm ağır, gel yardım et.”

Kadın bakıyor, hep altın.

Keloğlan: “Karı bak, sen bana akılsız dedin. Ben bir karga yüzünden seni milyon sahibi ettim. Gel, otur da çatla.”

Yiyip, içip, muratlarına geçiyorlar (s. 196-200).

Anlatan: Ahmet Çetin

EK 10. Bızdık Masalı

Ne varmış ne yokmuş... Vakti zamanında, üç kardeş varmış. Bunlardan biri hedik/yarma, biri tavuk pişirmiş. Bunları yiye bir yere gitmişler. Çalıya, çırpıya gitmişler. Akşama karanlığına kalmışlar. Yolu şaşırtmışlar, bir köye gitmişler, bakmışlar bir ev var. Gitmişler, kapıyı döğmüşler, bir nene karı kapıyı açmış. O nene karı da adam yiyormuş. Demiş ki:

“Oo, ben sizi gündüz arıyordum siz gece geldiniz.”

“Hani yiyecek ya?”

“Buyurun, gelin, başımın üzerinde yeriniz var.”

İçeri alıyor. Bu çocuklar oturuyorlar, korkuyorlar. En küçüklerinin adı da Bızdık. Bu kurnaz, biraz anlayışlı. Oturuyorlar, konuşuyorlar, uykuları gelince nene karı yatakları seriyor, tedarikine bakıyor ki bunları kese yiye. Yatıyorlar, epeyce sonra nene karı geliyor diyor ki: “Kim yatar, kim uyanık?”

“Ben.”

“Bızdık, oğul, derdin ne?”

“E... Anam beni öyle alıştırmıştı. Kalkardı gece gömbe ederdi.”

Nene karı kalkar gider, bir teşt/leğen bulur, hamur eder, getirir, yufka açar, güzel bir gömbe yapar. Getirir teştin içine kor, saç da kapatır, bir kat üstüne ateş dizer, bir kat kömür de altına yayar, güzelce kızartır getirir. Sabaha yakın olur, yerler. Bu kere de yatarlar. Bızdık yatmaz. Nene karı sorar:

“Kim yatar, kim uyanık?”

“Bızdık uyanık.”

“E... Bızdık derdin ne?”

“Sende saygı olsa bu çocuk bu kadar gömbe yedi, bu, susar derdin.”

“Ben gideyim, biraz su getireyim.”

“Anam bana gömbe yedirirdi, şarapla bana su getirirdi.”

İhtiyar kadın, ya, demek ki akli sarmıyormuş, şarabı alıp gidiyor, havuza batırıyor boş, batırıyor, çıkarıyor boş. Bızdık, kardeşlerine:

“Kalkın bizi yiyecek.” diyor.

Kalkıyorlar, nene karının her şeyini toplayıp arkalıyorlar, gidiyorlar. Karı geliyor ki daha bir şeyi kalmamış, bir danası kalmış, bir de petekte cevizi kalmış.

“Vah vah, ben nasıl bunları göreyim de yutayım.” diyerek kendisini o duvardan ötekine vuruyor. Bızdık, kardeşlerine:

“Ben kılıcımı nene karıda unutmuşum. Siz gidin, ben de gidip kılıcımı getireyim.” diyor.

Dönüp geliyor, kapıyı açıyor, içeri giriyor bakıyor ki, nene karı koştu, kolundan tuttu, oğlanı bir çuvala koyuyor, çuvalın ağzını bağlıyor, gidiyor. Oğlanın kılıcını keskin ediyor ki kılıcı vura vura oğlanı eze. Oğlan da nasıl ediyorsa o çuvaldan kurtuluyor, gidiyor hemen beşik danayı çuvala koyuyor, ağzını bağlıyor, tavana asıyor, kendisi gidip cevizlerin içine saklanıyor. Nene karı o yandan geliyor:

“Sen benim eşyalarımı da götürürsün değil mi?” diyerek bir kılıç vuruyor, dana bee diye bağırıyor.

“Sen beşik dananın taklidini mi ediyorsun Bızdık?”

Bir daha vuruyor, bir daha vuruyor. İkinci üçüncü kılıçta artık ölüyor, sesi çıkmıyor. Bızdık da peteğim içinde cevizlerin üstüne oturmuş, dana bağırırken şık şık cevizlerle oynuyor. Cevizleri oynattıkça nene karı:

“Sıçan, seni de böyle ederim ha.” diyor.

Neyse, vuruyor, çuvalı iyice eziyor. Çuvalı tavandan indiriyor, ağzını açıyor bakıyor ki beşik dana, nene karı kendini o tarafa vuruyor, bu tarafa vuruyor, kendi kendini öldürüyor. Beşik danası da gitti. Ev de Bızdık’a kalıyor. Yedi, içti, muradına geçti (s. 204-205).

Anlatan: Emine Öksüz

EK 11. Öksüz Kız Masalı

Bir varmış bir yokmuş. Bir baba, bir anne bir de kızları varmış. Bir gün anne ölmüş, yerine analık gelmiş. Her gün bir kızı yazıya gönderirmiş. Eline de bir dilim arpa ekmeği verirmiş. Çocuk ağlaya ağlaya gidermiş, arpa ekmeğini ne yiyebilirmiş ne de yutabilirmiş. Bir gün yazıya götürdüğü inek dile geliyor, diyor ki:

“O ekmeği getir ben yiyeyim. Sen gel benim kulağıma gir, orada güzel yemekler var, onları ye.”

O günden sonra, kız arpa ekmeğini ineğe veriyor, kendisi de ineğin kulağına girip güzel yemekler yiyor. Bu analığın da bir kızı oluyor. Analık bakıyor, üvey kızı günden güne şişmanlıyor, güzelleşiyor, kendi kızına yumurtalar içirtip tereyağlar yedirdiği halde üvey kızı gibi olmuyor. Bunun için bir gün de kendi kızını yazıya gönderiyor. Ona da bir dilim arpa ekmeği veriyor. Üvey kızını evde alıkoyuyor. Kız gidiyor yazıya, acıkıyor. Arpa ekmeğini yiyor, ekmeğin boğazında kalıyor, gözleri yaşıyor. Analığın üvey kıza neler ettiğini bildiği için inek hiç sesini çıkartmıyor. Kız eve geliyor, diyor ki:

“Anne anne, beni daha gönderme, ben o ekmeği yiyemiyorum. Gene o kızı gönder, ben az kalsın ölüyordum.”

Ertesi gün analık üvey kıza biraz pamukla bir iğ veriyor, diyor ki:

“Bugün bunu eğir, makara ipliği gibi yap.”

Kız alıp geliyor, pamukla iğ bakıp ağlıyor, inek soruyor:

“O ne, neden ağlıyorsun?”

“Analığım dedi ki, bunu makara ipliği gibi eğir.”

“Getir o pamuğu, ben yiyeyim, sen de yanımda otur sar.”

Kız pamuğu ineğe veriyor, inek pamuğu yutuyor, kulağından incecik makara ipliği gibi çıkartıyor, kız da sarıyor. İpliği eve götürüyor, bu kız artık hepsinin diline düşüyor, bu kız böyle güzel ip eğiriyor diye. Analık kızına diyor ki:

“Bak kızım, o nasıl herkesin gözüne giriyor, bugün de sen al pamuğu götür eğir.”

Kız pamuğu alıp gidiyor, kalın kalın eğiriyor. Tabii hiç pamuk iğde eğilir mi? Eve geliyor, annesine diyor ki:

“Anne ben eğiremedim.”

“Sen yapamamışsın. Bak o kız inek otarıyor, hem şişmanlıyor, hem de pamuk eğiriyor.”

Analık bu inekten şüpheleniyor, kocasına diyor ki:

“Bu ineği keselim.”

“Nasıl keselim, biz onun sütünü içiyoruz, yoğurdunu, yağını yiyoruz.”

“Yok, keseceksin.”

Kadın sonunda kocasını kandırıyor. İneği kesmeye karar veriyorlar. Bu öksüz kız gidip ineğin yanına oturuyor, ağlıyor. İnek soruyor:

“Neden ağlıyorsun?”

“Seni kesecekler, ben ne yapacağım?”

“Beni kestikleri zaman, ben etimi onlara haram edeceğim, onlar yiyemeyecekler, onlara acı gelecek. Sana da şeker gibi gelecek. Sen ye. Kemiklerimi de bir beyaz patiskaya sar, benim yemliğimin altına koy.”

İneği getirip kesiyorlar, eti bunlara acı geliyor, yiyemiyorlar. Kıza etler şeker gibi geliyor, o yiyor. Kemikleri toplayıp beyaz bir patiskaya sarıyor, yemliğin altına gömüyor. Aradan bir iki ay geçiyor. Bir padişah evleniyormuş, bunlara da davetiye kağıdı geliyor. Analık kendi kızını beziyor, düğüne gitmeden evvel üvey kızına da diyor ki:

“Bu kazanın içini biz gelene kadar gözyaşı ile dolduracaksın.”

“Ben bunu nasıl gözyaşıyla doldurayım?”

“Dolduracaksın işte.”

Bir teneke buğdayla bir teneke mercimeği birbirine karıştırıyor, kıza diyor ki:

“Bunları tek tek ayıracaksın. Biz iki güne kadar geleceğiz, sen hem bunları ayıkla hem de kazanı gözyaşınla doldur.”

Onlar gidiyorlar, bu kız da oturup ağlıyor, ağlıyor. Ne kadar ağlasın ki kazan dolsun? O taraftan da bir tuzcu geçiyormuş, ağlama sesini duyunca, soruyor:

“Ne ağlıyorsun kızım?”

“Analığım dedi ki, sen bunu gözyaşınla dolduracaksın.”

“Gel kızım, al bir ölçek tuz, iki teneke de su koy, işte sana gözyaşı. Gözyaşı da tuzlu.”

Neyse gözyaşı oluyor, oturuyor mercimeklerle buğdayları ayıklıyor, kapıdan kalbur satan gurbetler geçiyor, bundan ekmek istiyorlar, bu da veriyor, diyor ki:

“Analığım bunları ayıkla dedi, ayıkladım ama bitmiyor.”

“Getir sana eyleyim.”

Eliyor, hep buğdaylar altına iniyor, mercimekler üstte kalıyor. Kızın aklına ineğin kemikleri geliyor. Yemliğe gidip kemiklere bakıyor, orada altın işlemeli elbiseler, atlar, ne ararsan var. Kız hemen giyinip ata biniyor, doğru düğüne gidiyor. Orada bakıyor, analığı ile bacısı ayakkabılığın içinde oturuyorlar. Bu gidince herkes bunu padişahın kızı zannediyor. Bunu karşılayıp oturtuyorlar. Biraz oturuyor, bakıyor analığı ile bacısının dönme zamanı, hemen onlardan önce kalkıyor. Yolda gelirken aceleden ayakkabısını çeşmeye düşüyor. Bu eve geliyor, üstündekileri çıkarıp saklıyor. Analığı da eve geliyor. Bu, soruyor:

“Nasıl abla düğün keyifli miydi?”

“Ya çok keyifliydi, hele görseydin, bir de padişahın kızı geldi, karşıladılar, o kadar çok kıymet verdiler ki. Düğün çok güzeldi, o kız da çok güzeldi.”

Analık, kendi üvey kızı olduğunu bilmiyor. Padişahın oğlu atını çeşmeye götürüyor, orada kızın ayakkabısını buluyor. Diyor ki:

“Bu ayakkabı kimin ayağına olursa ben onu alacağım.”

Her tarafta gezdiriyorlar, kiminin ayağına küçük geliyor, kiminin ayağına büyük geliyor. O kızın ayağına tam geliyor. Analığı az kalıyor patlıya. Düğün yapıyorlar, kızı bindirip götürüyorlar. Yiyor, içiyor, muradına geçiyor (s. 256-258).

Anlatan: Teyibe Yaman

EK 12. Avcı Mehmet'in Oğlu Masalı

Ne varmış ne yokmuş. Vakti zamanında bir karı koca varmış. Onların bir oğlan çocuğu olmuş. Sizlere ömür ya, bu çocuğun babası vefat etmiş. Oğlan büyümüş akli epeyce yetmiş. Annesine demiş ki: “Benim babam ne iş görürdü?”

“Oğlum, senin baban ava gederdi, avcılık ederdi.”

“Öyleyse ben de babamın sanatını edeceğim.”

Tüfeği alıp gidiyor, bir gün geziyor, boş geliyor. İki gün geziyor, eve boş geliyor. Üçüncü gün bakıyor bir kayanın üzerinde bir kuş, nişan alıyor, hemen vuruyor. Getiriyor, bakıyor bir acayip kuş. Kanatları zümrütten, karkucu mercandan, ayakları lülüden, her türlü renk var. Anasına diyor ki:

“Biz fakir insanlarız, bu kuşu ne edelim? Ben bunu götüreyim padişaha satayım, hiç olmazsa bir şey verir de idareimizi ederiz.”

“Oğul, bu antikedir, biz bunu ne edelim? Bu kumun içine indirelim de ne yapalım?”

Alıyor, götürüyor, padişahın huzuruna çıkıyor: “Padişahım, sana bir hediye getirdim.”

Padişah alıyor, bakıyor, acayip bir kuş. Satılsa kıymet bulunmaz, orada lalası varmış.

Padişah soruyor:

“Biz buna ne verelim?”

“Ne vereceksin, ver bir altın gitsin.”

Lala çocuğu istemiyor, eline bir altın veriyor. Çocuk birkaç gün evde kalıyor, annesiyle yiyorlar, içiyorlar, oturuyorlar. Bir gün lala o kuşa bakıp padişaha diyor ki:

“Sen bir padişahsın, senin bu kuşa yakışır bir odan olmalı, kaplan sütüyle sıvansa bembeyaz olur, tam bu kuşa lâyük.”

“E...Nasıl edelim, kaplan sütünü nereden bulalım?”

“Falan memlekette bir dev varmış. O kaplan beslermiş, sütlerini sağarmış.”

“Kim getirebilir?”

“Avcı Mehmet'in oğlu.”

Avcı Mehmet'in oğlunu çağırıyorlar, geliyor padişahın divanına duruyor, öksüz yavru tir tir titriyor. Padişah:

“Oğlum, sana üç gün mühlet. Gideceksin, bana bir tuluk kaplan sütü getireceksin.”

Çocuk hiç sesini çıkaramıyor. Ben nereden bulayım, nereden getireyim, diyemiyor. Gelip annesine: “Anne, sütünü, emeğini helal et, benim döneceğim yoktur. Kaplan sütü bir devde varmış. Ben o deve gideyim. Allah vere de işim rast gitsin.” diyor. Neyse bu çocuk gidiyor, bazen ağlıyor, bazen Allah’a yalvarıyor, sıkılarak epeyce yol alıyor. Bakıyor dev kapısının önünde oturmuş, ayağını sarmış, sıtma tutmuş, şakır şakır dişlerini birbirine değiyor. Bu, saklanıyor, okla yay elindeymiş, nişan alıyor, ayağına değiyor, ayağında yara varmış, deşiliyor, dev: “Bu kimdir? Yakalasam da bir yudumda yutsam.”

Sonra da cerahat gittiği gibi rahatlıyor, rahatladığı gibi de diyor ki:

“Bu kimse çıksaydı meydana da ben buna ne murat istiyorsa verseydim.”

“Dev amca, benim.”

“Oğlum, ne istiyorsan malım mülküm her şeyim senin olsun.”

“Bir şey istemem, bir tuluk kaplan sütünden bana ver.”

“Onun neyi var oğlum, tosunu kes, hemen tuluk çıkar.”

Hemen bir tosun kesiyor, tuluk çıkartıyor, kollarını çemirliyor. Kaplanları sağıyor, tuluğa sütlerini dolduruyor, ağzını bağlıyor. Dev:

“Haydi, oğlum uğurlar olsun, Allah senden razı olsun, ayağımın ilacı sen oldun.” diyor.

Oğlan tuluğu ark alıyor, yorula üzüle, ağlaya sızlaya, geliyor, padişaha veriyor. Padişah lalasına soruyor:

“Bu oğlan bu işi de başardı, buna ne verelim?”

“Ne vereceksin? Bir altın ver, gitsin.”

Çocuk altını alıyor, sevine sevine getiriyor, fakir anasıyla birkaç gün yiyorlar. O lala hain ya, istemiyor çocuğu, diyor ki:

“Bir de hınzırın dişi olsa da bu kuşun yanına koysan iyi olur padişahım.”

“Onu nasıl edelim de getirtelim?”

“Evin yapıla padişahım, Avcı Mehmet’in oğlu getirir. Çağırıyorlar hemen, gene çocuk titreye titreye geliyor, huzura duruyor.

“Oğlum, sana iki gün mühlet, bir hınzır dişi çekip getireceksin.”

“Vay babo, hınzır dişi çekilir mi? Neyse bu ağlaya sızlaya gidiyor:

“Anne, daha veda edelim, sütünü emeğini helal et. Ben gideyim bakayım hınzır dişini nasıl çekip getireceğim.”

Gidiyor, yazılara yabanlara düşüyor, ağlaya sızlaya gidiyor bakıyor, bir kuyu var, hınzırlar oraya geliyorlar, kuyudan iki ayak aşağıya iniyorlar, su içiyorlar. Kuyunun dibine ayak yeri yapıyor, eline bir kerpeten alıyor. Hınzır su içmek için ağzını açınca kerpetenle dişini çekiyor. Padişaha getiriyor, padişah:

“Sen çok iyilik ettin bana, ben sana ne yapsam. Lala, çok fedakâr çocuktur, buna ne verelim?”

“Ne vereceksin, bir altın ver gitsin.”

Gene bir altın veriyorlar, çocuk onu da alıp gidiyor. Annesiyle bir hafta kadar onu yiyip içiyorlar. Lala da kahırlanıyor, nasıl etsem de bu çocuğu bir kazaya getirsem, diye. Padişaha diyor ki:

“Padişahım, falan yerde, büyük bir âlimin çok güzel bir kızı varmış, o kızı sana istetsek çok iyi olur.”

“Kimseye vermiyorlarmış, ben nasıl alayım?”

“Avcı Mehmet’in oğluna istet, gider getirir. Çağırıyorlar, çocuk titreye titreye geliyor, padişah diyor ki:

“Oğlum falan memlekette, falan yerde bir büyük âlim varmış. Git onun kızını bana iste, al getir. Getirirsen getir, getirmezsene başını vururum.”

“Peki, başüstüne.”

Gidiyor annesinden helallik alıyor. Ağlaya sızlaya ayrılıyor. Yoldan yola, memleket aşırı gidiyor. Bakıyor, birisi kulağını yere koymuş, dinliyor:

“Selamün aleyküm Yer Dinleyen.”

“Aleyküm selam Avcı Mehmet’in oğlu.”

“Beni nasıl tanıdın?”

“Seni tanımayan mı var? Ne olur beni de arkadaş et.”

“Peki.”

Bunlar ikisi yola koyuluyorlar, bir yere gidiyorlar bakıyorlar, bir değirmen öğütüyor, bir adam da avuç avuç yiyor:

“Selamün aleyküm Silip Süpüren.”

“Aleyküm selam Avcı Mehmet’in oğlu. Nereye gidiyorsun böyle? Beni de arkadaş etmez misiniz?”

“Ederim kardeş, sen de arkadaş ol. Falan yere kız istemeye gidiyoruz.”

“Lazım olurum, beni de götür.”

Onu da arkadaş ediyor. Bunlar birkaç gün yol gittikten sonra bakıyorlar, bir adam bir dağı kaldırıp diğerinin üzerine koyuyor:

“Selamün aleyküm Dağ Deviren.”

“Aleyküm selam Avcı Mehmet’in oğlu. Beni de arkadaş etmez misin? Belki sana lazım olurum.”

Bunlar dördü arkadaş olup gidiyorlar, o konağa dâhil oluyorlar. O âlimin evine gidiyorlar. “Selamün aleyküm” deyip oturuyorlar. Sohbet ettikten sonra çocuk söze başlıyor:

“Ben falan memleketten geldim, falan padişah Allah2ın emriyle kızını istedi. Beni gönderdi. Ne diyorsun?”

“Oğlum dört şartım var. Eğer o dört şartımı yerine getirebilirsen sana kızımı vereceğim.”

“Nedir?”

“Birincisi, benim konağım buradan kaldırılıp şu dağın üzerine konacak; ikincisi, kırk kazan yemek pişirteceğim hepsini bir adam yiyecek, üçüncüsü de, yere bir kile darı serpeceğim, bir adam toplayacak, dördüncüsü, bir salkım üzüm de sabah namazının üzerine benim önümde olacak.”

“Peki.”

Ağlaya ağlaya dışarı çıkıyor, arkadaşları merak ediyorlar, soruyorlar:

“Kardeş ne var?”

“Kardeş, konak şu dağa gidecek, kırk kazan yemeği bir adam yiyecek, bir kile buğday dökülüp toplanacak, sabah namazından sonra bir salkım üzüm âlimin önüne konulacak.”

Dağ Deviren:

“Konağı ben alır, o dağın üzerine koyarım.”

Silip Süpüren:

“Kırk kazan yemeği yerim de doymam.”

Yer Dinleyen:

“Evin yapıla, onun neyi var, ben karıncalara söylerim, bir kile darıyı bir saniyede toplarlar.”

Avcı Mehmet’in oğlu:

“Bir salkım üzümü de ben getiririm.”

Sabah oluyor, âlim bakıyor, konağı dağın tepesine taşınmış. Kırk kazan kurduruyor, bir adam kırk kazanı “Aman acımdan öldüm.” diyerek boşalttı, yedi. Darıyı döküyorlar yere, karıncalar topluyorlar, ölçüyorlar gene bir kile geliyor. Avcı Mehmet’in oğlu da bir salkım üzümü tabağa koydu getirdi. O zaman âlim:

“Şartlarımı yerine getirdin, kızımı alıp götüreceksin.”

Neyse, bunlar kızı da alıp atlara binip yola çıkıyorlar. Yolda Dağ Deviren, Yer Dinleyen, Silip Süpüren kendi memleketlerinde kalıyorlar. Bu çocuk kızla giderken dönüp arkasına bakmıyor, olmasın o gelin bühtan eder diye. Atı çekiyor götürüp padişaha teslim ediyor.

Padişah lalasına diyor ki:

“Lala biz bu oğlana ne verelim?”

“Ne vereceksin bir altın ver gitsin.”

Kız da âlim sır sahibi ya, beddua ediyor: “Padişah kedi ola, Lala da sıçan, her vakit birbirinizi erseliyesiniz.”

Avcı Mehmet'in oğluyla bu kız evleniyor. Avcı Mehmet'in oğlu padişah oluyor. Yiyor, içiyor, muradına geçiyor, siz de geçesiniz. Allah size de uzun ömürler versin (s. 256-258).

Anlatan: Emine Öküz

EK 13. Şah Meran'ın Yüzüğü Masalı

Bir varmış bir yokmuş, bir zamanın birinde bir kadınla bir oğlu varmış. Bunlar çok fakirlermiş, oğlan gündüzleri gidip dağdan odun topluyor, satıyor. Günde yirmi kuruş kazanıyor, onunla bir ekmek alıyor, anasıyla beraber yiyorlar. Bir gün gene dağdan odun getirirken bakıyor, mahallenin çocukları bir yılan yavrusu öldürüyorlar. Bu çocuklara soruyor:

“Niçin öldürüyorsunuz?”

“Bu zararlıdır, bizi sokar öldürür.”

“Öldürmeyin size yirmi kuruş vereyim.”

Çocuklar kabul ediyorlar. Bu yirmi kuruş veriyor, yılan yavrusunu alıp eve getiriyor. Bir sepetin altına koyuyor. Anası diyor ki:

“Oğlum, sen bunu neden getirdin? Biz bu gece aç kalacağız.”

“Ana bir şey olmaz. Öldürüyorlardı, yazığım geldi ben de aldım.”

İkinci gün gene oduna gidiyor, odunu topluyor, sırtına vuruyor, getirip çarşıda satıyor. Yirmi kuruşu alıyor, fırına ekmek almaya gidiyor, bakıyor orada bir köpek yavrusunu öldürüyorlar:

“Öldürmeyin, ne istiyorsunuz bundan?”

“Bu bize zarar veriyor, bizim tavukların cücüklerini kaçırıyor.”

“Yirmi kuruş vereyim bunu bana verin.”

Çocuklar razı oluyorlar. Yirmi kuruşu da onlara veriyor, yavruyu alıp eve getiriyor. Onu da yılanın yanına koyuyor. Anasıyla beraber gene aç yatıyorlar. Üçüncü gün gene oduna gidip yirmi kuruş kazanıyor. Bakıyor bir kedi yavrusunu öldürüyorlar.

“Neden öldürüyorsunuz, yazık değil mi?”

“Bu bizim yoğurdun kaymağını yedi, bize zarar verdi.”

“Size yirmi kuruş vereyim de onu bana verin.”

Yirmi kuruşu veriyor, onu da alıp gidiyor. Aradan zaman geçiyor. Her gün bir ekmek paralık odun getiriyor, satıyor. Akşamları ekmeğin bir parçasını anasıyla kendisi yiyorlar,

bir parçasını da o hayvanlara yediriyor. Bir gün sepetin altındaki hayvanlara bakıyor, üçü de büyümüşler. Yılan dile geliyor:

“Sen beni kurtardın. Ben Şahmeran’ın oğluyum, gel beni babama götür, babam sana dünyalığını verir.”

Bunlar yola çıkıyorlar, şurası benim burası senin derken, bir kuyunun başına geliyorlar.

Yılan:

“Sen de buradan aşağı gel, yalnız babam sana ne verirse alma, babamın elindeki yüzüğünü iste.” diyor.

Bunlar kuyudan aşağı inip babasının yanına geliyorlar. Yılanın babası soruyor:

“Oğlum neredeydin?”

“Beni çocuklar yakaladı, öldürüyorlardı, bu adam beni kurtardı.”

Yılanın babası bu sefer bu çocuğa soruyor:

“Oğlum, benden ne dilerse dile.”

“Canının sağlığını.”

“Benim canımın sağlığından sana fayda yok. Dile benden sana dünyalığını vereyim.”

“Ben dünyalık istemem. O parmağındaki yüzük hoşuma gitti, onu bana ver.”

“Onu benden isteme, ne istersen vereyim.”

“Yüzüğü verirsen ver, vermezsен haydi Allah’a ısmarladık.”

Oğlan düşüyor, yola gidersen yılan da arkası sıra gidiyor. Babası soruyor:

“Baba, bu adam beni kurtardı, bu kadar besledi, sen bir yüzükle beni değişiyorsun. Ben de bu adamla gideceğim.”

“Gel oğlum, gel, al yüzüğü de git.”

Oğlan dönüyor yüzüğü alıp parmağına takıp yola çıkıyor. Eve gelirken acıkıyor, kendi kendine bu yüzüğü ben ne yapacağım? Dünyalığımı verdiler de almadım, diye düşünüyor. Bakıyor, yüzüğün üzerinde bir saman çöpü düşmüş, diliyle yalıyor. Yalama sonucunda iki Arap çıkıyor:

“Yapalım mı, yıkalım mı?”

“Ne yapın ne yıkın. Ben açım.”

Bir tepsi dumanları üzerinde tütün yemek getiriyorlar. Oğlan bir güzel karnını doyuruyor. Geliyor eve, annesi soruyor:

“Sen bizi aç bıraktın, o yılan yavrusunu büyüttün. Sana ne verdiler?”

“Ana, katırları yüklediler, güzel hediyeler, yolda geliyor. Sen çabuk git, çeşmeden su getir, şimdi gelirler, yorgundurlar.”

Anası su doldurmaya çeşmeye gidiyor. Bu hemen yüzüğü yalıyor, Arap çıkıyor:

“Yapalım mı, yıkalım mı?”

“Ne yapın ne yıkın. Bu evde ne varsa içini doldurun, bir de kadın elbisesi getirin.”

Evde kap kaçak, küp köçek ne varsa hepsini buğday, bulgur, un, yağ, kavurma dolduruyorlar. Bir de kadın elbisesi getiriyorlar. Anası geliyor:

“Oğlum, hani katırcılar gelmediler mi?”

“Ana, geldiler de gittiler bile. Sen nerede kaldın? Çok geciktin, bir su bile içiremedik. Bak sana bir entari getirmişler.”

Anası kalkıyor bakıyor, her taraf dolu. Bir ekmek yapıyor, güzelce karınlarını doyuruyorlar. İkinci gün oluyor, çocuk anasına:

“Ana git padişahın kızını bana iste.”

“Oğlum sen delirdin mi? Padişahın kızını sana verirler mi?”

“Sen git iste.”

Anası korka korka kalkıp gidiyor. Padişah bunu dilenci zannediyor, buna biraz bir şeyler veriyorlar, bu da kalkıp geliyor. Ertesi gün oğlan gene anasını yolluyor. Gene buna bir şeyler verip gönderiyorlar. Üçüncü günü oğlan anasına diyor ki:

“Ana, bu sefer de gidip istemezsen seni öldüreceğim. Git merdivenlerden çık, padişahın odasına gir, padişahın yanındaki koltuğa oturma, onun yanındakine de oturma, daha alttakine otur. O senin neden geldiğini anlar.”

Kadıncağz korka korka gidiyor, padişahın huzuruna çıkıyor, oğlunun tarif ettiği koltuğa oturuyor. Padişah gülüyor, diyor ki:

“Peki anladım. Sen Allah’ın emriyle kızımı istemeye geldin. Kızımı oğluna veririm ama benim bir şartım var. Bu gece benim konağımın karşısına bir konak yapacaksınız, benim konak yaptığınız konağın gölgesinde kalacak.”

Kadın kalkıyor eve geliyor, çocuk soruyor: “Ana gittin mi?”

“Gittim.”

“Padişah ne dedi?”

“Oğlum, bu gece bir konak yapacaksın, padişahın konağı gölgesinde kalacak.”

“Peki ana.”

Çocuk anası uyuduktan sonra yüzüğü yalıyor, Arap çıkıyor:

“Yapalım mı, yıkalım mı?”

“Ne yakın ne yıkın. Padişahın konağının karşısına bir konak yapacaksınız. Onun konağı gölgesinde kalacak.”

Gece konak yapılıyor. Padişahın penceresine her sabah güneş vururmuş. Uyanıyor, bekliyor, bakıyor güneş daha doğmadı. Kalkıp pencereden konağının karşısına öyle bir konak yapılmış ki kendisinininki gölgede kalıyor. Kızını bu çocuğa veriyor.

Düğün hazırlıkları başlıyor, davullar zurnalar çalınıyor, düğün yapılıyor. Gelini konağa getiriyorlar. Yalnız gelin gelirken bir de sandık getiriyor, sandığı yatak odasına koyuyor. Ertesi sabah bu çocuk çıkıp ava gidiyor. Sandıkta kızın eski sevgilisi Arap varmış, çocuk gidiyor, o dışarı çıkıyor. Kız onu hep sanıkta saklarmış. Çocuk eve gelince Arap gene sandığa giriyor. Sabah oluyor, çocuk yine gidiyor. Arap, kıza diyor ki:

“Öğren bakalım bunun sırrı ne? Bunda mutlaka bir iş var.”

Üçüncü gün çocuk ava giderken, kız diyor ki:

“Ava gidip eğleniyorsun. Benim evin içinde canım sıkılıyor. Sen sırrını bana söyle, bende onunla eğleneyim.”

“Benim sırrım kapının arkasındaki süpürge.”

Çıkıp ava gidiyor, Arap sandıktan çıkıyor, kızla beraber kapının arkasındaki süpürgeyi yakıyorlar. Bakıyorlar sırrın bozulmadı. Kız ertesi gün tekrar soruyor. O da: “Benim sırrım şapkamda.” diyor.

Onu da yakıyorlar. Üçüncü gün oğlan bu bana ne yapabilir diye düşünüyor ve sırrını söylüyor. Bunlar gece uyurlarken Arap sandıktan çıkıyor, çocuğun yüzüğünü parmağından çıkartıyor. Yüzüğü yalıyor, iki tane Arap çıkıyor. Araplar yüzük kimdeyse emrine girerlermiş. Araplar soruyor:

“Yapalım mı, yıkalım mı ?”

“Ne yakın ne yıkın. Bu adamı eski kulübesine götürün. Bizim bu konağı denizin ortasına götürün.”

Çocukla anası sabahtan eski kulübelerinde, eski hasırların içinde uyanıyorlar. Dışarı çıkıp bakıyorlar ki kendi konakları denizin ortasında geziyor. Bu çocuğun beslediği kediyle köpek yanına geliyorlar, soruyorlar:

“Nedir senin derdin? Derdini bize söyle?”

“Görüyorsunuz derdimi, elimden yüzük gitti. Evim denizin ortasında yüzüyor. Köpek:

“Ben gider, yüzüğünü getiririm.” diyor.

Kedi: “Ne olur beni de sırtına bindir, götür.”

Orada bir sıçan da diyor ki:

“Ne olur ben de kedinin kulağına girip gideyim.”

Köpek kediyi sırtına alıyor, sıçan da kedinin kulağına giriyor. Bunlar konağın kenarına çıkıyorlar. Bakıyorlar kapılar kilitli, girecek yer yok. Sıçan bir delik bulup içeri giriyor, kapıyı açıyor. Kediyle köpek de içeri giriyorlar. Bakıyorlar kızla Arap karyolada yatıyorlar. Arap yüzüğü ağzında saklıyor. Köpek:

“Ben buna saldırayım, ağzını olduğu gibi kopartayım.”

Kedi:

“Yok, öyle olmaz. Ben tırnaklarımla ağzını yırtayım, yüzüğü öyle kaçırabilirim.”

Bunlar böyle konuşurlarken sıçan gidiyor, bakıyor bir sirke küpü buluyor. Kuyruğunu sirkeye batırıp, geliyor, kuyruğunu Arap'ın burnuna sokuyor, Arap pıskırıyor. Yüzük ağzından düşüyor. Kedi yüzüğü kapıyor dışarı çıkıyor. Köpek diyor ki:“Yüzüğü bana vermezseniz ben sizi götürmem.”

Kediyle sıçan:“Yahu etme eyleme, senin nefsin kötüdür, giderken balık görürsün havlarsın, yüzük ağzından düşer.”

“Yok yüzüğü vermezseniz götürmem. Siz kalın burada. Arap uyansın, sizi öldürsün.”

Bunlar mecbur oluyor, yüzüğü köpeğe veriyorlar. Köpek yüzüğü ağzına alıyor, kedi sırtına biniyor, fare de kedinin kulağına giriyor. Köpek yüzmeye başlıyor, tam karaya çıkacakları sırada bir balığa rastlıyorlar, köpek havlıyor, yüzük ağzından düşüyor. Balık yüzüğü yutuyor. Bunlar karaya çıkıyorlar. Çocuk soruyor:“Ne yaptınız?”

“Yüzüğü aldım ama balığa nasip oldu.”

“Neyse, o ki onlara kalmadı, balığın olsun. Onlar orada ne yiyecekler ne içecekler, yüzük olmayınca ölüp gidecekler.”

Balıkçılar da o gün balık avına çıkmışlar, ağlarını atıyorlar atıyorlar bir şey gelmiyor. Bakıyorlar orada, bu köpeği, kediyi, fareyi görüyorlar. Bir de onların şansına atıyorlar. O zaman yüzüğü yutan büyük balığı yakalıyorlar. Sıçan hemen balığı tanıyor, balığın ağzından girip yüzüğü çıkartıyor. Getirip çocuğa veriyor. Çocuk yüzüğü yalıyor, Araplar çıkıyor: “Yapalım mı, yıkalım mı?”

“Ne yakın yıkın. Şu konağı eski yerine getirin.”

Konak eski yerine geliyor. Çocuk padişahı çağırıyor:

“Gel padişahım, kızının vaziyetini gör.”

Gelip bakıyorlar, Arap ile kız bir yatakta yatıyorlar. Padişah orada kılıcını vuruyor, Arap ile kızının kafalarını bir seferde kesiyor. Bu çocuğa da bu sefer küçük kızını veriyor. Kırk gün kırk gece düğün yapıyorlar, davul zurna çalıyorlar, yiyip, içip muratlarına geçiyorlar (s. 331-336)

Anlatan: Kasım Yaman

EK 14. Elma Ağacı Masalı

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde, deve tellal, horoz berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır salları iken bir padişah varmış. Bu padişahın üç tane oğlu, bahçesinde de bir elma ağacı varmış. Bu elma ağacı senede bir sefer meyve verirmiş. Onu da her sene bir ejderha gelir, koparır götürürmüş. Bir gün evde otururken padişah, çocuklarına demiş ki:

“Üç oğlum var, bahçemdeki elmadan bir tane yiyemedim.”

Büyük oğlan:

“Baba, bu sene ben ağacı beklerim, mutlaka sana elma getiririm.”

Elmanın meyve verecek zamanı geliyor. O gece büyük oğlan okunu, yayını, kılıcını, kalkanını, evinde ne kadar silah varsa hepsini alıp ağacın altına gidiyor, bekliyor. Gece yarısından sonra bir toz duman, gök gürültüsü, bir yağmur, bir şimşek her tarafı kavuruyor, oğlan korkusundan kılıcını, kalkanını, bütün silahlarını bırakıp kaçıyor. Ejderha da elmayı alıp götürüyor. İkinci sene ortanca oğlan ağacı beklemeye karar veriyor. O da ağabeyi gibi kılıcını, kalkanını, bütün silahlarını toplayıp ağacın altında beklemeye başlıyor. Gene gece yarısında sonra bir yağmur, bir şimşek, bir rüzgâr, gürültüden durulmuyor, o da korkusundan kaçıyor. Üçüncü sene sıra küçük oğluna geliyor, babasına diyor ki:

“Baba bu sene de ben bekleyeyim.”

“Oğlum sen küçüksün, bak ağabeylerin gitti, bir şey yapamadan döndüler. Sen de yapamazsın.”

“Yok, baba ben bekleyeyim.”

“Oğlum bekle ama korkarsan tez kaç.”

“Peki, baba korkarsam tez kaçırım.”

Bu da eline okunu, yayını alıyor, bir de Kur'an-ı Kerim'le mum alıyor, gidip ağacın dibine oturuyor. Mumu yakıyor, Kur'an okumaya başlıyor, epeyce zaman geçiyor. Bir rüzgâr, bir gök gürültüsü, mum sönüyor. Bu hiç korkmuyor, salâvat getirip bekliyor.

Bakıyor, karşısından yedi başlı ejderha geliyor, nefes alıp verirken ağzından ateşler püskürtüyor. Bu, okunu yayını hazırlıyor, ejderha elmayı koparacağı sırada, “Ya Allah” deyip okunu fırlatıyor, ejderhanın bir kafasından vuruyor, ejderha kaçıyor. Elmayı koparıp babasına getiriyor:

“Al baba, sana elmayı getirdim, fakat bana izin vereceksin, ben o ejderhayı yaraladım, yaralı olunca her tarafa zarar verir, ben gidip onu keseceğim.”

“Oğlum, gel etme eyleme.”

“Yok, baba hiç imkânı yok.”

Büyük kardeşleri:

“Biz de gidelim.”

“Siz de gelin.”

Bunlar sabahtan kalkıp elma ağacının yanına geliyorlar, oradan ejderhanın kan izlerini takip ederek bir dağın başına gidiyorlar, ejderha orada bir kuyunun içine girmiş. Büyük oğlan diyor ki:

“İlk önce ben ineceğim.”

“Peki, in.”

Büyük oğlanın beline ip bağlıyorlar, kuyunun içine sarkıtıyorlar, biraz indiriyorlar: “Aman dondum, beni yukarı çekin.” Diye bağıyor. Hemen yukarı çekiyorlar. Bu sefer de ortanca oğlan inmek istiyor, onun da beline ip bağlayıp kuyuya sarkıtıyorlar, o da biraz aşağıya inince: “Aman yandım, ne yaparsanız yapın, beni kurtarın.” diye bağıyor. Onu da çekiyorlar, sıra küçüğe geliyor. Küçük:

“Ben ineceğim ama ne kadar bağırsam bağırayım beni geri çekmeyin, daima aşağıya indirin.”

“Peki.”

Küçük oğlanı indiriyorlar. Küçük oğlan biraz aşağı iniyor, bakıyor çok sıcak, kendini biraz sıkıyor, dayanamıyor, bağıyor, kardeşleri ejderhayı yaraladığı için buna kızgınlar, hiç aldırıyorlar, bunu aşağıya kadar indiriyorlar.

Küçük oğlan kuyunun içine inince bakıyor orada bahçeli şehir gibi koca bir yer var. Bahçenin ortasında bir büyük bina var, biraz oturup dinlendikten sonra kalkıyor salâvat getirip okunu, yayını alıyor, o büyük binaya giriyor. Merdivenlerden yukarı çıkıyor, birinci kapıyı açıp bakıyor, bir kız oturmuş gergef işliyor. Bu, büyük ağabeyimin kısmetidir, deyip kapıyı kapatıyor. İkinci odanın kapısını açıyor bakıyor, orada da bir kız oturmuş, gergef işliyor. Bu da ortanca ağabeyimin kısmetidir, deyip kapıyı kapatıyor. Üçüncü kapıyı açıyor bakıyor, orada da bir kız bir karyola da uyuyor. Baş tarafında bir altın şamdan ayakucunda bir gümüş şamdan duruyor. Altın şamdanı ayakucuna, gümüş şamdanı başucuna koyuyor. Kendisi de oradaki dolabın içine girip saklanıyor. Kız uyanıp şamdanların yerini değişmiş görünce:

“Muhakkak buraya bir insanoğlu girmiş. İnsanoğlu, neredeyse çık.”

Çocuk saklandığı yerden çıkıyor. Kız soruyor:

“Sen in misin, cin misin? Nereden geldin buraya?”

“Ben buraya ejderhayı öldürmeye geldim.”

“Aman burada durma. Nereden geldiysen oraya git. Ejderha yaralı. Kalkarsa seni parça parça eder.”

“Onu yaralayan benim, öldürmek için geldim. Sen bana odasını göster yeter.”

“Yok, ben yatarken vurma.”

“Ejderhanın odası karşıda, kafasını vur kes.”

Çocuk bir nara atıyor, ejderha uyanıyor:

“Sen mi geldin? Ben seni gökte ararken yerde buldum.”

“Ben de seni öldürmeye geldim.”

Ejderha güzünü alıyor, oğlana fırlatıyor, oğlan yana kaçıp kılıcını sallayıp ejderin kafasını uçuruyor. Ejderha:

“Erkeksen bir daha vur.”

“Ben anamdan bir kere doğdum.”

Bir daha vurursa ejderha dirilirmiş, onun için bir kere vuruyor. Ejderhanın kulaklarını kesip cebine koyuyor. Pahada ağır yükte hafif ne varsa topluyor, kızları da alıp kuyunun dibine geliyorlar. Büyük ağabeyine sesleniyor:

“Haydi, ip at, bu gelen senin kismetindir.”

İp uzatıyorlar, kızı yukarı çekiyorlar. Ortancasına sesleniyor:

“Bu kismet de senindir.”

Onu da yukarıya gönderiyor. Sıra kendininkine geliyor. O zaman kız diyor ki:

“Sen önce çık.”

“Ben önce çıkarsam sen kaçır, gelmezsin, önce sen çık.”

Kız ne kadar ısrar ediyorsa da, oğlanı kandıramıyor. Diyor ki:

“Önce ben çıkacağım, belki kardeşlerin kıskanır. Sana iki tane tüy vereyim, ben çıktıktan sonra sen kuyunun dibinde kalırsan tüyleri birbirine sürtersin, biri kara, biri beyaz iki koç gelir. Eğer beyaz koçun üzerine çıkarsan gökyüzüne çıkarsın, yok, kara koçun üzerine binersen, yedi kat yerin dibine inersin.”

“Ağabey ip sallayın, bu da benim kismetim.”

Bu kızı da yukarı çekiyorlar. Kızı görünce kendine en güzelini almış diye kardeşlerini yukarıya çekerken ipi kuyunun kenarına sürte sürte kopartıyorlar. Küçük oğlan gerisin geriye kuyunun dibine düşüyor. Onu orada bırakıp kızları da alıp yola çıkıyorlar. Kızlara da: “Babamıza söylerseniz sizi keseriz.” diyorlar.

Neyse evlerine geliyorlar. Babaları soruyor:

“Hani küçük kardeşiniz nerede?”

“Baba, o kuyuda kaldı, ejderha da onu parçaladı.”

Babaları ağlıyor, sızlıyor. Neyse o ağlamakta olsun, biz gelelim küçük oğlanaç

Kuyuya düşünce bayılıyor. Aradan biraz zaman geçiyor, gözlerini açıyor, sağa dönüyor, sola dönüyor, neyse o kızın verdiği tüyler aklına geliyor. Tüyleri birbirine sürtüyor, bir ak koçla bir kara koç çıkıyor. Koçlar oradan oraya zıplıyor. Bu oğlan beyaz olanın üzerine bineyim derken kara koçun üzerine biniyor, yedi kat yerin dibine iniyor. O yedi kat yerin

dibindeyken biraz da kardeşlerine gelelim. Bu iki kardeş de o kız için kavga ediyorlar. Kız bunlara diyor ki:

“Ben kırk gün yas tutacağım, kırk günün sonunda size cevap verebilirim.”

Kız yas tutmakta olsun biz gelelim oğlana. Oğlan yedi kat yerin dibinde bir şehir görüyor, gidip içinde biraz dolaşıyor, sonra fakir bir evin kapısını çalıyor. Bir kocakarı çıkıyor:

“Nene bu gecelik beni misafir etmez misin?”

“Oğul oğul, benim neyim var ki seni misafir edeyim. Benim bir bir mitilim var, onda da ben yatıyorum.”

Nene karıya iki üç tane altın veriyor, o zaman nene karı:

“Gel oğul, elbet sana bir yer bulurum.”

“Nene, su yok mu?”

Kadın gidip biraz su getiriyor, çocuk bakıyor suyun dibine kurt düşmüş, çocuk soruyor:

“Nene bu memlekette su yok mu?”

“Oğul, burada su yok. Bir tane çeşmemiz var, o da bir ejderhanın elinde. Yarın padişahın kızını ejderhaya verecekler, ejderha kızı yiyene kadar herkes suyunu alacak.”

Oğlan yatıyor, sabah kalkıp kılıcını kuşanıyor, çeşmenin yanına gidiyor. Bakıyor, herkes kabını almış bekliyor. Cariyelerle beraber padişahın kızı siyahlar giyinmiş geliyor. Cariyeler çeşmeye yakın kızı bırakıp geri dönüyorlar. Bu oğlan kızın yanına gidiyor: “Hiç korkma, ben seni ejderhadan kurtaracağım.” diyor. Kızla beraber ejderhanın yakınına gidiyorlar. Ejderha keyifleniyor:

“Bu sefer benim kısmetim iki tane mi oldu?”

Oğlan:

“Şimdi sen görürsün.”

Neyse biraz daha yaklaşıyorlar, oğlan kılıcını çekip ejderhanın boynuna vuruyor. Kız orada elini kana bulayıp oğlanın sırtına sürüyor. Kaçarak eve gidiyor, babası kızını görünce:

“Kızım, neden geldin? Şimdi bütün millet susuzluktan ölecek.”

“Baba Allah’tan bir adam geldi, ejderhayı öldürdü, bak, su nasıl akıyor.”

“Kızım sen o adamı tanır mısın?”

“Baba, arkasında kanlı iz bıraktım.”

Tellal bağırtıyorlar:

“Ejderhayı öldüren saraya gelsin.”

Bir gün, iki gün bekliyorlar, kimse gelmiyor. Bu sefer padişah herkes sarayın önünden geçsin diye emir veriyor. Bütün millet sarayın önünden geçiyor, kız da balkondan seyrediyor, bakıyor o oğlan yok. Soruyorlar:

“Kim kaldı, kim kalmadı?”

“Şurada nene karının evinde bir misafir var, o kaldı.”

“Gidin onu da getirin.”

Gidip onu da getiriyorlar. Kız sarayın önünden oğlanın geçtiğini görünce mendilini aşağı atıyor. Hemen oğlanı alıp yukarı çıkartıyorlar. Padişah:

“Sen hem kızımı hem de koca bir şehrin ahalisini kurtardın, dile benden ne dilersen.”

“Canının sağlığını padişahım.”

“Benim canımın sağlığından sana fayda yok, dile dileğini.”

“Padişahım bana birkaç gün mühlet ver, dileğimi ondan sonra dileyeyim.”

“Peki, sen benim misafirimsin.”

Sarayda yiyor, içiyor, kalkıyor geziyor. Bir gün öğle sıcağında bir kavağın gölgesinde yatıyor. Bir kuş sesi duyuyor, kalkıp bakıyor, kavağın üzerinde zümrüdü anka kuşunun yuvası var. Bir yılan ağaca sarılmış, yavruları yiyecek. Hemen oturduğu yerden yayını çekiyor, bir ok atıp yılanı düşürüyor. Kendisi gene oraya yatıp uyuyor. Akşam olunca kuşların anaları geliyor, ağacın altında insanoğlunun yattığını görünce:

“Demek her sene benim yavrularımı yiyen budur.” diyor.

Oğlanı öldürmek için bir kaya alıyor, yavrular kuş diliyle:

“Ana ana, onu öldürme, bizi o kurtardı, yanında yatan yılanı bak.”

Neyse Zümrüdü Anka kuşu da orada yatan yılanı görüyor. Bakıyor, kavağın gölgesi geçmiş, oğlanın üstüne güneş vurmuş, kanatlarını gölge ediyor. Çocuk uyanınca Zümrüdü Anka kuşu:

“Sen benim yavrularımı kurtardın, dile benden ne dilersen.”

“Benim dileğim yeryüzüne çıkmaktır.”

“Ah! Sen benim son zamanıma rastladın ama gene de ben seni çıkartacağım. Yalnız sen bana kırk deve gövdesi et, kırk deve tuluğu su getireceksin.”

Oğlan hemen padişaha gidiyor diyor ki:

“Padişahım senden dileğim, kırk deve gövdesi et, kırk deve tuluğu da su.”

“Sen benden başka bir şey iste, gel kızımı sana vereyim, bu memlekete kral olursun.”

“Yok, sen bana bunları ver, yeter. Allah razı olsun.”

“Peki.”

Kırk deve kestiriyor, kırk deve postuna da su dolduruyor, getirip Zümrüdü Anka kuşunun üzerine yüklüyor. Oğlan da kuşun üzerine biniyor, kuş gak dedikçe su, guk dedikçe et veriyor. Böylelikle tam dünya yüzüne çıkacakları sırada kuş gene et istiyor, çocuk bakıyor et yok, hemen baldırının bir tarafından bir parça et kesip kuşa veriyor. Neyse kuş bunu dünya yüzüne indiriyor. Diyor ki:

“Haydi, yürü git.”

“Sen git, ben ondan sonra giderim.”

“Yok, sen yürü.”

Neyse oğlan birkaç adım atıyor ama topallıyor, o zaman Zümrüdü Anka kuşu:

“Gel, gel.”

Dilinin altından çocuğun etini çıkartıyor, kestiği yere yapıştırıp bir de dua okuyor, yarası iyileşiyor. Oğlan aslan gibi oluyor, babasının memleketine geliyor. Keloğlan kılığına girip bir kuyumcunun yanına giriyor:

“Kuyumcu, ne olur beni yanına al.”

“Git Keloğlan, pis herif, seni gören bir daha dükkâna gelmez.”

“Vallahi usta kimseye görünmem. Bu arka tarafta kalırım. Tenha zamanlarda dükkânını siler süpürürüm, sana su getiririm. Benim sana zararım olmaz, bana günde bir ekmek yeter.”

“Haydi, gel belki senin yüzünde bir hayır vardır.”

Öteki tarafta kızın istediği müddetin sonuna yaklaşıyor, düğün hazırlıkları görülüyor. Kardeşleri her gün cirit oynuyorlar, davullar zurnalar çalınıyor, keyif yapıyorlar. Kırkinci gün doluyor, kıza soruyorlar.

“Vakit tamam, kimi alacaksın?”

“Benim üç dileğim var. Kim onları yaparsa onunla evleneceğim.”

“Peki, söyle birinci dileğini?”

“Altın bir tepside altın tavşan kaçacak, altın tazı erseleyecek.”

Babaları bütün kuyumcuları çağırıyor, diyor ki:

“Böyle böyle tepsi yapacaksınız.”

“Padişahım, bu olacak iş değil. Haydi, altın bir tepside bir tavşanla tazı yapalım ama bunlar nasıl birbirlerini erselesinler?”

“Ya yaparsınız ya da boynunuzu cellât ederim.”

Bütün kuyumcular ağlaya ağlaya geri dönüyorlar, Keloğlan’ın ustası da geliyor ağlıyor:

“Usta ne var, neden canın sıkkın?”

“Git, canımı sıkma, zaten kellemiz gitti, sen başımı belaya sokma.”

“Nen var, derdini söylemeyen derman bulamaz, gel şu derdini söyle.”

“Söylesem ne olacak Keloğlan. Padişah bir tepsi istedi, içinde bir tavşanla bir tazı olacak, tavşan koşacak tazı da erseleyecek.”

“Aman usta, ondan kolay ne var. Sen bana bir kilo fıstık al, ben yapayım.”

“Keloğlan dalga geçme.”

“Vallahi yaparım usta, neden vuruyorsun.”

Kuyumcu nasıl olsa kelle gitti, şu Keloğlan'a bir kilo fıstık alayım diye düşünüyor. Keloğlan fıstıkları alıyor, yatıyor. Sabah kalkıyor, kızın verdikleri tüyleri birbirine sürtüyor, bir Arap çıkıyor:

“Yapalım mı yıkalım mı?”

“Baba, ne yap ne yık. O ejderhanın evindeki tepsiyi çabuk kavuştur.”

Arap hemen tepsiyi getiriyor. Keloğlan tepsiyi dolaba koyup yatıyor. Sabahtan ustası gelip kapıyı açıyor:

“Keloğlan, Keloğlan.”

“Efendim usta.”

“Kalk hâlâ ne yatıyorsun?”

“Usta, bu gece çok çalıştım, daha yeni yattım.”

“Ne iş gördün?”

“Dolabı aç da gör.”

Ustası dolabı açıp bakıyor ki padişahın istediği tepsi orada. Hemen alıp padişaha koşuyor.”

“Padişahım yaptım.”

Kız tepsiyi görünce:

“Tamam, bizim ağa yakayı kurtardı.” diyor.

İkinci gün oluyor. Kız:

“Benim bir dileğim daha var.”

“Nedir?”

“Bana öyle bir elbise yapacaksınız ki makasla kesilmeyecek, iğneyle dikilmeyecek, fıstık kabuğuna girip çıkacak.”

Keloğlan da kuyumcunun yanından çıkıp bir terzinin yanına gidiyor. Keloğlan kızın bunları isteyeceğini biliyor. Padişah bütün terzileri yanına çağırıyor:

“Böyle böyle bir elbise yapacaksınız.”

“Padişahım, hiç öyle şey olur mu? Biz yapamayız.”

“Yapacaksınız, ya yaparsınız ya da boynunuzu cellât ederim.”

Keloğlan ustası da düşünün düşünün dükkânına geliyor, Keloğlan:

“Usta, nedir öyle canın sıkılmış. Ne oldu sana?”

“Git Keloğlan.”

“Baba söyle, derdini söylemeyen derman bulamaz.”

“Ne söyleyeyim, Keloğlan. Padişah makasla kesilmemiş, iğneyle dikilmemiş, fıstık kabuğuna girip çıkan elbise istedi.”

“Aman usta, ondan kolay ne var? Sen bana bir kilo fıstık al, ben sana hemen yapayım.”

Terzi inanmıyor ama nasıl olsa bizim kelle gitti. Şu Keloğlan’a bir kilo fıstık alayım diye düşünüp, fıstığı alıyor. Keloğlan fıstığı alıyor, sabaha kadar yiyor. Sabah üzeri tüyleri birbirine sürtüyor, bir Arap çıkıyor:

“Yapalım mı yıkalım mı?”

“Ne yapın ne yıkın. İçinde elbise bulunan fıstığı getirin.”

Arap hemen fıstığı getiriyor, Keloğlan dolaba koyuyor. Sabah oluyor, ustası geliyor:

“Ne yaptın Keloğlan?”

“Hazır usta.”

“Nerede hazır?”

“Dolapta.”

Terzi hemen alıp padişaha koşuyor. Bunlar da kellelerini kurtarıyorlar. Keloğlan oradan da çıkıyor. Kız üçüncü dileğini söylüyor:

“Cirit oynasınlar, ciritte kim birinci gelirse onunla evleneceğim.”

Davullar, zurnalar, bütün herkes atını alıp cirit meydanına gidiyor, Keloğlan, bir derenin içine girip tüyleri birbirine sürtüyor, Arap çıkıyor:

“Ne istiyorsun?”

“Bir beyaz atla bir de beyaz elbise.”

Arap hemen getiriyor, bu, giyinip cirit meydanına giriyor. İki dizi olmuşlar, kardeşleri bir taraf, öbür ahali bir taraf. Bu, ahalinin tarafına geçiyor. Önce büyük kardeşi geliyor, bir

cirit atıp gidiyor. Bu, arkasından yetişiyor, kardeşinin sırtına ağaçla vuruyor. Kardeşi yıkılıyor. Padişahın oğluna vurdular diye kıyamet kopuyor. Bu, atıyla kaçarken kuyumcu ustasını görüyor, bir sopa da ona vuruyor. Askerler koşuyorlarsa da yakalayamıyorlar. İkinci gün oluyor, cirit devam edecek, bu bir siyah atla siyah elbise istiyor Arap'tan. Giyinip çıkıyor. Bakıyor, büyük kardeşi gelememiş. Bu sefer küçük kardeşi cirit atıp kaçıyor. Bu arkasından yetişip onun da sırtına bir sopa vuruyor, onu da attan düşürüyor.

Bu sefer bunu yakalayıp padişahın huzuruna çıkartıyorlar. Padişah:

“Sen benim oğullarıma neden vuruyorsun?”

“Kim birinci gelirse kızı o alacak değil mi?”

“Ama bu iki kardeş arasında, sen dışarıdan geldin.”

“İki kardeş olmasın da üç kardeş olsun, ne olur yani.”

“Bu ne demek?”

“Demesi var mı? Üç oğlun yok mu senin? İkisi onlar, üçüncü de ben.”

Orada kız da çıkıyor, oğlanı tanıyorlar. Bu oğlan babasına:

“Senden bir dileğim var, ağabeylerime bir şey deme, herkes kısmetine razı olsun, düğün devam etsin.” diyor.

Babası da oğlunun hatırının kırmıyor, gene düğün devam ediyor. Kırk gün kırk gece düğün yapıyorlar, yiyip, içip, muratlarına geçiyorlar (s. 372-381).

Anlatan: Kasım Yaman

EK 15. Dünya Güzeli Masalı

Varmış, yokmuş. Allah'tan gayri yokmuş. Bir padişahla bir lalası varmış. O padişahın da lalasının da evlatları yokmuş. Kalkmışlar ikisi seyahate çıkmışlar. Neyse seyahat ederler. Cenabı Allah bunların ikisine de birer oğlan evlat veriyor. Bunlar tutarlar, evlatlarını mekteplerde okuturlar. Bu çocuklar hemen hemen on iki yaşlarına girerler. Padişah bir gün lalasına der ki:

“Lalam, çocukları götür, hazineyi gezdir, görsünler.”

Lala çocukları hazineye götürüyor. Orada bir dolap varmış. Padişahın oğlu lala görmeden dolabı açıyor, içinden Dünya Güzeli'nin resmini alıp koynuna koyuyor. Bunlar gene hocada okuyorlar. Bu padişahın oğlu gumbegün sararıyor. Bu padişah bakıyor, oğlu gittikçe eriyor. Ona soruyor:

“Bu çocuk neden böyle sapsarı oldu?”

“Valla ne bileyim padişahım, işte böyle oldu.”

Padişah hazineye gidip bakıyor. Dünya Güzeli'nin resmi orada yok. Çocuğu çağırıyor, diyor ki:

“Bak evladım, ben koca bir padişahım, bu kız için o kadar asker telef ettim, alamadım. Zorla resmini alabildim. Bu kız sihirlidir. Kalesi insan başından yapılmıştır, tamamlanması için bir tek baş eksikmiş.”

“Babacığım hakkınızı helal edin. Ben gideceğim.”

Padişah her ne kadar yapma etme dediyse de laf dinletemedi. Çocuk gidecek. O zaman lalanın oğlu da diyor ki:

“Ben kardeşimden ayrılmayacağım, ben de beraber gideceğim. O nerede ölürse ben de orada kalacağım.”

Padişahın karısı oğluna beşibirlik dizili bir pamuklu diker. Lalanın karısı da oğluna altın dizili bir pamuklu diker. Başları dara geldiği zaman bu altınları söküp sarf etsinler diye.

Bunlar sabahdan kalkar, giyinirler. Her birine birer terki altın verirler. Babalarıyla analarıyla helalleşirler. Bunlar yola revan olurlar. Bura derken, şura derken Malatya gibi

bir yerde bir otele yerleşirler. Gezerler tezerler, gelip yatarlar. Sabah olur, kalkarlar, yola revan olurlar. Padişah oğlu bakar, bir beşibirlik pamukludan sökülmüş. Bunu arkadaşına söylesem mi, söylemesem mi diye düşünür, sonunda söylemez. Bunlar biraz daha giderler Adana gibi bir yere gelirler. Orada da bir otele yerleşirler. Giderler, gezerler tezerler, akşam gelir yatarlar. Sabah kalkınca padişahın oğlu bakar bir beşibirlik daha yok. Kalktılar yola revan oldular. Yolda padişahın oğlu der ki:

“Lalamın oğlu, sıftah gece Malatya’da otelde yattık, benimle senden başka kimse yoktu. Benim pamukludan bir beşibirlik sökülmüş. Ben sana söylemedim, belki sana ağır gelir diye.”

“Esağfurullah padişah oğlu, seninki benim, benimki senin. Eğer sende beşibirlik varsa bende de altın var. Bir terki altın sende, bir terki altın bende. İkimiz de beraberiz.”

“Ama iki beşibirlik eksik.”

“Peki, padişah oğlu, düşünelim bunu.”

Yola revan olurlar. Söz temsili İstanbul gibi bir yere geldiler. Hayvanlarını bıraktılar, otele girdiler, odanın anahtarlarını aldılar. Bunlar gezdiler tozdular, lalanın oğlu padişahın oğluna der ki:

“Biraz tuz alalım.”

“Peki.”

Tuz aldılar, otele geldiler, lalanın oğlu dedi ki:

“Padişah oğlu, parmağını yar, bu tuzu bas. Etrafını dinle, uyuma, bekle, bunda bir hikmet var. Anla bakalım beşibirliklerini kim alıyor. Padişahın oğlu çifte parmağını yardı, tuzu bastı. Bekledi, hemen hemen sancısı kesilirken baktı. Pamukludan bir pıtırı geliyor.

Baktı bir sıçan, sıçanı tuttu. Sıçan dile geldi:

“Padişah oğlu, bana dokunma, ben senin yardımcınım.”

Padişah oğlu sıçanı geri koynuna koyup yattı. Sabah kalktılar. Yiyip içip yola revan oldular. Padişah oğlu, lalanın oğluna meseleyi naklediyor. Lalanın oğlu diyor ki:

“Ben sana söylemedim mi padişah oğlu, bunda bir iş var.”

Yola revan olurlar. Dünya Güzeli'nin memleketine vardılar. Kralın sarayının önüne gittiler, baktılar orada bir altın sandalye, bir de gümüş sandalye var. Padişahın oğlu, gitti altın sandalyeye oturdu. Oradakiler dediler ki:

“Delikanlı gençliğine yazık, orada oturma, kellen gider.”

“Gitsin.”

Gittiler, krala haber verdiler. Dediler ki:

“Böyle böyle bir delikanlı gelmiş.”

Kral, padişahın oğlunu çağırttı, dedi ki:

“Oğlum gençliğine yazık, kalenin tamamlanmasına bir kafa gerek. Sana üç gece mühlet, üç gecede kızımı söylettin, kızımı aldın, söyletmedin kellen gider.”

Akşam oldu, sıçan, padişahın oğluna dedi ki:

“Sarayın kapısı açılıp kızın yanına girince, beni koynundan çıkart, içeri bırak.”

Padişah oğlu saraya girince sıçanı koyuverdi, sıçan gitti halının altına girdi. Seccade dedi ki:

“Buyur buyur padişah oğlu, bu kız sekiz yorganın altında yatıyor. Bir misafir geldi diye yerinden doğrulmuyor, gel otur.”

Bu kız şaşırdı, ben kaç senedir burada yatıyorum, bu halılar, kilim benimle böyle konuşmadılar. Bu oğlanla nasıl konuşuyorlar diye merak etti. Padişah oğlu oturdu, halının altından sıçan dedi ki:

“Padişah oğlu, bu gece değirmendeymiş gibi bir masal söyle de vakit geçsin.”

“Hay hay. Zamanın birinde, üç arkadaş yola revan oldular, gittiler. Bir ormanda gecelediler. Arkadaşlarından biri:

“Arkadaşlar burası ormandır. Ne olur ne olmaz, her birimiz birer saat nöbet bekleyelim.” dedi.

İkisi yattı marangoz beklemeye başladı. Uykusu kaçsın diye bir tahta buldu, bıçkısını aldı, tahtayı oydu bir insan yaptı. Baktı saati tamam. Terzi olan arkadaşını kaldırdı, kendi yattı. Terzi baktı orada, bir insan gördü. Gitti, elledi. Bu terzinin de yanında makinesiyle

bir top da kumaşı varmış. Terzi de buna bir kat elbise dikip giydirdi. Saatine baktı, saati tamam. Hocayı kaldırdı. Kendisi yattı. Hoca baktı, orada bir insan duruyor. Bu nedir diye yanına gitti. Baktı, tahtadan bir insan yapmışlar, üzerine de bir elbise giydirmişler. Bunların marifeti de buymuş, diyor. Arkadaşlarını kaldırıp dedi ki:

“Arkadaşlar gelin, abdest alalım, iki rekât namaz kılalım. Cenabı Allah’a dua edelim. Bu adama ruh versin.”

Bunlar da kabul ettiler, kalktılar gittiler, çeşmede abdest aldılar, iki rekât namaz kıldılar. Hoca dua etti, bunlar da âmin dediler. Cenabı Allah bu insana ruh verdi.

“Marifet kimde?”

Halı:

“Marangozda.”

Padişah oğlu:

“Terzide.”

Bunlar ikisi yarım saat birbirleriyle kavga ettiler. Bu kız da başını kaldırdı, dedi ki:

“Ey akılsızlar, marifet hocada. Marangoz tahtadan bir insan yaptı, terzi de buna bir elbise dikti giydirdi. Hoca kalktı Cenabı Allah’a yalvardı, namaz kıldırıldı, dua etti. Cenabı Allah da onun duasını kabul etti, can verdi. Marifet hocanın.”

Bunları söyledi, gene yorganın altına girdi. Sabah oldu, padişahın oğlu sıçanı koynuna koydu, çıktı gitti. Sabahleyin kız da kalktı, ne kadar halı, kilim varsa kesti, doğradı attı. Sıçan da padişahın oğluna der ki:

“Padişah oğlu, halı kilim hepsi gitti, girer girmez beni koyver, ben şamdanın altına girerim.”

Neyse gece oluyor, içeriye üç tane de nöbetçi koyuyorlar. Kız konuşursa krala haber verecekler. Padişah oğlu içeri girince sıçanı gene koynundan çıkardı, bıraktı. Sıçan gitti şamdanın altına girdi. Dedi ki:

“Buyur buyur padişah oğlu. Bu kaba kız yorganı başına çekmiş, yerinden kalkmıyor. Padişah oğlu gelmiş misafir diye.”

Kız baktı, bu sefer de şamdan konuşuyor, ama ses çıkarmadı. Şamdan dedi ki:

“Otur otur. Bu gece de beri yazıdaki gibi bir masal söyle de vakit geçsin.”

Padişah oğlu başladı anlatmaya:

“Zamanında bir emmi oğluyla bir emmi kızı varmış. Emmi oğlu fakirmiş, emmi kızı zenginmiş. Bunların birbirinde gönülleri varmış. Fakat kızın babası, oğlan fakir diye kızını oğlana vermiyormuş. Bu kız da bir derde tutulmuş. Oğlan da ekmeğini beline bağlamış, gideyim de gözüm görmesin diye. Yola çıkmış, epeyce gitmiş, yolda iki arkadaş bulmuş. Bunlar birbirlerine dertlerini anlatmışlar. Bu arkadaşlardan biri remilciymiş. Remil atıp bakmış, bu çocuğun emmi kız sağ mı ölü mü diye. demiş ki:

“Valla can veriyor, bir berber olsa da şah damarından kan alsa kurtulurdu. Yarım saatlik ömrü kalmış.”

Bu çocuk berbermiş, öbürü de adımcıymış. Bu çocuğu sırtlamış, üç aylık yolu, üç adımda almış. Kıza kavuşmuşlar. O adımcı arkadaş demiş ki:

“Babacağız, Allah’ın emriyle bu kızı bu çocuğa ver, bu kızı kurtaralım.”

Adamın da dar-ı dünyada bir tek evladı varmış. Bakmış etrafındakiler de çok ısrar ediyorlar, demiş ki:

“Peki verdim.”

Oğlan usturayı almış, kızın şah damarından kan almış. Kız gözünü açmış, demiş ki:

“Lâilâhe illalah Muhammeden resulullah. Anne, baba nasılsınız?”

Nişanlısını görmüş, daha çok sevinmiş, Allah’ın emriyle bunları evlendirmişler. Marifet kimdedir?

Şamdan, marifet berberdedir, padişah remilcidedir, der. Bunlar birbiriyle kavga ederler, nöbetçiler de kapıdan dinlerler. Kız da dayanamaz, başını kaldırır, der ki:

“Sizde hiç akıl yok. İş adımcıdadır. Adımcı olmasaydı, o kız ölürdü. Adımcı kurtardı kızı.”

Kız böyle söyledi, hemen yattı yerine. Krala haber verdiler, kızın konuşuyor diye. Oğlanın bir gecesi kaldı. Kız sabahtan katlı, şamdanı parça parça etti, pencereden attı.

Şamdana: “Ben kaç senedir burada yatıyorum, benimle konuşmadın da onunla konuştun.” dedi. Sıçan padişah oğluna dedi ki:

“Padişah oğlu şamdanlarda gitti, bu gece için iki üç deste mum al.”

Padişah oğlu, saraya giderken iki üç deste mum aldı, içeriye girince sıçanı gene bıraktı. Bu sefer sıçan gitti, tahtanın arasına girdi. Dedi ki:

“Buyur buyur şehzadem. Sekiz yorganı üstüne çekmiş, yerinden doğrulmuyor. Ölmüş beygirler gibi yatıyor. Şehzade gelmiş diye yerinden kalkmıyor. Mumları yak, sanki bu gece değirmendeyiz gibi bir masal anlat ki vakit geçsin.”

Nöbetçiler gene kapıda bekliyorlar, şehzade anlatmaya başladı:

“Zamanında bir zengin ağanın kızı, bir çobanın oğluna gönül vermiş. Ağa, çobanın oğluna kızını vermemiş. Bir gün bu kızın anasıyla babası evde yokken bu çobanın oğlu gelmiş, kıza demiş ki:

“Yerin altında bir eve yaptım. Üç senelik yiyeceğini, suyunu koydum. Ben diyar-ı gurbete gideceğim. Üç sene çalışıp geleceğim. O zaman Allah’ın emriyle seni tekrar isteyeceğim. Verdi verdi, vermezse bir şey düşünürüz.

Kız kabul etmiş, oğlan da kızını alıp hazırladığı yere götürmüş. Kendisi ekmeği beline bağlamış, yola çıkmış. Bu kızın anası babası gelmişler, bakmışlar, kız yok. Çoban mı kaçırdı diye kızın babası atına binmiş, gitmiş, bakmış, yalnız gidiyor. Bir şey demeden geri dönmüş. Oğlan diyar-ı gurbette üç sene kalmış. Bu kızcağızın da yiyeceği kurtulmuş. Kız evin penceresinden bakmış, kasabın oğlu eline bir parça et almış, gidiyor, kız seslenmiş.

“Kasap oğlu, kasap oğlu.”

Oğlan bu ses nereden geldi diye bakmış, ama kimseyi görememiş. Daha adımını atar atmaz, kız gene seslenmiş.

“Kasap oğlu, kasap oğlu.”

Oğlan, bu ses nereden geldi diye bakmış ama bir şey görememiş. Adımını atar atmaz ses gelmiş. Kulağını yere dayamış, deliği bulmuş. Kız demiş ki:

“Nişanlım diyar-ı gurbete gitti, benim yiyeceğim bitti, beni burada besle.”

“Peki ama bana vaat edeceksin eli kınalı, yüzü duvaklı,, gerdeğe girdiğin zaman gelip bana bir öpüş verip gideceksin. Ben de seni nişanlın gelinceye kadar besliyeyim.”

“Hay hay.”

Bu kasap oğlu, bu kızı bir ay beslemiş. Kızın nişanlısı bir ay sonra geldiğinde ağanın da hanımının da öldüklerini öğrenmiş. Kızı yer altından çıkarmış, hocayı çağırmış. Allah’ın emriyle bunların nikâhları kıyılmış. Gerdeğe girmişler, kız demiş ki:

“Sen bana elini vurmayacaksın.”

“Niçin?”

“Kasabın oğlu beni bir ay besledi, ben ona borçluyum. Ona söz verdim, eli kınalı, yüzü duvaklı ona bir öpüş verip geleceğim.”

Nişanlısı da bu sözü kabul etmiş. Kız kalkmış, gitmiş. O gece de kasapgil bir kilo et almışlar, kızartmışlar, önlerine almışlar. Kapı dövülünce, kasap:

“Kadın, bak, bu kaburgada kimin kısmeti var?” demiş. Kadın kapıyı açmış ki eli kınalı, yüzü duvaklı bir gelin içeri girmiş. Anası babası oğlana bakmışlar sormuşlar:

“Bu nedir?”

“Baba, hali keyfiyet böyle böyle.”

Kız da demiş ki:

“Nişanlım geldi, ben de eli kınalı, yüzü duvaklı öpüş vermeye geldim.”

Oğlanın anasıyla babası dedi ki:

“Kızım sen sözünde durdun, buraya geldin, o artık senin kardeşindir.”

Eti de sarmışlar, bu kıza vermişler. Kızı da alıp evinin kapısına götürüp bırakmışlar.

Nişanlısı da içeride uyumuş, kapıyı açmamış. Gel gelelim kırk eşkiyaya... Eşkiyaya gelmiş. Eşkiya başı köyün alt tarafında durmuş, otuz dokuzu köye girmişler, gelip kapının önünde bu kızı görünce alıp eşkiya yanına götürmüşler. Eşkiya başı kızmış, kılıcını çekmiş, sormuş:

“Bu nedir?”

“Valla köyün içine gittik, bu gelin elinde bohçayla kapının önünde duruyordu. Biz de aldık getirdik.”

“Kızım bu ne biçim iştir?”

“Hal-i keyfiyet böyle böyle.”

“Otuz dokuzunun da boynunu uçururum, bunu sapasağlam evine götürüp kocasına teslim edesiniz. Bir şey olursa otuz dokuzunun da başı gidecek.”

“Bunlar götürdüler, kızı teslim ettiler. Marifet kimdedir?”

Nöbetçiler, kapıda bekliyorlar, bunlar gene birbirlerine giriyorlar marifet kasaptaydı, yok ötekindeydi, diye. Kız kalktı dedi ki:

“Hey akılsızlar, marifet eşkıya başında, vicdanlı adamdı da kızı nişanlısına. Teslim etti.”

Krala haber verdiler, davullar çalındı, düğünler yapıldı, bunlar kızı da alıp yola çıktılar. Malatya’da sıçan artık bu oğlandan ayrılacak, meğer sıçan da periymiş. Cenabı Allah onu bu çocuğu yardımcı diye göndermiş. Sıçan demiş ki:

“Ben bir sofraya kuracağım, bir yemeğimi yiyin, öyle geçin gidin.”

Padişah oğluyla lalanın oğlu:

“Hay hay.”

Dünya Güzeli:

“Kala kala sıçanın yemeğine mi kaldım. Ben yemem.”

Padişah oğluyla lalanın oğlu oturup sıçanın yemeğini yediler. Sıçan, padişahın oğluna dedi ki:

“Bak, benim yemeğimi yemedi. Benim sana bu kadar iyiliğim dokundu, ben de bunun acısını çıkarttım.”

Padişah oğlu babasına bir telgraf çekti; baba, kaz damım boşalttır, bir eski parçası koydur, Dünya Güzeli’ni oraya koyacağım, dedi. Kaz damını boşalttılar, bir eski çul koydular. Bunlar geldiler, kaz damına yerleştiler. Orada bir müddet sıkıntı içinde yaşadılar. Bir gün padişahın oğlu, Dünya Güzeli’ne dedi ki:

“Padişahın oğlu evlenecekmiş. İnci mercan dizilecekmiş. Sen de git, yardım et. Bir inci, bir de mercan al, dilinin altına sakla. Satar, bir ihtiyacımızı görürüz.”

Sabahtan Dünya Güzeli saraya gitti, oturdu inci mercan dizdi, birer tane de alıp dilinin altına koydu. Padişahın karısı, bu inci mercan eksik diye her tarafı açıyor. Bu kızın dilinin altına bakıyor, inci ile mercanı orada görünce Dünya Güzeli’nin yüzüne tükürüyor. Ertesi gün padişahın oğlu, Dünya Güzeli’ne dedi ki:

“Geline elbise dikilecekmiş. Gelin de aynı senin boyundaymış. Sen de git yardım et. Hem de biraz kumaş al.”

Dünya Güzeli gene gider, elbiseler biçilir dikilir, her şey tamam olur. Bakarlar bir parça eksik. Ararlar, gene Dünya Güzeli’nin üzerinde bulurlar, yüzüne tükürürler. Ertesi gün Dünya Güzeli’ne padişahın oğlu der ki:

“Bugün de beşibirlik dizilecekmiş, git yardım et. Bir tane de saçının arasına sakla.”

Dünya Güzeli gene kocasının dediğini yapar. Ararlar, saçının arasında beşibirliği bulurlar. Yüzüne tükürdüler.

Dördüncü günü hamama giderler. Düğünler tutulmuş, davullar çalınıyor. Hamamdan çıkınca bütün hazırladıklarını Dünya Güzeli’ne giydiriyorlar. İnci mercan, beşibirlikler hep Dünya Güzeli’ne takılır. Saraya giderler, orada Allah’ın emriyle yeniden nikâh kıyarlar. Yedi, içti, muradına geçti (s.403-410).

Anlatan: Hüseyin Sever

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..